

CUPRINS

ARGUMENT

<i>NATO în plin proces de transformare.....</i>	5
---	---

ACTUALITATEA POLITICO-MILITARĂ

<i>Primatul acțiunilor politice asupra celor militare în operațiile de stabilitate</i>	
General dr. Eugen BĂDĂLAN, șeful Statului Major General	7
<i>Constituirea cadrului legislativ pentru funcționarea forțelor militare în structura NATO</i>	
Sorin ENCUȚESCU, secretar de stat și șef al Departamentului pentru Relația cu Parlamentul, Armonizare Legislativă și Relații Publice.....	16
<i>Războiul eficient, eficacitatea războiului</i>	
General dr. Mircea MUREȘAN, comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare.....	22

GEPOLITICI ȘI GEOSTRATEGII PE TRAIECTORIA VIITORULUI

<i>OSCE – organizație în continuă evoluție: noi condiții și noi responsabilități</i>	
General de brigadă (r) dr. Octavian DUMITRESCU.....	33
<i>Noul rol al României în securitatea și stabilitatea regională și continentală</i>	
General de brigadă Ioan CIUPEL.....	42
<i>Considerații geopolitice privind relația dintre religie și putere. Implicații ale relației dintre islam și putere</i>	
Colonel prof. univ dr. Vasile MARIN.....	46

NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: POLITICI, STRATEGII, ACȚIUNI

<i>Impactul conceptului Forța de Răspuns a NATO asupra climatului mondial de securitate</i>	
General de brigadă N. DOHOTARIU.....	53
<i>Programul NATO de investiții pentru securitate – N.S.I.P.</i>	
General de brigadă dr. Traian PIGUI.....	58
<i>Planificarea și desfășurarea exercițiilor în NATO</i>	
Locotenent-colonel Crăișor-Constantin IONIȚĂ.....	61
<i>În avanpostul NRF - Forțele Navele permanente ale NATO</i>	
Comandor dr. Ștefan GEORGESCU.....	67
<i>Bugetele comune ale NATO – element al analizei de securitate</i>	
Drd. Cristian BĂHNĂREANU.....	72

SECURITATE ȘI STRATEGIE MILITARĂ

<i>Strategii ale contrastelor</i>	
General de brigadă dr. Traian PIGUI, general de brigadă (r) dr. Gheorghe VĂDUVA.....	77
<i>Amenințări, pericole și riscuri. Percepții actuale, delimitări conceptuale</i>	
Colonel (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU.....	81

Considerații asupra instrumentelor de previziune strategică

Locotenent-comandor conf.univ.dr. Penică PUȘCAȘU, căpitan-comandor
prof.univ.dr. Gavril MALOȘ..... 85

Globalizare și securitate națională

Dr. Petre Duțu, general de brigadă dr. Dumitru SESERMAN..... 91

Mediul internațional de securitate la început de secol XXI – principale evoluții pe scena***Orientului Îndepărtat***

Drd. Alexandra SARCINSCHI..... 98

SOCIETATEA INFORMAȚIONALĂ. PACE ȘI RĂZBOI***Relația cu mass-media în operația informațională antiteroristă***

Colonel Marius CRĂCIUN..... 107

Războiul interlingvistic : varietate a războiului cultural. Raport de pe „frontul anglofoniei“

Profesor Elena-Rodica BĂRBUC..... 114

EVENIMENT STRATEGIC***Reuniunea informală a miniștrilor apărării NATO***

Mihai DINU..... 117

„Proiectul“ Chilia-Băstroe, între strategie și impact

Colonel (r) Vasile POPA..... 119

TERORISM. RĂZBOI ÎMPOTRIVA TERORISMULUI***Terorism-antiterorism***

Dr. Nicolae DOLGHIN..... 123

NOTE DE LECTURĂ

Războiul viitorului, viitorul războiului..... 127

AGENDA CSSAS

Activități ale CSSAS august - octombrie 2004..... 129

CONTENTS

ARGUMENT

NATO in a complete transformation process /p. 5

THE POLITICAL-MILITARY PRESENT

The primacy of political actions on the military ones in stability operations - General Ph.D. Eugen BĂDĂLAN, Chief of General Staff/p. 12

Harmonizing the legislative framework on military forces functioning inside NATO – Sorin ENCUȚESCU, State Secretary and Chief of the Department for Parliament Liaison, Legislative Harmonization and Public Relations /p. 19

The effective war, the war's efficiency - General Ph.D. Mircea MUREȘAN, Commandant (rector) of the National Defence University/p. 28

GEOPOLITICS AND GEOSTRATEGIES ON THE FUTURE'S TRAJECTORY

OSCE – an evolving organization: new conditions and new responsibilities – Brigadier General (ret.) Ph.D. Octavian DUMITRESCU/p. 33

Romania's new role in regional and Euro-Atlantic and European integration and the stability projection at regional level - Brigadier General Ioan CIUPEI /p. 42

Geopolitical considerations on religion and power. The implications of the relation between Islam and power – Colonel, Professor, Ph.D., Vasile MARIN/p. 46

NATO AND EU: POLITICS, STRATEGIES, ACTIONS

The impact of NRF concept on the worldwide security environment - Brigadier General N. DOHOTARIU/p. 53

NATO's security investment program - N.S.I.P. - Brigadier General, Ph.D., Traian PIGUI/p. 58

NATO Military Exercise Planning Process - Lieutenant Colonel, Crăișor IONIȚĂ/p. 61

The NATO's Permanent Naval Forces - Cpt. (Navy) Ph.D. Ștefan GEORGESCU /p. 67

The common NATO's budgets – element of the security analysis – Cristian BĂHNĂREANU/p. 72

SECURITY AND MILITARY STRATEGY

The contrast strategies – Brigadier General, Ph.D., Traian PIGUI, Brigadier General (ret.) Ph.D. Gheorghe VĂDUVA, /p. 77

Threats, dangers and risks. Actual perceptions, conceptual limitations – Colonel (ret.), Ph.D., Grigore ALEXANDRESCU/p. 81

Considerations on strategic forecast tools – Lieutenant-Commander, Lecturer, Ph.D, Penică PUȘCAȘU, Captain Commander Professor, Ph.D., Gavril MALOȘ/p. 85

Globalization and the national security - Ph.D. Petre DUȚU, Brigadier General Dumitru SESERMAN/ p. 91

The international security environment at the beginning of the 21st century – main evolutions on the Far East arena – Alexandra SARCINSCHI /p. 98

INFORMATIONAL SOCIETY. PEACE AND WAR. POST-CONFLICT ACTIONS

Mass-media relations in the antiterrorist INFO OP- Colonel Marius CRĂCIUN /p. 107

The inter-linguistic war: variety of the cultural war. Report from the “anglophone front line” – Professor Elena-Rodica BĂRBUC/p.114

STRATEGIC EVENT

NATO Informal Defence Ministries Reunion – Mihai DINU/p. 117

Chilia – Bâstroe “project”, from strategy to impact - A changing agenda - Colonel (ret.) Vasile POPA/ p.119

TERRORISM. THE WAR AGAINST TERRORISM

Terrorism-antiterrorism –Ph.D. Nicolae DOLGHIN /p. 123

REVIEWS

The future war, the war’s future./p. 127

C.S.S.A.S.’ AGENDA

THE ACTIVITY OF THE CENTER FOR STRATEGIC STUDIES OF DEFENCE AND SECURITY/p. 129

Cea mai puternică alianță militară a tuturor timpurilor devine, pe zi ce trece, și mai puternică. Puterea ei nu constă numai în arsenalul și în arealul ei, ci și în filosofia ei, mai exact în capacitatea ei de a se modela, de a se adapta noilor împrejurări, noilor amenințări și de a-și asuma noi riscuri și noi responsabilități. De fapt, NATO nu este o simplă capacitate de reacție. NATO este o forță generatoare de forță, de siguranță și de stabilitate. Cu alte cuvinte, Alianța Nord-Atlantică este o forță care nu amenință, ci impune, stabilizează, care nu domină și stăpânește, ci generează respect, protejează și previne. Acestea nu sunt doar simple cuvinte. Dintr-un pol de putere, dintr-o forță militară care se opunea altei forțe militare, Alianța, fără a-și pierde importanța sa militară, a devenit încet-încet și o forță de securitate, un garant al stabilității, adică o construcție solidă și flexibilă, ce se dorește a fi capabilă să reziste la orice seism și să prevină sau să rezolve situații complexe, chiar complicat, în numele și sub autoritatea unor principii și valori care s-au dovedit a fi perene și benefice. Există numeroase exemple care confirmă acest adevăr. Intervenția în Bosnia-Herțegovina, în Iugoslavia și acțiunea din Afghanistan sunt doar câteva exemple. Însă Alianța este importantă nu numai prin capacitatea indiscutabilă de a interveni, prin mijloace militare, în cazul unor conflicte armate și de a le rezolva rapid, prin forță sau prin descurajare, ci și prin alte capacități extrem de importante. Una dintre aceste capacități o constituie disponibilitatea NATO spre extindere și mai ales spre parteneriate. Filosofia NATO nu este cea a unei forțe militare autoritare, intolerante și dictatoriale, deși nu există nici o forță de pe lume care să se poată opune Alianței. Filosofia NATO derivă din cea a țărilor democratice care compun Alianța, este o filosofie a democrației și drepturilor omului, a protecției valorilor, descurajării agresivității planetei și asigurării condițiilor necesare prosperității membrilor ei și rezolvării problemelor economice, politice, sociale și de altă natură cu care se confruntă atât spațiul euro-atlantic, cât și întregul spațiu al planetei. NATO este o alianță unde deciziile se iau prin consens, chiar dacă cheltuielile militare ale Statelor Unite ale Americii, spre exemplu, sunt de două ori mai mari decât cele ale tuturor membrilor la un loc. Forța Alianței constă, deci, în unitatea ei, chiar dacă participarea este diferențiată. De aici nu rezultă că toată lumea gândește la fel, că toți membrii NATO ridică automat mâna, indiferent dacă sunt sau nu sunt de acord cu o acțiune sau cu alta. NATO, așa cum se prevede în Tratatul de la Washington, este o alianță de state suverane, care nu îngreădește deci suveranitatea membrilor ei și nici dreptul de a avea opinii și de a le exprima. Faptul că nu toți membrii NATO sunt sau nu sunt de acord cu o acțiune sau alta nu slăbește unitatea și forța Alianței, ci, dimpotrivă, sporește și mai mult respectul față de o asemenea structură politico-militară și de securitate, întrucât admite dialogul, adică soluția constructivă. Reuniunea de la Brașov a dovedit din nou acest lucru. Din NATO fac parte state cu personalitate, fiecare simțindu-se aici în largul său și exprimându-și în mod deschis punctul de vedere. Orice decizie este elaborată îndelung, ratificată de parlamentele celor 26 de state și pusă în aplicare cu multă grijă, cu multă scrupulozitate. Șansele unor greșeli sunt minime. Și acest lucru este foarte important, întrucât lumea în care trăim are o fizionomie dramatică, instabilă, schimbătoare și, adesea, imprevizibilă, fiind supusă numeroaselor amenințări, între care atacurile teroriste, consumul de droguri, crima organizată, alături de foamete, decalaje economice și inegalități sociale, ce fac numeroase victime. Așa cum se arată în Strategia de Securitate a Uniunii Europene, în conflictele militare de după anul 1990 au murit patru milioane de oameni, iar peste zece milioane și-au părăsit căminele sau țările. Trei miliarde de locuitori, adică jumătate din populația planetei, trăiesc cu mai puțin de 2 euro pe zi, iar în fiecare an 45 de milioane de oameni mor de foame și de malnutriție. Acestea sunt realități

EDITORIAL

ARGUMENT

---

cumplite și amenințări foarte grave pe care nu le rezolvă, desigur, Alianța Nord-Atlantică, dar Alianța, împreună cu Uniunea Europeană și cu alte organisme și organizații internaționale și regionale, sub egida ONU, poate contribui la crearea unui sistem coerent și eficient de gestionare a crizelor și conflictelor, de prevenire a războiului devastator, asigurând astfel condiții, pe de o parte, pentru securitatea și dezvoltarea armonioasă a spațiului euro-atlantic și, pe de altă parte, pentru rezolvarea, prin cooperare, a marilor probleme cu care se confruntă omenirea.

Reuniunea de la Brașov a constatat și a confirmat drumul bun al transformării Alianței, operând noi deschideri atât spre modernizarea Alianței, cât mai ales pentru optimizarea măsurilor necesare acțiunilor în teatre. Noul orizont NATO este constituit din modernizarea capacității de acțiune și de reacție în orice fel de situații - iar crearea NRF dovedește acest lucru -, în implicarea Alianței în crearea aceluși mediu de securitate care să asigure prevenirea războiului și gestionarea crizelor și conflictelor. NATO, la începutul secolului al XXI-lea, este fundamental deosebită de Alianța din vremea Războiului Rece. Alianța își menține aceeași forță, dar filosofia și fizionomia ei sunt adaptate din ce în ce mai mult noilor vremuri. Se contează foarte mult pe rolul Alianței în ieșirea din starea de haos în care se află încă planeta după spargerea bipolarității, în gestionarea crizelor și conflictelor și în stabilizarea regiunilor conflictuale. NATO are și va avea un cuvânt important de spus, în parteneriat cu Rusia și cu alte mari puteri ale planetei, în asigurarea păcii și stabilității de care are atâta nevoie viitorul civilizației omenesci.

PRIMATUL ACȚIUNILOR POLITICE ASUPRA CELOR MILITARE ÎN OPERAȚIILE DE STABILITATE

*General dr. Eugen BĂDĂLAN
Șeful Statului Major General*

Primatul acțiunilor politice asupra celor militare decurge din relația dintre factorul politic și factorul militar într-un stat de drept, a cărei trăsătură definitorie constă în plasarea forțelor militare sub controlul democratic al autorităților civile. Numeroși au fost aceia care s-au pronunțat pentru necesitatea subordonării organismului militar puterii cetățenești. Clausewitz vedea războiul ca pe o extensie a politicii, iar forțele armate ca pe un instrument al strategiei politice: „Subordonarea punctului de vedere politic celui militar ar fi absurdă, căci politica a generat războiul, ea este inteligența, iar războiul numai instrumentul și nu invers. Nu rămâne deci posibilă decât subordonarea punctului de vedere militar, celui politic.”

Războiul, ca fenomen militar, a fost studiat și explicat, din cele mai vechi timpuri, în cele mai ascunse amănunte ale lui, de iluștri teoreticieni. Finalitatea războiului o constituie pacea. De aici, concluzia că, pentru a asigura liniștea, este nevoie de luptă. Armatele moderne sunt pregătite pentru a desfășura două tipuri de acțiuni militare: acțiuni specifice luptei armate și operații de stabilitate. Spre deosebire de război sau de conflictul armat, în care scopul strategic urmărit constă în înfrângerea adversarului și impunerea îndeplinirii obiectivelor strategice naționale, sau a unei alianțe ori coaliții, operațiile de stabilitate, chiar cele ce includ desfășurarea unor acțiuni de luptă, urmăresc tocmai soluționarea situațiilor de criză fără a se mai ajunge la război, evitându-se astfel pierderile de vieți omenești, distrugerea de bunuri și suferința populației.

Operațiile de stabilitate urmăresc îndeplinirea unor scopuri foarte variate, incluzând realizarea intereselor și obiectivelor naționale, descurajarea și prevenirea războiului, promovarea sau, după caz, reinstaurarea păcii, reducerea tensiunii dintre state sub nivelul conflictului armat și rezolvarea crizelor internaționale, menținerea credibilității

internaționale a statului respectiv, sprijinirea autorităților civile în rezolvarea situațiilor de criză internă. Sprijinirea îndeplinirii acestor obiective, prin utilizarea instrumentului militar al puterii naționale, constă de fapt în utilizarea forțelor armate și a logisticii necesare acestora pentru îndeplinirea unor misiuni variate. Spre deosebire de război, în care obiectivele politice direcționează acțiunile militare doar la nivel strategic, în operațiile de stabilitate, obiectivele politice dețin supremația asupra obiectivelor militare, pe care le determină la toate nivelurile, de la cel tactic la cel strategic.

Operațiile de stabilitate sunt importante din cel puțin două motive. În primul rând, în Europa, posibilitatea statelor de a-și îndeplini obiectivele naționale strategice utilizând coerciția este din ce în ce mai redusă, singurele conflicte derulate după cel de-al doilea război mondial, atât cele din spațiul ex-sovietic (din Transnistria și din Caucaz), cât și cele din spațiul ex-iugoslav, având un caracter local și limitat. În al doilea rând, cresc concomitent ponderea și importanța soluției de descurajare a agresiunii îndeplinite de instrumentul militar de putere al statelor și de utilizare al acestuia în scopul gestionării crizelor, al evitării războiului, combaterii terorismului, menținerii stabilității și păcii. Tot mai multe state sunt interesate de intensificarea cooperării internaționale și de conjugarea eforturilor pentru soluționarea crizelor, condiție esențială în asigurarea propriei securități, de promovare și protejare a intereselor naționale și a valorilor universale recunoscute, de afirmare a principiilor democrației.

Dintr-o analiză comparativă a unor elemente definitorii ale operațiilor de stabilitate cu cele aparținând operațiilor clasice, specifice războiului, se pot desprinde următoarele:

□ obiectivele strategice ale operațiilor de stabilitate pot fi îndeplinite în timp de pace, de criză, precum și în perioada unor stări conflictuale, în mod selectiv și restrictiv (în cadrul războiului,

factorii de putere, naționali sau colectivi, se utilizează nelimitat, deși, teoretic, urmează aceleași legi ale războiului și ale dreptului umanitar internațional);

□ obiectivele strategice ale războiului au ca finalitate realizarea unor interese naționale vitale (sau protejarea lor), în schimb, în cadrul operațiunilor de stabilitate, acestea au ca scop descurajarea sau prevenirea războiului și promovarea păcii;

□ spre deosebire de război, o continuare a politicii cu alte mijloace (violente), operațiile de stabilitate se supun unor sensibilități de natură politică, manifestate prin forme nonviolente, în cadrul cărora militarii nu mai sunt, adesea, principalii actori, ei asigurând sprijinul organizat și protecția componentei civile a operațiilor;

□ spre deosebire de operațiile specifice războiului (governate de legi specifice), operațiile de stabilitate presupun un set de reguli de angajare (mai restrictive, în funcție de tipul acestor operațiuni) și prevăd folosirea forței numai pentru autoapărare sau ca ultimă instanță.

În managementul ori gestionarea crizelor politico-militare, se acordă, în consecință, o importanță și un rol crescând operațiilor de stabilitate. O caracteristică distinctivă a acțiunilor militare altele decât războiul constă în gradul ridicat în care obiectivele politice influențează operațiile respective.

Două aspecte referitoare la supremația obiectivelor politice asupra celor militare trebuie luate în considerare în mod serios.

În primul rând, întreg personalul militar trebuie să înțeleagă care sunt obiectivele politice ale oricărei acțiuni militare din categoria celor altele decât războiul și posibilul impact negativ al oricărei acțiuni inadecvate, care ar periclita realizarea acestor obiective. Înțelegerea clară a obiectivelor politice facilitează evitarea unor acțiuni care ar putea avea efecte politice negative. Nu este deloc neobișnuit ca, în unele operații de stabilitate, de exemplu, în operațiile de menținere a păcii, comandanți militari ai unor eșaloane de nivel redus, companii și plutoane chiar, să ia decizii cu profunde implicații politice.

În al doilea rând, comandanții tuturor eșaloanelor trebuie să rămână conștienți nu numai de schimbările din situația operațională, ci și de cele din situația politică. Uneori aceste schimbări nu sunt ușor de identificat, mai ales de către cei

care nu sunt familiarizați cu specificul unor situații cu care iau contact pentru prima dată, în condițiile în care acționează pe teritoriul unui alt stat, cu elemente de cultură materială, dar mai ales spirituală (tradiții, obiceiuri, cutume etc.) diferite de cele din țara de origine a militarilor angrenați în operațiile respective. De aceea, orice acțiune militară din această categorie necesită o pregătire minuțioasă, implicând o bună cunoaștere a civilizației specifice zonei respective, înțelegerea exactă a conținutului și a limitelor mandatului încredințat, precum și a regulilor de angajare valabile pentru fiecare misiune.

În consecință, comandanții de la toate eșaloanele trebuie să deruleze un proces continuu de analiză a situației, să detecteze chiar și cele mai neînsemnate și subtile schimbări ale acesteia, orice modificare intervenită în raporturile dintre părțile implicate, care, în timp, ar putea determina o lipsă de concordanță, o discrepanță între obiectivele politice și acțiunile militare care li se subordonează. Incapacitatea de a sesiza la timp schimbările intervenite în situația locală sau generală, precum și în dinamica obiectivelor politice ale părților implicate, poate conduce la operații militare ineficiente și ineficace sau, în unele cazuri, chiar contraproductive.

În cazul operațiilor de stabilitate, colaborarea tuturor instituțiilor și organizațiilor, civile și militare, participante sau care sprijină acțiunile militare, trebuie să constituie o prioritate strategică. Numărul tot mai mare al personalului nemilitar, al organizațiilor internaționale, neguvernamentale, private ori de voluntari implicate în operații conduse de NATO, ONU sau OSCE determină necesitatea coordonării acțiunilor civile și militare pentru realizarea unității de efort și de scop într-o zonă de operații. Cooperarea și coordonarea acțiunilor sunt fundamentale pentru atingerea obiectivelor misiunii, salvarea de vieți omenești, asigurarea asistenței umanitare, oprirea ostilităților și crearea condițiilor civile pentru o pace durabilă.

Cooperarea civili-militari (CIMIC) a constituit întotdeauna o componentă a acțiunilor militare, fie că este vorba despre asistență civilă în pregătirea pentru luptă, fie de asistență militară în reabilitarea economică și refacerea infrastructurii unei națiuni. Ca domeniu distinct al activității militare, această cooperare ocupă un loc important în sfera de preocupări a instituției militare, impusă

de necesitatea ca forțele armate să ofere sprijin atât autorităților centrale și locale, cât și populației civile din zonele de conflict armat sau în situații de producere a unor calamități naturale ori dezastră. Relațiile de colaborare și sprijin reciproc, existente sau care se stabilesc între instituția militară, autoritățile centrale și locale, organizațiile guvernamentale și neguvernamentale și populația civilă, au ca scop final îndeplinirea obiectivelor tuturor părților colaboratoare. Acțiunile CIMIC sprijină realizarea obiectivelor politico-militare ale operațiilor, în acestea fiind implicate elemente politice, militare, civile și umanitare.

În toate tipurile de operații de stabilitate, forțele militare, fie că acționează pe teritoriul național, fie în afara acestuia, trebuie să aibă capacitatea și posibilitatea de a înțelege pe deplin mandatul, rolul, structura, metodele și principiile ce stau la baza organizațiilor, instituțiilor și agențiilor civile, pentru a stabili o relație eficientă cu ele, ce se poate concretiza în diminuarea costurilor operațiilor, prevenirea dublării eforturilor, reducerea eventualelor contradicții și îmbunătățirea rezultatelor.

Relațiile de colaborare și cooperare stabilite între organizația militară și instituțiile și organizațiile civile pot contribui, în mare măsură, la crearea stabilității economice, politice și sociale, în funcție de gradul în care aceste relații încurajează operaționalizarea și dezvoltarea cantitativă și calitativă a resurselor umane și materiale ale statelor afectate de situația care a impus desfășurarea operațiilor de stabilitate. Trebuie însă înțeles de către toți participanții, atât civili, cât și militari, că fiecare instituție implicată este purtătoarea unei anumite culturi organizaționale, are o filozofie, obiective, proceduri, competențe și atribuții proprii.

Comandantul forței militare trebuie deci să asigure, pornind de la aceste realități, o atmosferă de cooperare, astfel încât eficiența, realizată prin operaționalizarea competențelor și resurselor pe care le pune la dispoziția efortului comun, să fie maximă.

Acțiunile de cooperare civili-militari pot fi aplicate atât în operațiile de apărare colectivă, cât și în operațiile de stabilitate. În ambele situații, comandantul trebuie să țină cont de factorii sociali, politici, culturali, religioși, economici, de mediu și umani, atunci când planifică și conduce acțiuni militare. Mai mult, comandantul trebuie să aibă în

vedere numărul mare de organizații internaționale, guvernamentale, neguvernamentale și private de voluntari, obiectivele, metodele și perspectivele acestora. O relație eficientă cu o gamă largă de organizații civile, cu populația, guvernul și forțele militare locale este esențială pentru soluționarea conflictelor, iar pentru stabilirea și menținerea acestei relații armatele moderne dispun de sprijinul CIMIC.

Experiența ultimelor conflicte arată că, atât în timp de pace, cât și în situații de criză sau conflict, operațiile militare sunt mai eficiente dacă includ sprijin CIMIC.

Unitatea de efort este un principiu de bază al operațiilor de stabilitate, care trebuie să stea la baza relațiilor pe care comandantul forțelor militare, statul major și comandanții eşaloanelor subordonate le au cu toate structurile și organizațiile civile participante la efortul comun. Coordonarea tuturor forțelor și resurselor angajate în operații de stabilitate este o activitate dificilă și complexă. Realizarea unității de efort, atât de necesară pentru sporirea eficienței acțiunii, este posibilă numai printr-o implicare hotărâtă și profesionistă a structurilor CIMIC, care constituie cel mai bun instrument al comandantului pentru realizarea unității de efort și eficientizarea acțiunilor.

Comandantul forțelor militare trebuie să identifice toate departamentele, instituțiile și organizațiile civile care sunt implicate în operație și apoi să stabilească calea cea mai bună pentru a colabora cu acestea. Comandanții subordonați, ca și cei în al căror folos se organizează cooperarea, trebuie să-și expună și ei părerea referitor la modul concret al realizării acesteia. Cooperarea se poate realiza în două moduri: prin directă coordonare de către comandant sau de către locțiitorul său ori prin coordonarea de către structura CIMIC din cadrul comandamentului, structură specializată pentru cooperarea civili-militari, care își desfășoară activitatea, de regulă, în Centrul CIMIC. În cele mai multe situații, cooperarea trebuie organizată la mai multe niveluri concomitent. Atunci când situația tactică, operativă și strategică o impune, reprezentanții organizațiilor și instituțiilor civile participante la acțiunile respective vor asista la anumite activități ale statului-major, în problemele care îi privesc, ca de exemplu: orientarea statului-major, estimări ale situației din teren, analiza și compararea cursurilor de acțiune și precizarea intențiilor comandantului.

În unele situații și pentru anumite tipuri de acțiuni militare nonviolente (acțiunile umanitare, cele de menținere a păcii, unele acțiuni în sprijinul autorităților civile), acești reprezentanți vor participa efectiv la procesul de planificare și chiar la diferitele activități de pregătire a acțiunilor, compatibile cu activitatea specifică a respectivelor structuri civile.

Alte căi pentru a perfecționa colaborarea cu instituțiile și organizațiile civile sunt:

- stabilirea unei structuri adecvate a procesului de luare a deciziei, care să permită rezolvarea problemelor de natură politică, umanitară și militară și desfășurarea în mod coordonat a activităților militare și civile pentru soluționarea acestora;

- stabilirea unor celule, grupe sau echipe de coordonare a acțiunilor cu instituțiile și organizațiile civile, la fiecare nivel ierarhic, spre a ușura și favoriza comunicarea între toți participanții la acțiunea militară;

- stabilirea relațiilor cu ambasadorul țării de origine, cu atașatul militar, iar dacă acțiunea militară se desfășoară sub mandat ONU, și cu reprezentantul special al secretarului general al acestei organizații;

- încheierea de protocoale între forța militară și instituțiile/organizațiile civile.

Atunci când criza care trebuie rezolvată prin operații de stabilitate este precedată de o lungă perioadă de agravare graduală a unor probleme de natură umanitară, militară, politică, socială etc., unele organizații neguvernamentale, organizațiile de voluntari sau diferitele instituții subordonate ONU vor acționa pentru remedierea sau ameliorarea situației respective și vor încerca prevenirea crizei înainte ca forțele militare (multinaționale) să opereze în zona respectivă. De asemenea, aceste organizații vor rămâne să-și continue activitatea și după retragerea forțelor militare care și-au îndeplinit misiunea.

Acoperind o gamă largă de forme de manifestare, de la asistență umanitară la lovituri cu obiectiv limitat, operațiile de stabilitate au drept rezultat strategic descurajarea agresiunii externe și crearea unui climat internațional de securitate și cooperare pașnică între state, asigurarea ordinii de drept, a liniștii și păcii sociale.

Participarea României la operațiile de stabilitate, care se desfășoară în componere multinațională, sub egida ONU, OSCE sau NATO, este

guvernată de unele obiective strategice ce vizează securitatea națională, întărirea poziției în cadrul comunității internaționale și susținerea poziției noastre de factor de stabilitate pe plan regional și subregional.

În conformitate cu opțiunile politice și strategice ale statului, cu tradițiile naționale, cu exigențele actuale ale fenomenului militar românesc și obligațiile ce decurg din calitatea de membru NATO, participarea Armatei României la operațiile de susținere a păcii este condiționată de o serie de reglementări care precizează:

- participarea Armatei României la operații multinaționale este considerată ca fiind parte integrantă a politicii externe a României;

- forțele ale Armatei Române sunt capabile să ia parte, simultan, la trei operații de acest tip, dintre care cel puțin una în Europa (sau spațiul adiacent), așa cum este cazul în prezent;

- forțele destinate participării la operații de susținere a păcii nu sunt constituite, în exclusivitate, pentru acest scop, ele având un rol bine definit în cadrul sistemului național de apărare și al apărării colective;

- angajarea forțelor presupune mandat ONU sau OSCE, stipulat prin rezoluțiile Consiliului de Securitate;

- prin participările sale, România urmărește stabilizarea zonei, creșterea credibilității și afirmarea țării ca “furnizoare de securitate”;

- România își rezervă dreptul de a controla modul în care contingentele sale își desfășoară activitățile în zona de misiune, fără lezarea competențelor ONU sau ale conducerii forței multinaționale, precum și de a propune retragerea lor în cazul în care este afectată securitatea personalului sau echipamentului;

- comanda, controlul și jurisdicția asupra trupelor române ce participă în cadrul forțelor internaționale de menținere a păcii reprezintă apanajul statului român.

Pe măsură ce situația strategică pe continentul nostru evoluează spre creșterea stabilității regionale, ca urmare a utilizării unor instrumente diverse, printre care democratizarea, organizațiile internaționale, integrarea politică și dreptul internațional (promovate de adepții teoriei liberale privind prezervarea securității internaționale), dar și echilibrul puterii, alianțele și controlul armamentelor (utilizate cu precădere de adepții teoriei realiste), pericolul izbucnirii unui conflict

armat major la nivelul teatrului de acțiuni militare europene se diminuează considerabil.

Aceasta nu înseamnă că pericolul unor războaie a dispărut complet. Războaiele pe care analiștii militari le consideră posibile în prezent și în viitorul apropiat pot fi, în principal, războaie de mică intensitate.

Principalele riscuri și amenințări la adresa securității României și a aliaților săi sunt reprezentate de terorism, crima organizată și proliferarea armelor de distrugere în masă, precum și de existența unor regimuri nedemocratice sau instabile în plan regional.

Drept consecință a dispariției bipolarismului și a diminuării riscului unui conflict nuclear, statele și-au reconfigurat strategiile de securitate națională și strategiile militare, ajungând la concluzii relativ apropiate cu privire la necesitatea acordării unei importanțe crescute dimensiunii nemilitare a securității naționale și unirii eforturilor pentru eliminarea riscurilor și amenințărilor la adresa păcii și securității internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. General de corp de armată dr. Eugen BĂDĂLAN, colonel dr. Teodor FRUNZETI, Operațiunile de stabilitate, 2001;
2. General de brigadă dr. Ioan SORIN, Operații militare altele decât războiul, Gândirea militară românească, nr.2, 2002;
3. Colonel dr. Mircea-Ovidiu MÂNDRU, Lumea între războiul rece și pacea fierbinte, 2000;
4. Locotenent-colonel Ivan RĂILEANU, Considerații privind aspectele juridice și politice ale participării României la operații militare altele decât războiul, Revista forțelor terestre, nr.5/2002;
5. Dr. Gheorghe DIACONESCU, Floarea ȘERBAN, Nicolae PAVEL, Controlul democratic asupra Armatei în România, Editura Enciclopedică, București, 1996;
6. Colonel Alexandru TROAȘCĂ, Tactica structurilor de cooperare civili – militari, Revista de Științe Militare, nr.2/2003.

THE PRIMACY OF POLITICAL ACTIONS ON THE MILITARY ONES IN STABILITY OPERATIONS

*General Ph.D. Eugen BĂDĂLAN
Chief of the General Staff*

The primacy of political actions in the military ones derives from the relation between the political factor and the military factor in a state. This defining aspect consists of placing the military forces under the democratic control of the civilian authorities. They say there is a need for subordinating the military body to the civil power. Clausewitz regarded war as an extension of policy and the armed forces as a tool of political strategy: "Subordinating the political point of view to the military one would be absurd, as policy has generated war, it is the intelligence, and war is only the tool and not vice-versa. Therefore, it is not possible but the subordination of the military point of view to the political one".

As a military phenomenon, war was studied and explained for ages. Peace is the end of a war. Therefore, we may come to the conclusion that in order to achieve peace, fight is necessary. The modern armed forces are trained for two types of military actions: actions specific to the armed fight and stability operations. The strategic purpose of war or armed conflict is defeating the enemy and imposing the fulfilment of the national strategic objectives or of a coalition and alliance. The stability operations, even the ones including some fighting actions, are targeted to solving out crisis situations, without going to war and avoiding human losses and damages.

Stability operations have different aims, from achieving the national interests and objectives, discouraging and preventing war, to re-establish peace, diminishing the tensions between states (under the level of an armed conflict) and solving out international crisis, maintaining that state's international influence and supporting the civilian authorities in solving out the internal crisis. These objectives are to be fulfilled by the use of the military tool of the national power, by the use of the armed forces and their logistics.

The war's political objectives direct the military actions only to the strategic level. The stability operations' political objectives are more important than the military ones.

The stability operations are important at least for two reasons. First of all, there is a low possibility for the European states to achieve their national strategic objectives by the use of force. The conflicts during the Second World War, former Soviet Union area (Transnistria and Caucasus) and former Yugoslavia had a local and limited nature. Secondly, there is a weight and importance raise of discouraging the aggression by the use of the military power tool. There is a tendency of using military forces in managing crisis, avoiding war, combating terrorism and peacekeeping. More and more states are interested in intensifying their international co-operation and unifying their efforts in order to ensure, promote and protect their own security and advance the democracy principles.

Analyzing the defining elements both of stability and classical operations, we may notice that:

- The strategic objectives of stability operations may be selectively and restrictively achieved during peace, crisis and conflict times (during war, the national or collective power factors are used unlimitedly although they follow the same war and humanitarian international law rules);
- The strategic objectives of war are to achieve or to protect the vital national interests. In the case of stability operations, these are to discourage or prevent war and promote peace;
- Despite war, stability operations comply with some political sensitivity, expressed by non-violent forms. Sometimes soldiers are not the leading actors as they support and protect the operations' civilian component.
- Despite the specific war operations (governed by specific rules), stability operations

require more restrictive rules of engagement and stipulate the use of force only for self-defence or as a last solution.

Therefore, the stability operations have a great importance in crisis management. There is a larger degree of influence of political objectives in operations other than war.

There are two aspects that should be seriously taken into account when we speak of the primacy of the political objectives in front of the military ones.

First of all, military personnel has to understand the political objectives of any military action included in operations other-than-war and the possible negative impact of any inadequate actions that might jeopardise the fulfilment of these objectives. A clear understanding of the political objectives facilitates the avoiding of actions that might have negative political effects. It is not unusual for the military commanders to take deep political decisions in stability operations such as peacekeeping.

Secondly, the echelons' commanders have to be aware both of the operational changes and the political situation. Sometimes these changes are not easy to be identified (mainly by the ones who are not familiar with the specifics of the situation) when it is about acting on a foreign territory, dealing with different traditions, habits. That is why a good knowledge of the mandate's content and limits and rules of engagement for each mission are required.

Consequently, all the commanders have to constantly analyze the situation, detect all the changes (even if insignificant and subtle) that might determine a lack of co-ordination, a gap between the political objectives and the military actions. If these changes are not ascertained timely they will turn the military operations into ineffective or even counterproductive.

When we talk of stability operations, the co-operation between all the military and civilian institutions and organisations, participating or only supporting the military actions, has to be a strategic priority. The increase number of civilian personnel used by international organisations or NGOs in NATO, UN or OSCE-led operations requires a co-ordination of civilian and military actions. The co-operation and co-ordination are fundamental for achieving the mission's objectives, life rescuing, ensuring the humanitarian assistance and creating

the civilian conditions for a lasting peace.

CIMIC have always been part of the military actions. This co-operation is a very important part of the military institutions. It is required as the armed forces have to offer support both to the central and local authorities and to the civilians from the conflict areas. The co-operation and support relations between the military institutions, central and local authorities, governmental and non-governmental organisations and the civilian population, have, as a final purpose, the fulfilment of the objectives. CIMIC supports them as there are involved political, military, civilian and humanitarian elements.

Military forces, acting or not on the national territory, have to be able to fully understand the mandate, role, structure, methods and principles ruling the civilian organisations, institutions and agencies, in order to work effectively with them. This efficiency may be carried out by reducing the operational costs, contradictions and improving the results.

The good relations between the military organisation and civilian institutions and organisations may play a large role in creating the economical, political and social stability in accordance with the degree they encourage the operationalisation, the quantitative and qualitative human and material resources development of the states affected by the situation that caused the stability operation. Both civilians and militaries have to understand that every involved organization has its own culture, philosophy, objectives, procedures, competencies, prerogatives and resources.

CIMIC actions may be used both in collective defence and stability operations. The commanders have to take into account the social, political, cultural, religious, economic, environmental and human factors when they plan and conduct military actions. Moreover, they have to bear in mind the international organizations, governmental, non-governmental and private organizations, their objectives, methods and perspectives. The modern armed forces use CIMIC structures in order to get an effective relationship with civilian organizations, locals, governmental and military forces.

The lessons learnt from the last conflict showed that military operations are more effective, in peace, crisis or conflict times, if they include the CIMIC support.

The effort unity is the main principle of stability operations that has to be the base of the relation between the Commander, General Staff, the subordinate echelons commanders and the civilian structures and organisations involved in the common effort. The co-ordination of all forces and resources involved is difficult and complex. In order to achieve the effort unity, CIMIC units are the best tool to be used by the commander.

The commander has to identify all the civilian departments, institutions and organisations involved and to establish the best way to work with them. The subordinate commanders have to express their opinions on the co-operation. Co-operation may be achieved by the commander's or his deputy direct co-ordination or by CIMIC inside the Headquarter. Most of the times, the co-operation has to be multi-levelled simultaneously organised. When the tactical, operational and strategic situation requires, representatives from civilian organisations and institutions involved assist to certain meetings inside the HQ such as: the HQ point of view, estimate, the analysis and comparison of courses of action and specifications on commander's intent.

There are cases when these representatives will be involved in planning process, when the required actions are compatible with their specific activity. These cases may be humanitarian actions, peacekeeping missions or civilian authorities support.

Here are other ways in order to improve the collaboration with civilian institutions and organisations:

- Setting-up an adequate decision process structure that allow the working-out of political, humanitarian and military issues;
- Setting-up actions of co-ordination between cells, groups or teams with civilian institutions and organisations in order to facilitate and support the communication between all the ones involved in the military action;
- Setting-up relations with that country's ambassador and military attaché. If there is a military action under UN mandate, it is necessary to be in contact with the special representative of the Secretary General;
- Signing-up protocols between the military force and civilian institutions and organisations.

When the crisis has to be solved out by stability

operations, it is usually preceded by a gradual long period of worsening the humanitarian, military, political, social matters. That is when some NGOs, volunteer agencies or UN subordinated institutions will work for solving out or ameliorating the situation. They will also try preventing the crisis before the multinational military forces will enter the area. These organisations will continue their mission after the military withdrawal.

Stability operations forward achieving the national security strategic objectives of those states organizing the missions or the objectives concerning the international security. Stability operations cover a wide spectrum, from humanitarian assistance, to limited strikes. Their strategic end state is discouraging the outside aggression and creating an international environment favourable for security, peaceful co-operation between states and for social peace.

Romania's implication in multinational stability operations, under UN, OSCE or NATO mandate, is governed by strategic objectives aiming the national security, strengthening its position in the international community and sustaining our position as a stability factor at regional and sub-regional level.

In accordance with our political and strategic options, with our national traditions, with the nowadays exigencies of the Romanian military phenomenon and our obligations as a NATO member, the Romanian Army's participation to peace support operations is conditioned by some regulations stating:

- The Romanian Army's participation to multinational operations is considered as an integral part of Romania's foreign policy;
- The Romanian Armed Forces are able to be simultaneously part of three multinational operations, at least one in Europe (or the neighbourhood areas) as it is now;
- The peace support operation forces are not exclusively designed for this purpose. They have a well-defined role both in the national and collective defence system;
- The troops' engagement requires a UN or OSCE mandate, stipulated by the Security Council resolutions;
- By its actions, Romania aims the area stabilization, increasing its credibility and advancing as a "security supplier";
- Romania reserves the right to control the

way its contingents are acting on the theatres, without endangering UN or the multinational force competences and to propose their withdrawal if the Romanian personnel or equipment security are affected;

- The Romanian troops' command, control and jurisdiction that are part of the international peacekeeping missions are under Romanian prerogatives.

As long as the European strategic situation evolves to the increase of the regional stability, following the use of different tools such as the democratisation, international organizations, political integration and international law (promoted by the adepts of the liberal theory on preserving the international security) but also taking into consideration the power balance, alliances and the armament control (used mainly by the adepts of the realistic theory), the danger of bursting a European major armed conflict is substantially decreasing.

This does not mean the danger of wars has completely vanished. Wars the military analysts estimate as possible nowadays and on short term may be basically low-intensity wars. The main risks and threats on Romania's and its allies security are represented by terrorism, organised crime and the proliferation of weapons of mass destruction and by some undemocratic or unstable regimes on regional level.

Due to the bipolarization disappearance and the decrease of the possibility of a nuclear conflict, worldwide states have reconfigured their national security strategies and the military strategies, coming to same conclusions on increasing the importance of the non-military dimension of the national security and unifying the efforts in order to eradicate the risks and threats on international peace and security.

CONSTITUIREA CADRULUI LEGISLATIV PENTRU FUNCȚIONAREA FORȚELOR MILITARE ÎN STRUCTURA NATO

Sorin ENCUȚESCU

*Secretar de stat și șef al Departamentului pentru
Relația cu Parlamentul, Armonizare Legislativă și Relații Publice*

După 1989, schimbarea esențială în politica națională a reprezentat-o „întoarcerea cu fața de la est către vest”. Astfel, principalele obiective de interes național le-au reprezentat integrarea în Uniunea Europeană și aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord. Deoarece aceste două deziderate nu se exclud reciproc, ci chiar se susțin, în eforturile pentru atingerea lor au fost aplicate măsuri concertate, care să vizeze armonizarea cadrului legislativ național existent cu cerințele euro-atlantice. Dar pentru ca măsurile decise să fie fundamentate legal, s-a impus în primul rând modificarea și adaptarea celui existent.

Aceasta este rațiunea care a stat la baza înființării Departamentului pentru Relația cu Parlamentul, Armonizare Legislativă și Relații Publice, în cadrul Ministerului Apărării Naționale, care are printre principalele sale responsabilități: coordonarea armonizării legislative interne, documentarea, inițiativa legislativă, elaborarea, definitivarea și înaintarea proiectelor de acte normative; sistematizarea și unificarea tuturor activităților legislative care privesc domeniul apărării și armonizarea cu legislația statelor membre NATO și UE.

Acest întreg proces a urmărit susținerea reorganizării și restructurării forțelor armate, reconsiderarea sistemului pentru pregătirea populației, economiei și teritoriului național pentru apărare, participarea forțelor armate la operațiuni de menținere a păcii, activități în cadrul PFP, precum și participarea cu personal în structurile militare multinaționale.

Armonizarea legislației din domeniul apărării cu legile statelor membre NATO s-a realizat în mod unitar, pe baza *Programului Național al României pentru Aderarea la NATO*

și a Programului de Îndeplinire a Reformelor. Înființarea unei noi structuri compatibile cu NATO, capabilă de a îndeplini noi misiuni, a determinat un amplu proces de restructurare, care a implicat de asemenea schimbări majore în legislația privind managementul resurselor umane. Ca urmare, a fost modificat Statutul Cadrelor Militare, iar ulterior a fost adoptat Ghidul Carierei Militare, care își propune crearea unei structuri piramidale a Forțelor Armate.

Ample modificări ale metodelor și standardelor folosite au fost impuse din perspectiva dorinței de a avea o armată profesionistă și de a îmbunătăți pregătirea acesteia potrivit standardelor NATO. În acest scop, au fost implementate Acorduri NATO de standardizare (STANAGs) privind pregătirea personalului, chiar și la nivel instituțional. Prin *Hotărârea Guvernului nr. 1287/2003* a fost înființată Universitatea Națională de Apărare, iar potrivit dispozițiilor *Hotărârii Guvernului nr.466/1999* a fost înființat Centrul Regional pentru Managementul Resurselor de Apărare pe lângă Academia Forțelor Aeriene “Henri Coandă” din Brașov.

Pentru a face față cerințelor NATO, pentru asigurarea legăturilor cu Comitetul Militar al NATO și cu Comitetul Militar al Uniunii Europene și cu SHAPE, a fost adoptată *Hotărârea Guvernului nr. 172/2003 privind adaptări instituționale în perspectiva aderării României la NATO, inclusiv organizarea și funcționarea reprezentării României la Cartierul general al NATO și la Comandamentul Suprem al Forțelor Aliate din Europa – SHAPE*, care asigură structura de posturi și echivalarea funcțiilor în cadrul Misiunii României și Reprezentanței militare la NATO și SHAPE, unele drepturi și facilități pentru

personalul care le va încadra, cum ar fi: condiții de cazare similare cu cele practicate de țările aliate sau asigurare medicală, pe perioada mandatului.

Cele mai recente modificări legislative reclamate în domeniu au vizat încadrarea și trimiterea la post a personalului militar și civil la reprezentanțele României pe lângă organizațiile internaționale, în structurile comandamentelor, agențiilor și instituțiilor NATO sau ale Uniunii Europene, precum și la alte organizații internaționale/regionale militare sau civile ori la alte instituții din străinătate. Astfel, a fost adoptată *Hotărârea Guvernului nr. 22/2004, privind trimiterea în misiune permanentă în străinătate a personalului din Ministerul Apărării Naționale.*

Pentru ca România să răspundă cerințelor de integrare în structurile nord-atlantice, un obiectiv important îl constituie profesionalizarea armatei, proces început imediat după afirmarea vădită a reorientării politice, prin semnarea documentului-cadru PfP, și care se dorește a fi realizat până în anul 2007.

În acest sens, o dată cu revizuirea în 2003 a Constituției României din 1991, art.52 a fost modificat pentru a conferi o nouă bază legală îndatoririlor militare. Textul nu mai prevede obligația cetățenilor români de a îndeplini serviciul militar. Potrivit alianțelor militare la care România este parte, prevederea din alin.(1) al noului art.54 permite reglementarea îndatoririlor militare și a cerințelor pregătirii în domeniu, printr-o lege de sine stătătoare. Limitele de vârstă pentru recrutare au rămas, în continuare, între 20 și 35 de ani, cu excepția voluntarilor, ceea ce vine în întâmpinarea aspirației de a crea o armată profesionalizată.

Condițiile de îndeplinire a îndatoririlor militare vor fi stipulate într-o lege organică specială, a cărei aplicare va fi temporar suspendată, urmând să producă efecte în situații excepționale.

Amendarea fostului art. 117, actualul art. 118 din Constituția României revizuită, constituie baza constituțională pentru elaborarea noului statut al cadrelor militare. Specialiștii din Ministerul Apărării Naționale lucrează deja la un nou proiect de lege în acest domeniu pentru a se asigura un management al resurselor umane mult mai eficient, reglementarea noilor principii, rigori și cerințe cu care personalul militar al statelor membre NATO este deja obișnuit, și, de ce nu, drepturi suplimentare compensatorii în limita fondurilor disponibile.

Art.118 privind forțele armate a fost modi-

ficat și pentru a se asigura unitate terminologică cu documentele NATO, pentru a exprima angajamentul României, la nivel constituțional, de a participa în cadrul structurilor Alianței și de a susține pe mai departe continuarea procesului de aderare la Uniunea Europeană. Citez: „În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.” În spiritul acestor prevederi, a fost adoptată *Legea nr. 42/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român*, care este unul din actele normative cele mai importante. Această lege prevede o soluționare unitară a tuturor aspectelor identificate, simplificând procedura de luare a deciziilor. Astfel, Președintele României poate aproba trimiterea forțelor armate în misiuni în străinătate numai în baza tratatelor, acordurilor și a altor înțelegeri internaționale la care România este parte și care au fost aprobate de Parlament. În cazul în care decizia Președintelui nu are bază legală într-un tratat internațional la care România să fie parte, Parlamentul poate decide retragerea trupelor trimise în exterior.

În perioada preaderării, documentul principal care a reglementat statutul forțelor armate străine pe teritoriul României a fost Acordul NATO SOFA PfP, ratificat prin *Legea nr. 23/1996*. Ulterior, problematica a fost reglementată și prin încheierea unor acorduri bilaterale cu alte state partenere, cum ar fi cele încheiate cu SUA, Marea Britanie sau Franța. În același timp, s-a avut în vedere crearea cadrului legal necesar pentru asigurarea sprijinului logistic al trupelor care desfășoară exerciții sau alte misiuni pe teritoriul național.

În această privință, așa menționa:

- Acordul între Ministerul Apărării Naționale din România și Departamentul Apărării din Statele Unite ale Americii privind achizițiile și serviciile reciproce;

- Memorandumul de Înțelegere dintre Ministerul Apărării din România și Organizația NATO de aprovizionare și întreținere (NAMSO) privind cooperarea în domeniul logistic;

- Protocolul dintre Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Transporturilor privind asigurarea danelor și utilajelor necesare sprijinului logistic multinațional integrat necesar unor activități PfP conduse de NATO, misiuni de menținere a păcii sau misiuni NATO sub incidența

art.5 și cooperarea cu forțe din cadrul UE;

- Acordul privind colaborarea dintre Statul Major al Forțelor Aeriene și S.C. „Compania Națională de Transporturi Aeriene Română - TAROM” S.A. în vederea realizării interoperabilității cu structurile NATO și UE.

Pentru perioada imediat următoare, considerăm a fi foarte importantă adoptarea *Legii cu privire la intrarea, staționarea și desfășurarea de operațiuni pe teritoriul național de către forțele armate străine*. Proiectul are în vedere simplificarea procedurilor de aprobare, clarificarea detaliilor privind acordarea sprijinului națiunii gazdă, adaptarea procedurilor NATO SOFA etc.

Au fost, de asemenea, adoptate în conformitate cu acquis-ul NATO, *Legea nr. 182/2002 privind protecția informațiilor clasificate* și patru hotărâri ale Guvernului pentru implementarea măsurilor de protecție, precum și *Hotărârea Guvernului nr. 835/2002 privind înființarea Autorității Naționale de Securitate*.

În același sens, trebuie menționată *Legea nr. 257/2001 privind modul de acțiune împotriva aeronavelor care utilizează neautorizat spațiul aerian al României* și *Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare*. *Legea 257/2001* prevede situațiile, măsurile și mijloacele de acțiune

împotriva aeronavelor care folosesc neautorizat spațiul aerian românesc, stabilind în același timp, autoritățile competente să aprobe aplicarea acestor măsuri. Ministerul Apărării Naționale a promovat un proiect de lege pentru modificarea legii sus-menționate, care să vină în întâmpinarea aplicării măsurilor necesare în cadrul NATINEADS.

Legea privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare schimbă sistemul bazat pe autoritatea centralizată într-unul care să asigure coordonarea între necesitățile planificării centralizate și resursele necesare care trebuie furnizate instituțiilor sistemului național de apărare, alte instituții publice și populație, în cadrul unei economii de piață libere și potrivit conceptelor NATO în domeniu.

Toate detaliile menționate reprezintă numai o mică parte dintr-un proces laborios. Dar partea grea a lucrurilor abia a început.

Ministerul Apărării Naționale, împreună cu alte instituții publice, este hotărât să continue activ procesul de reformă politică și militară, în desfășurare în prezent, și din perspectiva armonizării și actualizării cadrului legislativ în vigoare, pentru a se asigura o cât mai bună participare a forțelor armate române în structurile nord-atlantice.

HARMONIZING THE LEGISLATIVE FRAMEWORK ON MILITARY FORCES FUNCTIONING INSIDE NATO

Sorin ENCUTESCU
State Secretary and Chief of Department for Parliament
Liaison, Legislative Harmonization and Public Relations

After the 1989 Revolution, the essential transformation in Romania's political background was "turning its face from east towards west". Therefore, the main national objectives were integration into European Union and accession to the North Atlantic Treaty. Due to the reason that these two goals do not exclude one another, and they are congruent all measures enforced for their achievement were concerted to harmonize the existing national scaffold to the Euro-Atlantic requirements. As all decided measures must have been legally binding, the first step to be taken was modifying and adapting the national legal framework in force.

This is the reason for establishing the Parliamentary Liaison, Legislative Harmonization and Public Relations Department within the Ministry of National Defense, which has among its main responsibilities: coordination of legislative harmonization, documentation, initial proposal, formal drafting, initial staffing and submission of bills, systemization and unification of all defense-related legislative activities and harmonization with NATO and EU member-states legislation.

This whole process aimed to support reorganizing and re-structuring of the Armed Forces, reconsidering the system for the preparation of population, national economy and territory for defense, participation of Armed Forces in peace support operations, in Partnership for Peace activities, as well as contribution with personnel in multi-national military structures.

Harmonization of defense-related legislation with NATO member-states laws is based on Romania's National Program for NATO Accession and the Timetable for Completion of Reforms.

Establishing a NATO compatible structure,

able to fulfill the new missions, led to a complex restructuring process, which also implied major changes in the legislation on management of human resources. As a result, the Status of Military Personnel was modified and the Military Career Guide was adopted, which aims to create a pyramidal structure of the Armed Forces.

The will to have professional Armed Forces and improve their training according to NATO standards required broad conversions in the specific methods and standards. For this purpose, STANAGs on personnel training were enforced, even at institutional level. The Government Decision no. 1287/2003 establishes of the National Defense University, and according to the provisions of the Government Decision no.466/1999, the Regional Center for Defense Management Resources is affiliated to the "Henri Coandă" Air Force and Air-Defense Academy.

In order to comply with NATO requirements, to provide the connection with NATO and EU Military Committee, as well as with SHAPE, the Government Decision no. 172/2003 on institutional harmonizing from NATO accession perspective, including organizing and function Romania's Representative to NATO General Headquarter and Supreme Headquarters Allied Powers Europe – SHAPE was adopted. This legislation provides the positions' structure and pay grades' equivalent inside the Romanian Mission and Military Representative to NATO and SHAPE, some rights and facilities for the appointed personnel, as follows: similar accommodation conditions with allied countries, or medical insurance for appointment mandate.

The most recent legislative events required in this field concerned appointing and sending

---

THE POLITICAL MILITARY PRESENT

---

the military and civilian personnel to Romanian representatives positions in international organizations, EU and NATO headquarters, agencies and institutions, as well as other military or civilian international or regional organizations or foreign institutions. For this reason, Government Decision no. 22/2004 on sending MoD personnel in permanent missions abroad was adopted.

Aiming to fulfill the North-Atlantic integration requirements, to have a professional army is an essential goal for Romania, to be accomplished until 2007, for which a huge process started just after reaffirming its political views signing the Partnership for Peace Declaration.

Thus, in 2003, the revision of Constitution of Romania of 1991 includes the amendment of art.52, in order to give new legal grounds for military obligations. The text no longer stipulates the obligation of Romanian male citizens to military service. According to the military alliances Romania is a part to paragraph (1) of the new art.54 allows the regulation of military duties and the military training requirements through a special law. The limit for recruitment age remained between 20 and 35 years old, except for volunteers, which is in accordance with the requirements to create a professional army.

The general requirements on accomplishing military service will be stipulated in a special organic law, temporarily suspended, of which legal effects will come into force in extraordinary times.

Establishing the Constitutional base for the elaboration of a new Status of military personnel is another consequence deriving from the amendment of old art.117, new art. 118 of revised Constitution of Romania. The Ministry of National Defense specialists are already working to a new draft Rule in this field, in order to ensure a more effective management of human resources, enforcement of new principles, rigors and demands that NATO member-states military personnel are already accustomed to, and, why not, in compensation thereof, supplementary rights, depending on the funds put at disposal.

Art. 118 on armed forces was modified in order to reach the same understanding between the Romanian legislative terminology and NATO-documents terminology, to express Romania's commitments at Constitutional level to participate in NATO structures and to sustain

further developments in the process of Romania's preparation to join the European Union. I quote: "According to the law and international treaties Romania is a part to, the Armed Forces shall contribute to collective defense within military alliance systems and shall participate in peacekeeping or peace making operations". According to these provisions, the Law no 42/2004 on Romanian armed forces participation in missions abroad was adopted, which is one of the most important pieces of legislation. This Law provides a unitary solution to all underlined issues, simplifying the decision-making procedure. Therefore, President of Romania can grant approval for sending armed forces in missions abroad only on the basis of treaties, agreements and other international understandings Romania is a part to and approved by the Parliament. In case the Presidential decision does not have legal base in an international treaty Romania is a part to, Parliament can decide to withdraw the forces sent abroad.

During pre-accession phase, the main legal document that provided the status of foreign forces on Romanian territory was NATO-SOFA PfP, ratified through Law no. 23/1996. Consequently, concluding bi-lateral agreements with partner states like USA, UK and France also regulated this issue. At the same time, it was taken into consideration creating the necessary legal framework for the logistic support of troops that deploy exercises or other missions on national territory.

In this regard, I would like to mention:

- Acquisition and Cross-Servicing Agreement between the Ministry of National Defense of Romania and the Department of Defense United States of America;

- The Memorandum of Understanding between the Ministry of National Defense of Romania and NATO Maintenance and Supply Organization (NAMSO) on cooperation in logistic support;

- The Protocol between the Ministry of National Defense and the Ministry of Transportation to provide berthing and equipment for multinational logistic support to NATO-led PfP activities, peace support missions or NATO Article 5 missions and EU cooperation;

- The Agreement on cooperation between Air Forces and TAROM Romanian Air Transportation Company, in order to achieve interoperability with

NATO and EU structures.

For the following period, we consider very important the adoption of the bill on entry into, station and development of operations on national territory by foreign armed forces in order to simplify the approval procedures, make clear the details regarding host nation support, adapting certain NATO-SOFA procedures, and so on.

The Law no. 182/2002 on protection of classified information and the four Government Decisions for the enforcement of protectionist measures, as well as the Government Decision no. 835/2002 establishing the National Security Authority were also adopted according to NATO acquis.

For the same reason, we have to mention the Law no. 257/2001 on the measures to be taken against aircrafts that use the Romanian air space without clearance and the Law on the preparation of national economy and territory for defense.

The Law no. 257/2001 provides the situations, measures and means of action against aircrafts that use the Romanian air space without clearance, establishing the jurisdiction of approval for the fulfillment of these measures as well. The

Ministry of Defense has already submitted a bill to modify the above-mentioned Law, which will allow taking necessary measures in the framework of NATINEADS.

The Law on preparation of national economy and territory for defense, adopted by the Romanian Parliament, changes the system based on centralized authority into a system that ensures coordination between the necessities of a centralized planning and the necessary resources provided for institutions of the national defense system, other public institutions and population, in a free market economy and according to NATO concept in this field.

All the above-mentioned details represent only a small part from a huge process. Nevertheless, the hard part has just begun.

The Ministry of National Defense, together with other public institutions, is committed to continue its participation in the political and military ongoing reform process, as well as from the perspective of harmonizing and renewing the legislative framework in force to ensure a better participation of Romanian armed forces in North Atlantic structures.

RĂZBOIUL EFICACE, EFICACITATEA RĂZBOIULUI

*General dr. Mircea MUREȘAN,
comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare*

Și astăzi, ca întotdeauna, se discută foarte mult despre război. Deși războiul devine din ce în ce mai nepopular, nu există agenție de știri, publicație, post de televiziune sau de radio care să nu-l pomenească aproape zilnic. Și nu doar pentru motivul că aici s-ar găsi acel spectacular care să crească audiența sau numărul cititorilor, ci pentru unul mult mai profund: războiul este o realitate a vieții noastre, a societății noastre. Acesta este unul dintre paradoxurile actuale ale mediului de securitate, dar nu singurul. Este normal să fie așa, întrucât, se știe că, deși nu-l iubim, războiul face parte de foarte multă vreme din viața noastră. Însă, dincolo de simpla informare mediatică despre ceea ce se întâmplă în teatre – există încă numeroase teatre de război active, flexibile și intempestive și foarte multe conflicte deschise –, considerăm că trebuie să fim foarte atenți la numeroasele puncte de vedere și la feluritele nuanțe în legătură cu filosofia, fizionomia și practica războiului, întrucât, ca în orice epocă istorică de tranziție, există pericolul de a se trece cu ușurință de la o extremă la alta. Este drept, opiniile sunt și ele, la rândul lor, condiționate de împrejurări și de interese, dar, oricât de încâlcită ar fi și de impenetrabilă ar părea jungla acestora, trebuie să încercăm să descifrăm și să înțelegem esențialul. Rămâne acest esențial în limitele reliefate de Carl von Clausewitz și anume acela că scopurile și obiectivele războiului constau în distrugerea armatei inamicului? Răspunsul la această întrebare nu este simplu. Și chiar dacă foarte mulți dintre cei care proiectează și pun în operă arhitectura complicată a războiului prezentului, precum și din cei care o întrevăd pe cea a războiului viitorului înclină spre filosofia clausewitziană a războiului – în literatura de specialitate, se comentează foarte mult, azi, generalul prusac –, există numeroase

nuanțe care nu pot fi ignorate, întrucât războiul este și va fi totdeauna mult mai mult decât a fost sau decât pare a fi. Pentru mulți analiști și comentatori ai războiului, ca și pentru foarte mulți militari sau nemilitari, esența războiului rămâne, totuși, încă pentru multă vreme, aceeași ca la Clausewitz: nimicirea inamicului.

Tehnologia războiului și pierderile umane

S-a crezut – se mai crede și acum, deși atacurile teroriste de la 11 septembrie 2001 au generat numeroase îndoieli –, că tehnologia devine esențială în configurarea războiului. Cine dispune de sisteme de arme performante, deține supremația strategică și tactică și își impune voința supra inamicului. Fără îndoială, realitatea tuturor războaielor de pe planetă demonstrează acest adevăr. Cine are tehnologie deține sau poate deține supremația strategică. Dar tot realitatea demonstrează că, în anumite circumstanțe, este adevărat și contrariul. Fără a se neglija rolul excepțional al tehnologiei, trebuie să spunem că, adesea, confruntarea din teatru sau din afara acestuia mai înseamnă și altceva. Înseamnă oameni care se înfruntă, viață și moarte, pierderi imense, distrugeri. Odinioară, victoria și înfrângerea se măsurau, deopotrivă, în numărul morților și al celor rămași vii (chiar se numărau), de unde și consecința dramatică, dar inevitabilă: capitularea taberei care a suferit cele mai multe pierderi și nu mai putea continua războiul, recunoscându-se învinsă sau fiind nevoită să se predea necondiționat. Recunoașterea înfrângerii devine o chestiune esențială pentru încheierea ostilităților și, deci, a războiului. Istoria militară este plină de asemenea exemple. Bătălia de la Cannae din august 216, în care 40.000 de luptători ai lui Hanibal nimicesc

*Nu este suficient să-l învingi
pe inamic. Trebuie să-l obligi să
recunoască și să accepte înfrângerea*

o armată romană de două ori mai numeroasă, bătălia de la Zama, din octombrie 202, unde Scipio îl înfrânge categoric pe Hanibal, războiul din 106 al lui Traian împotriva lui Decebal, care se soldează cu nimicirea armatei dace, bătălia navală de la Tushima, din 1905, în care flota rusă este scufundată de cea japoneză, al doilea război mondial, încheiat cu nimicirea armatei hitleriste etc. Toate războaiele mai noi sau mai vechi au demonstrat rolul imens al pierderilor. La urma urmei, aceasta pare a fi rațiunea războiului: *să producă pierderi grele taberei adverse, obligându-o să se recunoască înfrântă și să accepte condițiile impuse*. Războiul este o acțiune extrem de serioasă și de complicată, care presupune o angajare la limita extremă, pe viață și pe moarte. Iar legile lui sunt neschimbate de mii de ani. Dacă inamicul nu se recunoaște înfrânt, războiul nu s-a terminat și nu se poate termina. Ralph Peters, într-un interesant articol publicat în revista *Parameters*¹, în numărul din vara acestui an, face o demonstrație riguroasă cu privire la rolul pierderilor în fizionomia, filosofia și finalitatea războiului. Și are dreptate. Opinia analistului american este exprimată tranșant și categoric. Ea vine cumva în contrast cu tendințele actuale din societatea occidentală, care nu acceptă pierderi umane, considerând că înalta tehnologie poate asigura îndeplinirea acestui deziderat. Un rol important în războiul prezentului îl au mijloacele de informare în masă. Interesant este că, în ceea ce privește confruntarea din Irak, media reliefează mai mult pierderile suferite de americani decât cele ale inamicului, creând impresia că armata americană este cea învinsă.

Totuși, civilizația a evoluat prea mult pentru a mai accepta *hic et nunc* preceptul *homo homini lupus*. Dimpotrivă, în societățile occidentale de azi, ca și în filosofia greacă de odinioară, omul este considerat ființă supremă pentru om, el fiind măsura tuturor lucrurilor, iar libertățile și drepturile sale la viață, la protecție, la opinie fac parte din valorile fundamentale ale democrației și civilizației și sunt indiscutabile. Războiul intră în conflict cu aceste precepte, dar el nu poate fi evitat. Se încearcă, totuși, protecția ființei umane, inclusiv a soldatului angajat în teatru, chiar și în caz de conflict armat, prin supremație tehnologică. Doar de aceea s-a inventat tehnologia! Să protejeze forțele proprii și să le distrugă pe cele ale inamicului!

Existența pierderilor într-un război este însă o realitate. Războiul cere victime. El înseamnă

confruntare violentă între două entități, și oricât de consistente ar fi măsurile luate, pierderile nu pot fi evitate. Conceptul „pierderi zero“, atât de important pentru societatea democratică occidentală modernă, îndeosebi pentru cea americană, se dovedește a fi, în condițiile actuale, nerealist. El a survenit după experiența războiului din Coreea și după cea a Vietnamului, dintr-o prudență legitimă (dar exagerată) a societății democratice, iar dinamismul societății americane, tehnologia înaltă, pragmatismul și criteriile de eficiență au făcut ca un astfel de concept să fie, în anumite împrejurări, realizabil. Este vorba de acele *confruntări simetrice*, armată contra armată, entitate contra entitate, în care superioritatea tehnologică și cea informațională își spun îndubitabil cuvântul. Informația și tehnologia înseamnă, astăzi, putere. Totuși, acest adevăr extrem de important, nu este valabil în toate situațiile și în toate sistemele de referință. Atât atacurile teroriste de la 11 septembrie, cât și acțiunile de gherilă post-război din Irak dovedesc fără dubii că tehnologia nu asigură totdeauna și peste tot, cel puțin pentru o bună perioadă de timp, și supremația tactică. Iar în războiul terorist și în războiul împotriva terorismului, lucrurile se schimbă radical. În timp ce teroriștii nu au nici o limită, nici o lege, în afară de aceea de a ucide, a înspăimânta și a impresiona (care nu este o limită, ci o nelimită), armatele și societățile angajate în război (chiar și în războiul împotriva terorismului) trebuie să respecte legile și principiile războiului, să prevină pierderile colaterale, să asigure protecția civililor, valorilor și instituțiilor, să respecte drepturile prizonierilor de război – chiar și pe cele ale teroriștilor capturați – și să asigure trimiterea lor în justiție. În acest timp, teroriștii (care, atunci când sunt prinși, se bucură de prezumția de nevinovăție, de dreptul la avocat și la proces) iau șiucid ostatici, omoară femei, copii, bătrâni, distrug infrastructuri, organizează și pun în aplicare asasinat. Ei nu au nici o lege și nici o limită! Ce ar trebui făcut? Societățile occidentale și armatele lor vor continua să respecte legile democratice, principiile și obiceiurile războiului, sau vor acționa simetric cu teroriștii, după o lege a talionului, dinte pentru dinte, moarte pentru moarte? Există voci care susțin că, în războiul împotriva terorismului, singura modalitate de a învinge este distrugerea rețelelor, organizațiilor și teroriștilor. Ralph Peters scrie că „singura manieră de a paraliza definitiv rețelele de comandament ale organizațiilor teroriste este de a-i ucide pe

teroriști.⁴² Există, desigur, și opinii care susțin că uciderea teroriștilor ar crea o reacție în lanț care nu se va opri niciodată. Analistul american știe acest lucru, dar subliniază că, la ora actuală, cel puțin până se va găsi o modalitate mai bună, singura strategie eficientă în războiul împotriva teroriștilor este aceea de a-i ucide.

Războiul și confruntarea armată sunt însă mult mai complexe decât această filozofie *dinte pentru dinte*. Apelul la normele de drept ale păcii și ale războiului este o regulă câștigată și impusă prin mii de ani la care civilizația planetei nu poate renunța. Așa spune, deocamdată, etica și confirmă teoria războiului. Din păcate, experiența dramatică din teatre a luat-o cu mult înaintea teoriei. Știința militară nu oferă, astăzi, soluții imediate nici pentru acțiunile din teatre, nici pentru cele împotriva teroriștilor, iar ofițerii – îndeosebi cei din forțele terestre, din forțele speciale, din infanteria marină și chiar din forțele aeriene și din cele navale (care nu sunt totdeauna în contact la vedere cu inamicul) – sunt foarte ocupați cu rezolvarea unor situații concrete din teatre și nu au suficient timp pentru reflecție strategică. Dar reflecția strategică trebuie făcută. Realitatea, în multe puncte ale ei, face o mulțime vidă cu teoria, iar acest lucru nu este și nu poate fi benefic pentru arta militară. S-a încercat, cu unele rezultate notabile, forțarea castelului teoriei cu așa-numitele lecții învățate, dar mai sunt încă multe de făcut. Probabil că însăși teoria va trebui revoluționată. Aceasta este, de altfel, o realitate a zilelor noastre în toate domeniile de activitate și nu numai în confruntările militare. Practica și viața o iau înaintea teoriei și îi impun acesteia o reconfigurare mai rapidă și mai operațională a preceptelor și conceptelor, o dinamică mai flexibilă a noțiunilor, ideilor, ipotezelor de lucru și teoriilor.

Manevra dominantă și dominanța războiului eficient

Desigur, pierderile nu pot fi neglijate în război. Azi, războiul se desfășoară în văzul lumii, în prezența camerelor de luat vederi, iar lumea nu mai acceptă, impasibilă sau înspăimântată, ca pe un fapt totdeauna împlinit, fatal și necesar, moartea violentă a soldaților care-i apără valorile. S-a creat aici un alt paradox: *pe de o parte, lumea condamnă violența și dorește să o elimine din viața oamenilor și, pe de altă parte, armamentele*

și sistemele de distrugere (create tot de această lume) au evoluat atât de mult încât pun în pericol însăși existența ființei umane. Se încearcă ieșirea din acest paradox, între altele, și prin crearea unei tehnologii inteligente, diseminante, cea a unor sisteme de arme de mare precizie, care exclud pierderile masive, îndeosebi pierderile colaterale, și redimensionează conceptul de descurajare. Acest concept este însă valabil și eficient în cazul înfruntării sau confruntării unor entități relativ simetrice (state, alianțe, grupări de forțe etc.) sau disimetrice, dar normale din punct de vedere politic, social moral și psihologic, nu și în cazul războiului asimetric, îndeosebi în războiul terorist. *Războiul bazat pe Rețea* a rezolvat sau este în curs de a rezolva una dintre marile probleme ale informației și ale conducerii în cadrul confruntărilor armate. Rețelele – grila senzorilor, rețeaua centrală de conducere și rețeaua executanților, a platformelor de luptă – asigură culegerea, selectarea și transmiterea informației în timp real sau aproape real (diferența este de câteva secunde), comanda oportună, relația eficientă pe orizontală, reacția imediată, realizarea surprinderii inamicului și prevenirea surprinderii forțelor proprii, dar atât și nimic mai mult. Timpul de acțiune și de reacție se micșorează foarte mult, iar inamicul (dacă nu dispune de mijloacele necesare și de acest concept al Războiului bazat pe Rețea), nu are, practic, nici o posibilitate de reacție. Acțiunea forțelor coaliției condusă de Statele Unite împotriva armatei lui Saddam Hussein este edificatoare. Armata lui Saddam a fost tot timpul observată, monitorizată, supravegheată și lovită, atât în punctele ei tari, cât și în cele vulnerabile. Ea nu avea, practic, nici o șansă. Nici măcar pe aceea de a se ascunde sau de a-și ascunde o parte din forțe (ca în 1991), nici pe aceea de a se preda.

Diferența de tehnologie – *high tech* și *tehnologia informației* (IT) –, îndeosebi în ceea ce privește sistemele de comandă și control și sistemele strategice de lovire, și-a spus aici cuvântul. Această diferență se va menține pentru foarte multă vreme pe planetă între armate, ceea ce va face ca Războiul bazat pe Rețea să devină un concept care să asigure supremația strategică (bazată pe supremația tehnologică, îndeosebi, pe superioritate IT), și dominanța strategică a civilizației tehnologice. O astfel de supremație va menține încă mulți ani, pe panoplia zeului Marte, ceea ce numim războiul disimetric sau non-simetric. Un astfel de război

se duce între două armate (sau între două state, alianțe, coaliții, entități etc.), diferențiate categoric din punct de vedere tehnologic și strategic, dar care se confruntă într-un teatru, în limitele dreptului păcii și al războiului. Armata inferioară tehnologic și din punct de vedere al tehnologiei informației va fi totdeauna învinsă fără drept de apel. Așa a fost de când e lumea și, probabil, așa va fi mereu.

Deocamdată, însă, acest concept nu se dovedește eficient și în ceea ce privește *războiul asimetric*. Aici acționează, se pare, alte reguli (sau regulile cunoscute ar putea să aibă alte determinări și alte desfășurări în plan acțional), iar această realitate trebuie acceptată.

Războiul asimetric opune nu numai forțe extrem de diferite, ci și mentalități, strategii, doctrine, acțiuni, interese și psihologii ireconciliante și greu de identificat, dar nu într-un teatru de operații, ci într-un spațiu nedefinit și nelimitat. *Războiul asimetric* are zeci de forme de desfășurare, începând cu *gherila* și continuând cu *războiul terorist*. Deși nu este nou, *războiul asimetric* se manifestă, azi, în forme care uimesc, revoltă și înspăimântă omenirea. Societatea civilizată este aproape total surprinsă de acest tip de război și nu are încă soluții. Nici pe plan teoretic, nici pe plan practic. Mai mult, există numeroase opinii și în ceea ce privește acest tip de confruntare. O parte a lumii rămâne impasibilă la asimetrie și decalaje, întrucât nu se consideră afectată în mod direct, în timp ce o altă parte este efectiv îngrijorată, chiar înspăimântată. Este și motivul pentru care analistul american Ralph Peters, fără a exclude și alte soluții, este de părere că *singura modalitate de a scăpa de teroriști este aceea de a-i ucide*.

Nu toată lumea gândește însă așa, pentru că nu toți consideră terorismul ca fiind o formă de război. Această formă de manifestare a violenței și agresivității pe planeta noastră a existat încă din antichitate și va exista probabil cât va dura această lume. De aceea, în multe legislații, concepții și doctrine, inclusiv în legislația internațională, terorismul nu este calificat încă drept război, ci infracțiune sau crimă organizată, iar teroriștii sunt tratați ca infractori, criminali, psihopați, dezaxați etc., nu și în calitate de *criminali de război*.

Realitatea depășește, și în acest caz, teoria și legislația. Indubitabil, terorismul a devenit o formă extrem de violentă a *războiului asimetric*, și afectează nu doar superputerea americană și aliații acesteia, ci, într-o formă sau alta, întreaga planetă.

Terorismul, oricât de sofisticat și de complex ar fi suportul lui causal (pentru că el nu este un lucru în sine, nu se naște din nimic, ci are numeroase determinări), nu poate fi acceptat nici ca formă de revoltă, nici ca formă de protest, nici ca formă de pedepsire sau de confruntare în spațiul cuceririi puterii. Victimele lui nu sunt nici armatele civilizației occidentale (pe care terorismul o vizează și o atacă), nici marile corporații, nici rețelele superputerii informaționale, nici locațiile armelor strategice, nici NASA, nici parlamentul din Londra. La aceste obiective se ajunge foarte greu sau nu se poate ajunge deloc. *Victimele terorismului sunt aglomerările urbane, bisericile, marile construcții unde trudesco oamenii, școlile, trenurile, gările, stațiile de metrou, avioanele, vapoarele de călători, porturile, aeroporturile, strada, deci, oamenii – ființele cele mai puternice și cele mai vulnerabile ale planetei –*, care nu au altă de vină decât aceea că sunt oameni și că se află atunci și acolo unde teroriștii explodează bombe, lansează atacuri chimice sau deschid focul. De fapt, teroriștii caută cu tot dinadinsul aceste locuri aglomerate, pentru a face victime, pentru a-și manifesta în felul acesta „puterea“, pentru a îngrozi.

Teroriștii duc un *război de atriție* (de uzură) de lungă durată împotriva societății civilizate. Societatea civilizată nu i-a luat, până la 11 septembrie 2001, în serios și nu a răspuns pe măsură acestor provocări. Ea a considerat terorismul drept un efect secundar al evoluției, o expresie a agresivității gunoaielor, frustrațiilor și inadaptațiilor. S-a răspuns, de obicei, prin acțiuni specifice poliției sau justiției, nu prin acțiuni în forță, specifice armatelor. Și acum există încă numeroase rezerve în ceea ce privește combaterea, prin mijloace militare, a terorismului. Evident, terorismul este nu doar un simplu război, care are un început, un sistem de campanii și un sfârșit, ci un fenomen mult mai complex, care include și războiul, ce ar trebui tratat prin toate mijloacele: politice, economice, sociale, judiciare, civilizaționale, etnice, religioase, psihologice, făcându-se apel la tot ce știe și la ce ar trebui să știe omenirea, dar și prin mijloace militare. Dacă terorismul este război, atunci trebuie să precizăm că un astfel de război nu poate fi decât un *război permanent, asimetric, violent, mozaic, confuz și difuz*. De aici, și o serie de întrebări cumplite: Este oare societatea în măsură să răspundă prin

aceleași mijloace? Dorește ea o astfel de angajare de tip *dinte pentru dinte*? Și, mai ales, este bine să se răspundă prin aceleași mijloace, adică să se ajungă la un *război simetric*? Dacă se va proceda astfel, atunci este foarte posibil ca teroriștii să obțină ceea ce și-au propus, ceea ce și doresc prin capcana pe care o întind lumii civilizate: un *război antiterorist dus cu mijloace specifice terorismului*. O astfel de eventualitate ar conduce inevitabil la o stare de haos din care s-ar ieși, probabil, prin profilarea a două mari identități: cea *teroristă* și cea *antiteroristă*.

Acesta ar însemna, practic, sfârșitul civilizației. Adică sfârșitul lumii. De unde rezultă că un război antiterorist simetric cu războiul terorist ar fi un dezastru pentru societatea civilizată. Și atunci urmează întrebarea firească: *Ce fel de război trebuie să ducă totuși societatea civilizată împotriva terorismului?* Răspunsul ni se pare a se situa undeva între afirmația categorică a analistului american potrivit căreia „misiunea unui soldat consistă în a ucide inamicul; restul, indiferent care ar fi importanța sa aparentă, este secundar” și filosofia profundă a civilizației europene care, de la greci și romani încoace, consideră că *există o măsură în toate, dar mai ales anumite limite*. Și măsura, ca și limitele, reclamă cunoaștere, reflecție, responsabilitate. Un război eficace împotriva terorismului trebuie să fie, deopotrivă, un război categoric și intempestiv pentru lichidarea urmărilor, deci un *război împotriva efectelor*, și, în același timp, un *război împotriva cauzelor*, care înseamnă nu numai acțiune practică rapidă și în forță, ci și analiză profundă, radiografiere, cunoaștere, înțelegere, deci *întoarcere la teorie*.

Societatea civilizată trebuie să declanșeze și să susțină, de asemenea, un război de atriție (uzură) împotriva terorismului, dar nu prin mijloace teroriste, ci prin foarte modernele mijloace de care dispune această societate și pe care va trebui să le folosească și în alte scopuri decât cele pentru care au fost create. În literatura americană a apărut deja un concept foarte interesant, cel de *Război bazat pe Rețea în conflictele de joasă intensitate*, respectiv, în războiul de guerilă sau în războiul împotriva terorismului. Nu se poate ca, în războiul împotriva terorismului – al cărui obiectiv politic și strategic trebuie să fie anihilarea, neutralizarea, distrugerea sau măcar supravegherea și controlarea rețelelor, organizațiilor teroriste și a fenomenului terorist în ansamblul său, în vederea reducerii maxime

a efectului acestuia și chiar, în final, anihilării acestuia –, să nu fie folosite cu efect maxim mijloacele *high tech* și *IT* excepționale de care dispune tabăra antiteroristă, ce se identifică sută la sută cu întreaga lume civilizată.

Este foarte important cum se înțelege și cum se justifică fenomenul război și, adiacent acestuia, cum se concepe și cum se implementează *manevra strategică* la nivelul superputerii americane, care are, fără îndoială, rolul de deschizător de drumuri în noua redimensionare a artei militare a începutului de mileniu. Precizarea făcută de Ralph Peters în articolul amintit ni se pare foarte interesantă. Analistul american afirmă: „Deși nici o campanie nu seamănă cu alta, modelul de război pentru superputerea americană ar trebui să fie formulat astfel: o manevră strategică, apoi o manevră operativă pentru declanșarea focului și declanșarea focului tactic ce asigură autorizarea altor manevre. Focul strategic joacă un rol sporit, deși el nu duce la câștigarea războiului. Bineînțeles, nici un câmp de bătaie nu este așa de simplu precum această afirmație, dar orice forță care uită să se concentreze asupra distrugerii rapide și urmării inamicului până la capitularea sa necondiționată se autoparalizează.”

Intrăm într-o nouă epocă a manevrei, dar manevra nu mai trebuie înțeleasă ca o simplă acțiune de poziționare a forțelor într-un dispozitiv, prin care să se creeze un anume fapt împlinit, obligându-l pe inamic să renunțe la luptă și să se predea³ – așa ceva nu există, spre exemplu, în războiul terorist, de care am amintit mai sus –, ci mai ales ca o formă de acțiune sau de preacțiune menită să asigure dominanța focului și distrugerea rapidă a inamicului.

Generalul american Shalikhshvili⁴ arată că *Joint Vision 2010* se sprijină pe patru noi concepte operaționale: *manevra dominantă; angajarea de precizie; protecția integrală și logistica în rețea*. Deși se susține, adesea, și pe bună dreptate, că practica din teatrele de operații o ia înaintea teoriei, americanii nu se lasă totuși pe deplin copleșiți de impactul pragmatic – cu toate că, de la James Peirce și John Dewey încoace, ei sunt campioni ai pragmatismului teoretic eficient –, aceste concepte au fost dezbătute îndelung în Statele Unite și acceptate ca atare. *Manevra dominantă* constă în identificarea, alegerea și categorisirea obiectivelor, în stabilirea centrelor gravitaționale ale dispozitivului inamic și în lovirea precisă a acestora

precum și în combinarea oportună a acțiunilor informaționale (de război informațional) cu cele spațiale, aeriene, navale și terestre, în transportul rapid al forțelor și mai ales al mijloacelor necesare, în alegerea tipului de acțiuni care se pretează cel mai bine lovirii simultane a punctelor sensibile ale inamicului și obținerii succesului planificat. Celelalte concepte – *angajarea precisă, protecția integrală și logistica în rețea* – sunt complementare manevrei dominante, asigurându-i acesteia consistență și eficiență. Toate acestea sunt valabile în cazul *războiului simetric și disimetric*. Ele se cer aplicate însă și în *războiul asimetric*, îndeosebi în *războiul împotriva terorismului*. Cum? Atât teoria, cât și practica urmează să găsească soluțiile necesare. Este marea provocare a acestui început de mileniu.

În războiul de uzură, manevra, îndeosebi cea împotriva rețelelor și organizațiilor teroriste, a rebelilor și luptătorilor de gherilă, deși se duce și trebuie să se ducă în superioritate tehnologică și informațională, nu se rezumă la asigurarea poziționarea avantajoasă a mijloacelor de foc, ci presupune o foarte mare flexibilitate, în spațiul unei angajări fluide și confuze, în care persistă, pe de o parte, dificultatea identificării și decelării inamicului și, pe de altă parte, problema lovirii efectivă a acestuia. Cum să identifici și, mai ales, cum să lovești, cu mijloace militare, un terorist

sinucigaș, într-o sală de spectacole, într-un avion, pe un stadion, într-un tren sau într-o stație de metrou? Nici o armată din lume nu este încă pregătită pentru a executa astfel de lovituri, într-un astfel de război adus în mijlocul străzii. Și totuși, acesta pare să fie una dintre cele mai cumplite forme ale războiului permanent al prezentului și al viitorului. Nu singura, desigur, dar cea mai perversă dintre toate cele cunoscute până acum. De aceea, totdeauna trebuie păstrată o măsură, iar teoria războiului, forțată de practica din teatrele de operații și de cea a războiului împotriva terorismului, trebuie să răspundă cât mai repede și mai exact și la astfel de provocări.

NOTE

1. Ralph Peters, In Praise of Attrition, „Parameters“, Summer 2004
2. Ralph Peters, Ibidem.
3. Așa ceva s-a întâmplat de foarte puține ori în istoria bătăliilor. Toate manevrele au vizat o mai bună poziționare a forțelor în vederea acțiunii ulterioare; ele au fost eficiente atunci când s-au îmbinat și combinat în mod armonios cu focul și cu mișcarea.
4. John Shalikashvili, Joint Vision 2010, 1996.

THE EFFECTIVE WAR, THE WAR'S EFFICIENCY

*General Phd. Mircea MUREȘAN,
Commandant (Rector) of The National Defence University*

There have always been large debates on war. Although it becomes more and more unpopular, there is no press agency, publication, TV or radio station missing to mention it almost daily. Not only because it is that spectacular element raising audiences or the readers figures, but for a deeper reason: war is a nowadays society reality. It is one of those security environment paradoxes, but not the only one. This is a natural tendency. Although nobody loves war, it has been a part of our lives for a long time. Besides the simple media information, on what happens in the theatres - there are numerous active, flexible and unexpected war theatres and lots of opened conflicts – we assert that we should be careful on different points of view and tendencies connected with the war's philosophy, physiognomy and practice. In all transitional periods, there is the danger of falling out from an extreme to another. However, it is true that opinions are also conditioned by circumstances and interests. Inside this tangled and impenetrable maze we have to try to understand the essence. Is the essence the one mentioned by Carl von Clausewitz, that the war's aims and objectives consist in destroying the enemy's army? Answering this question is not an easy task. Even if the today or tomorrow war's architects and planners tend to agree with this philosophy, there is a large debate on the Prussian General – they say there are lots of tinges that can not be ignored, as war is and will always be more than it was, has been or seemed to be. Many war analysts, from the military field or not, state the war's essence is still as it was in Clausewitz' times – defeating the enemy.

The war's technology and the human losses

It has always been believed that technology

becomes an essential element in a war's configuration, although September 11 generated serious doubts. The one who owns modern weapon systems owns the strategic and tactical supremacy and impose its will on the enemy. Doubtless, the worldwide war reality proves this. The one who owns technology owns or may own the strategic supremacy. Meantime, reality proves also that the opposite is true under certain circumstances. Nevertheless, we do not want to neglect the major role played by technology but sometimes the confrontation means more. It means people fighting, life and death, huge losses, destructions. There was a time when victory and defeat were measured by the body and alive persons count.

It is not enough to defeat your enemy. You have to force him to admit and accept the defeat

Therefore, we come to the dramatic but unavoidable consequence: the surrender of the side that suffered

larger losses and could not go on to war, admitting as defeated or being forced to unconditional surrender. The defeat's admission has become an essential issue for ending the hostilities and war. The military history has plenty of examples. Cannae battle (216, August), when 40.000 fighters, ruled by Hannibal, destroy a tow times larger Roman army, Zama battle (202, October), when Scipio defeats Hannibal flatly, Traian's war against Decebal (106), the Tushima naval battle (1905), when the Russian fleet was sank by the Japanese one, the second world war that ended up with the destruction of Hitler's army and so on. All the wars, more recent or ancient, proved the huge role played by losses. After all, this seems to be the war's rationale: to cause the enemy's huge losses, forcing it to admit defeated and to accept the imposed conditions. War is a very serious and complicated action that assumes a large engagement. The war's laws are unchanged for thousands of years. If the enemy does not admit its

defeat, then the war is not over. Ralph Peters proves in *Parameters* (Summer, 2004) the impact of losses in the war's physiognomy, philosophy and end state. And he is right. Peter's opinion contradicts somehow the present western tendencies that do not accept human losses as long as high-tech may fulfil the task. Mass-media plays an important role in nowadays war. However, it is interesting to note that when it comes about the Iraqi confrontation, media reflects more the losses suffered by the U.S. than the enemy's ones, creating the illusion that the U.S. Army is the defeated one.

However, civilisation has evolved too much in order to accept *hic et nunc* the principle *homo homini lupus*. On the contrary, the nowadays western societies, as the ancient Greek philosophy, consider the human being as the supreme one. The human being is the Supreme Being for people, he is the measure, and his freedoms and rights – to life, protection, and opinion – are the fundamental values of democracy and civilisation and they are unquestionable. War comes in conflict with these precepts but it can not be avoided. However, they try protecting the human being, including the soldier from the battlefield, by the technological supremacy. This is actually the reason technology has been invented! To protect your own forces and destroy the enemy's ones!

But the losses are a war's reality. War requires victims. War means violent confrontation between two entities and losses can not be avoided. Under the nowadays conditions, the "No damages" concept, that is so important for the western democratic society, especially for the American one, proves to be an unrealistic one. This concept has been used after the Korean and Vietnamese experiences, because of a legitimate but over-reacted prudence. The US society dynamism, the high-tech, the pragmatism and the efficiency criteria made such a concept to be achievable, under certain circumstances. We refer mainly to those symmetrical confrontations, army against army, entity against entity, those one when the technological and informational superiority have a larger role. Today information and technology means power. However, this assertion is not applicable to all situations and reference systems. Both 9/11 and guerrilla post-Iraqi war actions undoubtedly prove that technology does not always ensure the tactical supremacy too. And when we talk of the terrorist war and war against terrorism,

things are dramatically changed. While terrorists have no limit, no law, except killing, frightening and impressing (that is not a limit, but a no-limit), armies and societies involved in war (even in the war against terrorism) have to respect the war's laws and principle, avoid collateral damages, ensure the civilians' protection, protection of values and institutions, to respect the prisoners of war's rights and to assure their sending to justice. Meantime, terrorists (when they are taken prisoners, they are believed to be innocent, they have the right to get a lawyer and have a fair trial) they kill and take hostages, they kill women, children, old people, they destroy infrastructures, they organize and plan murders. They have no law, no limit! What should be done? Will the Western societies their armed forces go on abiding the democratic laws, war's principles and customs, or they will start acting as the terrorists, eye for an eye, death for death? There are analysts asserting that when we talk of the war on terrorism, the only way to defeat it is to destroy the terrorists' networks and organisations. Ralph Peters states that "the only way to paralyze completely the terrorist organizations' headquarters is to kill the terrorists". However, there are voices saying that killing the terrorists will generate a chain reaction that will never stop. The American analyst knows this but he underlines that for the time being the only effective strategy on war on terrorism is to kill the terrorists.

War and the armed fight are more complex than the eye for eye philosophy. Resorting to the peace and war law norms is a rule imposed and we can not give up to it. At least ethics and the war theory confirm it. Unfortunately, the war theatres reality is a way ahead theory. Military science does not offer instant solutions neither for theatres actions or terrorists. Officers – mainly from Land forces, Special Forces, Marines, and even from Air and Naval Forces (that were not always in a direct contact with the enemy) – are very concerned of solving out some concrete situations and do not have time for strategic reflections. But some one should also consider the strategic reflection. It has been notably tried to force the theory with the so-called lessons learnt principles, but there are lots to be done. Probably the theory has to be revolutionised. This is a nowadays reality seized in all the fields and not only in military conflicts. Life and practice are more advanced than theory and that is why they impose a rapid and operational

reconfiguration of principles, concepts, and a more flexible dynamic of notions, ideas, hypothesis and theories.

The dominant manoeuvre and the effective war dominance

Obviously, we can not neglect the war losses. Today, war is visible for everyone, it is a war conducted in front of the cameras, and the world, impassive or frightened, can not accept as a fatal and necessary fact the violent deaths of soldiers protecting its values. Therefore, we deal with another paradox: on one hand, people blame violence and want to eradicate it and on the other hand the weapons and destructive systems (created by the same people) have evolved so much that they endanger the human being. That is why they try creating intelligent technologies, like precision-guided weapon systems that exclude huge losses, especially the collateral damages and re-dimensioning the discouragement concept. This concept is also available and effective when we speak of a confrontation between symmetrical or dissymmetrical entities (states, alliances) but regular from political, social, moral and psychological point of view. This is not the case of asymmetric war, especially the one against terrorism. Network Centric Warfare solved out one of the key issues of information and management during the armed conflicts. The networks- the sensors' grill, the central network, the network's performers, fighting platforms – ensure the collection, selection and sending of information in real or almost real time (the difference is up to few seconds), the timely command, the horizontal effective relations, the immediate reaction, the enemy's unawareness and preventing the own forces' unawareness. But the action and reaction times decrease. The enemy does not have any reaction possibility – of he doesn't have the necessary means or the ones required by the Network Centric Warfare. The coalition's actions against Saddam Hussein's army are relevant. Saddam's army was watched, monitored, watched and struck in its strong and weak points. As a matter of fact, they did not have any chance. Not even the one of hiding totally or partially (as in 1991) or surrendering it.

High-tech and IT took the lead, mainly on communication and control systems and strategic striking systems. That is why Network Centric

Warfare will become a concept providing the strategic supremacy (in principle, based on IT superiority) and the strategic dominance. Such supremacy will maintain, for a long period of time, what we call dissymmetric warfare or non-symmetric warfare.

Such a war is conducted between two armed forces (or between two states, alliances, coalitions, entities). They are different from technologic and strategic point of view but they fight taking into account the peace and war law limits. The armed forces that are inferior from technological and IT perspective will always be defeated, as it has always been.

For the time being, this concept does not prove to be effective when it comes about asymmetrical war. There are other ruling laws in this type of war.

Asymmetrical war opposes not only very different forces, also different mentalities, strategies, doctrines, actions, interests, intentions and irreconcilable psychologies. Actions are not conducting in a theatre of operations, but in an undefined and unlimited space. As war has dozens of forms, starting with guerilla and ending with the terrorist war. Although it is not a new concept, asymmetrical war is conducted in ways that astonish, disgust and frighten the humankind. The civilized society is almost completely surprised by this new type of war and has no solutions for the moment. Neither theoretical nor practical solutions. Moreover, there are different opinions on the asymmetrical war. Some are passive on asymmetries and discrepancies (as they are not directly affected) and others are quite scared. That is why Ralph Peters asserts the only way we can get rid of terrorists is to kill them.

Not everyone agrees with this idea. Some considers terrorism as a form of a war that has been acting since Ancient times. That is why there are national and international legislations, concepts and doctrines stating that terrorism is not a war. They say terrorism is an infringement or an organized crime act and therefore terrorists are treated as infringers, criminals, psychopaths, unbalanced but not war criminals.

The reality is harder than theory and legislation. Doubtless, terrorism has become an extreme, violent form of an asymmetrical war and affects not only the US superpower and their allies, but also the whole world.

No matter how sophisticated and complex is the terrorism's causal support, it can not be accepted either as a revolt, protest or a way of punishment. Its victims are not the Western civilization armed forces, corporations, IT networks, locations of strategic weapons, NASA or the British Parliament building. Its victims are urban agglomerations, churches, sky scrapers, schools, trains, railway and underground stations, planes, ships, harbors, airports, streets, namely human beings – the most powerful and vulnerable beings on Earth. Their “guilty” is that they are human beings and that they are in the places where terrorists detonate bombs, launch chemical attacks or open fire. That is why terrorists are looking for these crowded places, in order to victimize them, in order to show their “power”, in order to frighten.

Terrorists are engaged in an a war of attrition against civilized society. Up to 9/11, they were not taken into seriously and the civilized society did not act according to these challenges. Terrorism was considered as an adverse effect of evolution, a mean by which alienated frustrated people expressed themselves. They were replied by specific police or justice actions and not by force. There are serious doubts on combating terrorism by military means. Obviously, terrorism is not just a war (with a beginning, campaigns and end) but a more complex phenomenon including war that should be treated both from political, economical, social, legal, ethnic, religious, psychological and from military perspective. If terrorism is a war, then it will be a permanent, asymmetrical, violent, confusing and vague war. Consequently, we will have to answer the following questions: Is society able to reply by the same means? Is it willing to an eye for an eye approach? Is it good to reply with the same means, namely coming to a symmetrical war? If it is so, then it will be likely for terrorists to get what they want by the trap they set to the civilised world: a war against terrorism conducted by terrorist specific means. Unavoidably, this will create a chaos drawing up two main identities: the terrorist and antiterrorist one.

Practically, this would determine the end of civilisation that is the end of the world. That is why an antiterrorism symmetrical war within the terrorist war would be a disaster for the civilised society. Therefore, we come up with the question: What sort of war should the civilised society conduct against terrorism? We assert the answer

is somehow between Ralph Peter's point of view according to which “the soldier's mission consists in killing the enemy; the other things are just collateral” and the profound European philosophy that sustains there is a measure in anything but under certain limits. As the measure, limits require knowledge, reflection, and responsibility. An effective war on terrorism has to be unconditioned, unexpected, both a war against effects and a war against causes. That required not only a rapid forceful action but a deep knowledge, analysis and understanding, namely, a return to theory.

The civilised society has also to launch and sustain a war of attrition on terrorism, not by terrorist means, but by the modern means it has. The US literature speaks of a Network Centric Warfare in low intensity conflicts such as guerrilla war or the war on terrorism. The political and strategic objective of the latter type has to be the annihilation, neutralization, destruction or at least the surveillance and control of terrorist networks and organizations. In order to minimize the effects of the war on terrorism, there have been to be effectively used by high-tech and IT capabilities the antiterrorist side have, side that is 100% identified with the whole civilised world.

It is very important how the US superpower understands and justifies the war phenomenon, how it conceives and implements the strategic manoeuvre. Doubtless, US leads the re-dimensioning the military art at the beginning of the new millennium. Ralph Peters states in the previously mentioned paper: “Although no two campaigns are identical, the American superpower model of war should be this: strategic manoeuvre, then operational manoeuvre to deliver fires, then tactical fires to enable further manoeuvres. Increasingly, the strategic fires play an increased role – they do not win wars or decide them. Obviously, there is no battlefield just as simple at this assertion, but any force that loses its elementary focus on killing the enemy swiftly and relentlessly until that enemy surrenders unconditionally cripple itself”.

We are in a new age of manoeuvre, but it does not have to be understood as a simple action for placing the armed forces in the theatre, inducing the enemy to give up fighting and surrender – this is important in the war against terrorism. Manoeuvre has to be perceived as a way of action or pre-action in order to ensure the fire dominance and promptly

destroying the enemy.

The US General Shalikashvili showed that Joint Vision 2010 is based on four new operational concepts: the dominant manoeuvre, the precision engagement, full dimensional protection and focused logistics. Although they say the practical actions from the theatres of operations are way ahead the theory, these concepts have been long debated in the US and accepted accordingly. The dominant manoeuvre consists in: identifying, choosing and labelling the objectives, in establishing and striking the enemy's centres of gravity and in combining the informal actions with the spatial, aerial, naval and land ones; fast transport of forces and means; choosing the best ways of action in order to strike simultaneously the enemy's sensitive points. The other concepts General Shalikashvili mentions give efficiency to the dominant manoeuvre. They are all available in symmetrical and dissymmetrical war.

They also need to be applied in the asymmetrical war, especially in the war on terrorism. How? Both theory and practice are to find the best solutions. It is the greatest challenge at this new millennium.

In a war of attrition, manoeuvre is not limited just to the best positioning of the means of fire, but requires a larger flexibility. It has to take into account the difficulties in identifying and disclosing the enemy. How to identify and strike with military means a terrorist suicidal bomber, acting in a concert hall, plane, stadium, train or underground station? There is no armed force prepared to strike accordingly. Still, it seems to be an awful form of the permanent war, conducted in the present and future. Not the only one, but the most pervert one. That is why the theory of war, forced by the reality in the theatres and in the war against terrorism, has to handle rapidly and exactly to these challenges.

OSCE – ORGANIZAȚIE ÎN CONTINUĂ EVOLUȚIE: NOI CONDIȚII ȘI NOI RESPONSABILITĂȚI

*General de brigadă (r) dr. Octavian DUMITRESCU
Expert în Direcția Controlul Armamentelor și Verificare,
OFICIUL CENTRAL DE STAT PENTRU PROBLEME SPECIALE*

In order to achieve an effective security system on continental and worldwide level, there are necessary integrated measures and efforts that should be made by OSCE. It is also required a more effective co-operation between the collective security structures and the improvement of treaties' provisions that should be implemented by OSCE. It is widely accepted that terrorism is a major threat of the 21st century. That is why it has to be analysed as a priority by the international security structures and it has to come to a general agreement on preventing and combating terrorism.

Una din cele mai importante instituții de securitate din Europa și din lume este OSCE, care deține un rol crescând în asigurarea securității și stabilității pe continent, în implementarea măsurilor de sporire a încrederii și cooperării între state, alături de NATO și UE. Originea sa se află la începutul anilor '70, când a fost creată *Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa* (CSCE), pentru a servi drept forum de negociere și dialog între Est și Vest. Pornind de la scopul general al măsurilor de întărire a încrederii, securității și dezarmării în Europa, OSCE întreprinde permanent acțiuni eficiente și concrete, destinate să realizeze noi progrese în creșterea încrederii și securității pe continent, în înfăptuirea dezarmării, dând astfel expresie îndatoririi statelor de a se abține de la amenințarea cu forța ori de la folosirea forței în relațiile reciproce și în relațiile internaționale, în general. Mecanismele și procedurile aflate la dispoziția statelor participante și a organizației sunt în continuă evoluție, perfecționându-se, în concordanță cu evoluția sistemului de relații internaționale, a mediului de securitate și a riscurilor

și amenințărilor la adresa securității și stabilității. În acest context, se pot evidenția unele aspecte semnificative pentru modernizarea și adaptarea acestor mecanisme și proceduri specifice OSCE, prin care organizația poate să-și dovedească, în continuare, eficiența.

Evoluțiile pe care le-au cunoscut, în ultimele decenii, NATO și UE nu au fost însoțite de transformări de aceeași amploare și profunzime în cadrul OSCE, ceea ce face să existe, concomitent, aspecte de compatibilitate, dar și de incompatibilitate între cele trei organizații de securitate ale Europei. Cu toate acestea, putem afirma că OSCE încă ocupă un loc unic în rândul instituțiilor europene de securitate, datorită câtorva factori: largă arie de participare și implicare a statelor din spațiul euro-atlantic, euro-asiatic și mediteranean (55 state membre și 9 state partenere de cooperare); abordarea cuprinzătoare și cu caracter cooperativ a problematicii securității; instrumentele de prevenire a conflictelor aflate la dispoziția organizației; tradiția sa deja bine stabilită privind dialogul deschis și realizarea consensului; o largă rețea de misiuni operaționale; un sistem amplu de cooperare cu alte organizații internaționale, indiferent de domeniul de preocupare.

Aspectele privind evoluția OSCE și a instituțiilor sale se manifestă cel puțin în privința structurilor și instituțiilor specifice, a instrumentelor de implementare a documentelor și deciziilor elaborate și a noilor responsabilități ce și le asumă organizația în ansamblu și fiecare dintre instituțiile acesteia.

Structurile și instituțiile OSCE

Structurile și instituțiile OSCE au evoluat permanent, în deplină concordanță cu responsabilitățile asumate și cu provocările la

care organizația a trebuit să răspundă. Instituțiile principale ale OSCE, existente la nivelul anului 2004, sunt permanente și periodice, respectiv reuniuni și întâlniri la care participă reprezentanți din statele participante în funcție de tematică și problematica ce urmează a fi dezbătută.

Summit-ul OSCE este o întâlnire periodică a șefilor de stat ori de guverne ai statelor participante, iar *Consiliul Ministerial* reprezintă reuniunea anuală a miniștrilor de externe ai statelor participante la OSCE. Aceste două forumuri sunt destinate să examineze activitatea OSCE și a instituțiilor acesteia și să ia deciziile corespunzătoare.

Consiliul Permanent al OSCE este principalul organism al organizației cu statut permanent, destinat consultărilor și elaborării deciziilor politice în problemele ce intră în preocupările OSCE, fiind format din reprezentanții permanenți ai celor 55 state participante și având reuniuni săptămânale. Domeniul controlului armamentelor și al măsurilor de sporire a încrederii și securității (CSBMs) se află în responsabilitatea *Forumului pentru Securitate și Cooperare*, iar cel politico-economic în cea a *Consiliului Superior*, structuri în a căror componență intră reprezentanți ai statelor participante și experți în aceste domenii.

O altă instituție relevantă este *Adunarea Parlamentară a OSCE*, cu sediul la Copenhaga, fiind constituită din peste 300 de parlamentari din toate statele participante, în scopul de a promova implicarea – la nivel parlamentar – în activitățile organizației, elaborând rezoluții și recomandări și având un rol important, în special în monitorizarea alegerilor.

Președintele în exercițiu al OSCE este numit anual, prin rotație, din rândul miniștrilor de externe ai statelor participante, pe perioada când acestea dețin președinția organizației, având responsabilități de execuție. Acesta este ajutat de încă doi miniștri de externe, respectiv al statului ce a deținut președinția OSCE în anul anterior și cel al statului ce urmează să dețină acest rol în anul următor, împreună formând așa-numita *troică*. Președintele în exercițiu este ajutat de reprezentanți personali și speciali, care se ocupă de problemele curente ale organizației. Președinția OSCE este ajutată de Secretariatul OSCE, condus de un secretar general, numit pe termen de trei ani, care are în coordonare Centrul de Prevenire a Conflictelor, Biroul de Coordonare a Activităților

Economice și de Mediu, Departamentul de Resurse Umane și Departamentul pentru Management și Finanțe. Secretariatul are și un Oficiu la Praga, în scopul de a oferi asistență în probleme de documentare, cercetare și informare.

Pentru îndeplinirea mandatelor tot mai complexe, OSCE și-a dezvoltat și perfecționat alte instituții și instrumente specializate. Astfel, *Oficiul pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului (ODIHR)* joacă un rol activ în monitorizarea alegerilor, în special în statele tinerelor democrații, dezvoltând instituții pentru alegerile naționale și pentru drepturile omului, asigurând asistență tehnică, promovând amplificarea rolului organizațiilor neguvernamentale și pregătind jurnaliști ca monitori pentru drepturile omului și alegeri. Un rol deosebit a dobândit *Înaltul Comisar OSCE pentru Minorități Naționale*, implicat în detensionarea, în stadiu incipient, a situațiilor deosebite legate de minoritățile naționale, oferind asistență și recomandări, încurajând părțile implicate să utilizeze politici și metode non-confrunționale. Una din cele mai tinere instituții ale OSCE este *Reprezentantul pentru Libertatea Media*. Instituit în 1997, pentru observarea dezvoltărilor din domeniul mass-media, în statele participante, acesta asigură răspunsuri oportune în cazurile de neconcordanță cu principiile și demersurile OSCE privind libertatea de expresie și a mass-media.

De asemenea, există mai multe organisme OSCE care contribuie la implementarea unor decizii ori recomandări ale forurilor organizației, ca: *Grupul Consultativ Comun*, destinat promovării modalităților de implementare a Tratatului CFE, *Curtea de Conciliere și Arbitraj*, destinată să faciliteze găsirea unor soluții pașnice pentru situațiile deosebite ce apar între diferite state participante OSCE ori alte părți, *Comisia Consultativă Open Skies*, pentru implementarea tratatului al cărui nume îl poartă, precum și diverse grupuri de asistență a proceselor de implementare a diferitelor aranjamente bi și multilaterale.

Trebuie subliniat în acest context că OSCE a desfășurat, până în anul 2003, 18 misiuni ori alte activități în 16 state, destinate menținerii și întăririi păcii și stabilității în zona de responsabilitate, contribuind, astfel, alături de NATO, UE și ONU, la întărirea securității regionale și globale. Dimensiunea și complexitatea OSCE pot fi întregite și de următoarele cifre: în anul 2003, instituțiile

OSCE includeau un număr de 380 angajați, aproximativ 1000 funcționari lucrau în cadrul celor 18 misiuni și activități din teren ale organizației, colaborând la rândul lor cu aproximativ 2500 funcționari locali. Bugetul OSCE pentru 2003 a fost de 185,7 milioane euro.

Instrumentele OSCE

Se cuvine precizat, mai întâi, faptul că sunt două dimensiuni esențiale ale instrumentelor OSCE: dimensiunea umană și cea politico-militară, care, la rândul lor, conțin elementele specifice. *Dimensiunea umană* se referă la mecanismul de la Viena și mecanismul de la Moscova, iar *dimensiunea politico-militară* presupune mecanismul de reducere a riscului, avertizarea timpurie și rezolvarea pe cale pașnică a disputelor, fiecare având mecanisme și proceduri specifice. Pornind de la aceste mecanisme și proceduri, trebuie spus că, pe baza principalelor documente ale OSCE – Tratatul privind forțele armate și armamentele convenționale din Europa și Documentul de la Viena 1999 –, au fost permanent perfecționate instrumentele și posibilitățile organizației de a-și îndeplini menirea, respectiv de a implementa măsuri de sporire a încrederii și securității pe continent, de a controla armamentele pe continent și de a efectua verificări asupra respectării măsurilor convenite.

Dimensiunea umană a instrumentelor OSCE include:

□ *Mecanismul de la Viena*, adoptat în 1989, la reuniunea OSCE de la Viena, care asigură schimbul de informații referitoare la problemele umane ale securității și stabilității, având patru componente: răspunsul la întrebările puse de alte state participante în legătură cu informațiile furnizate în acest domeniu; desfășurarea, la cererea unui stat participant, de întâlniri bilaterale pentru examinarea și soluționarea situațiilor ori cazurilor specifice referitoare la probleme umanitare; notificarea către toate statele participante a situației ori cazului respectiv; discutarea problemelor ce intră sub incidența mecanismului, apărute pe timpul reuniunilor și întâlnirilor structurilor și instituțiilor specifice organizației.

□ *Mecanismul de la Moscova*, care completează și întărește Mecanismul de la Viena și include trei proceduri: stabilirea listei de resurse umane, ce cuprinde experții destinați de fiecare

stat participant (până la șase) pentru o perioadă de trei la șase ani; stabilirea unei misiuni de experți (cel mult trei), la cererea unui stat, pentru a adresa întrebări deosebit de clare cu privire la aspectele umanitare, care pot procura informațiile necesare și, dacă este cazul, să utilizeze bunele oficii și medierea pentru a promova dialogul și cooperarea între statele interesate sau să primească alte misiuni, ca servicii de avizare ori constatarea unor fapte concrete; dacă statul solicitat refuză, în termen de zece zile, să stabilească misiunea sau dacă statul solicitator apreciază că problema în discuție nu a fost rezolvată, acesta poate iniția stabilirea unei misiuni de raportori (până la trei), cu sprijinul a cel puțin alte șase state, iar raportorii trebuie să stabilească faptele, să raporteze despre acestea și să avizeze eventualele soluții la problema apărută. Ca modalități noi, suplimentare, de sporire a securității, nelegate de acest mecanism, sunt acceptate invitarea voluntară a unei misiuni de experți, stabilirea unei astfel de misiuni sau a uneia de raportori, precum și stabilirea unei misiuni de urgență cu raportori, în caz de pericol deosebit de serios.

Dimensiunea politico-militară a OSCE include, așa cum a rezultat mai sus, mecanisme și proceduri specifice, după cum urmează:

□ *Mecanismul de reducere a riscului*, dezvoltat în cadrul Conferinței pentru Măsuri de Creștere a Încrederii și Securității (CSBMs) și pentru Dezarmare în Europa, inclus pentru prima dată în Documentul de la Viena 1990, apoi îmbunătățit în Documentul de la Viena 1999; mecanismul include trei elemente principale: *consultațiile și cooperarea în legătură cu activitățile militare neobișnuite*, ca instrument principal de prevenire a crizelor, oferă statelor participante posibilitatea de a cere explicații în legătură cu activități neobișnuite ori neplanificate care provoacă îngrijorare și obligația statului solicitat să răspundă în maximum 48 ore, precum și posibilitatea de a cere desfășurarea unei întâlniri a statelor implicate, sub egida OSCE, pentru elucidarea tuturor aspectelor ce au provocat îngrijorare; *găzduirea voluntară a unor vizite*, ca instrument alternativ pentru înlăturarea îngrijorării în legătură cu unele activități militare, implică luarea, de către statul care organizează astfel de activități militare și care a înțeles că există îngrijorări în legătură cu acestea, a inițiativei de a invita alte state participante să viziteze zona din teritoriul său unde se desfășoară

activitatea în cauză; *cooperarea în privința incidentelor periculoase de natură militară* care pot avea un impact negativ presupune destinarea unor puncte de contact prin intermediul cărora statele participante se pot informa despre evenimentul respectiv și pot primi explicații competente și corecte de la statul organizator, eliminând astfel posibilitatea interpretării greșite ori neînțelegerii datelor referitoare la acest eveniment și prevenirii unei reacții neadecvate;

□ *Avertizarea timpurie* presupune introducerea unor măsuri de pregătire referitoare la situațiile vizate de acest proces, din aria de responsabilitate a OSCE, și implementarea unor mecanisme specifice, pentru rezolvarea situațiilor respective; prima problemă este asigurată prin dreptul statelor participante de a atenționa Consiliul Superior al OSCE în legătură cu o situație de pericol care poate evolua spre o stare de criză ori conflict armat; acest lucru se face prin intermediul președintelui în exercițiu, care poate declanșa diferite proceduri de analiză, studiere ori prevenire a escaladării situației conflictuale; cea de-a doua componentă a avertizării timpurii, specifică OSCE, este asigurată de *Mecanismul de la Berlin*, adoptat la *Reuniunea Consiliului Miniștrilor Afacerilor Externe al OSCE* (Berlin, iunie 1991) referitor la situațiile de pericol serios creat prin violarea unuia din principiile Actului Final de la Helsinki; acest mecanism asigură posibilitatea ca un stat participant care consideră că o astfel de situație de urgență se poate dezvolta să încerce clarificarea acesteia cu statul ori statele implicate, acestea având obligația de a furniza informații relevante în maximum 48 ore; în situația că acesta apreciază că informațiile nu sunt convingătoare, poate solicita, prin intermediul președintelui în exercițiu, o reuniune de urgență a Consiliului Superior al OSCE.

□ *Rezolvarea pe cale pașnică a disputelor* este asigurată prin *Mecanismul de la Valletta* și Convenția privind Concilierea și Arbitrajul în cadrul OSCE; Mecanismul de la Valletta constă în nominalizarea de către directorul Centrului OSCE de Prevenire a Conflictelor (CPC) a uneia sau mai multor persoane selectate dintr-o listă de specialiști calificați și însărcinarea acestora să încerce să contacteze părțile implicate într-o dispută de natură diferită, separat ori concomitent, și să ofere un aviz ori punct de vedere confidențial, acceptabil părților; mecanismul permite și utilizarea, cu acordul părților, a sediilor și facilităților Biroului

Internațional al Curții Permanente de Arbitraj; *Curtea de Conciliere și Arbitraj* include comisii de conciliere și tribunale de arbitraj, acestea nefiind instituții permanente, ci acționând ad-hoc, în scopul de a facilita rezolvarea pe cale pașnică a disputelor dintre statele participante prin conciliere și, după caz, arbitraj. Comisia de conciliere audiază cazurile prezentate în fața acesteia de cel puțin două state, care ajung la consens în acest sens, și prezintă rapoarte către părți, cu propuneri de soluționare a disputei, iar în caz că în decurs de treizeci zile nu se ajunge la un acord, se poate constitui un Tribunal de Arbitraj, ale cărui decizii sunt obligatorii pentru părțile ce au convenit să supună acestuia raportul comisiei de conciliere.

Importanța și forța OSCE se materializează prin implementarea principalelor acorduri și tratate adoptate de forumurile organizației, în principiu *Tratatul pentru Forțele Armate Convenționale în Europa* (CFE) adoptat în 1990, la Summitul OSCE de la Paris, care reprezintă un acord major în domeniul controlului armamentelor, apoi *Tratatul Cer Deschis* (1992), *Documentele de la Viena* (1990, 1992, 1994 și 1999) și *Documentul privind Armele Mici și Armamentele Ușoare* (2000), acestea constituind componenta politico-militară a acquis-ului OSCE.

Tratatul CFE a fost convenit pentru limitarea cantitativă a cinci categorii de armamente convenționale – tancurile de luptă, vehiculele blindate de luptă, artileria, avioanele de luptă și elicopterele de atac, precum și echipamentele specifice acestora –, considerate mai importante pentru realizarea capacităților militare, în special ofensive, care puteau constitui pericol militar, în condițiile existenței celor două blocuri militare, NATO și Tratatul de la Varșovia. În principal, Tratatul CFE prevede limitarea cantitativă a acestor categorii la nivel național, regional și de grup de state (a se înțelege cele două blocuri), precum și procedurile necesare de notificare a schimbărilor ce survin în privința cantităților și a dislocării ori transferului în diferite poziții/locații a acestora, de verificare și control al armamentelor și echipamentelor respective. De asemenea, Tratatul CFE precizează procedurile și termenele de reducere a armamentelor ce depășesc limitele stabilite, precum și modalitățile de verificare a acestui proces. Pentru promovarea obiectivelor și implementarea prevederilor Tratatului CFE a fost creat Grupul Consultativ Comun, a cărui activitate

a fost foarte laborioasă pe timpul perioadei de implementare, când statele semnatare au redus cantități importante de armamente și echipamente convenționale. La tratat sunt, totodată, anexate protocoale corespunzătoare, ce detaliază procedurile la care face trimitere documentul de bază, referitoare la tipurile și denumirea armamentelor și echipamentelor convenționale limitate prin tratat, procedurile de reclasificare a modelelor ori versiunilor unor avioane de instrucție ce au capacitate combativă și a elicopterelor multirol, procedurile de reducere a armamentelor și echipamentelor convenționale limitate prin tratat, de notificare și schimb de informații referitoare la aspectele ce intră sub incidența tratatului, precum și pentru organizarea și desfășurarea inspecțiilor specifice acestui document.

Principalele aspecte care sunt depășite de evoluția situației politico-militare pe continentul european se referă la abordarea prin prisma grupurilor de state (fostele blocuri adverse), la plafoanele prea mari de limitare a armamentelor și echipamentelor convenționale și de notificare a modificărilor ce au loc, ceea ce face ca informațiile ce se vehiculează între state să nu mai fie relevante pentru pericolul militar posibil, care poate deveni real chiar în condițiile unor cantități mai mici de armamente și echipamente. Aceste două aspecte esențiale, alături de alte considerente, au determinat statele părți la Tratatul CFE și responsabilii OSCE să inițieze negocieri pentru adaptarea prevederilor documentului la condițiile actuale, ceea ce a dus la apariția noțiunii de “tratată adaptată”. De fapt, Tratatul CFE adaptat este o variantă perfecționată a Tratatului CFE 1990, ținându-se seama de evoluția situației politice și militare din Europa, în primul rând de dispariția Tratatului de la Varșovia, precum și de modificările ce au avut loc în mediul de securitate european și din zonele adiacente. Scopul Tratatului CFE adaptat constă în menținerea celor cinci categorii de armamente limitate prin Tratatul CFE 1990, posibilitatea extinderii sferei de cuprindere și asupra altor armamente existente în zona de aplicare, diminuarea numărului total de armamente existente în zona de aplicare și prevenirea acumulării destabilizatoare de forțe armate, extinderea conținutului și detaliilor schimbului de informații și regimului verificărilor, crearea unui sistem adecvat de limitări care să ia în calcul nivelurile naționale existente, precum și soluționarea problemei armamentelor aflate în

locurile de depozitare. De asemenea, s-a urmărit reformularea unor articole relevante ale Tratatului CFE, reglementarea accesului a noi state la Tratat și asigurarea funcționării Tratatului în situații de criză și conflict armat.

În esență, Tratatul CFE adaptat prevede că statele central-europene vor avea limite de armamente și plafoane teritoriale mai reduse față de nivelul actual și nu vor putea crește plafoanele teritoriale, având acces însă la amplasări temporare la nivelul maxim stabilit prin tratat. Principalele amendamente aduse Tratatului CFE prin acordul de adaptare se referă la următoarele aspecte:

► Eliminarea abordării „de la bloc la bloc” și a limitelor zonale, prin stabilirea unui sistem de plafoane naționale și teritoriale aplicabile tuturor statelor părți.

► Eliminarea „conceptului politic de flanc”, introdus prin *Documentul de Flanc* adoptat pe timpul primei conferințe de examinare a Tratatului CFE, din 1996, dar cu stabilirea unui regim special de restricții suplimentare, obligatorii din punct de vedere juridic, pentru statele aflate în fosta zonă de flanc, inclusiv pentru România.

► Menținerea și dezvoltarea schimbului de informații și a regimului de verificare implementat pe baza Tratatului CFE.

► Asigurarea funcționării Tratatului CFE și în anumite situații deosebite (desfășurarea de exerciții militare, misiuni în sprijinul păcii, situații de criză ori conflict armat).

► Reglementarea accesului la Tratat a noi state participante OSCE, din zona de aplicare a tratatului.

► Rolul conferințelor de examinare a modului de respectare și implementare a Tratatului, prevăzute a avea loc la fiecare cinci ani.

Ca urmare, prevederile noi ale Tratatului CFE adaptat vor stabili un *regim de limitări aplicabil tuturor statelor părți* și un *regim suplimentar* pentru statele din fosta zonă de flanc, ceea ce duce, inevitabil, la dezavantajarea unor state, în special a celor cu statut de flanc și, implicit, la avantajarea altora. Din punct de vedere formal, urmează ca să fie elaborate două protocoale, unul cu plafoanele naționale și altul cu plafoanele teritoriale și modalitățile de utilizare a mecanismului de revizuire sau de depășire temporară a acestora. Pe cale de consecință, se vor introduce prevederi noi pentru stabilirea mecanismelor consultative și cooperative necesare revederii plafoanelor

naționale și teritoriale și se va adapta regimul de schimb de informații și verificare la noua sferă de cuprindere a tratatului adaptat.

Tratatul Cer Deschis stabilește condițiile și procedurile regimului specific de desfășurare a zborurilor de observare asupra teritoriilor statelor părți, relevând drepturile și obligațiile acestora în legătură cu acest regim, fiind un tratat de nivel global, a cărui arie de aplicare se suprapune cu emisfera nordică și, în același timp tratatul ale cărui rezultate pot fi folosite ca probe în cazul unor posibile conflicte armate. *Tratatul Cer Deschis* stabilește modalitățile de planificare, organizare și desfășurare a zborurilor de observare, limitări și interdicții în aceste activități, modalități de certificare și folosire a senzorilor specifici pentru sesizarea, înregistrarea și redarea imaginilor de observare aeriană a zonei în legătură cu care există suspiciunea unor activități militare deosebite, precum și procedurile de selectare a personalului specializat și de lucru al acestuia pe timpul misiunilor și după aceasta. Dificultățile cele mai semnificative la implementarea prevederilor *Tratatului* se referă la costurile ridicate necesare procurării senzorilor ce se folosesc, aspect ce a dus la apariția unui dezechilibru în privința capacității de observare. Negocierile ce au loc pentru perfecționarea *Tratatului Cer Deschis* se referă la introducerea de noi senzori, ale căror performanțe se îndreaptă spre limita maximă admisă de tratat, respectiv folosirea senzorilor în infraroșu și a radarelor cu deschidere sintetică, precum și spre perfecționarea condițiilor de tranzit al aparatelor și personalului spre zona de observare, îndeosebi privind modalitățile de suportare a costurilor respective. O bună perspectivă asigură, în acest sens, efortul de îmbunătățire a condițiilor de efectuare a zborurilor, scop în care s-a acceptat folosirea procedurilor și regulilor de zbor specifice Asociației Internaționale de Aviație Civilă (ICAO).

Documentele de la Viena reprezintă variante succesive ale documentului inițial, din 1990, adoptat pe baza măsurilor de întărire a încrederii și securității în Europa, în vederea îndeplinirii prevederilor *Cartei de la Paris* pentru o nouă Europă, din noiembrie 1990 și a altor decizii ale OSCE. *Documentul de la Viena 1999* integrează, alături de măsurile anterioare, un pachet de noi măsuri de întărire a încrederii și securității, în concordanță cu evoluția mediului de securitate și a fenomenului militar la sfârșitul deceniului anterior.

Acestea se referă la schimbul de informații cu privire la forțele militare și armamentele majore, precum și la planurile de amplasare/dislocare și redислоcare a acestora, lărgind sfera forțelor și armamentelor ce intră sub incidența acestor reglementări. Acest document acordă o atenție aparte schimbului de informații în privința politicii de apărare, doctrinelor și bugetelor militare instituind un sistem de dialog, între statele participante, destinat clarificării și elucidării posibilelor înțelegeri eronate ale conținutului acestor documente naționale de planificare a apărării. Reducerea riscurilor legate de posibile activități neobișnuite se regăsește în prevederile documentului, instituindu-se un mecanism de consultare și întâlniri destinate elucidării aspectelor privind incidentele periculoase, ce pot avea amploare ori urmări grave pentru securitatea și stabilitatea continentului, inclusiv pentru organizarea de vizite, pe bază de voluntariat, în zonele din teritoriul unui (unor) stat(e) participant(e), în scopul de a înlătura îngrijorarea privind activitățile militare în discuție. De asemenea, sunt cuprinse reglementări pentru organizarea unor programe anuale de contacte între statele participante, pentru organizarea și desfășurarea vizitelor la bazele militare aeriene, observarea unor exerciții militare și a pregătirii militare comune, asigurarea de experți pentru consultanță și pregătire în domeniul apărării și securității. Ca o măsură suplimentară de încredere și transparență, documentul prevede organizarea unor demonstrații cu noile tipuri de armamente și sisteme de arme majore ce sunt introduse în înzestrarea forțelor. O atenție aparte este acordată notificării și observării activităților militare, organizării inspecțiilor și vizitelor de evaluare, precum și schimburilor de informații privind calendarele anuale cu activități militare planificate a fi desfășurate și care intră sub incidența documentului (ca plafoane de participare cu efective și armamente majore, zonă de desfășurare etc.). Totodată, se prevede desfășurarea unor reuniuni anuale pentru evaluarea modului de implementare a prevederilor *Documentului de la Viena 1999*, în scopul de a analiza și îmbunătăți permanent acest proces.

Documentul privind Armele Mici și Armamentele Ușoare este destinat să prevină acumularea excesivă și destabilizatoare, precum și răspândirea necontrolată a acestui tip de arme, aspecte ce îngrijorează comunitatea internațională,

reprezentând o amenințare la adresa păcii și stabilității, subminând eforturile și realizarea unor măsuri legate de armamentele majore. Scopul principal al documentului constă în combaterea traficului ilicit cu aceste armamente, prin aplicarea controalelor la nivel național, inclusiv în privința fabricării, marcării corecte și evidenței exacte, a controlului exporturilor și procedurilor vamale, precum și prin întărirea cooperării și schimbului de informații între instituțiile specializate, la nivel internațional, regional sau național.

În principal, documentul conține măsuri de combatere a traficului ilicit cu arme mici și armamente ușoare în toate fazele de producere și folosire a acestora, respectiv producția, marcarea și evidența, utilizarea criteriilor comune de export, transparența necesară pe timpul producerii și exportului, inclusiv pentru schimbul de informații între statele participante. De asemenea, documentul conține prevederi privind managementul stocurilor de astfel de armamente, pentru reducerea surplusurilor și distrugerea acestora. Un domeniu aparte al documentului se referă la avertizarea timpurie, prevenirea conflictelor și managementul crizelor, precum și reabilitarea post-conflict, prin prisma armelor mici și armamentelor ușoare.

Noi condiții – noi responsabilități

După cum ușor se poate observa, majoritatea aspectelor referitoare la documentele OSCE în vigoare sunt clasice și nu au fost încă actualizate la gama de pericole și amenințări specifice începutului secolului XXI, îndeosebi privind nivelurile de notificare și observare a activităților militare, cantitățile de armamente și echipamente convenționale, modalitățile de evaluare și verificare, dar mai ales prin neacoperirea unor domenii mai noi care afectează starea de securitate și stabilitate, ca: terorismul, traficul ilicit de droguri și persoane, migrațiile de populații ori accidente de mediu. Aceste aspecte au determinat reluarea și continuarea negocierilor în aproape toate domeniile de responsabilitate ale OSCE, unele din acestea apropiindu-se de finalizare. În acest sens, tot mai mulți responsabili și experți sunt de părere că evoluțiile ce au loc în desfășurarea conflictelor militare impun reducerea plafoanelor de notificare și de observare a activităților militare, amplificarea măsurilor de transparență în privința efectivelor și dotării forțelor armate și a altor tipuri de forțe,

lărgirea semnificativă a domeniilor ce fac obiectul schimbului de informații, precum și extinderea formei digitale a transferului de date.

Pe de altă parte, diversificarea problematicii intrate în responsabilitatea instituțiilor componente ale OSCE și abordate în cadrul reuniunilor organizate sub auspiciile organizației este determinată, printre altele, și de diversificarea problemelor referitoare la securitatea și stabilitatea continentului european, de creșterea complexității mediului de securitate și a lumii contemporane, în general. Domeniile cele mai interesante ce au intrat în preocuparea organizației sunt prezentate mai jos, alături de modalitățile de acțiune pentru realizarea acestora, așa cum au rezultat la cea de-a doua Conferință OSCE de Examinare a Securității (Viena, iunie 2004).

Prevenirea și combaterea terorismului constituie o preocupare foarte actuală și serioasă a instituțiilor OSCE, determinată în primul rând de evoluțiile ce au avut loc în mediul de securitate din Europa și din lume. Ca organizație regională de securitate, OSCE este preocupată de diferite aspecte ale acestui domeniu, incluzând atât cunoașterea și studierea proceselor specifice terorismului, cât și găsirea instrumentelor specifice prevenirii și combaterii acestuia. Reuniunile OSCE apreciază că atrocitățile cu care se desfășoară și finalizează atacurile teroriste au cunoscut o exacerbare de necrezut cu puțin timp în urmă și au ajuns la un nivel neacceptabil pentru comunitatea internațională, organizațiile de securitate și factorii cu responsabilități politice și militare. Pe de altă parte, diversificarea actorilor de securitate și a modalităților de acțiune, în plan național și internațional, a atins un nivel periculos și sunt necesare măsuri și acțiuni urgente, ferme și eficiente de limitare a acestor procese, din partea tuturor organizațiilor internaționale și a agențiilor naționale cu responsabilități în toate domeniile de activitate.

O modalitate mai eficientă de prevenire și combatere a terorismului ar putea consta în integrarea sistemelor care contribuie la acest efort al umanității:

- ◆ integrarea informațiilor și tehnologiilor cu caracter general și mai ales a celor referitoare la terorism, a instrumentelor de identificare și a măsurilor de diminuare a vulnerabilităților specifice economiei globale;

- ◆ dezvoltarea integrată și comună a

generațiilor viitoare de tehnologii prin care să se combată noile generații de arme, cu consecințe grave;

◆ integrarea mijloacelor de instruire a personalului implicat în asigurarea securității în fața acțiunilor teroriste, asigurarea acestuia cu cele mai avansate instrumente de lucru, acțiune și combatere;

◆ utilizarea celor mai bune practici, efectuarea unor schimburi de experiență în acest domeniu, combinarea eforturilor, concomitent cu creșterea vigilenței cetățenilor în toate țările, orașele și localitățile lumii, în toate zonele în general;

◆ demersuri concrete, coordonare și cooperare între state, între organizații la toate nivelurile internaționale, regionale și naționale ori transnaționale.

Securitatea și managementul frontierei reprezintă un domeniu conexe cu cel al prevenirii și combaterii terorismului, dar și o preocupare de sine stătătoare a OSCE, având în vedere aspecte legate direct de securitatea statelor participante și a continentului european. În acest context, creșterea numerică a populației, îndeosebi în Asia și Africa, combinată cu existența unor state europene ca “insule de prosperitate” poate determina, în viitorul previzibil, amplificarea afluxului necontrolat al migrației spre Europa și atragerea crimei organizate transfrontaliere, iar diminuarea controlului la frontierele naționale și ale organizației ar putea crea condiții favorabile accesului neautorizat al unor persoane extremiste, traficului de droguri, ființe umane și arme de distrugere în masă; eforturile de combatere a acestui flagel trebuie să fie atât naționale, cât și internaționale, pe baza cooperării bi și multilaterale, fiind necesară realizarea și adoptarea unui concept general al OSCE pentru securitatea și managementul frontierei, derivat din “Strategia de Securitate și Stabilitate în secolul XXI”, adoptată anul trecut.

Între căile de eficientizare a eforturilor comune de a realiza sisteme complete de control și monitorizare a activităților la frontiere se pot include:

◆ extinderea folosirii sistemului de indicatori biometrici (amprenta biologică a persoanelor, introdusă de SUA) în emiterea și controlul pașapoartelor și vizelor, concomitent cu activitatea în zona de frontieră a celor mai pregătiți și capabili profesioniști agenți de control și a unor oficiali pe probleme de imigrație;

◆ elaborarea unui sistem de standarde internaționale pentru înregistrarea, analiza, stocarea și protecția datelor biometrice, pentru a putea ajunge la o înaltă interoperabilitate între sistemele naționale de control al frontierei, precum și pentru asigurarea maximei confidențialități a datelor cetățenilor;

◆ dezvoltarea sistemelor biometrice de evidență și control la frontieră, prin trecerea la utilizarea pașapoartelor electronice, a cardurilor inteligente și chiar a “pașapoartelor virtuale”;

◆ un domeniu de mare importanță pentru securitatea și managementul frontierelor, din punct de vedere al combaterii terorismului, este transportul containerizat, sistem prin care circulă foarte multe bunuri și materiale, foarte greu de controlat, date fiind volumul și viteza tot mai mari de mișcare ale acestora, ceea ce poate favoriza acțiunile teroriste; realizarea unui sistem uniform de schimb de date, specifice activității vamale, sub o formă unitară tipizată, alături de echipamente avansate tehnologic de control și vizualizare a conținutului acestora ar putea asigura, de la încărcare până la destinație, încrederea că nu se transportă materiale ilegale sau periculoase și că nu există nici un pericol terorist în acest domeniu, ar simplifica procedurile de operare și ar da viteză sporită circulației comerciale; acest demers necesită atât tehnologie, cât și proceduri specifice adecvate, ceea ce poate determina, de fapt, adoptarea unui cod de conduită pentru transporturile cargo.

În opinia responsabililor și analiștilor OSCE, securitatea trebuie să cunoască o abordare cuprinzătoare, strategică, pentru a putea include, controla și rezolva problemele specifice în toate formele și domeniile de manifestare a riscurilor, amenințărilor și pericolelor ce vin din mediul de securitate. Caracterul cuprinzător al abordării problematicei securității, de către OSCE și structurile specializate ale acesteia, este determinat și de caracteristicile esențiale ale mediului de securitate, care pot fi considerate globalizarea, proliferarea tehnologiilor și noii agenți (actori) de securitate, toate aceste elemente având implicații, atât pozitive, cât și negative, asupra stării de securitate și modalităților de asigurare a acesteia.

Concomitent, a crescut complexitatea problemelor referitoare la securitate și interdependența acestora cu alți factori de risc, cum sunt instabilitatea politică, factorii economici, de mediu și cei ce pot genera dezastre naturale

ori artificiale, aspecte care obligă la o abordare integrată a problematicii securității. Dialogul OSCE cu alte structuri de securitate, pe probleme specifice acestui domeniu, trebuie să elimine unele aspecte delicate referitoare la relația cu NATO și UE în condițiile extinderii acestora, dar să includă aspecte referitoare la bugetele militare, prevenirea conflictelor și managementul crizelor. De asemenea, trebuie avut în vedere, în cadrul acestor relații, că Tratatul cu privire la Forțele Armate Convenționale în Europa, Tratatul Cer Deschis și măsurile de sporire a încrederii și securității promovate de OSCE și-au dovedit eficiența în condițiile anterioare ale mediului de securitate, că acestea trebuie adaptate și îmbunătățite pentru a crește eficiența implementării prevederilor acestora.

Dezvoltarea și perfecționarea OSCE trebuie să includă două laturi – respectiv cea conceptuală și cea instituțională -, concomitent cu extinderea preocupărilor acesteia la combaterea terorismului, crimei organizate, corupției și controlului activităților financiare ale diferitelor organizații neguvernamentale suspecte de susținerea terorismului. Se poate aprecia că, în viitor, principiile OSCE pot rămâne valabile, dar modul de implementare al acestora trebuie adaptat la condițiile noilor riscuri și amenințări, la provocările mediului de securitate și evoluțiile tehnologice ale secolului XXI.

Pentru identificarea noilor pericole este necesar un efort comun al tuturor statelor OSCE, al organizațiilor și structurilor internaționale și regionale de securitate, precum și al specialiștilor

ce trebuie atrași în acest scop. Cooperarea va juca un rol foarte important, atât în privința evoluției OSCE, cât și pentru găsirea de noi instrumente politico-militare de soluționare a problemelor din responsabilitatea organizației. OSCE trebuie să realizeze propriul sistem de avertizare timpurie, un sistem integrat care să supravegheze situația de securitate din aria de responsabilitate și să înștiințeze factorii de decizie despre evoluția evenimentelor, în scopul prevenirii și contracarării crizelor, acțiunilor teroriste și de altă natură.

În concluzie, se poate aprecia că, pentru realizarea unui sistem mai eficient de securitate la nivelul continentului și, în general, la nivel mondial, prin prisma OSCE, sunt necesare măsuri și eforturi integrate, o cooperare mai eficientă a structurilor de securitate colectivă și îmbunătățirea prevederilor tratatelor și măsurilor de creștere a încrederii și securității, implementate de OSCE. Totodată, este unanim acceptată opinia că *terorismul reprezintă un pericol major al secolului XXI*, fiind necesar să fie analizat printre prioritățile structurilor internaționale de securitate; în acest scop, este necesară convenirea unui *acord general pentru prevenirea și combaterea terorismului*. Pentru realizarea unor pași efectivi spre viitor de către OSCE și structurile specializate ale acesteia este necesară o cooperare reală a statelor participante la OSCE și a structurilor implicate, elaborarea cât mai multor propuneri în acest sens și analizarea profundă a sugestiilor și ideilor ce au rezultat pe timpul reuniunilor OSCE, constituirea unor grupuri de lucru specializate în acest domeniu.

NOUL ROL AL ROMÂNIEI ÎN SECURITATEA ȘI STABILITATEA REGIONALĂ ȘI CONTINENTALĂ

*General de brigadă Ioan CIUPEI
Comandamentul 10 Operațional (D.) Iași*

Opțiunea de aderare a României, la Organismele politice, economice și de securitate europene și euro-atlantice, a imprimat o nouă viziune strategiei de reformă și modernizare a întregii societăți românești, în demersul acesteia de revenire în marea familie europeană și de racordare la valorile universale, la principiile democrației și economiei de piață.

Convinsă că interesele sale naționale pot fi promovate, afirmate și prezervate numai în cadrul oferit de structurile de securitate euro-atlantice, România consideră că apartenența sa la NATO reprezintă soluția optimă de a accede la garanțiile de securitate oferite de Tratatul Atlanticului de Nord.

În aceste condiții, rolul României – care este a doua țară ca mărime după Polonia, dintre cele 10 state intrate în NATO după 1990 - crește foarte mult. Este vorba nu atât de faptul că România devine o țară de graniță sau de contact a Alianței spre Est, cât mai ales de implicarea directă a țării noastre în strategia construcției și dezvoltării unui mediu euro-asiatic de securitate, chiar pe unul dintre aliniamentele de pe care s-a declanșat cel de-al doilea război mondial și care mai poartă încă amprenta acelor vremuri. Tot aici persistă încă o mulțime de probleme nesoluționate, create de Războiul Rece sau de confruntarea seculară dintre civilizații, religii și mentalități.

În acest context, lansarea Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est reprezintă un proiect realist și benefic, având la bază premisa că “nu va fi pace în Balcani, fără stabilitate economică și prosperitate”¹.

Situația politico-militară din sud-estul Europei apreciem că este caracterizată, în continuare, de următoarele elemente:

□ menținerea unor zone cu grad ridicat de risc pentru securitatea europeană;

□ existența unor crize nesoluționate, ce prezintă pericolul izbucnirii unor conflicte

sângeroase (Kosovo, Cipru, Albania, Bosnia și Herțegovina);

□ dispute interne de natură etnică sau religioasă, ce pot degenera în conflicte (Macedonia, Serbia, Bosnia și Herțegovina);

□ revendicări teritoriale sau de altă natură ce tensionează relațiile dintre statele implicate (Grecia - Turcia, Grecia - Macedonia);

□ tendințe autonomiste ale unor comunități etnice (albanezii din Kosovo și Macedonia, minoritatea turcă din Grecia și Bulgaria, ungurii din Voivodina);

□ pătrunderea și extinderea fundamentalismului islamic, îndeosebi cel radical (Bosnia și Herțegovina și Kosovo);

□ influența unor zone cu grad ridicat de instabilitate (republicile caucaziene, autoproclemata Republică Transnistria);

□ tendința unor state de a deveni lideri zonali (Grecia, Turcia);

□ tendințele Federației Ruse de a reface sferele de influență, pierdute după încheierea Războiului Rece;

□ intensificarea eforturilor unor state balcanice pentru îndeplinirea cerințelor de integrare în organismele europene și euro-atlantice, dar și împotrivrile în acest sens;

□ intensificarea amenințărilor de natură non-militară la adresa siguranței naționale a statelor din zonă (crima organizată, traficul ilegal de droguri și armament, imigrația ilegală etc.).

După ultima extindere a NATO, prefigurăm următoarele evoluții și dimensionări posibile în mediul de securitate regională și continentală:

□ concentrarea eforturilor euro-atlantice în spațiul balcanic, pentru întărirea stabilității, diminuarea și lichidarea efectelor negative ale războiului din spațiul ex-iugoslav;

□ intensificarea controlului Alianței asupra rutelor est-europene ale traficului de droguri, crimei

organizate și a altor riscuri asimetrice, precum și a zonelor de tranzit;

- creșterea rolului factorului militar în rezolvarea problemelor specifice zonei, inclusiv prin operații de răspuns la crize;

- dezvoltarea unei Politici Europene Comune pentru Securitate și Apărare;

- centrul european de putere va cunoaște o dezvoltare economică moderată, dar constantă. Europa va tinde către un nou tip de “fedație a regiunilor”, în care statele se vor menține, dar își vor pierde multe din funcțiile actuale, iar frontierele vor deveni simbolice.

Considerăm că zona statelor ex-iugoslave nu va cunoaște mutații considerabile, situația va rămâne, totuși, sub control, datorită constituirii, în jurul zonei critice, a unui cordon de siguranță din care fac parte România și Bulgaria. Având în vedere că tendința din majoritatea țărilor vest-europene este de a-și reduce masiv armatele, centrul de greutate al apărării comune europene se va muta spre sudul continentului, în zona mediteraneană.

Pe termen mediu și lung, se prevede o revenire economică a Rusiei, dar aceasta nu va mai avea ca fundament potențialul militar. Rusia se va afla în relații de cooperare și dialog cu Europa și în raporturi speciale cu SUA. Opinem că, prin aceste relații multilaterale, Rusia va rămâne probabil sub influența, dacă nu și controlul discret al polului european de putere. Este de presupus că actualele puncte de instabilitate din zonele periferice ale Rusiei se vor menține, în special, la interferența cu lumea islamică.

În prezent, mediul de securitate sud-est european este diferit de cel al altor regiuni ale globului. Sud-estul Europei are, pe termen scurt și mediu, o șansă – unică, poate, în îndelungata sa istorie – de a demonstra, în fine, că este posibilă realizarea integrării politice și economice bazate pe asumarea unor responsabilități comune, pe idealuri și valori similare.

România, țară sud-est europeană, aflată, din punct de vedere geostrategic, în zona conturată de Europa Occidentală, Federația Rusă și Balcani, se va afirma în sfera de influență a centrului de putere european. România, chiar integrată în structurile politice, economice și de securitate europene și euro-atlantice, prin poziția ei, va constitui una din verigile de legătură cu Rusia, cu zona de interes a acesteia, precum și cu spațiul critic din Balcani. În ceea ce ne privește, rămâne doar să știm cum să exploatăm, în interes propriu, această poziție.

Conștientă de apartenența sa la cultura europeană, împărtășind valorile euro-atlantice și principiile democrației occidentale, România, ca membră NATO, își promovează și își protejează interesele naționale prin realizarea obiectivelor de securitate în strânsă concordanță cu obligațiile și responsabilitățile asumate în cadrul acestora.

Noul statut și rolul pe care NATO îl conferă României, “de <trambulină>” a intereselor occidentale peste Marea Neagră, Caucaz și Asia și de <coagulant> al aspirațiilor de integrare a statelor din Balcani și Europa de Est reprezintă o dimensiune strategică distinctă a țării noastre, în context euro-atlantic”².

Ca urmare, apreciem că se impune nu numai o reconsiderare a rolului geopolitic și geostrategic al României, dar și o reevaluare a potențialului politic, diplomatic, cultural, economic, militar etc. pe care aceasta îl poate angaja în folosul îndeplinirii obiectivelor comune și a celor de interes național.

În aceste condiții, opinăm că interesele europene și americane în România se vor împleti cu cele rusești, chiar dacă acestea nu vor fi neapărat divergente, ci doar concurente. Participantă activă la eforturile comunității internaționale de gestionare și rezolvare a situațiilor de criză, România dovedește că, prin implicare și sprijin comunitar, este un real factor de stabilitate și securitate.

În cadrul Forumului “România și NATO – Noi oportunități de afaceri”, organizat la București, în 3 iunie a.c., secretarul de stat și șef al Departamentului pentru Integrare Euro-Atlantică și Politica de Apărare, George Maior, a precizat că: “problemele de securitate cu care ne confruntăm în prezent nu sunt condiționate doar de o arie geografică limitată. Ele afectează în aceeași măsură pe acei parteneri cu care Alianța dezvoltă modele de cooperare. Un astfel de exemplu ar putea fi reprezentat de dezvoltarea și consolidarea unor inițiative de cooperare în Marea Neagră și în regiunea Caucazului”³.

Integrarea spațiului românesc în Alianță permite, în egală măsură, controlul extremităților continentului și al marilor culoare strategice europene și sporește forța, flexibilitatea și mobilitatea NATO, permițând realizarea supravegherii centralizate a spațiului aerian continental, a spațiului de comunicare, de manevră strategică și proiectarea intereselor Alianței în afara perimetrului ei, sporindu-i acesteia statutul de factor de putere globală.

România, prin capacitatea sa militară, contribuie la întărirea NATO în punctul său cel mai vulnerabil – zona balcanică. Arcul de securitate pe care îl închid România și Bulgaria, între Ungaria și Turcia, va fi consolidat de modelul structurat pe tratate cu vecinii, argument indubitabil al colaborării, înțelegerii și parteneriatului, al asumării interesului strategic de securitate comun și al unirii în jurul valorilor europene. Închiderea acestui arc sporește, în mod decisiv, forța europeană a NATO, care, prin componenta transatlantică, se poate dedica, mult mai mult și mai departe de Europa și SUA, problemelor luptei cu terorismul, ale păcii și securității globale. Totodată, arcul respectiv redă continuitatea dispozitivului european al NATO și echilibrul părților sale, nordică și sudică, favorizând integrarea mai rapidă a statelor Europei Centrale și de Sud-Est în sistemul european de securitate.

Deschiderea semnificativă pe care Marea Neagră o realizează cu Mediterana, cu Orientul Apropiat și Mijlociu și spre Asia pune bazele trainice ale cooperării grupării subregionale a țărilor riverane și neriverane, ca o punte spre Europa de mâine.

Aderarea României la NATO schimbă în regiune situații politice, fluxuri economice, raporturi de forțe, devenind o zonă de stabilitate politică între regiuni încă atinse de conflicte, de riscuri și amenințări majore. Ea va juca, în continuare, un rol deosebit și din punctul de vedere al menținerii păcii și stabilității regionale, a securității resurselor, întărind zona de sud-est a Europei. România va contribui, pe mai departe, la consolidarea și mai mult a sistemului de cooperare regională și de bună vecinătate, a eforturilor comune împotriva criminalității transfrontaliere, a păcii și stabilității în regiune. Participantă activă la gestionarea și rezolvarea situațiilor de criză, România dovedește că este un real factor de stabilitate și securitate.

În noua configurație a zonelor de interes major pentru NATO, României i s-a recunoscut valoarea geostrategică și, ca urmare, i se va atribui un rol deosebit ca „*punct de control strategic*” al spațiului situat la est de Marea Neagră, pe care numeroși analiști îl denumesc deja „*punctul zero*” al politicii globale pentru următoarele decenii.

Prezența României și Bulgariei în NATO asigură, împreună cu Turcia, precum și Parteneriatul Alianței cu Rusia și Ucraina, ca și prin relația specială cu țările caucaziene și cele din Orientul Mijlociu, nu numai controlul și securitatea

regiunii, ci și transformarea acesteia într-un spațiu de confluență și cooperare.

Prin România, ca membru al NATO, Alianța asigură controlul asupra bazinului Mării Negre și Eurasiei, precum și facilitarea legăturii cu zonele fierbinți din Orientul Mijlociu. Totodată, proximitatea zonei de responsabilitate a NATO în bazinul Mării Negre va asigura un control direct asupra zonelor de criză din Asia Centrală și supravegherea traseelor resurselor energetice din spațiul caucazian și al Mării Caspice, oferind un plus de credibilitate propunerilor României privitoare la realizarea unei legături directe, peste Marea Neagră, a rețelei de transport a petrolului dinspre Caucaz spre Europa.

Din perspectivă militară, în regiunea flancului de sud al NATO, România contează ca a doua forță militară, după Turcia. Acest lucru are o importanță deosebită în ecuația securității și stabilității regionale, dacă se iau în considerare sensul reformelor din domeniul militar și experiența participării unităților românești la operațiunile sub comandă NATO din Balcani.

„Restructurarea forțelor armate ale României trebuie să răspundă la noul mediu de securitate și să conducă la o forță compactă, suplă și flexibilă, cu posibilități de proiectare a intereselor naționale, dar și ale NATO”⁴.

În acest context, considerăm necesar să enunțăm doar cerințele militare – military tasks – care potențează direct misiunile structurilor militare românești, implicate în demersurile organismelor euro-atlantice de securitate de menținere a stabilității regionale și continentale:

- contribuția la construcția securității pe timp de pace:

protecția integrității spațiului aerian românesc;

poliția aeriană;

protecția integrității apelor teritoriale;

culegerea informațiilor, procesarea și diseminarea acestora.

- participarea la întreg spectrul de operații NATO:

protejarea integrității statului român, conform Articolului 5 din Tratatul de la Washington;

participarea la operații în spiritul Articolului 5, în afara teritoriului național;

participarea la operații non-Articol 5;

asigurarea infrastructurii și sprijinului

națiunii-gazdă;

participarea la Forța de Răspuns a NATO;

participarea la Angajamentul de la Praga privind capabilitățile.

– participarea la operații de sprijin al păcii, umanitare și operații post-conflict, altele decât cele conduse de NATO:

participarea la operații umanitare și de ajutor în caz de dezastre în afara teritoriului național;

participarea la operații de menținere și de impunere a păcii.

– contribuțiile aduse la securitatea regională:

activități specifice desfășurate în cadrul SEDM, SEEBRIG, SHIBRIG, BLACKSEAFOR, CENCOOP, SEEGROUP, Batalionului româno-ungar, Batalionului de geniu “TISA”, precum și în cadrul unor inițiative ale UE.

– asistență și transfer de expertiză în domeniul apărării:

prevenirea conflictelor;

controlul armamentului;

măsurile colective de creștere a încrederii și securității în Europa;

asistență și sprijin în domeniul militar propriu-zis.

– participarea la diplomația apărării:

sprijin militar în situații de urgențe civile;

protecția zonelor de importanță strategică;

căutare-salvare pe timp de pace;

asistență și expertiză în domeniul militar.

– asigurarea asistenței pentru alte structuri guvernamentale și autorități locale:

protecția civilă;

serviciul hidrografic, geografic, meteorologic;

evacuarea cetățenilor români din străinătate prin operații de evacuare non-combat.

Ca țară membră NATO, România va avea posibilitatea de a lua parte la elaborarea și adoptarea deciziilor privind combaterea terorismului și își va consolida capacitatea de a proiecta stabilitate și securitate în afara Spațiului Euro-Atlantic, în zonele de interes strategic.

În contextul luptei împotriva terorismului, nouă țări NATO, împreună cu Australia și Japonia, au lansat o inițiativă novatoare privind combaterea

proliferării armelor de distrugere în masă și a sistemelor de transport la țintă.

Sub denumirea „Inițiativă de securitate în domeniul proliferării” – “Proliferation Security Initiative” (PSI) – a prins contur o nouă politică, adecvată cerințelor contracarării riscului de terorism cu arme de distrugere în masă.

În noua sa calitate de membru al Alianței, țara noastră are posibilitatea să contribuie și mai substanțial la valorificarea obiectivelor PSI, în cadrul conceptual al luptei împotriva terorismului, ca și la nivelul operațiilor desfășurate de NATO, pentru asigurarea stabilității și securității internaționale.

Având în vedere argumentele prezentate, apreciem că situația geostrategică a României nu va mai fi un simplu rezultat al unor jocuri strategice ale altora, nu va mai pendula între îndoială și incertitudine, ci va depinde în întregime de fizionomia și filozofia spațiului euro-atlantic din care facem parte și noi, pentru prima dată cu drepturi și obligații depline. Aceasta este, practic, esența evenimentului care are, pentru noi și pentru Alianță, valoare strategică și se înscrie în efortul transformării NATO și a lumii în care trăim.

Sintetizând, remarcăm faptul că, prin aderarea la NATO, România accede la cea mai puternică garanție de securitate existentă în acest moment în lume, beneficiind de aceleași drepturi, dar și de aceleași obligații, cu celelalte state membre ale Organizației. Chiar și din această enumerare, incompletă, vedem cât de important este locul pe care îl va ocupa, de acum înainte, țara noastră.

NOTE

¹ Gl. mr. dr. Sorin IOAN, Caracteristici ale mediului de securitate european și balcanic în urma extinderii NATO. Aspecte ale ofertei României la efortul comun al Alianței, în Integrarea euroatlantică. Priorități Post-Praga, București, Editura A.Î.S.M., 2002, p. 80.

² Gl. dr. Mircea MUREȘAN, Particularități ale contribuției militare a României la securitatea europeană, în Actualitate și perspective în dezvoltarea științei militare, Editura A.Î.S.M., București, 2003, p. 15.

³ Observatorul Militar, nr. 23 (10-16 iunie 2004), p. 4.

⁴ Col. prof. univ. dr. Viorel BUȚA, România și imperatiile aderării la structurile de securitate nord-atlantice, în Actualitate și perspective în dezvoltarea științei militare, Editura A.Î.S.M., 2003, p. 113.

CONSIDERAȚII GEOPOLITICE PRIVIND RELAȚIA DINTRE RELIGIE ȘI PUTERE. IMPLICAȚII ALE RELAȚIEI DINTRE ISLAM ȘI PUTERE

Colonel prof. univ.dr. Vasile MARIN

1. Aprecieri generale

Lumea zilelor noastre este o lume extrem de diversă și de complexă, plină de contradicții și de extravagante, atât din punctul de vedere al praxisului social, cât și din cel al construcției teoretice.

Aceste caracteristici își transferă consecințele și în domeniul epistemologic, multe științe suportând impactul unei asemenea realități evolutive. În acest context, evident, se înscrie și domeniul geopolitic, ca domeniu ce abordează aspectele relațiilor de putere dintre actorii geopolitici ai lumii contemporane în plan spațial.

Astfel, problema studiului puterii și implicațiilor acesteia la nivel macro a reprezentat și reprezintă o preocupare deosebită a unui mare număr de specialiști ai domeniului.

În lucrarea „Paix et guerre entre les nations”, teoreticianul Raymond Aron formulează astfel una dintre definițiile puterii: „În sensul cel mai general, puterea reprezintă capacitatea de a face, de a produce sau de a distruge”. De-a lungul timpului, puterea la nivel statal s-a întemeiat pe o serie de indicatori „clasici”, cum sunt: suprafața, numărul populației, bogățiile, forțele armate ș.a. De la sfârșitul secolului al XVIII-lea, intrarea în epoca industrială modifică substanțial raportul de forțe între state: „mica” Anglie, redusă ca suprafață și număr de locuitori, accede la rangul de primă putere mondială datorită promovării revoluției industriale în economia sa.

Începând cu această perioadă, ierarhia puterilor este determinată de indicatori economici cum sunt: producția de fontă, de cărbune, de oțel, de bumbac, kilometrii de cale ferată, capacitatea industrială în diverse domenii etc. În anii 1880–1890 economia britanică este depășită de cea a S.U.A. și de cea germană.

Astfel că, la începutul secolului XX, lumea

devine obiect al expansiunii unor noi puteri cum sunt S.U.A., Germania, Japonia la care se adaugă Franța și Marea Britanie.

Tot Raymond Aron, definind sintagma „mare putere” precizează că aceasta este un „stat capabil în anumite împrejurări să modifice voința indivizilor, grupurilor sau statelor străine”. În același sens, Arnold Wolfers aprecia că influența politică are la bază persuasiunea prin argumente raționale, prin apelul la sentimente, șiretenie, minciună, târguială și stadiul ultim, prin amenințare ce nu implică și întrebuintarea forței. Cât despre puterea politică, ea presupune folosirea efectivă a forței, mergând până la război, care reprezintă „forța necesară” pentru afirmarea dreptului prin singura metodă de care dispune un stat și care este, în consecință, eternă și morală” potrivit lui Fr. Hegel (1770–1831), respectiv o continuare a politicii cu alte mijloace după C. Clausewitz (1780–1831).

Pornind de la astfel de considerente vom încerca să găsim un răspuns cât mai obiectiv și mai pertinent la problematica care face obiectul acestei analize geopolitice, îndeosebi privind relația superputere-putere spirituală.

În primul rând, din punct de vedere geopolitic, superputerea reprezintă actorul geopolitic care se manifestă în plan global, în baza deținerii unui monopol absolut în cele patru domenii ale puterii, potrivit aprecierii lui Z. Brzezinski¹: economic, tehnologic, militar și cultural. Cu alte cuvinte, superputerea are clar definiți o serie de parametri de potențial, care îi permit să se manifeste liber în raport cu alți actori geopolitici, asigurându-i, astfel, o independență totală de acțiune la toate nivelurile spațialității: local, zonal, regional, continental și global. Prin urmare, superputerea, ca actor geopolitic, nu are raporturi de dependență cu alți actori geopolitici ci cel mult raporturi de ordonare sau cooperare în planul menținerii echilibrului de putere, de exclusivitate în conservarea sferelor de interes ori de influență, sau de acțiune comună în

întărirea controlului asupra unor zone sau situații de evoluție a lumii, cum este, de exemplu, starea de securitate globală ori regională.

Este deci evident că superputerea are o structură politică consolidată, consistență fizică și configurație spațială bine definite, manifestă o intenționalitate acțională coerentă, fundamentată pe interese clar definite.

Având în vedere aceste aspecte, raționamentul poate fi îndreptat către concluzia că superputerea nu poate fi identificată decât cu un actor geopolitic statal. Acesta, respectiv statul în cauză, trebuie să-și poată manifesta disponibilitățile și starea de potențialitate multilateral și echipotent deoarece problemele pot fi abordate și din alte perspective. Astfel, în lumea contemporană, se poate vorbi de superputeri economice, superputeri militare, superputeri demografice și chiar financiare. Puțini, însă, dintre actorii geopolitici statali întrunesc condițiile pentru a domina lumea din cel puțin două domenii importante de manifestare geopolitică. În prezent, doar S.U.A. întrunesc condițiile pentru a putea fi definite ca superputeri. Uniunea Europeană încă nu și-a finalizat structura politică, lucru ce se reflectă asupra potențialului său militar. Japonia este o superputeri tehnologică și economică, dar nu militară, iar China posedă doar anumite elemente de ordin militar. Rusia, în schimb, este doar o putere globală în domeniul militar, capacitatea sa de exprimare în sfera superputerii fiind destul de redusă.

2. Religia și puterea

Problematika religiei a reprezentat și reprezintă una dintre preocupările deosebite a numeroși specialiști ai domeniului, atât din perspectiva definirii acesteia, a conținutului precum și a implicațiilor sale de ordin spiritual și social.

Din perspectiva definirii, dicționarul Le Petit Larousse² prezintă religia ca un „ansamblu de credințe și dogme ce definesc raportul dintre om și sacru”. De asemenea, în Dicționarul de Sociologie religia este definită ca un „tip de comportament uman (credințe și ritualuri) referitor la ființe, forțe, puteri supranaturale”³. Victor Kernbach, în „Dicționarul de mitologie generală”, apreciază religia ca fiind o „formă de refugiu mistic în supranatural, printr-un sistem de credințe constituit în doctrină transcendentală ce operează codificarea teologică a mitologiei prin selecția și canonizarea

tradițiilor mitice de raport abstract al oamenilor față de necunoscutul natural inexplicabil”⁴.

În consens cu problematica abordată, Cicero, în lucrarea „De natura deorum”, arată că „Îndeplinirea datoriei față de zei se numește religie”. Din perspectivă socială, religia posedă o serie de funcții al căror conținut se manifestă în situații contextuale bine definite. Dintre funcțiile religiei, semnificative sunt următoarele: funcția cognitivă, funcția acțională, funcția de reducere a anxietății ș.a.

Funcția cognitivă exprimă acea disponibilitate a religiei de explicare a lumii, în condițiile lipsei unei cunoașteri științifice. Ca modalitate de cunoaștere, specifică religiei, este forma sa preteoretică, mitologică. Funcția acțională exprimă ideea că religia reprezintă o formă de extensie a capacității umane aflată în imposibilitatea de a se confrunta cu fenomene superioare disponibilităților sale acționale. Având în vedere această asimetrie, omul a încercat să solicite ajutorul forțelor supranaturale, subordonându-se acestora. Este o primă formă a relației dintre religie și putere. Funcția de reducere a anxietății evidențiază faptul că religia este un instrument de reducere a stărilor de neliniște și temerilor în situațiile ce depășesc posibilitățile efective de control ale individului uman.

Abordând relația dintre religie și putere este necesar să revenim asupra sensului și esenței puterii. În „Dicționarul de sociologie”⁵ puterea este definită ca reprezentând „capacitatea cuiva de a-și impune voința în cadrul unei relații sociale, în ciuda oricărei rezistențe „întâmpinate și indiferent de factorii care determină această capacitate. Văzută din perspectiva economistului și sociologului german Max Weber (1864–1920), puterea reprezintă o dimensiune a anumitor relații de interdependență socială, proiectând conceptul în domeniul relațional. Această proiecție evidențiază că puterea este mai degrabă un proces decât o entitate sau o structură fixă. O problemă asupra căreia s-au manifestat și se manifestă numeroase puncte de vedere o reprezintă resursele de putere. Din această perspectivă, resursele puterii se pot grupa în două domenii majore: cele aparținând persoanei și cele aparținând grupului, comunității respectiv structurii.

Astfel, în categoria resurselor puterii determinate de persoană pot intra: veniturile, prestigiul conferit de status, cunoștințele, abilitățile

speciale, virtuțile magice, carismă ș.a. Resursele determinate de grup, comunitate, structură presupun: dezvoltarea economică, forța militară, capacitatea informațională, posibilitățile de manipulare, nivelul dezvoltării tehnologice, gradul de coeziune, nivelul controlului spiritual ș.a.

În acest context, rolul religiei este extrem de interesant și, în același timp, de controversat, nu atât prin ceea ce este, cât mai ales prin implicațiile și consecințele generate. Din această perspectivă, relația religiei cu puterea capătă multiple conotații, dintre care mai semnificative sunt următoarele: relația dintre puterea politică și religie, ca dimensiuni ale socialului; relația dintre puterea politică și instituția religioasă în planul praxisului; puterea religioasă și implicațiile ei sociale ș.a. Problematika relației dintre putere politică și religie are profunde implicații istorice, fiind determinată de apariția celor două dimensiuni specifice ale socialului: cel politic și cel religios. De-a lungul timpului, cele două au reprezentat pilonii fundamentali pe care a fost așezată organizarea socială. Relația dintre ele a fost una de biunivocitate, în sensul că au acționat, de regulă, în consens și s-au sprijinit reciproc, astfel încât o lungă perioadă de timp au format un binom indivizibil în jurul căruia s-a realizat structurarea ansamblului social. Aprofundând problema și din perspectiva praxisului relației dintre puterea politică și instituția religioasă lucrurile capătă noi semnificații. Astfel, nu de puține ori, în multe forme de organizare politică, conducătorul statului se identifica cu liderul religios (de exemplu, Imperiul Roman) ori, în numeroase situații, acesta din urmă prelua conducerea statului. De asemenea, în mod frecvent, liderii religioși au intrat în competiție cu cei politici, aceștia din urmă fiind eliminați sau înfrânți. Astfel de situații au fost în Egiptul Antic cu faraonul Akhenaton (1372–1354 î.H.), cea a generalului atenian Alcibiade (450–404 î.H.) ori a împăratului german Henric al IV-lea (1084–1105), cea a șahișahului Iranului, Reza Pahlavi Arjamer (1941-1979), detronat de o mișcare islamică, condusă de ayatollahul Ruhollah Khomeiny. Aceste situații – și desigur altele – ne demonstrează că de-a lungul timpului și de altfel, în prezent, a existat și există o putere religioasă reală, extrem de influentă și eficientă. Desigur, având în vedere aceste elemente, se poate pune întrebarea: „Pe ce se fundamentează puterea religioasă, ca formă specifică a puterii?” Răspunsul la această întrebare

presupune o analiză pertinentă și laborioasă, pentru că fenomenul religios este deosebit de complex și mai ales delicat, îndeosebi când se abordează problematica influenței acestuia asupra spiritului uman. În urma analizei se poate evidenția că dintre elementele ce definesc conținutul puterii religioase, trei sunt semnificative: ideile promovate în planul religios specific, instituția bisericească și gradul de percepție și acceptare a fenomenului religios de către oameni. Creație a gândirii umane, aparținând domeniului spiritual, ideile pe care se fundamentează o anumită teorie și practică religioasă exprimă atitudinea despre existența și evoluția lumii a unor creatori și promotori ai acestora. Dincolo de obediența față de supranatural, majoritatea ideilor de acest tip configurează o lume pozitivă, generează un anumit optimism al existenței, fundamentează un cod de conduită morală pentru cei ce îmbrățișează aceste idei. Pe aceste idei se bazează relațiile omului atât cu sine, cât și cu ceilalți, cu naturalul și supranaturalul, precum și cu lumea de dincolo.

Este, prin urmare, evident că ideile religioase au un imens potențial proiectiv și educațional, dar și unul dogmatic, conservatorist și sancționar. Din perspectiva construcției lor, acestea sunt simple trăsături, accesibile și imperative, ce asigură asimilarea lor rapidă fără un suport intelectual deosebit de elaborat. De asemenea, în marea lor majoritate, ele vin în întâmpinarea aspirațiilor unor largi pături sociale, îndeosebi defavorizate din punct de vedere economic. În acest punct problemele se leagă de chestiunea percepției și acceptării fenomenului religios de către masele largi de oameni.

Din această perspectivă, perceperea fenomenului religios surprinde o serie de conotații, dintre care reșezarea ordinii sociale în „lumea de dincolo” pare cea mai semnificativă. Astfel, perceperea unei dreptăți sociale reprezintă una dintre fundamentalele contagiunii religioase, conferind o mare forță de pătrundere a ideilor de acest tip. De asemenea, proiecția unei fericiri într-o lume viitoare ca o contrapondere a unei lumi prezente, plină de necazuri și greutăți, pentru o mare masă de oameni, este un alt plan de percepere a fenomenului religios, atribuind acestuia o altă dimensiune de persuasiune. Problema existenței și mai ales a manifestării unei justiții divine, imparțială, atotștiutoare și mai ales omnipotentă, în opoziție cu justiția umană, părtinitoare, uneori

strâmbă și mai ales coruptă, este un alt plan din care este perceput și mai ales acceptat fenomenul religios. Toate aceste elemente conferă religiei o mare forță de pătrundere și mai ales de persuasiune a oamenilor, transformându-i în vectori ori agenți ai acțiunii cu caracter religios ori în nume religios, nu de puține ori extrem de distrugătoare. Eliberarea locurilor sfinte, lupta împotriva oponentilor religioși ca o recomandare pozitivă pentru lumea de dincolo, donațiile către biserică în schimbul iertării păcatelor, penitența sunt consecințele și efectele perceperii ideilor religioase, care pot deveni „arme” extrem de puternice nu numai în planul socialului, cât și al celui politic.

Din această perspectivă, se poate aprecia că puterea religioasă poate avea consecințe și implicații nebănuite în evoluția celor două planuri. În tot acest mecanism, un rol deosebit revine instituției bisericești și îndeosebi clerului ca acel element ce intermediază relația dintre domeniul ideilor religioase și cel al mentalului uman.

Preotul, pastorul, rabinul, imamul îl reprezintă pe cel care, în marile religii, a transmis cuvântul Domnului în rândul oamenilor, i-a convins, i-a mobilizat, i-a îndrumat de la naștere și până la moarte.

În același timp, însă, el a filtrat, prin puterea lui de înțelegere, prin nivelul educației și instrucției sale, ideile religioase și le-a transformat în comportamente ale enoriașilor săi. Tot el a format opinii, a unit ori a dezbinat comunitățile umane potrivit unor convingeri și interese, ale căror sensuri pentru unii erau familiare, în timp ce pentru alții erau complet străine. Aceștia, în fond, erau deținători de influență și, evident, de putere. Într-o lume neinstruită, preotul, pastorul, rabinul ori hoga era printre cei știutori de carte, domina uneori și prin putere economică, controla o anumită comunitate socială.

Transferând în plan orizontal și vertical situația, reprezintă o dovadă faptul că marile comunități umane erau religioase, prin excelență, asupra lor exercitându-se o influență de acest tip, iar ele acționau în consens cu ideile și percepțiile religioase. Acesta este, prin urmare, fenomenul ce conferă religiei putere, o putere specifică, pusă în slujba unor idei cu o mare forță de persuasiune a maselor. Puterea religioasă este diferită de natura puterii politice, însă, consecințele acțiunii sale sunt la fel de nocive ori distructive ca și cele ale acesteia din urmă, uneori chiar mai mult.

3. Implicații ale relației dintre islam și putere

Înainte de a intra în problematica abordată, ar fi interesant de analizat relația dintre fenomenul religios și etapa de evoluție în care se găsește omenirea în prezent. Surprinzător, din multe puncte de vedere, este faptul că aprecierea scriitorului francez André Malraux (1901-1976) cu privire la secolul în care am intrat se confirmă. Acesta spunea că „Secolul XXI va fi un secol religios sau nu va fi deloc”, viața cotidiană confirmând pe deplin acest lucru. Dincolo de progresele uimitoare ale științei și tehnologiei, religia rămâne unul dintre elementele definitorii ale existenței noastre, aceasta nereprezentând doar o problemă de continuitate ori de tradiție. Mai mult, azi se poate constata o consolidare a marilor religii și o reconsiderare a valorilor lor tradiționale. În acest context se înscrie și islamul. Acesta este una dintre cele trei mari religii ale omenirii, beneficiind de peste un miliard de adepți, generatoarea unei civilizații prestigioase de-a lungul timpului, ce continuă să exercite încă o puternică influență asupra unei mari părți a lumii contemporane.

Islamul este o religie plină de contradicții. Ea a cucerit și cucerește masele cele mai frustrate din punct de vedere economic, cele mai limitate din punct de vedere intelectual, însă, concomitent, îi atrage și îi fascinează pe cei mai renumiți gânditori și filozofi, fiind obiectul unor profunde cugetări și analize cu tematică religioasă și laică.

În același timp, islamul este o religie care propovăduiește supunerea și autocenzurarea, include adepți extrem de rebeli și combativi. Potrivit percepțiilor coranice „islamul”, ca termen, exprimă „adeziunea la pacea lui Dumnezeu”. De altfel, Coranul recunoaște iudaismul și creștinismul, considerând islamul ca o continuare a lor. Coranul evidențiază în versetul 62, sura 2, această legătură: „Cei care au crezut (în mesajul lui Mahomed), evreii, creștinii și sabeenii, cei dintre care cred în Dumnezeu și în ultima zi și fac fapte bune, aceștia își vor afla răsplata de la Domnul lor. Ei nu vor cunoaște teama și nu vor fi în suferință”. În același sens, Coranul aduce un omagiu evreilor și creștinilor, numindu-i „oamenii cărții” sau „oamenii chemării”, considerându-i adepți ai păcii lui Dumnezeu, adică musulmani. Cu alte cuvinte, potrivit Coranului, musulmanul

este un monoteist ecumenic. Islamul s-a născut într-o societate arabă extrem de eterogenă, clădită pe comunități de tipul familiei, clanului și tribului. Legăturile de rudenie reprezentau fundamentul și liantul coeziunii acestor comunități. Principalul suport economic al arabilor în perioada apariției islamului l-a reprezentat creșterea vitelor mici, oilor și caprelor, cămilelor și cailor. O parte dintre ei se ocupau de comerț și de transportul mărfurilor între diferite zone ale Arabiei cu ajutorul caravanelor. Din punct de vedere religios, aceștia aparțineau cultului shirk, cultului iudaic și creștinismului. Marea majoritate a arabilor erau analfabeți, dar, în cadrul comunităților, exista și un număr important de oameni cultivați, care stăpâneau un anumit tip de scriere.

Apariția islamului a fost rezultatul unei îndelungate perioade de gestație ideatică și de frământări în rândul comunităților arabe, aceasta finalizându-se în 622, când Profetul Mohamed se stabilește la Medina.

Islamul, ca și credința, cuprindea din punct de vedere metodic două părți: o parte doctrinară și o parte practică, anume credința și legea. Partea doctrinară cuprinde baza spirituală și intelectuală în timp ce partea practică reprezintă un proces de angrenare a timpului și voinței pentru a fi în armonie cu convingerile spirituale. Din punct de vedere al filiațiunii, islamul preia o serie de elemente ale credinței mozaice și ale celei creștine. Astfel, numele Allah vine de la al Illah care provine din aramaică și din ebraicul Illoh, Elohim. Musulmanii sunt considerați ca fii ai lui Avraam. În acest sens, Coranul spune în versetul 68, sura 3: „Cei mai vrednici de Avraam sunt de bună seamă cei care l-au urmat...”

Continuând ideea, se poate menționa că în Coran se evidențiază faptul că Dumnezeu transmite mesaje credincioșilor prin intermediul Torei, Psalmilor, Evangheliei și, evident, al Coranului. Pentru Coran, Evanghelia este Scriptura ce relatează despre învățătura transcendentă a lui Isus, fiul Fecioarei Maria. Cu alte cuvinte, există un domeniu comun în care ideile fundamentale ale celor trei mari religii diverg, constituind un filon comun de dispersie a credinței în formele particulare ale iudaismului, creștinismului și islamismului. De-a lungul timpului, Coranul s-a transmis în mod deosebit pe cale orală, îndeosebi ca urmare a faptului că circula îndeosebi în zone cu mari comunități umane analfabete. Legat de

aspectele menționate, Coranul face următoarea precizare în versetul 163, sura 4: „Noi te-am inspirat așa cum i-am inspirat pe Noe și pe profeți, după el, și i-am mai inspirat pe Avraam, Ismail, Isaac, Iacob și pe cei doisprezece fii ai săi, la fel și pe Isus, Tov, Iona, Aaron și Solomon și noi i-am dat lui David o psaltire.” Coranul vorbește despre Isus în mai multe rânduri și îi citează numele de 25 de ori.

În islam, pentru a te considera musulman, este de ajuns să crezi. Astfel, dacă musulmanul declară că este de confesiune islamică, el rămâne singurul responsabil de gradul său de angajare. Aceasta reprezintă unul dintre elementele puterii islamului. Aderarea fără condiționări reprezintă unul dintre supremaele argumente ale convingerii. Fundamentul relației dintre musulman și Dumnezeu este rugăciunea. În credința islamică, rugăciunea este stâlpul principal al religiei, cel care-l nesocotește, nesocotește întreaga religie.

Frecvența și intensitatea rugăciunii islamice reprezintă fundamentul relației dintre musulman și Dumnezeu. Cele cinci rugăciuni zilnice, care ordonează viața musulmanului, două rugăciuni de zi și trei rugăciuni de umbră, oferă cadrul comunității spirituale a credinței musulmane, un anume tip de solidaritate religioasă deosebită de cea de tip creștin, care se realizează în și prin biserică. În același timp, ele constituie momentele integrării musulmanului în spațiul cosmic, deoarece se desfășoară permanent în aceleași momente ale zilei.

Un alt element prin care islamul excelează și care-i conferă o mare putere de pătrundere în rândul maselor este atitudinea față de sărăcie.

Islamul nu iubește sărăcia și o combate cu toată forța, îndeosebi prin îndemnul la muncă, la independența financiară care să asigure demnitate individului. Însuși Profetul Mahomed a spus că „sărăcia se aseamănă mult cu lipsa de credință”. În acest sens, islamul recomandă comunității musulmane să se îngrijească de săraci. De asemenea, sclavia este condamnată de islam, care a încercat să pună capăt surselor ce alimentează sclavia, în mod deosebit din rândul musulmanilor. Această atitudine oferă islamului un mare atașament din partea a numeroși aderenți ai săi. Mai mult, Profetul Mahomed face următoarele recomandări cu privire la sclavi: „Acești robi sunt frații voștri și supușii voștri a căror tutelă Dumnezeu v-a încredințat-o. Cel care are asemenea oameni la

porunca sa, să-i hrănească din ceea ce mănâncă el, să-i îmbrace cu ce se îmbracă el. Nu-i puneți să trudească prea mult și dacă o faceți, ajutați-i.”

Din perspectivă islamică, comunitatea este cea care sancționează abaterile de la norme, lucru extrem de important când relațiile de rudenie joacă un rol deosebit de semnificativ. De altfel, Profetul Mahomed este cel care trasează o asemenea linie de conduită, precizând: „Comunitatea mea nu va încuviința o rătăcire”. Este deci o consecință faptul că cel ce încalcă legea este exclus din start din comunitate. Desigur, problematica islamului este mult mai complexă, însă reprezintă o evidență faptul că acesta este centrat pe un set de valori ce-i conferă o mare putere de atracție pentru o largă masă de oameni. Centrarea pe individ și comunitate, accesibilitatea, protecția celor defavorizați, relaxarea cutumelor, spiritul de dreptate sunt numai câteva din trăsăturile ce fac din islam o religie puternică cu o mare forță de pătrundere. Descendența din mozaism și creștinism oferă deschiderea către aceste două mari religii. De altfel, spațiul comun de vehiculare a ideilor religioase, care a fost Orientul Mijlociu, reprezintă cadrul fizico-geografic în care au apărut și s-au manifestat principalii purtători ai ideilor acestor religii. Desigur, în zilele noastre acest spațiu este extrem de întins, comunitățile musulmane fiind distribuite inegal pe suprafața Pământului. Abordând problematica din această perspectivă, se poate face următoarea analiză a distribuției spațiale a comunităților islamice, astfel: zona sud-est asiatică, zona central-asiatică, Orientul Mijlociu, zona africană și diaspora islamică europeană și nord-americană. Cu alte cuvinte, răspândirea islamului este centrată pe spațiul de confluență a tripodului africano-asiatic-european. Zona de maximă densitate spirituală a acestui tripod o reprezintă Orientul Mijlociu, mozaic istorico-cultural și spiritual pe care s-a fundamentat evoluția unor civilizații umane extrem de vechi. Spațiul islamic central-asiatic, cel al Orientului Mijlociu și al Africii formează un compact care reunește un mare număr de adepți și mari resurse naturale, îndeosebi energetice. Desigur, altoirea islamului pe diverse tipuri culturale tradiționale, precum și influențele suportate, din perspectiva evoluției civilizației în zonele sale de conexiune cu alte religii, au condus la apariția unor anume particularități de manifestare a acestuia. S-a născut astfel o contradicție internă între susținătorii islamului

tradiționali, fundamentalisții, și cei ce îmbrățișează ideea racordării credinței la nivelul de civilizație a lumii contemporane. Contradicții se manifestă și între cultele locale și islam în regiunile ori țările unde acesta s-a răspândit. Astfel de contradicții au condus la apariția unor „puncte fierbinți” ale globului, în care fenomenele belicoase și-au făcut apariția generând numeroase victime. Este cazul Cașmirului, al Nigeriei, al Bosniei - Herțegovina ș.a. Nici statele occidentale nu au fost lipsite de astfel de situații. Putem exemplifica în acest sens Franța, Germania ș.a. Acest lucru denotă faptul că islamul se menține ca o religie în expansiune și mai ales violentă, dincolo de aspectele declarative ale diverșilor lideri religioși. De asemenea, în puține state islamice se face o detașare netă a puterii statale de cea religioasă, tendința fiind aceea de preluare a puterii laice de către liderii religioși. Chiar dacă această problemă nu este evidentă, ea se manifestă din umbră, un exemplu în acest sens fiind Iranul. Punerea forței în mâna liderilor religioși metamorfozează profund sistemul social în țările islamice, existând tendința de a modifica și esența relațiilor internaționale. Astfel, lumea va cuprinde grupul „țărilor surori”, cele de tip islamic, și celelalte țări, împotriva cărora trebuie acționat sau luptat. Concentrarea ori trecerea puterii în mâna liderilor religioși reprezintă astfel o metamorfozare profundă a fenomenului politic, un real pericol pentru progresul lumii contemporane. Din această perspectivă, se poate aprecia că islamul se poate prezenta ca o potențială putere, un actor geopolitic major al lumii contemporane. Fenomenele conflictuale, în care sunt implicate state islamice, nasc o intensă mișcare a credincioșilor dispuși să lupte, într-un fel sau altul, pentru cauza islamică. Indiferent de natura conflictului, acesta este transferat în plan religios, argumentându-se, astfel, acțiunea acestora.

În acest sens, se evidențiază ca o necesitate faptul că în lumea contemporană aceste fenomene trebuie controlate deosebit de strict. Existența și manifestarea fenomenelor teroriste de sorginte religioasă, îndeosebi islamică, demonstrează aceasta. Controlul se face în forme multiple și specifice, dintre acestea cel spațial, prin prezență, rămânând în prezent cel mai eficient.

Astfel, revenind la răspândirea spațială a islamului, reprezintă o evidență faptul că principalul compact al acestuia îl reprezintă Orientul Mijlociu. Se poate desprinde astfel ideea că cine domină

Orientul Mijlociu domină lumea islamică, având ca și consecințe următoarele:

- blocarea spațiului nord-african;
- izolarea spațiului central-asiatic și al celui Caspic;

- supravegherea apropiată a spațiului islamic pakistanez și îndepărtată a celui indonezian.

Din această perspectivă, privind lucrurile, dincolo de aspectele ordinii internaționale de drept, se poate justifica totuși prezența unor forțe N.A.T.O. în Orientul Mijlociu.

În acest context, aprecierea lui Malraux ne trimite, totuși, către comentariul că secolul XXI trebuie să rămână religios numai în măsura în care religia este menținută departe de tentația puterii.

NOTE

¹ Z. Brzezinski, Marea tablă de șah. Supremația americană și imperativele sale geostrategice, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.

² Le Petit Larousse en couleurs, 17 Rue de Montparnasse 75298, Paris, Cedex 06, 1995.

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, Editura Babel, București, 1998.

⁴ Victor Kernbach, Dicționar de mitologie generală, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

⁵ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, op. cit, p.478.

IMPACTUL CONCEPTULUI FORȚA DE RĂSPUNS NATO ASUPRA ACTUALULUI CLIMAT MONDIAL DE SECURITATE

*General de brigadă N. DOHOTARIU,
Comandamentul SHAPE*

În cadrul procesului complex de restructurare și integrare, pe care-l traversează Armata României și odată cu aderarea la Alianța Nord-Atlantică, devine imperios necesară revederea și completarea conceptelor strategice care stau la baza strategiei militare naționale, în scopul obținerii unei compatibilități cât mai apropiată de cea a Alianței ai cărei membri cu drepturi depline am devenit.

Dacă, până nu de mult, vorbeam despre riscurile și amenințările asimetrice și neconvenționale, dintr-o perspectivă unilaterală, mai mult sau mai puțin implicați în realizarea unui nou climat de securitate mondial, în calitate de membri cu drepturi depline ai celei mai puternice alianțe politico-militare din istoria omenirii, am devenit participanți direcți la toate fenomenele ce se desfășoară în acest sens pe plan internațional. În această idee, ca beneficiari ai unui sistem integrat de securitate, avem și o serie de îndatoriri și obligații de mare responsabilitate pe care ni le-am asumat în mod deliberat și conștient atunci când am decis să aderăm la Alianță.

Va trebui ca, alături de aliații noștri, să contribuim la realizarea principalelor obiective pe care NATO și le-a propus, concomitent cu procesul de restructurare și transformare pe care îl traversează în prezent.

Unul din aceste obiective, căruia conducerea Alianței îi acordă o importanță deosebită, îl reprezintă constituirea și operaționalizarea Forței de Răspuns NATO. Faptul în sine este o expresie elocventă a necesității creșterii și îmbunătățirii capacităților militare ale Alianței generate, în bună măsură, de conștientizarea provocărilor secolului XXI, toate acestea în strânsă legătură cu elementele naționale și multinaționale ale Angajamentului de la Praga privind Capabilitățile precum și cu procesul de Planificare a Forței.

În vederea realizării acestor deziderate, am

considerat necesară aprofundarea Conceptului NRF și supunerea sa atenției specialiștilor militari care sunt chemați să armonizeze strategia militară națională la coordonatele esențiale ale strategiei de alianță, la ale cărei valori am subscris.

Conceptul Forța de Răspuns NATO - motorul transformării Alianței

Pentru început, consider necesar că trebuie să subliniez faptul că ideea elaborării unui asemenea concept s-a născut din nevoia schimbării și adaptării NATO, odată cu prefigurarea mediului de securitate al începutului mileniului trei, dominat de riscurile asimetrice și amenințările neconvenționale și a fost lansată la reuniunea miniștrilor apărării din septembrie 2002.

Summit-ul de la Praga a reiterat, prin declarația Secretarului General NATO, nevoia schimbării: **"NATO, pentru a fi eficient, trebuie să se schimbe radical ....trebuie să se modernizeze sau va fi marginalizat"**. Cu această ocazie, liderii țărilor membre s-au angajat să acorde o atenție mai mare consolidării capacităților militare, ca parte a pachetului de măsuri destinate creșterii eficienței viitoarelor operațiuni din întreaga gamă de misiuni ale Alianței, inclusiv în ceea ce privește lupta împotriva terorismului.

A fost adoptată, astfel, o abordare tridimensională cu privire la consolidarea capacităților de apărare ale Alianței: o nouă inițiativă privind Capabilitățile, o Forță NATO de Răspuns și o structură eficientă de comandă. Mai mult, au fost lansate o serie de inițiative în domeniul apărării, în principal, pentru abordarea noilor amenințări.

Astfel, s-a convenit asupra constituirii unei forțe robuste, credibile, pregătită permanent pentru a putea fi rapid desfășurată. Consensul șefilor de state a fost obținut în lumina ideii generale că structura NATO este suprasaturată de

o infrastructură inflexibilă, specifică Războiului Rece, de efective numeroase cu o dotare tradițională destinată conceptelor de apărare și desfășurare a acțiunilor de luptă specifice secolului XX.

Drept urmare, liderii NATO au fost de acord că, pentru a face față cu succes amenințărilor actuale, este nevoie de o forță modernă, rapidă, întrunită (având în componență elemente terestre, aeriene și navale) și rapid desfășurabilă, în măsură să îndeplinească o gamă largă de misiuni.

Pe această bază, Conceptul NRF s-a definit drept **“Un pachet de forțe coerent, întrunit, multinațional, cu o stare de operativitate foarte ridicată (high readiness), flexibil, interoperabil, dislocabil și sustenabil și dispunând de mijloace cu o tehnologie avansată”**.

La baza Conceptului NRF stau o serie de elemente care își au originea în Inițiativa Capabilităților pentru Apărare (DCI) lansată în anul 1999, la summit-ul de la Washington, prin care se cerea tuturor membrilor alinierea la nivelul celor mai performanți dintre aliați și îmbunătățirea capabilităților în cinci domenii cheie: desfășurare și mobilitate, sustenabilitate, supraviețuire, sistem de comunicații interoperabil și capabilități de autoprotecție a forțelor. Realizarea standardelor în aceste domenii, la nivelul tuturor forțelor din țările aliate, presupunea nu numai costuri serioase dar și un proces de durată. Drept urmare, la Praga s-a avansat propunerea realizării NRF- fapt care ușurează eforturile financiare ale statelor membre și le stimulează să înceapă investiția în realizarea capabilităților moderne ce vor echipa NRF.

Conceptul NRF presupune asigurarea unor capabilități complet integrate, cu un ridicat nivel de interoperabilitate între componentele terestră, aeriană și navală, aflate sub o comandă unică, care dispune de propriile capacități de transport aerian și naval de nivel strategic, gata în permanență ca la solicitarea Consiliului Nord-Atlantic să intervină atunci și acolo unde interesele Alianței o cer, pentru prevenirea sau descurajarea escaladării unor conflicte. Este necesar de subliniat că această forță va fi în măsură să-și îndeplinească întreaga gamă de misiuni acționând atât independent, cât și ca parte a unei forțe mai numeroase din punct de vedere numeric. Ea va avea capacitatea să se autosustină în teatru pe o perioadă de până la 30 de zile, urmând să se reaprovizioneze, în funcție de misiunea primită. Sarcina de a pune în operă un asemenea important proiect a fost încredințată

Comandamentului Aliat pentru Operații (ACO), aflat acum sub conducerea generalului James Jones, care, după cum singur o mărturisea, a devenit prioritatea sa numărul unu.

Astfel, în toamna anului 2003, s-a demarat efectiv cu constituirea unei forțe prototip, folosindu-se ca modalitate de construcție **metodologia conferințelor de generare a forțelor**. Aceasta presupune analiza și acceptarea ofertelor de forțe făcute de națiuni pentru un ciclu de rotații la șase luni, în funcție de cerințele operaționale prestabilite (Combined Joint State of Requirement - CJSOR).

Trebuie înțeles, însă, că această așa-numită perioadă de **stand-by operațional**, în care primele elemente trebuie să fie în măsură să plece la misiune în termen de cinci zile, este precedată de perioada de instruire și verificare în vederea certificării. În acest sens, responsabilitatea Comandamentului Aliat pentru Operații cuprinde inclusiv activitățile pentru verificare în vederea certificării forțelor și comandamentelor destinate să facă parte din NRF.

Nu a fost lăsat în afara procesului de constituire nici Comandamentul Aliat pentru Transformare, căruia îi revin responsabilități importante privind dezvoltarea conceptului, precum și perfecționarea capabilităților forței, prin analiza și exploatarea lecțiilor învățate rezultate în urma exercițiilor sau a viitoarelor acțiuni care se vor desfășura.

Conform celor stabilite de autoritățile Alianței se estimează că NRF va atinge Capacitatea Operațională Inițială (IOC) în octombrie 2004, urmând ca până la sfârșitul anului 2006 să atingă nivelul Capacității Operaționale Finale (FOC). Ea va însuma un efectiv total de 21.000 militari și va avea în dotare avioane de ultimă generație, nave de luptă, vehicule militare precum și mijloace de sprijin performante în domeniul informațiilor, logisticii și comunicațiilor.

Fără a intra în alte amănunte tehnice privind structura forței, trebuie să subliniem ca aceasta va avea la bază un element de forțe terestre de mărimea unei brigăzi, cu o combinație echilibrată de forțe ușoare și blindate, incluzând și forțe speciale. Componenta navală de tip „task-force” va cuprinde elemente de suprafață și submarine grupate în jurul unui portavion și o forță aeriană capabilă de a executa 200 ieșiri avion/zi și va avea un standard ridicat de „readiness”, între 5 și 30 de zile.

Conducerea operațională se va executa prin rotație de către comandamentele regionale Brunsum

și Napoli, precum și de către comandamentul întrunit Lisabona.

Forțele oferite de națiuni și selecționate pentru încadrarea NRF vor fi certificate la cele mai înalte standarde, prin probarea nivelului de interoperabilitate și a capacităților de care dispun.

Este evident faptul că NRF reprezintă elementul central al procesului de înnoire și transformare a Alianței dar este, în același timp, și o încercare și o probă a faptului că decizia politică este sprijinită realmente de voința tuturor statelor membre de a susține acest efort al transformării.

NRF – modalitate modernă de reacție în situații de criză

Analiza conceptului NRF, din punct de vedere operațional, scoate în evidență o serie de elemente care, plecând de la scop, rol, misiuni și ajungând la elementele acționale prezintă o serie de aspecte de noutate.

Aceste aspecte vin să întregească tabloul transformării și restructurării Alianței, în această lume marcată de riscurile asimetrice și amenințările neconvenționale, care argumentează o dată în plus necesitatea existenței în continuare a Alianței. Mai mult decât atât, realitatea cotidiană pe care o trăim relevă necesitatea întăririi legăturilor transatlantice în consonanță cu atragerea și implicarea, tot mai complexă a Uniunii Europene și a țărilor din Dialogul Mediteranean, în acest proces complex de edificare a securității pe continent și în lume. Ar fi absurd să nu conștientizăm faptul că o construcție de securitate în Europa nu se clădește numai pe teritoriul european, ci depinde de normalizarea vieții pe crestele masivilor muntoși din Afghanistan și din zonele fierbinți ale Orientului Mijlociu, precum și de menținerea sub control a zonelor sensibil explozive ale Africii.

NRF-ul, văzut în lumina aspectului operațional, constituie în fapt modalitatea modernă și avansată pentru reacția la crize și managementul acestora. Conceptul NRF dezvoltă experiența acumulată pe timpul parcurgerii etapelor procesului de implementare a conceptului CJTF (Combined Joint Task Force), începând cu 1994, ceea ce va juca un rol esențial la reducerea timpului necesar operaționalizării sistemului de comandă și control necesar conducerii NRF.

În plus, la trecerea în secolul 21, este

necesară o nouă abordare a confruntării militare pentru contracararea actualelor amenințări cu un accentuat caracter imprevizibil la adresa securității internaționale. NRF va ocupa un loc central în cadrul acestei provocări, care îi va determina pe specialiștii militari să gândească diferit modalitatea viitoare de executare a operațiilor militare.

Fostele abordări doctrinare se concentrau pe atingerea obiectivului politic prin dezvoltarea efectelor distrugătoare ale forței militare. Apariția unor potențiali adversari, mult mai diversificați, care aplică metodele specifice confruntării asimetrice și folosesc armament tot mai modern cu acțiune rapidă, care reduce timpul necesar pentru avertizarea timpurie, determină nevoia îmbunătățirii procesului de decizie la nivelul comandanților unităților luptătoare, adică a capacităților de comandă și control rapide și eficiente, a unei game largi și flexibile de opțiuni ca răspuns la viitoarele provocări.

Utilizarea noilor tehnologii în domeniul informaticii, analiza și decizia concomitentă concurează la realizarea unei imagini cuprinzătoare asupra situației și permite acțiunea combinată și întrunită prin realizarea unui proces de comandă-control ale cărui elemente sunt interoperabile și sincronizate.

Așadar, în esență, la planificarea operațiilor militare se va urmări exploatarea în avantajul propriu a vulnerabilităților de natură militară, politică, economică și de infrastructură ale adversarului prin angajarea întregului spectru de capacități ale Alianței concentrate în cadrul NRF și, într-un cadru mai larg, în cadrul CJTF. Acest nou tip de operațiuni, care vizează producerea efectelor care permit atingerea obiectivelor strategice ale confruntării militare, vor constitui un mijloc integrator al noilor tehnologii și aplicații informatice în sprijinul analizei și deciziei pentru dezvoltarea unei baze de date cuprinzătoare despre adversar și forțele proprii referitoare la capacități /vulnerabilități critice, centre de gravitație etc.

În acest context, planificarea acțiunilor NRF/CJTF trebuie să aibă un caracter interactiv în context întrunit/combinat și să realizeze sincronizarea acțiunilor prin prioritizarea efortului la eșaloanele operativ și strategic. Executarea operațiunii militare va implica evaluarea și anticiparea permanentă, în dinamică, a desfășurării acțiunilor de luptă, a evoluțiilor din teatru, prin prisma obiectivului de îndeplinit și în scopul adaptării permanente

a planurilor de acțiune la situația operativă. Previzunile referitoare la viitoarele confruntări militare, la care este prevăzută implicarea NRF/CJTF indică faptul că viitorul teatru de operațiuni militare va arăta diferit față de cel de pe timpul conflictelor din Afghanistan și Irak. Potențialii adversari ar putea să aibă în viitor acces la o gamă largă de arme de distrugere în masă.

Ca urmare, toate metodele de aplicare a forței trebuie disponibilizate incluzând presiunea diplomatică, acțiunile judiciare, constrângerea militară, impunerea legii, operațiunile sub acoperire, sancțiunile financiare etc. Astfel, se impune analiza profundă a implicațiilor deciziilor adoptate, evaluate reacția adversarului în cazul aplicării unor măsuri specifice, timpul necesar pentru producerea efectului dorit, posibilele consecințe, variantele realiste care pot fi folosite pe termen scurt pentru a se evita extinderea conflictului.

Din păcate, sunt foarte dificil de evaluat efectele celei mai mari părți a instrumentelor de exercitare a forței asupra adversarului. Ipotezele teoretice referitoare la angajarea NRF indică posibilitatea dezvoltării unui set de modele integrate care să asigure transformarea continuă a capacităților Alianței în vederea abordării cu succes a tuturor provocărilor la adresa securității, de la reacția la situațiile de criză, la lupta împotriva terorismului.

Dezvoltarea și îmbunătățirea capacităților – posibilă soluție de descurajare a terorismului

La Praga, unde a fost lansat oficial conceptul NRF, au fost adoptate și alte câteva inițiative menite ca, în consonanță cu îmbunătățirea și operaționalizarea capacităților, să consolideze capacitățile de luptă împotriva terorismului și a altor noi amenințări la adresa securității.

Una dintre acestea s-a concretizat în Planul de Acțiune împotriva Terorismului, menit să îmbunătățească schimbul de informații, să sporească capacitatea civilă de luptă împotriva unor posibile atacuri chimice, biologice sau radiologice asupra populației civile, precum și acordarea de sprijin în gestionarea consecințelor acestora.

La aceasta se adaugă crearea laboratorului prototip analitic dislocabil, echipa de reacție la evenimente, entități care, în mod cert, pot fi utilizate în cadrul sau în folosul NRF. Toate aceste inițiative au început să fie puse în practică,

iar în momentul în care NRF va deveni complet operațional, configurația sa, stadiul de pregătire, dotarea și, nu în ultimul rând, calitatea forțelor multinaționale întrunite sub comandă unică, vor putea face față oricăror provocări și în primul rând celei mai actuale - terorismul.

Având la dispoziție aceste capacități, Alianța poate răspunde unui spectru foarte larg de solicitări, iar acestea nu au întârziat să apară. Prevenirea amenințărilor teroriste în cazul așa-numitelor 'High Visibility Events' a devenit în ultima perioadă de timp o misiune uzuală. De la căsătoria familiei regale spaniole, la summit-ul de la Istanbul sau Jocurile Olimpice, NATO și-a dovedit capacitatea de a asista și preveni orice acțiuni ce ar putea periclita siguranța și securitatea.

În mod concret, capacitățile, la care făceam referire anterior, au început să-și revadă și să-și perfecționeze procedurile operaționale, pentru a putea acorda asistență și sprijin necesar întregii game de misiuni pentru care este constituit NRF.

Rezumând, putem afirma că acestea reprezintă doar câteva argumente care vin să susțină ideea posibilității soluției de descurajare sau prevenire a amenințărilor teroriste.

Tocmai capacitatea de reacție imediată la imprevizibilele amenințări de natură teroristă, împreună cu dotarea tehnologică avansată de care vor dispune forțele componente din cadrul NRF, reprezintă un puternic factor de descurajare.

Concluzii

Realizarea unui asemenea proiect de anvergură, cum este NRF, nu este nici pe departe ușor și nici lipsit de obstacole. Desfășurându-mi activitatea în cadrul SHAPE, 'laboratorul în care se construiește' NRF, pot să afirm, fără să greșesc, că entuziasmul este realist, iar fiecare progres este studiat cu atenție și pus în dezbaterea tuturor factorilor implicați.

Nu este ușor să obții consensul a douăzeci și șase de membri, dar, având privilegiul de a participa la conferințele de generare a forței pentru NRF 3 și 4 și NRF 5 și 6, am constatat interesul și preocuparea națiunilor pentru transpunerea în practică a conceptului.

Alianța va continua să fie instrumentul prin care membrii NATO își pot asigura, în mod colectiv, apărarea. Ea rămâne piatra de temelie a securității euro-atlantice și singura în măsură să

gestioneze un spectru foarte larg de crize.

Pe măsură ce riscurile și amenințările asimetrice, la adresa păcii și securității globale, vor evolua în direcții negative și vor spori ca potențial, NATO trebuie să inițieze și să-și realizeze cele mai eficiente mijloace pentru a contracara și a face față acestor riscuri și provocări.

În acest sens, Conceptul NRF îi asigură Alianței un set eficient și modern de resurse terestre, aeriene și navale, excelent pregătite și antrenate, capabile de reacție imediată, oriunde și oricând va fi nevoie.

Comandantul Suprem al Forțelor Aliate din Europa, generalul James Jones, afirmă în acest sens :

“Printr-o integrare încheiată cu succes vom beneficia de o forță mult mai capabilă să îndeplinească o multitudine de misiuni. Simetria realizată, prin coeziunea resurselor terestre, aeriene și navale, permite forțelor să acționeze la o mai mare distanță, cu mai mult succes decât ar opera în izolare sau în situații paralele.”

PROGRAMUL NATO DE INVESTIȚII PENTRU SECURITATE – N.S.I.P.

*General de brigadă dr. Traian PIGUI
Șeful Direcției Domenii și Infrastructuri*

Programul NATO pentru investiții în domeniul securității se desfășoară sub supravegherea Comitetului pentru Infrastructură, plafoanele și limitele de contribuții anuale fiind stabilite și aprobate de Consiliul Nord-Atlantic.

Scopul programului îl constituie finanțarea:

1. *instalațiilor și facilităților necesare comandamentelor strategice ale NATO*, care constau în:

- sisteme de comunicații și informare;
- radare;
- cartiere generale militare;
- conducte și depozite de carburanți;
- aerodromuri;
- instrumente de navigație.

2. *cererilor eligibile pentru operațiuni de sprijinire a păcii (SFOR și KFOR)*, care includ:

- sisteme de comunicații și informare;
- facilități pentru cartiere generale locale;
- sisteme energetice;
- reparații de aerodromuri, căi ferate, șosele

etc.

Fiind un proces deosebit de complex, realizarea investițiilor în domeniul securității în cadrul NATO îmbină *interesele colective ale Alianței cu cele individuale* ale statelor membre. Specificul acestui proces constă în faptul că resursele, constituite prin contribuția comună a țărilor aliate, alocate pentru implementarea proiectelor cuprinse în Programul NATO de Investiții pentru securitate – NSIP, se întorc la contribuitori.

Cu alte cuvinte, fondurile pentru NSIP circulă între țările care participă la implementarea proiectelor cuprinse în acest program și sunt utilizate de către țara pe teritoriul căreia se execută proiectul respectiv, pentru realizarea investițiilor și achizițiilor aferente acestuia.

Este de remarcat faptul că o țară poate fi beneficiara unor fonduri mai mari decât contribuția sa la alte proiecte, atunci când este gazda unui număr mare de proiecte. Pentru a se stabili natura și dimensiunile acestora, se elaborează și aprobă

„pachetele de capacități” – CPs – care cuprind toate facilitățile necesare pentru ca forțele Alianței să-și îndeplinească misiunile. Aceste facilități constau, de regulă, în elemente de infrastructură (baze aeriene și navale, sisteme de transport, depozitare și manipulare a carburanților – lubrifiantilor) mijloace de supraveghere, aterizare, comunicații și informatice, din cadrul sistemelor de apărare aeriană, comandă și control.

Pentru elaborarea CPs, comandamentelor strategice NATO le revine sarcina principală, pornind de la misiunile pe care le au de îndeplinit, funcție de modul de desfășurare a procesului de planificare a apărării în cadrul Alianței, de a stabili necesarul de facilități și amplasarea lor pe teritoriul țărilor membre. Practic, procesul de întocmire a CPs parcurge următoarele etape:

□ comandamentele strategice solicită propuneri de la structurile subordonate (comandamentele integrate de nivel operativ și tactic);

□ au loc consultări între comandamentele integrate de nivel operativ și tactic cu autoritățile militare din țările pe teritoriul cărora vor fi amplasate viitoarele facilități, pentru elaborarea propunerilor;

□ înaintarea de către comandamentele strategice a CPs, la Comitetul Militar, pentru avizare;

□ înaintarea spre aprobare a CPs (avizate de Comitetul Militar) la Consiliul Nord-Atlantic prin intermediul Comisiei Superioare pentru Resurse.

De-a lungul întregului proces țările membre pot interveni în elaborarea pachetelor de capacități în interesul propriu. Un prim moment îl reprezintă etapa consultărilor între comandamentele integrate de nivel operativ și tactic cu autoritățile militare din țara respectivă, urmat de un altul, la nivelul comandamentelor strategice, când reprezentanții țării respective, fie la nivel de experți, fie la cel de decizie, pot și trebuie să ofere informațiile cerute și necesare legate de imperativele directe și acute ale realizării

facilităților respective în țara lor. În fine, se poate, de asemenea, interveni în procesul de elaborare a pachetelor de capacități, atât la nivelul grupurilor de lucru din cadrul Statului Major Militar Internațional, cât și la nivelul Comitetului Militar, prin reprezentanții desemnați ai țării respective.

În concluzie, se poate aprecia că, pentru a beneficia de un proiect în cadrul NSIP, se desfășoară o activitate susținută, căreia trebuie să i se acorde atenția cuvenită din faza de inițiere și până la aprobare, respectiv punerea în aplicare.

În vederea punerii în practică a unui proiect NSIP, finanțat din resurse comune NATO, se impune contractarea cu o firmă de execuție, în urma unei *licitații internaționale sau naționale*, după caz. Procedura de bază este licitația internațională, scop în care țara gazdă, care poate fi atât o țară membră, cât și o agenție NATO sau unul din comandamentele strategice aliate, transmite intenția de organizare a licitației prin intermediul reprezentanților naționali în Comitetul pentru Infrastructură.

Până în acest an, procedura de selecție a firmei câștigătoare se făcea pe baza aplicării principiului “prețul cel mai mic”, cu condiția satisfacerii condițiilor impuse de beneficiar. În cadrul licitațiilor internaționale, un rol deosebit îl joacă *Agenția NATO pentru Consultare, Comandă și Control -NC3A*, în mod deosebit în domeniul informaticii și comunicațiilor, fiind considerată “țara gazdă” pentru foarte multe proiecte complexe care se implementează pe teritoriul tuturor statelor membre sau a unor părți din acestea.

În perioada 2004-2006, această agenție experimentează o nouă procedură de alegere a firmei câștigătoare, care constă într-o analiză complexă a ofertelor – Best Value Procedure, fiind luate în calcul 4 (patru) criterii majore de selecție a ofertelor și anume:

- prețul;
- calitatea soluției tehnice;
- calitatea managementului proiectelor;
- modalitatea de mentenanță pe durata exploatarei.

În această perioadă, aplicarea noii proceduri va constitui subiectul aprobării Comitetului NATO pentru Infrastructură, pentru fiecare proiect în parte. Deși există temeri că această nouă procedură va conduce la sporirea ponderii factorilor subiectivi în derularea licitațiilor internaționale, se speră, totuși, că beneficiile pe care le va aduce vor fi cu mult

mai mari și de natură să nu împiedice aplicarea acestora.

Licitarea națională – se organizează atunci când timpul este factorul presant sau când contextul legislativ național oferă condiții avantajoase, determinând țara gazdă să ceară exceptarea de la licitația internațională Comitetului NATO pentru Infrastructură. În această situație, este limpede că licitația va fi câștigată de o firmă din țara respectivă și deci și “returnarea” de către această țară a sumei aferente proiectului respectiv se va face în întregime.

În afara acestor două proceduri, respectiv licitația internațională și cea națională, cu aprobarea Comitetului NATO pentru Infrastructură prin excepție, se mai pot folosi și procedurile “Basic Ordering Agreement” și “achiziția din sursă unică”.

Basic Ordering Agreement – B.O.A. – este un procedeu specific Agenției NATO pentru Consultare, Comandă și Control – NC3A, prin intermediul căruia se încheie, cu firmele interesate în colaborarea cu agenția, angajamente pe termen lung – Strategic Agreements –, prin care furnizorul se angajează să livreze NATO bunuri și servicii la un nivel cât mai avantajos al prețurilor. Accederea firmelor pe lista celor cu care NC3A încheie astfel de angajamente se face prin intermediul delegației naționale la NATO a țării în care funcționează firma respectivă. Procedura de accedere presupune parcurgerea unor etape, dintre care cele mai importante se referă la solicitarea de către agenție a pachetelor de informații necesare încheierii acordului și la certificarea de către o autoritate din partea țării din care provine firma respectivă.

Iată de ce apreciez că este evidentă necesitatea și oportunitatea declanșării procesului de identificare a unor firme românești interesate în dobândirea calității de furnizor de bunuri și servicii pentru NC3A. Pentru aceasta, circuitul informațiilor trebuie astfel conceput încât să faciliteze participarea firmelor și companiilor noastre la licitațiile organizate de NC3A, de alte agenții NATO sau de către celelalte state membre, pentru proiectele finanțate din resursele Alianței.

Achiziția din sursă unică se practică în mod cu totul excepțional și numai în situațiile explicite arătate în documentele Comitetului NATO pentru Infrastructură. Dată fiind complexitatea problemelor ce pot apărea în domeniul investițiilor pentru securitate în cadrul NATO, de o importanță

aparte se constituie programul informatic denumit *National NATO Infrastructure/Security Investment Management Information System – NANIMIS* care facilitează managementul proiectelor de infrastructură, în concordanță cu rigorile Alianței, cu adresă la nevoile țărilor de mărime medie în NATO și care gestionează un număr relativ mic de proiecte. La Program au aderat deja Polonia și Ungaria.

În vederea folosirii programului se impune consultarea Memorandum of Understanding/MOUNUG și apoi înscrierea în Grupul utilizatorilor, ceea ce va permite noului membru să facă propuneri pentru dezvoltarea și îmbunătățirea programului cât și efectuarea unui efort financiar mai redus pentru fiecare membru al grupului (prin creșterea numărului acestora).

În sfârșit, dar nu în cele din urmă, profesionalismul și capacitatea personalului român care lucrează în cadrul investițiilor pentru securitate, relațiile cu Secretariatul Internațional, reprezintă, de asemenea, un factor de primă importanță pentru implementarea unor proiecte NATO pe teritoriul României.

Față de cele prezentate, cred că de mare însemnătate în contextul general al sistemului

de investiții pentru securitate NATO, se pot considera:

- constituirea, în plan național, a unui sistem unitar și articulat care să permită accesarea firmelor românești la licitațiile organizate în cadrul NSIP;
- stabilirea instituțiilor implicate, responsabilitățile precise ale fiecăreia;
- modalitățile de colaborare cu Misiunea României la NATO;
- identificarea unor firme și companii apte să intre în colaborare cu NC3A și, implicit, stabilirea autorității naționale apte să le certifice în vederea colaborării cu agenția;
- selectarea, pregătirea și instruirea personalului care urmează să-și desfășoare activitatea în domeniul investițiilor pentru securitate.

Acestea sunt doar câteva considerente teoretice privind *Programul NATO de Investiții pentru Securitate – NSIP*, aspectele practice, tehnice, economice și financiare, necesitând, de asemenea, cunoașterea, însușirea și punerea în practică a normelor și actelor elaborate de către Alianță pentru fiecare domeniu în parte.

PLANIFICAREA ȘI DESFĂȘURAREA EXERCITIILOR ÎN NATO

Locotenent colonel Crăișor-Constantin IONIȚĂ

Changes to the security environment within Europe, and the general draw down in the military forces available to NATO, dictated to the need for a more realistic and cost-effective approach to exercise planning and execution.

Emphasis on the training of flexible and mobile forces, and their supporting transport and logistics will place heavy demands on funding and highlight future requirements for suitable simulations and training areas. This will require specialised training in order to ensure that NATO forces will be able to operate in specific geographical areas under various environmental conditions. Exercises constitute the primary contribution to the operational training of allocated forces. Basic and advanced training of NATO forces is principally the responsibility of the providing nation. Operational training is the responsibility both of providing nation and NATO.

The Military Exercise Planning Process (EPP), when read in concert with the Guidelines for Operational Planning (GOP) provides planning guidance, designed to facilitate the development of NATO exercises to support the full range of military capabilities required to meet the wide range of security challenges NATO is facing today. On the other hand, the rapidly evolving exercise programme with Partner Nations means that every opportunity to ensure commonality of purpose must be achieved and EPP reflects this.

Schimbările care au avut și continuă să aibă loc în Europa, precum și transformările ce se desfășoară în structura de forțe a NATO, au impus o revedere și îmbunătățire a principalelor documente care reglementează planificarea și desfășurarea exercițiilor în cadrul Alianței. Nou apăruta Forță de Răspuns a NATO (NRF), capabilă

să execute întreaga gamă de misiuni impuse de situație, va necesita o pregătire/instruire prealabilă, aproape de realitatea câmpului de luptă modern și cu costuri reduse, pentru a demonstra eficiența estimată la Summit-ul de la Istanbul.

Dacă pregătirea de bază și cea avansată sunt prerogativele națiunii care asigură forțele necesare, pregătirea operațională este responsabilitatea comună atât a Alianței, cât și a națiunii respective. Exercițiile militare reprezintă principala metodă întrebuintată de către NATO pentru pregătirea operațională a acestor forțe.

Ce înțelege NATO prin aceste exerciții militare? Acele tipuri și forme de activități militare organizate de o autoritate a Alianței, pentru creșterea capacităților forțelor, comandamentelor și agențiilor aparținând Alianței și națiunilor membre, pentru a putea răspunde în timp scurt la măsurile de contingență ale NATO și care necesită o strânsă cooperare între forțe de diferite naționalități¹. Pentru exercițiile NATO-Plus ('NATO/PfP' sau 'In the Spirit of PfP'), obiectivul central îl reprezintă interoperabilitatea între forțele NATO și cele ale armatelor partenere, precum și standardizarea echipamentelor.²

1. Tipuri de exerciții militare

Cel mai important document care stipulează politica adoptată de NATO pentru pregătirea și desfășurarea exercițiilor militare este MC 94/4 - NATO Military Exercise Policy. Fiind dezvoltat la cel mai înalt nivel politic, MC 94/4 prezintă principiile, direcțiile politico-militare, coordonarea dintre diferitele niveluri de comandă și națiuni, aspectele legale, financiare, precum și cele de relații publice care au loc pe timpul desfășurării unui exercițiu. Astfel, un exercițiu poate fi cel mai bine catalogat printr-o varietate de criterii, precum: forma, tipul, extensia, scopul desfășurării și metoda de control.³

Structurile politico-militare ale Alianței au

stabilit trei forme principale de exerciții militare, deosebite între ele prin metoda selectată pentru a atinge cel mai eficient scopul și obiectivele urmărite:

a) *Exercițiul în Punctul de Comandă* (CPX - Command Post Exercise) - executat de comandamente și statele lor majore, împreună cu mijloacele de comunicații aferente, în care forțele din subordine și cele oponente sunt simulate prin diferite mijloace, de exemplu Celule de Răspuns (RC) sau Exercițiul Asistat de Calculator (CAX-Computer Assisted Exercise).

b) *Exercițiul cu Trupe* (LIVEX - Live Exercise) - participă toate sau doar o parte din forțele subordonate. Acesta poate îmbrăca diferite forme, de la Exerciții de Instrucție în Teren (FTX-Field Training Exercise) și Exerciții cu Punctul de Comandă în Teren (CFX-Command Field Exercise), până la Exerciții cu Trageri de Luptă (Live Fire Exercise).

c) *Exercițiul-Studiu* (Exercise Study) - presupune diferite activități pentru pregătire: Exerciții pe Hartă (MAPEX-Map Exercise), Jocuri de Război (Wargames), lecții-dezbateri, seminare sau analize operative pe domenii specifice, cu participare redusă de persoane.

2. Procesul de Planificare a Exercițiilor Militare (EPP).

După apariția și perfecționarea *Procesului de Planificare Operațională (OPP)*, la nivel politico-strategic și operativ în cadrul Comandamentelor NATO, planificatorii au simțit nevoia dezvoltării unui proces similar pentru pregătirea și desfășurarea exercițiilor militare. Procesul a fost pus la punct în cadrul directivei Bi-SC Exercise Planning Guide (EPG) și suplimentul acesteia privind regulile de siguranță, purtând numele de *Procesul de Planificare a Exercițiilor Militare (EPP - NATO Military Exercise Planning Process)*.

EPP este catalogat drept un plan de sprijin (Supporting Plan) al OPP și conține cinci etape distincte: *programarea, planificarea, executarea, evaluarea și raportarea* (vezi fig.1). Acest proces reprezintă o activitate coordonată de stat major întrunit (joint) care are drept scop determinarea celei mai bune metode de realizare a obiectivelor exercițiului, precum și a pregătirii necesare îndeplinirii viitoarelor misiuni încredințate.⁴ De fapt, consultarea progresivă este piatra de căpătâi a EPP.

a) **Programarea.** Deși mulți planificatori aliați consideră programarea ca situându-se în afara EPP, întrucât activitățile pe care le înglobează nu afectează procesul propriu-zis, versiunea oficială a EPG include această primă etapă ca o așa-zisă etapă inițiatoare. Anual, în luna martie, se elaborează un program cincinal al exercițiilor ce se vor desfășura în Comandamentele NATO (Bi-SC Military Exercise Directive and Programme - MEDP). Pe baza acestuia, pentru exercițiile NATO-Plus, Celula de Coordonare Parteneriat (PCC) de la SHAPE va organiza o conferință cu țările NATO și Partenere pentru a stabili țara gazdă (Host Nation) a viitoarelor exerciții și va propune un program al exercițiilor NATO-Plus (Bi-SC NATO-Plus Exercise Programme), care va cuprinde: data exercițiului, locul desfășurării și țara gazdă, tipul exercițiului, responsabilul, precum și agențiile și organizațiile internaționale care ar putea participa. De fapt, principala activitate a acestei etape o constituie numirea unui Ofițer cu Programarea Exercițiului (OSE - Officer Scheduling the Exercise), care să ordone desfășurarea acestuia conform programării și care să întocmească instrucțiunile de bază ale efectuării exercițiului (EXSPEC - Exercise Specification), care includ: zona de desfășurare, forțele alocate, precum și unele măsuri de coordonare. În situația existenței mai multor comandamente implicate în programarea unui exercițiu, atunci se desemnează un OSE coordonator.⁵

b) **Planificarea.** Odată ce un exercițiu a fost aprobat să se desfășoare de către autoritățile NATO, OSE desemnează un Ofițer cu Desfășurarea Exercițiului (OCE - Officer Conducting the Exercise), care să răspundă de întreg exercițiul sau numai de o parte a acestuia și care să emită instrucțiunile necesare suplimentare pentru pregătirea și desfășurarea acestuia (EXPI - Exercise Planning Instructions și EXOPLAN - Exercise Operational Plan). Dacă există mai multe comandamente desemnate pentru desfășurarea exercițiului, atunci se desemnează un OCE coordonator.

Următoarea activitate a OCE este foarte importantă, de fapt cea mai edificatoare a acestei etape, și anume formarea Echipei de Bază pentru Planificare (CPT - Core Planning Team). Din CPT vor face parte, obligatoriu, un reprezentant al OSE, OCE și reprezentanți ai Comandamentelor NATO participante, precum și ai țării care

găzduiește exercițiul. Mai pot face parte experți din diferite zone de activitate (juriști, finanțisti etc.) și reprezentanți ai agențiilor și organizațiilor internaționale invitate. În cadrul acestei echipe, atât OSE, cât și OCE vor desemna un Ofițer cu Prima Responsabilitate (OPR - Officer of Primary Responsibility) pentru a coordona întreaga activitate a CPT și a organiza conferințele de planificare necesare.

Nu mai puțin importante sunt celelalte activități desfășurate de echipa de planificatori (CPT) privind conferințele de planificare, întâlnirile periodice și grupurile de lucru (Workshops), care au ca scop definitivarea și aprobarea documentelor de bază ale exercițiului (EXSPEC, EXPI, EXOPORD) și pregătirea participanților. De fapt, întreaga activitate de planificare se desfășoară pe parcursul a 12-18 luni. Conferințele de planificare obligatorii - Pre-Inițială (Pre-IPC), Inițială (IPC), Principală (MPC) și Finală (FPC) -, au menirea să coordoneze activitatea de planificare între Comandamentele NATO și țările participante.

În ceea ce privește întâlnirile CPT, acestea au loc pentru producerea documentației desfășurării conferințelor amintite anterior. Pe puțin două întâlniri se impun, și anume una înainte de IPC, pentru dezvoltarea primelor elemente ale EXPI și cea de-a doua înainte de MPC, pentru discutarea structurilor de control (DICON - Directing Controllers), întocmirea schematică a Listei cu Principalele Evenimente (MEL - Main Event List) și propunerea condițiilor de începere a exercițiului.

Grupurile de Lucru se desfășoară separat pentru EPP și OPP, dar necesită o cooperare strânsă și o coordonare cu unele conferințe de planificare. Spre exemplu, pot fi planificate Grupuri de Lucru pentru dezvoltarea situației și condițiilor necesare începerii exercițiului, întocmirea Listei cu Principalele Incidente (MIL)/MEL, pregătirea CAX, asigurarea sprijinului logistic real, precum și stabilirea cerințelor pentru analiza, evaluarea și raportarea rezultatelor exercițiului. Până la urmă, scopul final al Grupurilor de Lucru este acela de a familiariza participanții, mai ales partenerii și cei care nu sunt membri ai Alianței, cu politicile și procedurile NATO.

c) **Desfășurarea propriu-zisă a exercițiului.** Cu toate că OCE este prima autoritate responsabilă cu implementarea planului și a documentelor aprobate, pentru a asigura

interoperabilitatea și cooperarea între națiunile participante, la conducerea exercițiului se numesc Conducătorul Exercițiului (Exercise Commander) și Directorul Exercițiului (Exercise Director). Primul are sarcina de a emite ordinele de operații (OPORD - Operational Order) forțelor aflate în subordinea lui, dar poate îndeplini și responsabilități pe linie de control sau dirijare a exercițiului. Cel de-al doilea este numit de către OSE și este șeful Conducerii Exercițiului (DICONSTAFF - statul major responsabil cu verificarea și dirijarea DISTAFF, pentru a se asigura că scopul și obiectivele exercițiului sunt atinse).

DISTAFF este structura care dirijează toate elementele participante la exercițiu, prin punerea în aplicare a MEL. Pentru a injecta evenimente sau incidente, a simula elemente neparticipante la exercițiu (Comandamente, agenții sau organizații internaționale) și acționa ca 'adversari', DISTAFF este un element al exercițiului de sine stătător, cu o organizare independentă, personal, comunicații și facilități proprii. Ea cuprinde un șef, celule de operații, informații, logistică, comunicații și administrație, celule de răspuns pentru neparticipanți, ofițer cu relațiile publice și o celulă de legătură CIMIC. DISTAFF are un rol deosebit pe timpul LIVEX, când devine responsabil de deplasarea și acțiunile forțelor adverse, acționând ca un element de legătură între comandanții adversi.

d) **Evaluarea.** Denumită și *etapa de analiză*, este destinată ca, împreună cu ultima etapă, raportarea, să obțină maximum de avantaje în urma efortului și cheltuielilor întreprinse pe timpul pregătirii și desfășurării exercițiului. Ambele etape trebuie să scoată în evidență lecțiile învățate, pentru a fi analizate, catalogate și urmărite pe timpul viitoarelor exerciții sau pentru a fi implementate în vederea îmbunătățirii abilității forțelor NATO de a-și duce la îndeplinire posibilele misiuni încredințate.

Evaluarea poate lua forme diferite, de la prima impresie rezultată la finalul exercițiului și până la reconstrucția și evaluarea acestuia de către o echipă specială de evaluatori, finalizată cu un raport detaliat de analizare a exercițiului. NATO dispune de două astfel de echipe, ambele la Componentele Maritime: NATO PAT, cu sediul în Northwood, Marea Britanie și IMAT (Independent Maritime Analysis Team), la NAVSOUTH în Napoli, Italia. Cele mai cunoscute metode de

evaluare sunt așa numitele bilanțuri (AAR - After Action Review sau Hot Wash-up) de la sfârșitul fiecărei zile de desfășurare a a exercițiului, precum și dezbaterile de după exercițiu (PXD - Post-Exercise Discussion), pregătite fie de echipa specială de evaluatori, fie de DISTAFF și condusă de Directorul Exercițiului.

e) **Raportarea.** Ultima etapă a EPP asigură mijloacele de promulgare a rezultatelor pozitive obținute pe timpul desfășurării exercițiului, iar rapoartele întocmite reprezintă baza legală pentru îmbunătățirea eficienței acționale a forțelor NATO.

Cu toate că sunt mai multe tipuri de rapoarte care se pot întocmi în urma desfășurării unui exercițiu, le vom aminti doar pe cele mai importante: Raportul cu Prima Impresie (FIR - First Impression Report), pe care îl întocmește Directorul Exercițiului în termen de până la 10 zile de la terminarea exercițiului și Raportul Final al Exercițiului (FER - Final Exercise Report), întocmit de OCE în cel mult 90 zile.

Constatările și recomandările majore cuprinse în FER sunt aprobate de OSE și înaintate la NATO PAT pentru a fi cuprinse în Baza de Date a NATO cu Lecții Învățate (NLLDB - NATO Lessons Learned Data Base) sau în Baza de Date a Pfp cu Lecții Învățate (Pfp Lessons Learned Data Base).

3. Conferințele de planificare

Cu toate că fac parte din etapa de planificare a exercițiilor militare, ele trebuie abordate, pentru că reprezintă chintesența stabilirii planului de desfășurare propriu-zisă a exercițiului, precum și metoda cea mai eficace de coordonare a activităților pregătitoare ale națiunilor participante și de evaluare a obiectivelor de interoperabilitate.

a) **Conferința Pre-Inițială** (Pre-IPC) este organizată de OSE cu 16-18 luni înainte de începerea exercițiului, cu scopul de a dezbate primul draft al EXSPEC, de a stabili obiectivele de interoperabilitate și cele ale exercițiului, datele pentru celelalte conferințe, unele detalii privind țara gazdă, precum și agențiile și organizațiile internaționale care să fie invitate. Fiind o conferință restrânsă, la ea pot participa OCE, membrii CPT, reprezentanți ai PCC și țării gazdă.

b) **Conferința Inițială** (IPC), ca și predecesoarea ei, este organizată de OSE cu 12-14 luni înainte de desfășurarea exercițiului, având

drept scop definitivarea și aprobarea EXSPEC, dezbaterile primului draft al EXPI și a altor documente necesare începerii OPP de către OCE. Pe lângă participanții de la Pre-IPC, la această conferință mai pot participa și reprezentanții comandamentelor și națiunilor implicate în desfășurarea exercițiului.

Până la următoarea conferință de planificare, OCE va organiza o altă Conferință Inițială de Planificare Operațională pentru începerea ciclului OPP, pe baza documentelor discutate la IPC.

c) **Conferința Principală** (MPC) este organizată de către OCE cu 6-7 luni înainte de exercițiu, cu scopul de a definitiva EXPI, a aproba structura DISTAFF, precum și de a stabili și revedea sprijinul logistic real necesar, augmentarea cu personal, OPLAN-urile întocmite de planificatorii operativi, statutul legal (SOFA sau MOU) cu țara gazdă și responsabilitățile pentru analiza și evaluarea exercițiului. Numărul participanților va crește cu reprezentanții comandamentelor și unităților forțelor participante.

MPC poate include și un Grup de Lucru (Workshop), care să prezinte noile informații privind desfășurarea exercițiului și să asigure instruirea specifică solicitată de unele națiuni participante.

d) **Conferința Finală** (FPC) se organizează tot de OCE, cu până la două luni înainte de începerea exercițiului și are ca scop aprobarea EXOPLAN și stabilirea cerințelor pentru evaluare și raportare. Participanții sunt aceiași ca la MPC și, tot ca la MPC, se poate organiza un Grup de Lucru, așa cum consideră OCE.

4. Finanțarea exercițiului

Politica NATO de finanțare și bugetare a exercițiilor militare este un subiect care stârnește interesul tuturor și este la ordinea zilei. Pentru pregătirea și desfășurarea unui exercițiu, fie el numai NATO sau NATO-Plus, Comitetul Militar (MC) și Comandanții Strategici (SACEUR sau SACT) împart fondurile acestuia în trei categorii:

a) **Costuri naționale**, adică acele fonduri asigurate de fiecare națiune participantă pentru susținerea structurii de comandă și a forțelor participante proprii. Acestea pot fi directe (adică pentru forțele proprii) sau rambursabile, în conformitate cu MOU stabilit în prealabil (pentru alte națiuni sau cu țara gazdă) și se referă la:

- deplasarea trupelor și a tehnicii până la

NATO ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ: POLITICI, STRATEGII, ACȚIUNI

Punctul de Intrare (POE - Point of Entry) din țara gazdă;

- cazarea, hrănirea și asigurarea apei potabile;
- toate cheltuielile neaparținând direct exercițiului (telefoane, asigurarea unor condiții deosebite, închirierea unor vehicule);
- tratamentul medical (mai puțin cel de prim-ajutor);
- rambursarea către țara gazdă a costurilor pentru unele facilități, echipamente speciale de descărcare și stocare, aranjamente speciale pentru vizitatori și observatori, precum și alte solicitări specificate în MOU.

b) **Costuri suportate de țara gazdă**, adică acel sprijin asigurat de națiunea care găzduiește exercițiul și care nu este rambursat de participanți sau de Alianță. Costurile constau în:

- toate facilitățile (construcțiile) puse la dispoziția exercițiului;
- siguranța nemijlocită a participanților;
- comunicațiile militare tactice;
- transportul în interiorul zonei de desfășurare a exercițiului;
- activitățile comune de protocol;

- acordarea primului ajutor medical și asigurarea serviciului de ambulanță.

c) **Costuri asigurate de NATO**, pe baza Planului Financiar cincinal pe Termen Mediu (MTFP - Medium Term Financial Plan) și care se împart în:

- costuri administrative (angajarea de specialiști sau consultanți, onorariul pentru lectorii invitați, întrețineri tehnice, utilități PC, materiale pentru tipărituri, hârtii, fotografii, servicii poștale, închirierea unor facilități de campanie, confecționarea și repararea ținutelor, relații publice și altele);
- costuri de deplasare (transportul personalului militar NATO, transportul și diurna civililor NATO, transportul vehiculelor naționale de la POE la zona de desfășurare a exercițiului, transportul vehiculelor NATO până în raionul exercițiului și asigurarea carburanților pentru acestea);
- costuri de comunicații - conform STANAG 5048 (asigurarea legăturilor în cadrul comandamentelor NATO și până la structura de forțe națională, asigurarea circuitelor până la locul de desfășurare al exercițiului, asigurarea comunicațiilor pentru DISTAFF, DICON și

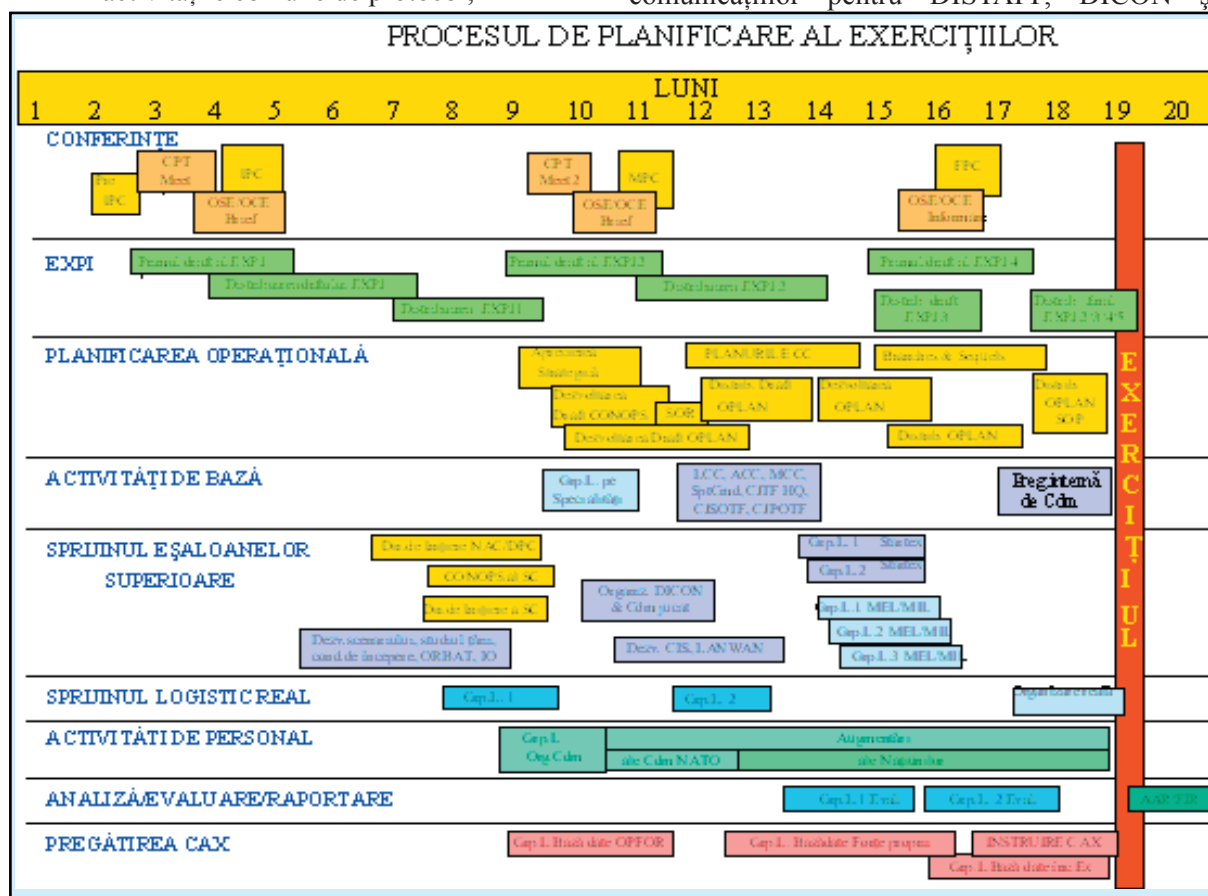

Figura 1. Principalele etape și activități ale EPP⁶

forțele adverse, asigurarea serviciului telefonic pentru centrul de presă, precum și asigurarea și mentenanța calculatoarelor și a legăturilor de comunicații pentru CAX);

- costuri pentru închirierea unor echipamente și tehnică (vase și aeronave civile pentru război electronic, cercetare-salvare și tractare ținte, asigurarea și întreținerea țintelor și achiziționarea sprijinului CAX).

Nu trebuie uitat nici faptul că NATO asigură țărilor partenere, pentru participarea la conferințele de planificare și la grupurile de lucru, 70% din cheltuielile de transport, cazare și masă pentru doi reprezentanți ai fiecărei țări. Evident, acest fond trebuie solicitat Alianței, de către țările partenere doritoare, prin PCC.

NATO acordă o atenție deosebită analizării fiecărei solicitări de fonduri în parte, pentru a se asigura că banii sunt folosiți numai pentru cheltuielile esențiale îndeplinirii obiectivelor exercițiului. De aceea, se recomandă întrebuițarea la maximum a facilităților deja existente.

Procesul de planificare al exercițiilor militare trebuie analizat împreună cu procesul de planificare operațională, dezvoltat de Alianță în ultimii ani, pentru a standardiza luarea deciziilor la nivel politico-strategic și operativ și descris pe larg în **Linile Directoare privind Planificarea Operațională** (GOP - Bi-SC Guidelines for Operational Planning). Numai în acest context

EPP asigură condițiile optime pentru desfășurarea exercițiilor militare, în sprijinul îndeplinirii întregii game de misiuni ale Alianței, pentru a preîntâmpina numeroasele riscuri și amenințări la adresa democrației și progresului. De asemenea, creșterea numărului și importanței exercițiilor NATO-Plus, în care participă din ce în ce mai multe țări partenere și nepartenere, au impus realizarea unor scopuri comune, indiferent de forma și tipul exercițiilor desfășurate de NATO, în care interoperabilitatea și standardizarea joacă un rol primordial.

NOTE

¹ MC 94/4 - NATO Military Exercise Policy, 2001

² Bi-SC Concept for Implementation of the Military Aspects of Partnership for Peace, 2000

³ MC 94/4 - NATO Military Exercise Policy, 2001

⁴ EPG - Bi-SC Exercise Planning Guide, 2000

⁵ MEDP - Bi-SC Military Exercise Directive and Programme, 2000

⁶ EPG - Bi-SC Exercise Planning Guide, 2000

⁷ Idem

ÎN AVANPOSTUL NRF - FORȚELE NAVALE PERMANENTE ALE NATO

Comandor Ștefan GEORGESCU

Over time, NATO has established four standing naval forces in order to fulfil rapid response functions, in time of peace and conflict. This paper wishes to trace out their history, examines how their functions have changed and considers their future contribution to the NATO Response Force.

Summit-ul de la Praga (21-22 noiembrie 2002) a reprezentat un moment definitoriu pentru NATO și Europa. Deciziile adoptate au pus capăt definitiv diviziunilor care au marcat Europa în secolul al XX-lea și au generat un proces de modernizare care să confere Alianței capacitatea de a gestiona provocările la adresa securității în secolul al XXI-lea într-o manieră la fel de eficientă precum a procedat și cu amenințările secolului trecut. Summit-ul de la Istanbul din iunie 2004 a continuat acest proces. Una dintre primele măsuri luate a în cadrul procesului de transformate NATO a fost crearea Forței de Răspuns a Alianței (NATO RESPONSE FORCE – NRF). Aceasta va fi o forță flexibilă, mobilă, interoperabilă și sustenabilă, incluzând componente terestre, navale și aeriene, cu o tehnologie foarte avansată, pregătite în orice moment să se deplaseze rapid, oriunde va fi necesar. Ea va servi la îndeplinirea a două obiective distincte, dar care se potențează reciproc. În primul rând, va asigura o forță cu nivel înalt de operativitate, capabilă să se deplaseze rapid, oriunde i se va cere, să execute o gamă largă de misiuni ale Alianței. În al doilea rând, această forță va reprezenta un catalizator pentru concentrarea și promovarea perfecționării capacităților militare ale Alianței și, în general, pentru continuarea transformărilor acestora spre a putea gestiona provocările din ce în ce mai sofisticate la adresa securității. NRF va fi un model al viitoarelor forțe NATO, va dispune de o capacitate operațională inițială cel mai târziu în

octombrie 2004 și va fi deplin operațională până în octombrie 2006. NRF și obiectivul general (HEADLINE GOAL) al Uniunii Europene, de a crea o forță mobilă, de nivel corp de armată, fără îndoială, se vor sprijini reciproc.

Un rol important în cadrul NRF îl va avea, desigur, componenta navală. Această componentă va asigura atât mobilitatea pe mare, adică transportul rapid și sustenabilitatea, cât și o capacitate de intervenție și de lovire corespunzătoare. Componenta maritimă din cadrul NRF își are originea în forțele navale permanente ale Alianței.

Principalele momente din crearea acestor forțe sunt:

A. STANDING NAVAL FORCE ATLANTIC sau STANAVFORLANT, SNFA, SNIFFLE

În anul 1963, Comandamentul Atlanticului de Est a propus formarea unei grupări de fregate multinaționale. Era o modalitate prin care, pe de o parte se demonstra solidaritatea și unitatea Alianței și, pe de altă parte, se asigura o capacitate de intervenție rapidă și eficientă pe mare, în situația complexă din acele momente.

Timp de 18 luni, la bordul navei USS CLAUDE V RICKETTS, 18 marinari olandezi, 49 germani, 32 greci, 26 italieni, 26 englezi și 176 americani s-au instruit în comun.

În februarie 1963, patru nave – USS HAMMERBERG, HMS LEANDER, HMCS COLUMBIA, HMNLS OVERIJSSÉD – au efectuat, timp de cinci luni, o pregătire comună în Oceanul Atlantic, iar la 13 decembrie 1967, a fost aprobată crearea primei forțe navale multinaționale în timp de pace a Alianței Nord Atlantice, SNFA.

Inaugurarea oficială a acestei noi forțe a avut loc la 13 ianuarie 1967 în Portland – Anglia. Grupul inițial a fost constituit din distrugătoarele USS HOLDER, Hr. Ms. HOLLAND și fregatele

HMS BRIGHTON, KMN OSLO, sub comanda comandorului G. Mitchell (R.N.)

În martie 1968, fregata germană KÖLN și distrugătorul canadian HMC S GATINEAU s-au alăturat acestei forțe.

Până în prezent, aproximativ 750 de nave s-au rotit în cadrul grupării, pentru un interval de 6 luni. Din punct de vedere al clasei, aceste nave au fost distrugătoare și fregate și au provenit din următoarele flote: Canada, Germania, Olanda, Anglia, SUA (în principal) și Belgia, Danemarca, Norvegia, Portugalia și Spania (ocazional).

Până în 1984, comanda grupării a fost asigurată, prin rotație, de un ofițer din Olanda, Canada, Anglia și SUA; din 1984, în circuit a fost inclusă și Germania, din 1995, Portugalia, iar din 2002, și Spania.

Statul major al grupării este multinațional. Principalele misiuni ale grupării au constat în apărarea flancurilor Alianței, precum și în realizarea și menținerea unei capacități de a da un răspuns flexibil în funcție de o viitoare amenințare, de a participa la apărarea înaintată și la descurajarea nucleară.

În aprilie 1993, pentru prima dată, gruparea a fost folosită într-o operație reală. A fost redislocată din Atlantic în Mediterana, unde, împreună cu STANAFORMED (Standing Naval Force Mediteranean - SNFM) și WEU CONMARFOR (Western European Union Maritime Contingency Force) a format C.T.F. 440 (Combined Task Force), a participat la operația SHARP GUARD (monitorizarea traficului comercial în Marea Adriatică în vederea impunerii embargoului împotriva Iugoslaviei).

După 34 de luni, gruparea este retrasă din cadrul CTF 440, numai cu o lună înainte de încheierea operației SHARP GUARD. Pe timpul acestei operații, s-au controlat (monitorizat) 74192 nave, s-au efectuat 5951 controale la bordul navelor, au fost oprite și deviate de la drum 1480 nave.

Pentru un timp scurt, gruparea a fost dislocată în vestul Indiei, unde a participat la o operație antidrog și la o operație umanitară. S-a demonstrat, încă o dată, că NATO Naval Standing Force este un instrument ideal de răspuns în caz de criză, indiferent de spațiul unde izbucnește această criză.

Cu ocazia exercițiului marinei SUA din 1997, Joint Fleet Exercise, gruparea a devenit

parte integrată a US Striking Fleet.

În octombrie 1998, gruparea a vizitat, pentru prima dată, portul St. Petersburg, iar în mai 1999, gruparea s-a redislocat din nou în Mediterana, pentru a participa la operația SHARP WATCH, partea maritimă a operației Allied Force.

În anul 2000, în cadrul programului PfP – SEARIDER, o serie de ofițeri din țările PfP au avut oportunitatea de a se îmbarca la bordul SNFL. În 2001, un ofițer polonez a fost numit la comanda statului major al COM SNFL.

După 2000, din dorința de a-și mări capacitățile operaționale în conducerea operațiilor joint, folosirea mijloacelor amfibii a devenit mult mai importantă.

Era o experiență extrem de interesantă în ceea ce privește realizarea și folosirea efectivă a unei forțe de răspuns (naval) la provocări și amenințări care priveau nu numai spațiul maritim euro-atlantic, ci și zonele de criză și conflict de pe continentul european. Era o proiecție a forței pe mare și de pe mare.

În 2001, SNFL începe să testeze noi concepte în legătură cu proiecția puterii asupra uscatului. Nava USS TORTUGA (clasa Whidbey Island – landing ship dock) devine navă-comandant pentru 3 luni (pentru prima dată, o navă de acest fel a devenit navă-comandant).

În timpul exercițiului de ajutor în caz de dezastru UNIFIED ODYSSEY 2002, întregul echipaj de pe TORTUGA a fost transferat pe nava SPS GALICA.

În octombrie 2001, după atacul terorist din 11 septembrie, SUA a cerut ajutor NATO în războiul antiterorist. Era pentru prima dată când se aplicau, într-o manieră deosebită, prevederile articolului 5 din Tratatul de la Washington. NATO a acceptat în unanimitate solicitarea. Pe 4 februarie 2003, NATO a hotărât ca vasele civile și comerciale ale Alianței care tranzitează strâmtoarea Gibraltar să fie escortate, în vederea menținerii securității în zonă și, în același timp, să asigure tranzitul în siguranță pentru navele comerciale, strâmtoarea fiind considerată o zonă propice atacurilor teroriste, deoarece zilnic o tranzitează 3000 de nave comerciale.

În anul 2003, SNFL și SNFM au fost dislocate în Estul Mediteranei, pentru a conduce operația de monitorizare ACTIVE ENDEAVOUR, destinată să contribuie la prevenirea atacurilor teroriste, precum cele executate asupra navei USS COLE,

în Yemen, în octombrie 2000, și asupra tancului FRENCH LIMBURG, doi ani mai târziu.

Activitățile de escortare ale navelor comerciale încep, la 10 martie 2003, cu unități din SNFL sprijinite de avioane de patrulare maritimă din SUA și Portugalia și elicoptere din Spania.

În aprilie 2004, NATO dezvoltă operația, începând simultan activități de control la bordul navelor comerciale suspecte.

La aproximativ fiecare 3 luni, SMFN este redislocată, alternativ, pentru a asigura rutele comerciale din Marea Egee, zona din apropierea canalului Suez și dintre Sinai și Cipru.

B. STANAFORMED

În flancul sudic al Alianței, NATO a înființată, în 1992, ca succesoare a Naval On-Call Force Mediterranean (NAVOCFORMED), singura forță navală la dispoziția SACEUR prin procedeu la chemare din 1970, o nouă forță – STANAFORMED (SNFM).

Prima activare a NAVOCFORMED-ului a avut loc la Augusta, în Italia, pe 22.04.1970, când 5 țări (Italia, Grecia, Turcia, Anglia și SUA) au format o forță sub responsabilitatea comandamentului NATO. De-a lungul a 21 de ani de existență, forța a fost activată de 43 de ori pentru procesul de pregătire.

De-a lungul celei de a 41-a activări, NAVOCFORMED a fost nominalizată, pentru ducerea de activități în cadrul unei operații, numai o singură dată, pe 10 septembrie 1990.

Planul original de activare prevedea desfășurarea acestei activități la 31 octombrie 1990, ca o completare a exercițiului DETERRENT FORCE, dar această activare nu a avut loc. Activarea a fost din nou extinsă, începând cu 11 decembrie, pentru a menține/supraveghea liniile de comunicații din Mediterana și libertatea de navigație după criza din Golful Persic. Operația a fost numită SOUTHERN GUARD, iar activarea forței a fost din nou extinsă până la 25 martie 1991.

Acest lucru a demonstrat necesitatea existenței unei forțe navale permanente în Marea Mediterană.

SNFM a fost formal activată pe 30 aprilie 1992, când 8 nave de război aliate au ridicat la catarg steagul NATO în portul Neapole, Italia. Navele care au format prima grupare au fost: TCG

TURGUTREIS (nava-comandant, comandată de comandorul LUTFU SANCAR, în același timp și primul comandant al SNFM), HMS GLASGOW, USS BOONE, Hr. Mr. PIETER FLORITZ, FGS BAYERN, HS SACHATOURIS, SPS BALEARES și ITS ALISEO.

În mod curent, gruparea este alcătuită din 8 distrugătoare și fregate, fiecare navă servind în grupare între 3 și 6 luni. Când misiunile permise, sau cerințele de antrenament, o solicitau, gruparea era completată cu submarine, nave logistice de diferite tipuri și avioane de patrulare maritimă.

Țările care au contribuit, în principal, cu nave la această forță au fost: Germania, Grecia, Italia, Olanda, Spania, Turcia, Anglia și SUA, iar din 2002 și Olanda. Ocazional, gruparea a fost dislocată în Marea Neagră și Atlantic.

La numai o jumătate de lună după constituirea grupării, războiul civil din spațiul iugoslav a impus cristalizarea primei misiuni pentru SNFM. Pe 16 iulie 1992, SNFM, împreună cu UEO și flota a VI-a a SUA, a început patrulările în Adriatică în dreptul coastelor Muntenegrului, pentru a impune sancțiuni internaționale împotriva Muntenegrului și Serbiei.

Operația a fost denumită MARITIME MONITOR și s-a desfășurat în coordonare cu operația UEOSHARPVIGILANCE, în strămtorea Otranto. Comandamentul NATO (NATO's Allied Forces Southern Europe) din Neapole a coordonat cele două operații și sprijinul acordat în avioane de patrulare maritimă și AWACS.

După ce ONU a decis, în noiembrie 1992, să întărească embargoul împotriva Muntenegrului și Serbiei, operația a evoluat în noile condiții, numindu-se MARITIME GUARD, iar cea a UEO SHARP FENCE.

În decembrie 1992, autoritățile albaneze au acordat navelor aparținând Alianței NATO permisiunea să opereze în apele teritoriale proprii, condiții în care embargoul s-a mărit în intensitate, iar operațiile s-au numit ALBANIA GUARD și SHARP FENCE.

În tot acest timp, ambele grupări au efectuat misiunile în conformitate cu procedurile NATO și au fost coordonate de către comandamentul NATO din Neapole (decembrie 1992). Șase luni mai târziu, operațiile se unesc, purtând în continuare denumirea de SHARP GUARD. Operația s-a încheiat la data de 1 octombrie 1996.

Peste doi ani, în octombrie 1998, SNFM

a fost din nou dislocat în Adriatică (o dată cu reluarea violențelor în Kosovo), participând, până la 20 iunie 1999, la operația Allied Force. Începând cu această dată, gruparea se reîntoarce la activitățile normale din timp de pace.

Pe 9 octombrie 2001, ca urmare a evenimentelor din 11 septembrie, i s-a ordonat SNFM să se redisloce în estul Mediteranei, pentru a demonstra solidaritatea Alianței cu SUA. A fost pentru prima dată în istoria NATO când mijloacele organizației s-au fost redislocat ca suport la o operație în conformitate cu articolul 5.

Operația s-a declanșat, formal, pe 26 octombrie 2001, patrulările efective în Estul Mediteranei începând pe 6 octombrie. Gruparea a apărut navele comerciale cu încărcături deosebite, a supravegheat și controlat punctele obligatorii de trecere, rutele comerciale, câmpurile petroliere și liniile de comunicații maritime. În mod curent, SNFM era schimbată la un interval de trei luni de SNFL. Lista navelor care trebuiau controlate era obținută de la NATO Maritime Intelligence Co-ordination Centre.

C. MINE COUNTER MEASURES FORCE NORTH (MCMFN)

Standing Naval Force Channel sau STANAVFORCHAN (SNFC) a fost a doua entitate permanentă navală a NATO. Forța a fost dislocată la Ostende, Belgia, pe 11 mai 1973, cu ajutorul Belgiei, Germaniei, Olandei și Angliei. Primele nave care au făcut parte din SNFC au fost: HMS BOSSINGTON, BNS VERVIERS și HMNLS GEMERT, primul comandant al grupării fiind comandorul belgian Vanbegin. Dragorul german FGS KONSTANZ s-a alăturat escadrei câteva luni mai târziu. De asemenea, Danemarca și Norvegia au contribuit la alcătuirea grupării, câteva luni mai târziu, cu nave vânătoare de mine pentru perioade limitate de timp. Navele erau alocate grupării de luptă împotriva minelor pentru aproximativ 6 luni, timp în care se executau regulat schimburi de echipaje pentru dezvoltarea spiritului de echipă. Comandantul grupării provenea de la o țară contribuatoare și deținea comanda pentru 12 luni.

Din 1997, Danemarca a devenit o țară cu contribuție permanentă în cadrul grupării, an în care a deținut comanda pentru prima dată.

În 1998, un ofițer norvegian a fost numit

comandant și, de asemenea, pentru prima dată, gruparea a intrat în Atlantic.

Principala arie de operații pentru gruparea de apărare contra minelor (STANAFORMED) a constituit-o nordul Europei, dar gruparea a fost redislocată și pe alte teatre (exemplu, 1990-1991, p timpul Războiului din Golf, a fost redislocată în Mediterana Centrală, cu misiunea de apărare împotriva minelor a traficului comercial). Schimbarea numelui SNFC în STANAVMINFOR (Standing Naval Mine Counter Measures Force), planificată pentru iunie 1994, a fost blocată de către Grecia și Turcia, deoarece ambele țări doreau o forță similară în Marea Mediterană, lucru pe care celelalte țări membre NATO încă nu îl agreeau.

Pe 15 septembrie 1998, numele grupării a fost schimbat din SNFC în MCM For North (Mine Counter Measures Force North – MCMFN).

La sfârșitul aceleiași luni, SACEUR a ordonat MCMFN să se redisloce în Adriatică, unde să caute, să descopere și să distrugă dispozitivele explozive ce au fost lansate de către avioanele care se întorceau din misiune din KOSOVO. (Primul ministru al Italiei, Massimo D'Alema, a cerut explicații de la Organizația Nord-Atlantică, după ce o bombă pescuită de un pescador a explodat la bordul acestuia în rada portului Veneția). Până în martie 1999, gruparea a descoperit și distrus 145 de bombe.

D. MINE COUNTER MEASURES FORCE SOUTH (MCMFS)

A fost oficial inaugurată pe 27 mai 1999, sub denumirea de Mine Counter Measures Force Mediterranean (MCMFORMED), când nouă nave aliate specializate în lupta împotriva minelor au ridicat steagul NATO în portul italian La Spezia.

Primul comandant a fost italianul Michele Cassotta, iar nava comandant a grupării a fost nava italiană ITS ALPINO. Celelalte nave ale grupării au fost: BNS BELLIS, FGS SULZBACH, HMS ATHERSTONE, TTS NUMANA, SPS SEGURA și USS CHAMPION.

Gruparea era compusă din 4-6 nave specializate în lupta contra minelor și o navă de comandament sau suport pentru navele specializate cu lupta contra minelor. Națiunile care au contribuit la formarea grupării au fost: Germania, Grecia, Italia și Anglia. Belgia, Olanda, Spania și SUA asigurau nave pentru grupare atunci când

bugetele naționale permiteau acest lucru. În timp, s-au mai alăturat grupării, ca țări cu contribuție permanentă, Danemarca, Franța, Norvegia și Portugalia. Timp de 73 de zile, începând cu 9 iunie 1999, forța a participat, în Adriatică, la operația ALLIED HARVEST. Cinci nave aparținând grupării MCMFN și 6 nave aparținând grupării MCM FORMED au distrus, în această operație, 93 de dispozitive explozive și au controlat o suprafață de 1041 NM². MCMFORMED a avut, de asemenea, un rol important în activitățile desfășurate în cadrul PFP și Grupului de Dialog Mediteranean.

E. VIITORUL NRF

Așadar, NATO și-a constituit dintotdeauna grupări sau forțe de răspuns adecvate, mai ales în spațiul maritim. Acest lucru se datorează, pe de o parte, locului deosebit al spațiului maritim la extremitățile ariei geografice a NATO și, pe de altă parte, rolului excepțional al manevrei maritime în gestionarea crizelor și conflictelor.

Este foarte limpede că prezența forțelor permanente navale ale Alianței în regiuni importante constituie un instrument de apărare și, în același timp, de descurajare eficient. Atât SNFL, cât și SNFM au capacități pentru proiecția forței, menținerea accesului altei forțe în teatrul de operații și constituie un mijloc eficient de intervenție în caz de dezastru sau în misiuni altele decât războiul.

În operațiile Enduring Freedom (Afghanistan) și Activ Endeavour, navele rapide de patrulare au jucat un rol esențial în asigurarea securității transporturilor și a tranzitului navelor comerciale în teatre de operații.

NATO, acum, trebuie să mențină o stare de stabilitate într-o lume cu mai multe provocări și cu amenințări mai puțin cunoscute. În viitor, forțele multinaționale navale trebuie ele însele să fie poziționate și repositionate mereu pentru neutralizarea pericolelor maritime, atât a celor convenționale, cât mai ales a celor asimetrice.

Operația Active Endeavour continuă inspecția și monitorizarea traficului pe principalele

linii de comunicații din estul Mediteranei. Până în prezent, mai mult de 41000 nave au fost monitorizate, la 47 dintre ele efectuându-se controlul la bord. În această perioadă de timp, mai mult de 414 nave comerciale aliate au fost escortate prin strâmtoarea Gibraltar. Toate aceste activități au subliniat că, și în continuare, această operație de succes a NATO va juca un rol important atât în lupta împotriva terorismului, cât și în acțiunile de gestionare a situațiilor de criză.

Începând cu 16 martie 2004, operația s-a extins în întreaga Mediterană, la ea participând și țări din cadrul PFP, Grupului de Dialog Mediteranean, precum și alte țări acceptate de Alianță.

Forța de răspuns a NATO (NRF) ținea seama de această experiență, cu atât mai mult cu cât de intenționează ca ea să fie gata pentru dislocare într-un teatru de operații începând cu octombrie 2004. Forța de răspuns a NATO este parte a actualei inițiative de transformare a organizației. Forța va avea toate capacitățile necesare în vederea preluării întregii game de misiuni ce va reveni NRF și se va baza pe:

- O componentă de uscat, de mărimea unei brigăzi (incluzând forțele speciale);
- O forță navală (joint task force), compusă în principal din actualele forțe STANDING;
- O forță aeriană, capabilă să execute 200 de ieșiri/zi.

Conceptul NRF a fost aprobat de comitetul militar al NATO pe 10 aprilie 2003, iar planul de detaliu pentru implementare a fost publicat la sfârșitul lunii mai 2003. Capabilitățile inițiale de operativitate (IOC) sunt planificate a fi atinse nu mai târziu de octombrie 2004, iar capabilitățile operaționale complete începând cu octombrie 2006.

Forțele naționale selectate să facă parte din NRF vor fi certificate înainte să fie aprobate și integrate, ca și cele pentru forțele navale STANDING.

Forțele navale permanente ale NATO, datorită capacităților pe care le posedă, fără doar și poate, vor reprezenta o componentă importantă a NRF.

BUGETELE COMUNE ALE NATO – ELEMENT AL ANALIZEI DE SECURITATE

Cristian BĂHNĂREANU

The military budget, especially military expenditures, is one of the main elements of any security analysis. Common budgets of NATO (Civil budget, Military budget and NATO Security Investment Programme) are important factors for NATO members to achieve the common security interests. Romania as a new member is preoccupied to fulfil its military reform and contributes with its military, material and financial resources to the transformation of Alliance.

În prezent, o analiză de securitate bine fundamentată și argumentată nu mai poate fi realizată fără o examinare amănunțită a bugetelor militare, mai ales a capitolului cheltuielilor militare. Ca definiție, putem spune că bugetul militar reprezintă balanța veniturilor și cheltuielilor realizate de organizația militară într-o anumită perioadă de timp, de obicei un an calendaristic.

Bugetele militare diferă de la țară la țară, la fel ca bugetele guvernamentale, ce sunt organizate în diverse modalități. Unele sunt structurate în funcție de cheltuielile pe domenii de activitate (educație, sănătate, apărare etc.), altele pe organizații (cum ar fi cazul ministerelor). În unele țări, bugetul oficial al apărării este reprezentat de Bugetul Ministerului Apărării, în timp ce, în altele, acest buget este format din componente ale anumitor bugete ministeriale. Bugetele organizate pe ministere exclud componentele finanțate de alte ministere, precum: construcțiile militare, armament, pensiile militare, forțele paramilitare etc.

Una dintre cele mai importante componente ale unui buget, în special cel al apărării, este reprezentată de cheltuielile militare. Acestea sunt sumele alocate în scopuri militare, fiind

definite prin cheltuielile curente și de capital în următoarele domenii: forțele armate, administrația civilă din sectorul militar, forțele paramilitare etc. Totuși, datele oficiale oferite de guverne acoperă doar o parte a costurilor funcționării organizației militare.

În cazul României, bugetul militar constituie o parte a Bugetului de Stat aprobat de Parlament, iar dimensiunea sa se stabilește în raport cu nevoile financiare autoevaluate de Armată și cerințele NATO, cu capacitatea Guvernului de a răspunde nevoilor generale ale societății, în particular celor de apărare, și cu voința politică a parlamentarilor. Prin intermediul bugetului militar, Parlamentul exercită controlul civil democratic al Forțelor Armate la modul cel mai concret.

Bugetele comune ale NATO

Aspectele economico-financiare sunt strâns legate de interesele de securitate ale Alianței și au în vedere o serie de aspecte: de la studiul și previziunile asupra cheltuielilor pentru apărare și evoluția bugetară în acest domeniu, până la restructurarea industriilor de apărare și angajarea personalului. De asemenea, sunt esențiale și predicțiile referitoare la gradul de accesibilitate al cheltuielilor pentru apărare și impactul lor asupra dimensiunii și structurii forțelor armate.

Statele membre alocă Alianței resursele necesare pentru funcționarea cotidiană și asigurarea mijloacelor necesare pentru consultare, adoptare de decizii și implementare ulterioară a politicilor și activităților convenite. Finanțarea acestor resurse (forțe militare și materiale) rămâne o responsabilitate națională, cu excepția Forței aeroperțute de supraveghere de la distanță și control a NATO - obținută, deținută, întreținută și activată în comun de țările membre. De asemenea, forțele SFOR și KFOR sunt pregătite, înzestrate, întreținute și finanțate din bugetele de apărare ale

statelor membre. Costurile aferente personalului delegațiilor naționale și misiunilor militare la NATO este tot o responsabilitate națională.

Pe baza consensului, toate țările membre participă la cheltuielile convenite pentru finanțarea comună. Astfel, toate țările membre contribuie la finanțarea cheltuielilor Secretariatului internațional, Statului major militar internațional și agențiilor Comitetului militar, precum și în cadrul elementelor de finanțare comună ale operațiilor de sprijinire a păcii și ale activităților PFP¹.

NATO finanțează, în principal, acele cheltuieli care corespund intereselor colective, cum ar fi apărarea antiaeriană, sistemele de comandă și control, sau sistemele de comunicații din întreaga Alianță. Structura comună de finanțare este diversificată și descentralizată, fiind un puternic semn al dorinței statelor de a împărți, sub o „umbrelă” comună, roluri, riscuri și responsabilități.

Termenul de *Bugete comune ale NATO* se referă la:

- bugetul militar, programul de investiții în securitate și bugetul civil;
- orice sume sau programe succesoare sau adiționale².

Regulile aplicate bugetelor comune ale NATO au fost adaptate, pe principiul proporționalității, luând în considerare aderarea de noi membri și diferitele grade de participare la dispozitivul de comandă integrat al Alianței. Când se estimează cota parte din bugetul NATO ce revine fiecărei țări, se iau în calcul o serie de factori politici și economici.

Bugetul civil este finanțat după o formulă unică de 19 state (din 2005 se va aplica, probabil, formula cu 26 de state). Comitetul pentru buget civil este organismul sub supravegherea căruia este stabilit și executat acest buget, constituit, în principal, din fondurile alocate de ministerele de externe. El acoperă: cheltuielile de funcționare ale Secretariatului internațional al NATO; sumele pentru realizarea programelor și activităților civile aprobate; sumele pentru construirea, exploatarea și întreținerea facilităților, inclusiv cheltuielile de personal etc. În ultimii ani, o proporție din ce în ce mai mare din resursele bugetare a fost alocată finanțării activităților realizate împreună cu țările partenere. În anul 2003, bugetul civil a fost structurat astfel: cheltuieli de personal – 110,3 milioane euro, costurile de funcționare – 27 milioane euro,

programul de știință – 20,6 milioane euro, alte programe și activități – 12,5 milioane euro. Din totalul 170,4 milioane euro, circa 32 milioane euro au fost alocați pentru finanțarea activităților din cadrul Parteneriatului pentru Pace. Pentru anul 2004, bugetul Secretariatului Internațional se va situa la același nivel (circa 170 milioane euro)³.

Bugetul militar al Alianței reprezintă, de fapt, circa 50 de bugete separate. Cea mai mare parte a acestuia este finanțată potrivit unei formule de 19 state, ușor modificată, și a două formule de 18 state. Organismul care gestionează acest buget format, în mare parte, din fondurile alocate de ministerele apărării, este Comitetul pentru buget militar. El acoperă: costurile de exploatare și întreținere și cheltuielile pentru echipament, legate de structura militară internațională; costurile privind Forța aeropurtată de supraveghere de la distanță și control a NATO; Colegiul de Apărare; unele programe și activități științifice. De asemenea, bugetul acoperă și costurile de funcționare a structurii de comandă a NATO pentru misiunile Alianței desfășurate în Bosnia-Herțegovina și Kosovo. În anul 2003, bugetul militar a atins 773,8 milioane euro (Forța aeropurtată a NATO de supraveghere de la distanță și control – 32,6%, structura de comandă – 24,5%, suport C3 – 18,6% etc.), inclusiv 51,8 milioane euro pentru operațiile de menținere a păcii. Pentru anul 2004, se prevede o creștere a bugetului militar până la circa 810 milioane euro⁴.

Prin *Programul NATO de investiții în securitate* (NSIP) sunt finanțate investițiile majore de construcție și sistem, precum: sisteme de comunicații și informare, radare, cartiere generale militare, aerodromuri, conducte și depozite de carburanți, porturi și sisteme de navigație etc. Implementarea NSIP, finanțat conform unei formule de 19 state și a uneia de 18 state, are ca punct de plecare pachetele de capacități (activele disponibile și solicitate de către comandanții militari ai NATO pentru îndeplinirea misiunilor stabilite), care sunt examinate de Comisia superioară pentru resurse. După aprobarea acestora, începe autorizarea proiectelor individuale, sub responsabilitatea Comitetului pentru infrastructură. Necesitățile identificate (proiecte de investiții) ale Alianței necesită fonduri de circa 9,9 miliarde euro, care vor fi implementate în următorii 10-15 ani. În anul 2003, acestea s-au cifrat la 640 milioane euro (C2 aerian – 37,3 %, mobilitate – 23,8%, sustenabilitate – 13,2%, suport C3 – 10,7% etc.)⁵.

Sistemul de gestiune financiară aplicat Programului de investiții în securitate se bazează pe un proces de compensare financiară internațională. În majoritatea cazurilor, statele au cheltuieli care fie depășesc, fie se află sub limita contribuțiilor la buget aprobate inițial. Sistemul de compensare financiară internațională permite acoperirea acestor diferențe prin transferul de fonduri între state⁶.

Dacă analizăm bugetele militare ale statelor membre NATO (vezi tabelul de mai jos), observăm că, în numai doi ani, însumate, au crescut cu peste 100 miliarde USD. Totuși, conform lui Christian Lambert, Bugetele comune ale NATO împreună nu reprezintă doar circa 0,5% din bugetele militare ale statelor membre⁷. În Germania și Italia se remarcă o ușoară tendință de reducere a cheltuielilor militare, ca urmare a diminuării și profesionalizării efectivelor militare ale statelor respective. Polonia, Cehia și Ungaria (membre NATO din 1999) respectă programul stabilit de organisme Alianței privind modernizarea forțelor și capacităților militare, urmând ca până în 2005 bugetul apărării să însemne circa 2,5% din PIB.

Cele șapte noi state membre (din 2004) contribuie cu 2,67% la bugetul global al NATO, ceea ce nu înseamnă că bugetul NATO a crescut cu 2,67%, ci că membrii vechi vor avea de plătit o cotă parte mai mică decât până acum. Probabil, Alianța va impune, pe termen mediu, atingerea standardelor stabilite privind contribuțiile financiare și, pe termen lung, maximizarea contribuțiilor militare ale noilor membrii, în timp ce le va furniza „umbrela de securitate” dorită⁸.

În concluzie, Bugetele comune ale NATO reprezintă un element fără de care Alianța nu și-ar putea îndeplini scopul pentru care a fost înființată și anume, de a asigura libertatea și securitatea tuturor membrilor săi.

Bugetul militar al României

Reforma sistemului militar românesc, începută imediat după 1989, vizează crearea unei armate flexibile și moderne, autosustenabile, racordată la standardele NATO și pe deplin interoperabilă cu forțele Alianței. Acest proces este de durată și implică resurse financiare uriașe.

Programul de reformă nu s-a sfârșit odată cu primirea României, ca membru cu drepturi depline, în Alianță, ci va continua permanent având în vedere că și NATO se află într-un profund proces de transformare.

Ca argument în acest sens, conform *Directivei de planificare a apărării 2004-2009*, una din principalele direcții de acțiune pentru modernizarea Armatei României se referă la: asigurarea susținerii financiare prin bugetul de stat și venituri extrabugetare, dimensionate și fundamentate prin intermediul Sistemului de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare.

Pe lângă aceste fonduri necesare procesului de reformă, în cadrul obligațiilor asumate de partea română odată cu aderarea la Alianță, se găsește și clauza prin care, anual, România trebuie să contribuie financiar la bugetele și programele NATO, cu circa 10 milioane USD. Astfel, conform Hotărârii Guvernului nr. 1227 din 5 august 2004, România contribuie financiar la bugetele și programele NATO, astfel:

- la bugetul civil al NATO, din bugetul Ministerului Afacerilor Externe;
- la bugetul militar al NATO și Programul NATO de investiții în securitate, din bugetul Ministerului Apărării Naționale⁹.

Participarea la finanțarea bugetelor comune ale NATO reprezintă o parte a acordurilor multi- anuale de management al resurselor și cerințelor aliate stabilite de organisme specializate ale Alianței. Contribuția procentuală pentru bugetul militar și Programul NATO de investiții în securitate care revine României este de 1,14% în varianta de “19” și 1,3233% în varianta de “18”. De asemenea, după integrare, România va prelua integral obligația finanțării participării la activitățile prevăzute în cadrul Programului Individual de Parteneriat, obligație care, anual, înseamnă un efort financiar suplimentar de circa 700 mii USD¹⁰.

Prin urmare, aderarea României la NATO reprezintă un efort bugetar important, însă, acum, țara noastră face parte dintr-o alianță politico-militară unde cooperarea și dialogul sunt primordiale pentru asigurarea securității membrilor săi.

*Cheltuielile militare ale membrilor NATO (2001-2003)
- milioane USD -*

MEMBRU NATO	2001		2002		2003	
	Cheltuieli militare	Procent din PIB	Cheltuieli militare	Procent din PIB	Cheltuieli militare	Procent din PIB
<i>SUA</i>	304130	3,1	341489	3,4	417363	3,3
<i>Canada</i>	8660	1,2	8591	1,2	8769	1,1
<i>Marea Britanie</i>	36420	2,5	36738	2,4	37137	2,4
<i>Franța</i>	33708	2,5	34394	2,5	35030	2,6
<i>Germania</i>	27554	1,5	27643	1,5	27169	1,5
<i>Italia</i>	22042	2,0	22655	2,1	20811	1,9
<i>Turcia</i>	9161	4,9	9748	5,0	9888	5,3
<i>Spania</i>	7089	1,2	7261	1,2	7325	1,2
<i>Olanda</i>	6107	1,6	6088	1,6	6055	1,6
<i>Grecia</i>	5336	4,6	5236	4,3	5241	4,3
<i>Norvegia</i>	2941	1,8	3533	1,9	3292	1,9
<i>Belgia</i>	3050	1,3	2958	1,3	3005	1,3
<i>Danemarca</i>	2541	1,6	2511	1,6	2534	1,6
<i>Portugalia</i>	2295	2,1	2359	2,1	2303	2,3
<i>Luxemburg</i>	161	0,8	169	0,9	176	0,9
<i>Islanda</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Polonia</i>	3061	1,94	3123	1,97	3235	1,98
<i>Cehia</i>	1110	2,1	1151	2,1	1274	2,2
<i>Ungaria</i>	885	1,8	925	1,8	1003	1,9
<i>România</i>	981	2,5	976	2,47	1086	2,38
<i>Slovacia</i>	386	1,9	390	1,89	391	1,89
<i>Bulgaria</i>	353	2,7	356	2,7	364	2,6
<i>Slovenia</i>	267	1,4	298	1,5	324	1,6
<i>Lituania</i>	212	1,8	223	1,9	268	2,0
<i>Estonia</i>	91,4	1,7	109	1,92	123	2,04
<i>Letonia</i>	88,3	1,15	144	1,75	170	2,0
TOTAL	476334,7		519068		594336	

Sursa: SIPRI, *The Military expenditures Database*; CIA, *The World Factbook 2004*; site-urile ministerelor apărării statelor respective.

Concluzii

Alianța Nord-Atlantică, ca urmare a evenimentelor din septembrie 2001, se află într-un proces de reformă ce vizează transformarea sa pentru a face față noilor amenințări ale începutului de secol XXI: terorismul internațional, proliferarea armelor de distrugere în masă, statele decăzute, crima organizată, traficul de persoane etc. Tot acest proces necesită importante fonduri pentru modernizarea forțelor și capabilităților și, de aceea, se

are în vedere și o redimensionare și restructurare a bugetelor NATO.

Deși, în plan economic, Europa (UE) se află aproape la același nivel cu SUA, în plan militar decalajul dintre cele două puteri este foarte pronunțat și are la bază constrângerile bugetare ale statelor europene. SUA alocă anual o sumă importantă sectorului militar (circa 417 miliarde USD în 2003), față de celelalte state membre NATO din Europa care au alocat doar 177 miliarde USD, astfel încât SUA acoperă aproximativ 70% din cheltuielile militare totale, iar Europa - 30%. SUA, deși dispune de forțe și capabilități înalt

tehnologizate, e conștientă că nu poate susține singură lupta împotriva noilor amenințări. Numai un efort concertat și o armată NATO comună, ce poate fi proiectată oriunde pe glob, flexibilă și modernă, autosustenabilă și înzestrată corespunzător, ar putea gestiona noul mediu și realiza interesele comune de securitate.

Noile state membre alocă resurse umane, materiale și financiare pentru a atinge acest dezi-derat comun, bugetele militare crescând pe măsură. România, atât prin fondurile alocate modernizării forțelor armate și capabilităților proprii, cât și prin cele alocate bugetelor NATO, își aduce contribuția la realizarea procesului de reformă internă și al NATO și rămâne un aliat de încredere care nu e numai consumator, ci și furnizor de securitate.

NOTE

1. Biroul Informații și Presă, Manualul NATO, 2001, p. 128.

2. Departamentul de Stat al SUA, Rezoluția Senatului SUA referitoare la Extinderea NATO, 30 aprilie 1998, www.state.gov.

3. Video interviu cu Christian Lambert, controlor financiar la NATO, 21 aprilie 2004, www.nato.int.

4. Idem.

5. J. Ghesquiere, NATO Budget System & Resources Management, National Defence Academy, 12 februarie 2003.

6. Biroul Informații și Presă, Manualul NATO, 2001, p. 131.

7. Video interviu cu Christian Lambert, www.nato.int.

8. Sarcinschi, Alexandra, Noii aliați, securitatea și stabilitatea Europei Centrale (Republica Cehă, Polonia și Ungaria în NATO), în Impact Strategic nr. 4-5, Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 2002, p. 162.

9. Hotărârea Guvernului României nr. 1227/05.08.2004 privind aprobarea plății contribuțiilor financiare ale României la resursele comune NATO.

10. Bahrin A., Dorel, Funcționarea modernă a sistemelor militare. Exigențe ale controlului civil privind armata, Referat de cercetare științifică nr. 1, București, 2004, p. 18.

STRATEGII ALE CONTRASTELOR

General de brigadă dr. Traian PIGUI
General de brigadă (r.) dr. Gheorghe VĂDUVA

The big powers shake hands in order to prevent the worldwide conflict state, to harmonize their interest and access to resources, to ensure the crisis management and preventing the disasters caused by huge wars. Meanwhile, a lot of states consider themselves as being frustrated by non-state organizations and networks. That deepens the strategic faults between the two worlds that seem to loom and separate more and more: the civilized democratic world and its opposite, the barbarian, terrorist, destructive and reactionary world. This may be the huge challenge of the 21st century.

1. Sfârșitul limpezimilor

Limpezimile tactice și strategice s-au împușinat. Pe alocuri, au dispărut. Procesul pare ireversibil. De la ordinea limpezimilor la dezordinea orizonturilor tulburi, estompate sau neclare. Sau la noua ordine a non-limpezimilor. Este o trecere de la mecanicism la determinism, mai exact, de la determinismul de tip mecanicist la determinismul de tip dinamic complex. Cândva, în vremea lui Euclid și, mai târziu, în cea a lui Galilei sau în cea a lui Copernic, se considera că, dacă premisele sunt clare și concluzia e clară, iar logica aristotelică, unică și fermă, îmbogățește universul gândirii cu minunăția modurilor și figurilor silogistice. Se credea pe atunci (se mai crede încă și acum) că, dacă știm traiectoriile planetelor, putem calcula la infinit, la o milisecundă, pozițiile lor, eclipsele și tot ce mai dorim. Ce frumoasă ar fi o astfel de lume în care se poate ști (pentru că se poate calcula) totul! Și în tactică sau în strategie, dacă știi compunerea forțelor care se vor confrunta într-un teatru, mijloacele de care dispun, sursele și resursele, poți afla, prin teoria jocurilor strategice

cu sumă nulă sau prin alte calcule mai simple sau mai complicate, cine va învinge și care va fi învins. Iar dacă se consideră că lucrurile ar putea fi ceva mai complicate, atunci apelezi la ... probabilitățile condiționate sau la ... entropie. Cât de entuziasmați eram noi, în tinerețe (mai suntem încă și acum) când, aplicând formula entropiei informaționale, obțineam totdeauna o cifră sau un procent, care însemna cantitatea informației, sau, cum ne place adesea să spunem, o nedeterminare înlăturată. Aplicăm această formulă pentru tot și în toate. În calcularea informației conținută într-un text, în alegerea celei mai acceptabile variante de acțiune la aplicații (după folosirea unor algoritmi raționali de recunoaștere) și chiar în analiza mulțimilor de idei care, într-o vreme, ne făceau nopțile albe. Ce minunată ar fi o astfel de lume în care totul se poate calcula, în care totul se poate ști. Dar, din păcate, o astfel de lume nu există! Desigur, toate formulele din matematică sunt valabile și acum. Le folosim și ne folosim de ele, așa cum ne folosim de autoturismul pe care unii dintre noi îl avem de foarte mulți ani, chiar dacă nu este Mercedes sau Toyota, în această lume care ar trebui să fie foarte exactă (totdeauna, într-un triunghi dreptunghic, suma pătratelor catetelor este egală cu pătratul ipotenuzei), nimic nu este perfect, nici măcar triunghiul dreptunghic.

Peste câteva milioane de ani, vor interveni, probabil, datorită legii variației condițiilor inițiale, unele schimbări în configurația, fizionomia și comportamentul planetelor și, probabil, nu vom mai putea calcula, prin aceleași formule, traiectoriile, eclipsele și ceea ce am mai vrea sau ar mai trebui să mai știm despre tot felul de mișcări din spațiul nostru cosmic de referință. Sistemul solar va fi ajuns în una dintre acele bifurcații, și noi nu vom fi avut cum să știm, înainte cu un milion de ani, cum se va comporta el acolo și, mai ales, cum va ieși de acolo, în ce parte o va lua și ce va redeveni.

Aceasta este, de fapt, esența teoriei haosului, care fascinează lumea științifică la început de

mileniu. Nu știm și, deocamdată, nu putem și cu certitudine ce se va întâmpla mâine. Știm însă că va exista un mâine sau, măcar, presupunem.

2. Alte măști, aceeași scenă

În 1991, în Golful Persic, începuse ofensiva grupării forțelor terestre ale coaliției antiirakiene conduse de SUA pentru alungarea armatei lui Saddam Hussein din Kuweit. Era o operație ofensivă puternic susținută din aer, din Cosmos, din spațiul informațional și de pe mare. Comandamentul irakian a hotărât să opună Corpului american cea mai bună divizie a sa. Astfel, divizia mecanizată Tawalkana a primit misiunea să treacă în apărare, într-o fâșie largă, pe direcția de ofensivă a Corpului de armată american. Sub acoperirea a două brigăzi, această divizie trebuia să realizeze dispozitivul de apărare și, în mai puțin de 48 de ore, să se consolideze în teren.

Comandanții americani vorbesc frumos și cu regret, așa cum le stă bine unor militari adevărați, despre comportamentul eroic al ostașilor acestei divizii. Orice efort era însă zadarnic. Între Divizia Tawalkana și diviziile care alcătuiau Corpul american era o deosebire ca de la cer la pământ. Dotată cu tancuri T55 și T65 fără termovizoare, cu o eficacitate a loviturii directe doar de 1.000 m, această divizie nu avea cum să înfrunte diviziile americane, dotate cu tancul M1 Abrams, tot un tanc al anilor '70, dar care dispunea de termovizoare și proiectile săgeată a căror eficacitate a loviturii directe ajungea chiar la 4.000 de metri. Era deci o diferență tehnologică imensă, iar pe câmpul de luptă contează enorm. Era o bătălie non-simetrică, deși față în față se aflau divizii, nu divizii și cohorte. Non-simetria, sau disimetria, era dată de tehnologie, de logistică și de strategie. Divizia Tawalkana acționa într-o apărare clasică, de tipul celei din primul război mondial, fără acoperire din aer și cu un sistem de transmisiuni analogic, în timp ce forțele coaliției duceau acțiuni tip joint, cu acoperire puternică din aer, din Cosmos și de pe mare, cu o logistică flexibilă, integrată și cu un sistem de conducere digitalizat care avansa deja un nou concept strategic, în superioritate tehnologică, logistică și informațională, care, mai târziu, se va numi Războiul bazat pe Rețea.

Contrastele sunt evidente. Tehnologiile și îndeosebi tehnologia informației, logistica de tip integrat și sistemele în rețea adâncesc acea falie

strategică imensă care introduce în teatru *războiul disimetric* sau, altfel spus, *războiul disproporționat*. Oricât ne-am strădui să reintroducem principiul simetriei tehnice, logistice și strategice, realitățile se vor contrazice. Nu există nici o forță de pe această lume care să fie simetrică, tehnologic, logistic și strategic, cu cea a Alianței Nord-Atlantice. Nici măcar cea a Rusiei. Dar Rusia nu se mai consideră de cealaltă parte a baricadei, și nu numai pentru că se află într-un parteneriat strategic cu Statele Unite, cu Uniunea Europeană și cu China, ci mai ales pentru că provocările și amenințările care privesc Rusia sunt aceleași cu cele care afectează întreaga lume civilizată. Încă din 1995, Rusia nu mai tratează armatele străine ca posibile armate inamice¹, ci se aliază acestora în investigarea amenințărilor viitorului, amenințări care, după 11 septembrie 2001, s-au dovedit a fi de natură asimetrică și îndeosebi teroristă (dar sub presiunea încă activă a spectrului nuclear). În cartea sa „Dacă mâine va fi război”, generalul de armată M. Gocev scoate războiul viitorului din spectrul nuclear (fără a elimina acest spectru, care rămâne totuși un factor de ponderare strategică), în favoarea războiului clasic, dar mult mai flexibil, înalt tehnologizat și dus de armate profesioniste.

Cea de-a doua mare acțiune a coaliției conduse de SUA împotriva armatei lui Saddam Hussein a fost și mai categorică în ceea ce privește disproporționalitatea. Dacă în războiul din 1991 raportul dintre sistemele de arme de înaltă precizie și celelalte sisteme era doar de 10%, în războiul din martie-aprilie 2003, acesta a ajuns la 90%. Practic, armata lui Saddam Hussein nu avea nici o șansă. Aplicarea conceptului de Război bazat pe Rețea a asigurat americanilor dominarea totală a spațiului luptei în acest tip de război. Cele trei grile – cea a senzorilor, cea a conducerii centrată pe rețea și cea a platformelor de luptă a executanților – au asigurat nu numai o informație în timp aproape real (decalajul era doar de două secunde), ci și coordonarea minuțioasă a acțiunilor și protecția maximă a personalului.

Fiecare luptător din cadrul coaliției (îndeosebi din diviziile americane) avea în față un *scut informațional*, asigurat de rețeaua senzorilor de informații și de sistemul de selectare și direcționare oportună a acesteia, un *scut de foc*, asigurat de armamentul strategic (aviația de bombardament strategic – B-2, B-52, F-111 etc. –, de rachetele de croazieră, de aviația de pe portavioane și de

focul precis, cu proiectile casetate, executat de mijloacele diviziilor, și un *scut logistic*, asigurat de o logistică integrată, care a creat capacități de autosustenabilitate efectivă în teatre.

Se aștepta ca armata lui Saddam Hussein să acționeze pe aliniamente intermediare, să creeze ambuscade și contraatacuri prin surprindere, cu obiectiv limitat și să organizeze marile orașe și zonele greu accesibile pentru apărare de lungă durată. Nu s-a întâmplat nimic din toate acestea și nu numai pentru că nu ar fi existat voința necesară (chiar dacă armata nu mai era la fel de motivată ca în 1991), ci mai ales pentru că disproporția tehnologică și strategică era atât de mare încât, practic, este foarte posibil ca armata să nu mai fi dorit să lupte.

Dacă așa au stat lucrurile (și, după toate datele, cam așa au stat), avem de a face cu o întoarcere la strategia dominantă a antichității timpurii, atât de bine ilustrată de Sun Tzî în *Arta războiului* și de indianul Kotilya în *Arthashastra*, potrivit căreia scopul războiului nu este distrugerea forțelor inamicului, ci obligarea acestora să capituleze fără luptă.

Reacția armatei lui Saddam Hussein ar fi însemnat sinucidere curată. Supus embargoului timp de 12 ani, lovit în permanență din aer de aviația americană și de cea britanică din zonele de interdicție aeriană, supravegheat zi și noapte de sateliți, de servicii secrete, de inspectori și de numeroase alte forțe și foruri ale comunității internaționale, Irakul nu avea cum să-și modernizeze armata și să-și pregătească pentru război. Așadar, aceasta era mult mai slabă decât în 1991 și, într-un război clasic, nu se putea opune unei coaliții. Mai mult, într-o formă sau alta, întreaga comunitate internațională, chiar și o parte din lumea arabă, era împotriva dictatorului de la Bagdad.

Lucrurile s-au schimbat însă mult după ce războiul clasic dintre două entități armate în uniformă s-a încheiat. Formațiunile și organizațiile extremiste din zonă au activat imediat rezistența și au declanșat războiul de gherilă. Deși există foarte puține șanse ca extremiștii irakieni să aibă, în final, câștig de cauză, datele problemei în ceea ce privește situația din Irak s-au schimbat. Imediat după încheierea ostilităților, americanii au adus în Irak cea mai bună divizie a lor – Divizia 4 Infanterie -, care este în întregime digitalizată. Alături de celelalte forțe americane și de cele

ale coaliției, această divizie trebuia să acționeze pentru lichidarea urmărilor imediate ale războiului, descurajarea ostilităților din zonă, inclusiv a unor intervenții primejdioase și asigurarea condițiilor pentru instaurarea definitivă a păcii și normalității.

Deși, în linii generale, această strategie a fost pusă în operă, situația din Irak este departe de a se normaliza, pentru că, așa cum spune un vechi dicton, „Unde trăiește un Brutus trebuie să moară un Cezar”. Războiul de gherilă se continuă și este posibil ca situația chiar să se înrăutățească.

De aceea, strategia coaliției pare să se îndrepte spre abordări mai nuanțate și mai subtile. Această strategie are trei etape importante. Prima dintre ele se referă la controlul și gestionarea internațională (de către coaliție) a situației din Irak, concomitent cu pregătirea (cu sprijinul statelor membre ale coaliției) a forțelor armate irakiene și a celorlalte structuri de securitate internă. Cea de-a doua vizează, în esență, preluarea de către forțele și structurile irakiene a acțiunilor împotriva extremiștilor și fundamentalistilor, în timp ce unitățile americane și ale participanților la coaliție se vor constitui în afara localităților și vor sprijini de acolo acest proces de transfer extrem de complicat și, probabil, de durată.

Cea de-a treia etapă presupune normalizarea situației, refacerea infrastructurilor și instituirea unui sistem de securitate care să se bazeze în principal pe forțele și structurile interne, dar cu sprijinul și sub controlul membrilor coaliției.

Situația din Irak, ca și cea din Afghanistan, necesită timp, multă răbdare și, mai ales, flexibilitate politică și strategică. Metoda care se pretează aici, ca și în alte părți, pare a fi, totuși, cea a *atenuării contrastelor*, nu a eliminării acestora, cum s-a prevăzut inițial. Tăierea nodului gordian nu a dus, din păcate, la extirparea cancerului, ci doar la zgândărirea acestuia. Nu totdeauna și peste tot socoteala din târg se potrivește cu cea de acasă. Contrastele fac parte din viața oamenilor, a comunităților, a țărilor și a zonelor geografice. Timpul nu le-a diminuat, ci, dimpotrivă, le-a accentuat.

3. Între mezi și extreme

Sunt atâtea locuri pe lume în care situația este la fel de bulversată ca în Irak, și nu totdeauna marile probleme se rezolvă prin tăierea nodului gordian.

Asia Centrală, Kașmirul, Caucazul, Timorul, Angola, Somalia, Eritreea, Orientul Apropiat, dar și Irlanda de Nord, Țara Bascilor, Corsica și chiar Balcanii Occidentali sunt zone încă fierbinți, care nu se pot liniști prin simple strategii de aliniere, de globalizare sau de descurajare. În timp ce marile puteri ale planetei își dau benefic mâna să prevină conflictualitatea la acest nivel, să armonizeze interesele și accesul la resurse, să asigure gestionarea crizelor și prevenirea catastrofelor produse de eventuale mari războaie, o mulțime de state care se consideră frustrate de organizații și rețele non-statale, totalitariste și revanșarde adâncesc și mai mult falia strategică dintre cele două lumi care se conturează și se separă din ce în ce mai mult: lumea civilizată, democratică și opusul acesteia, lumea barbară, subcivilizată, teroristă, distrugătoare și retrogradă. Aceasta poate fi marea provocare a începutului de mileniu. Cioburile rezultate în urma spargerii unei bipolarități se vor retopi și se vor aduna, în timp ce altă bipolaritate se va contura într-o perspectivă nu prea îndepărtată. De cealaltă parte a baricadei nu se vor afla însă nici Rusia, nici China, nici India și, poate, nici una dintre marile civilizații ale planetei, ci structurile teroriste și retrograde, fundamentalismul și forțele-căpușe care, trăind parazitare, construiesc o sublume. Nu știm dacă va fi chiar așa, dacă o astfel de falie sau de separație va fi clară, limpede și nu prolixă, confuză, generatoare de tensiuni și crize. Nu știm dacă binele și răul se vor separa după liniile de forță ale unui determinism mecanicist sau dacă va fi, în continuare, tot mai greu să-l deosebim pe unul de celălalt. Știm însă că lumea va tinde către o astfel de dihotomie, că va încerca să se reconstituie și să se reconstruiască poate pe aceleași linii de forță de totdeauna, poate pe altele noi, imposibil de calculat, de intuit, de prevăzut.

Dinamica acestei metamorfoze va fi din ce în ce mai dificil de pus în ecuații lineare și în sloganuri.

Dacă extremele se vor accentua și se vor îndepărta, probabil, mereu, mezii se vor apropia, se vor contopi, se vor schimba între ei, se vor construi și reconstrui în fiecare clipă, astfel încât unitatea ecuației lumii să fie dată și pe mai departe de diversitatea constantelor și variabilelor ei. Cecenia, Abhazia, Osetia, Valea Fergana, Kașmirul, zona kurdă, Transnistria, Kosovo, Bosnia, Panama, Angola, Asia de Sud-Est și atâtea și atâtea alte locuri de pe planetă nu se vor supune niciodată voinței mai-marelui lumii, dar nici progresul lumii nu se va împiedica de aceste constante focare de crize. Poate vor fi aplicate, în depistarea și soluționarea cauzelor care le generează, politici și strategii indirecte (economice, sociale, informaționale, culturale și chiar militare) de localizare, izolare, îndiguire, estompare, ameliorare sau eradicare. Poate vor mai fi tăiate și alte noduri gordiene. Poate vor fi preferate politici și strategii combinate, flexibile, adaptabile la condițiile concrete. Oricum, lumea nu va rămâne indiferentă față de rănile ei care supurează, dar nici de cicatricile ei care urătesc sau recidivează. S-ar putea ca o astfel de perspectivă să fie aplicabilă în mod eficient abia în perioada de maturizare a societății informaționale, când, probabil, contrastele nu vor mai evolua spre conflicte, ci doar spre noi contraste din care vor evolua alte contraste, care vor fi, ca totdeauna, esențiale pentru diversitatea și frumusețea societății omenești.

NOTE

1 A se vedea lucrarea generalului de armată M. Gorceev, *Dacă mâine va fi război*, Editura Vladimir, 1995 și articolul „Războaiele viitorului” semnat de V. Gulicov în *Voennaia Măsli*, nr. 6, noiembrie-decembrie 1995, pp. 74-77.

AMENINȚĂRI, PERICOLE ȘI RISCURI. PERCEPȚII ACTUALE, DELIMITĂRI CONCEPTUALE

Colonel (r) dr. Grigore ALEXANDRESCU

After fifty years of dangers, risks and threats on worldwide security that were developed because of the numerous vulnerabilities caused by the ideological confrontation sustained by military means, there was a short period of relaxation. In that euphoric moment, we hoped there came the moment of a better and safer world. However, in this opportunity window, a huge Pandora Box appeared that the international community tries to close it. The process is a hard one, marked by successes and semi-successes.

După o jumătate de secol dominată de pericole, riscuri și amenințări la adresa securității mondiale, care și-au găsit suportul și s-au dezvoltat pe fondul nenumăratelor vulnerabilități provocate de confruntarea ideologică susținută de mijloace militare, a urmat o scurtă perioadă de destindere. În euforia momentului, am nutrit speranța că sosise timpul pentru o lume mai bună și mai sigură. Însă, din fereastra de oportunitate creată, a apărut o uriașă Cutie a Pandorei, pe care, de atunci, comunitatea internațională se străduiește să o închidă. Procesul înaintază cu greu, între succese și semisuccese.

După cum este îndeobște cunoscut, lumea de mâine ar trebui să fie o proiecție a celei din prezent. Cu siguranță că, în anii care vor urma, tendințele care se manifestă acum, lăsate la voia întâmplării, vor putea să se maturizeze, transformându-se în pericole directe sau, cu aportul tuturor actorilor internaționali, vor fi eliminate de pe marea scenă a lumii. Totul depinde de modul cum înțelegem și reușim să pregătim prezentul pentru viitor.

Percepția reală și reacția adecvată la amenințările existente sau emergente la adresa securității reprezintă doar un demers al acestei activități cu o importanță majoră în întărirea

încrederii dintre state. Aceasta este o condiție sine-qua-non a realizării spiritului de echipă în lupta împotriva tarelor secolului XXI și construirea unui sistem de securitate internațională stabil. Nu vor putea exista progres social și prosperitate economică fără securitate, iar lumea, pe zi ce trece, devine tot mai conștientă de această axiomă.

1. Amenințarea ca atitudine socială

Nu este neapărat nevoie să fi adeptul ideilor alarmiste, panicarde, pentru a observa că amenințarea, de-a lungul timpului, a fost permanent prezentă în relațiile dintre oameni, că și-a perfecționat formele și metodele specifice, stând la baza cauzelor nenumăratelor stări conflictuale care au umbrit evoluția societății omenești.

Denumită ca atare sau nu „amenințare”, fie că a fost exprimată prin cuvinte, fie prin gesturi, întotdeauna a reprezentat un pericol potențial¹.

În limba română, cuvântul „amenințare” provine din latină: „minatio, -onis”², cu sensul actual. Aceeași bază etimologică o are și termenul francez „menace” care semnifică „o intenție ostilă vizând intimidarea”³.

Literatura de specialitate din diferitele colțuri ale lumii o evidențiază, iar studiile psihologice o prezintă cvasiunanim ca o atitudine negativă, care se adresează, înainte de toate, afectivității individuale sau de grup și nu rațiunii celor vizați. Ea dispune de o gamă largă de tehnici și procedee ce se întinde de la persuasiune la manipulare.

Astfel, în accepțiune anglofonă, amenințarea reprezintă o „expresie a intenției de a impune dezavantaje sau atingeri unei persoane prin mijloace de coerciție sau constrângere”⁴. O definiție apropiată de cea de mai sus o oferă și dicționarele germane care o prezintă drept „acțiunea de a pune pe cineva într-o situație periculoasă, sau ceva care să periclitaze situația unei persoane”⁵.

În schimb, prin amenințare, în limba rusă se înțelege „o acțiune psihică asupra unei persoane în scopul de a o pune să îndeplinească cerințele stabilite de altcineva”⁶.

Atât „Dicționarul Explicativ al limbii române”, cât și „Micul dicționar academic”, ambele elaborate sub egida Academiei Române, definesc termenul amenințare drept „intenția de a face rău cuiva (pentru a-l intimida sau pentru a obține ceva)”⁷.

Definiția dată în enciclopedii și dicționare de prestigiu reușește să delimiteze conținutul sau sfera noțiunii (amenințare) supuse analizei și îi precizează înțelesul general. În orice domeniu special, dar mai ales în domeniul apărării și securității, se operează cu noțiuni și se practică un limbaj care folosește o terminologie specifică.

2. Evoluția conceptului de amenințare în câmpul securității

Pornind de la accepțiunea generală, definiția amenințării de sorginte politico-militară necesită unele precizări. Fie că se referă la lezarea drepturilor fundamentale ale statelor⁸ sau sistemelor de securitate⁹ percepția transpunerii în fapte a obiectivelor amenințării rămâne aceeași, încadrând-o în rândul pericolelor virtuale. Ele întotdeauna determină apariția unor replici, necesare contracarării efectelor amenințării. Situația devine gravă când acestea sunt supradimensionate. Poate fi inițiată o reacție în lanț, greu de controlat, în care binomul newtonian „acțiune-reacțiune” se poate multiplica până la distrugerea sistemului care l-a generat.

Această atitudine poate fi mai des generată de amenințările asimetrice, concept care se uzitează destul de des în literatura de specialitate actuală. El semnifică „amenințarea reieșită din posibilitatea de a întrebuința mijloace sau metode diferite pentru a lovi sau neutraliza punctele forte ale unui adversar exploataând slăbiciunile sale în scopul de a obține un rezultat disproporționat”¹⁰.

La fel de des întâlnim și noțiuni ca: „amenințare cu forța” (acțiunea prin care un stat sau mai multe state săvârșesc acte politice, economice, militare sau de altă natură, cu scopul de a impune altui stat sau altor state să renunțe la deplina exercitare a drepturilor și atributelor suverane)¹¹ sau „amenințarea militară externă”, pe care analiștii o înțeleg ca fiind amenințarea ce

privește securitatea pe plan militar și a cărei sursă se situează în afara frontierelor naționale. Ea poate să aibă ca origine „revendicări teritoriale, o ingerință în problemele interne ale unei țări, prezența unor focare de conflict armat îndeosebi aproape de frontierele unui stat sau de cele ale aliaților săi sau desfășurarea și amplificarea puterii grupărilor de forțe susceptibile de a bulversa echilibrul de forțe existent în zonă”¹².

Desigur, lista termenilor asociați noțiunii de amenințare cu care operează domeniul apărării și cel al securității ar putea continua. Definițiile oferite de dicționarele și glosarele din domeniul securității, apărute în ultimul timp în lume, nasc de cele mai multe ori controverse în privința stabilirii relației cauză-efect. Unele se referă la protejarea de pericole (securitatea obiectivă), altele la sentimentul de siguranță (securitatea subiectivă) sau la absența oricărei îndoieli (încrederea în cunoștințele proprii). Importantă este înțelegerea deplină a lor, în special a celor importați din altă limbă, pentru a nu apărea confuzii în exprimare și înțelegere cu urmări atitudinale grave. Aceasta este cu atât mai necesară cu cât, în perioada pe care o vom parcurge, în calitate de membru NATO, România va susține negreșit o campanie de reevaluări și adaptări în toate sectoarele vieții politico-sociale.

În general, politologii, analiștii și teoreticienii din diferite domenii au tendința să ofere aceeași valoare termenilor: pericol, risc, amenințare, vulnerabilitate, considerându-i sinonimi. Nu întotdeauna confuzia deranjează, dar sunt documente și convorbiri oficiale sau semif oficiale care, prin folosirea inadecvată a acestor termeni, pot da naștere la percepții eronate ale interlocutorilor.

Pentru a evita asemenea capcane, considerăm că noțiunea de amenințare este individualizată de existența unui autor care o proferează având un scop și un obiectiv pe care îl urmărește. Acțiunea este evident direcționată asupra unui subiect bine determinat.

În concluzie, putem defini conceptul de amenințare ca reprezentând un pericol potențial, exprimat prin cuvinte sau gesturi, care are autor, scop, obiectiv și o țintă.

Pericolul reprezintă o primejdie, un posibil eveniment cu urmări grave.¹³

Riscul – posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol.¹⁴

Vulnerabilitatea constituie punctul slab,

sensibil al cuiva sau a ceva.¹⁵

Rigoarea, în folosirea termenilor cu care operăm, va da sens și valoare discursului și sinergie acțiunii.

3. Relaționări interconceptuale

Toate noțiunile prezentate anterior sunt specifice domeniului securității, fie ea de amploare națională, regională sau internațională. Ele reprezintă realități tipice componentelor securității între care există atât asemănări, cât și deosebiri.

Caracteristicile care apropie conceptual amenințările de pericole, riscuri și vulnerabilități se remarcă la: origine (internă și externă); natură (politică, economică, socială, militară, informațională, ecologică ș.a.), caracter (direct și indirect). Catalizatorul tuturor îl constituie „circumstanțele istorice”¹⁶ și modul sau gradul în care acestea sunt exploatate.

Deosebirile dintre conceptele analizate sunt date de genul proxim și diferența specifică care dezvăluie caracteristicile esențiale ale fiecăruia. Acestea dau imaginea complexității lor în care elementele de specificitate se combină cu ipostazele multiple în care este folosit de specialiștii în domeniu și nu numai.

Din această perspectivă, o prezentare grafică a indicatorilor care individualizează fiecare concept poate oferi o imagine pe cât de sintetică, pe atât de lămuritoare asupra valorii, locului și rolului acestora în formularea discursului pe teme din domeniul securității și apărării.

Privite în mod sistemic, conceptele supuse analizei se află întotdeauna într-un raport bine determinat. Pe perioada coexistenței lor, prognozele în domeniul securității nu întrevăd eliminarea vreuneia prea curând, iar amenințările și vulnerabilitățile pot funcționa după principiile jocurilor cu sumă nulă. Astfel, securitatea națională se poate asigura fie prin diminuarea vulnerabilităților, fie prin prevenirea sau micșorarea amenințărilor. Aceasta determină orientarea strategiei de securitate națională care se poate concentra spre interior, încercând să reducă vulnerabilitățile statului sau spre exterior, alocând forțe și mijloace pentru a acționa în mod direct sau nu asupra surselor de amenințare.

Prin politicile de securitate ale statelor de pe diferite continente, elaborate în ultimii ani, sunt oferite suficiente exemple în acest sens. Războiul împotriva terorismului completează tabloul. Vulnerabilităților interne li se conferă aceeași valoare ca cea a riscurilor externe, iar pericolul de a acționa, preventiv sau nu, împotriva unui adversar explicit sau care proferează doar amenințări, devine un risc asumat.

Din această perspectivă, se pune firesc întrebarea: Ce atitudine ar fi trebuit să adopte România drept replică la politica ucraineană față de aceasta (debitul neachitat de sute de milioane de dolari de la Combinatul Siderurgic de la Krivoirot, persecutarea sistematică a comunităților de români din Nordul Bucovinei și Sudul Basarabiei, respingerea oricărei încercări de soluționare în

	Sursă (autor)	Adresă	Scop	Obiectiv	Efecte
RISC	posibilă	difuză	difuz	difuz	posibile
PERICOL	probabilă	posibilă	probabil	probabil	probabile
AMENINȚARE	certă	certă	cert	cert	certe

Amenințările, pericolele, riscurile și vulnerabilitățile, la un loc sau numai o parte dintre ele, sunt conștientizate în mod diferit de statele lumii, aflate chiar în același areal. Sensibilitățile generate de probleme istorice deschise, nivelul de dezvoltare economică, puterea militară, ambițiile hegemonice, interesele naționale fundamentale, calitatea de membru sau nu la o alianță militară funcțională ș.a. dau percepției sensuri, nuanțe și particularități naționale sau de grup.

interesul ambelor părți a diferendului asupra Insulei Șerpilor, mai mult, demersuri hilare de schimbare a statutului insulei), care a culminat cu pătrunderea pe teritoriu românesc, în scopul vădit de a modifica traseul frontierei comune de pe Dunăre?

Răspunsul nu poate fi decât unul singur: maturitate diplomatică și înțelepciune politică. Atitudinea din ultima perioadă a statului vecin este generată de un comportament naționalist exacerb al factorilor de decizie politică aflați la putere, care

caută platforme electorale „originale” cu care să atragă un segment de populație mai degrabă dornic de afirmarea statutului Ucrainei ca putere regională, decât de bunele relații cu vecinii. Naționalismul împins la extremă, politica faptului împlinit, ideea că dialogul reprezintă o slăbiciune, inflexibilitatea în discuții și negocierea de pe poziții de forță sunt simptomele specifice unei administrații complexate de soarta viitorului ei.

Episodul lipsei de respect față de limitele diplomatice cutumiare firești între două state europene civilizate va fi sigur depășit de viitoarea administrație de la Kiev, prilej cu care sperăm că se va încheia referendumul de la granița României și, în același timp, a Alianței Nord-Atlantice.

NOTE

¹ Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Mic dicționar academic, A-C, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001, p. 67.

² Voichița IONESCU, Dicționar latin-român, Ed. II, Editura Orizonturi, f.a., p. 132.

³ Dictionnaire de la Langue Francaise, Editura Alpha, Paris, 1995, p. 813.

⁴ Webster's Third New International Dictionary of the English Language Unabridged, vol. III, Editura Merriane- Webster, 1993, p. 2382.

⁵ Langenscheidts Grosswörterbuch, Deutch als Fremdspache, Editura Varlag Enzyklopedie, Munchen, 1989, p. 125.

⁶ Bolșaiia Sovetskaia Ențilopedia, ed. II, vol. 43, Editura Științifică, Moscova, 1956, p. 636.

⁷ Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, op. cit., p. 67; Academia Română, Dicționar explicativ al limbii române, ed. II, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 33.

⁸ Amenințarea reprezintă atitudinea politi-

că a unui stat, a unui grup de state sau a unei alianțe care, sprijinite de putere militară, afectează suveranitatea și integritatea altor state, 1000 Stichworte zur Bundeswehr, Editura Verlag, E.S. Mitller & Sohn, Bonn, 1997, p. 34.

⁹ Primejdie precisă în ceea ce privește originea, definibilă în obiectul său, în intensitatea sa și în finalitatea sa, care evocă o atingere intenționată a securității, Documente ONU, Apud, Dictionnaire interarmees Francaise/Roumanian/Anglais de, Relations Internationales et Strategiques, Editura UNAp, 2004, p. 146.

¹⁰ Idem.

¹¹ Ministerul Apărării Naționale, Culegere de termeni, concepte și noțiuni de referință din domeniile politicii militare, securității naționale și apărării armate, Editura Militară, București, 2000, p. 30.

¹² Dictionnaire interarmees ..., op. cit., p. 147.

¹³ C.S.S.A.S., Terorismul contemporan – factor de risc la adresa securității și apărării naționale în condițiile statutului României de membru NATO, București, 2004, p. 26.

¹⁴ Literatura de specialitate oferă următoarele definiții ale termenului: Dictionnaire de la Langue Francaise, op. cit., p. 1111: „Pericol care se poate mai mult sau mai puțin prevedea”; Webster, op. cit., p. 1961: „Posibilitatea de a ajunge într-o primejdie, de a avea de înfruntat un necaz sau a suporta o pagubă”; Vasile Breban, Mic dicționar al limbii română”; Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 575: „Pericol posibil; posibilitatea de a suferi o pagubă, un eșec”; Dicționar Enciclopedic Ilustrat, Editura Cartier, Chișinău, 1999, p. 482: „Posibilitatea de a avea de înfruntat un pericol, o pagubă, un necaz etc.; pericol, inconvenient posibil”.

¹⁵ Florin MARCU, Marele dicționar de neologisme, Editura SAECULUM I.O., București, 2000, p. 230.

¹⁶ Barry BUZAN, Popoarele, statele și teama, Editura Cartier, Chișinău, 2000, p. 142, 145

CONSIDERAȚII ASUPRA INSTRUMENTELOR DE PREVIZIUNE STRATEGICĂ

*Locotenent-comandor conf.univ.dr. Penică PUȘCAȘU
Căpitan-comandor prof.univ.dr. Gavril MALOȘ*

The strategies' elaboration (even when we talk about the military ones) requires as a long term reference both the objectives' defining and establishing the problematical fields. That is why the prognoses' utility consist in the fact that they may offer the advantage of the one "who knows better the requirements of the future war, drawing the conclusions in time and applying them". Prognoses are mainly important due to the permanent changes of the forms and conditions of the armed conflicts. It is quite impossible to timely modify the malfunctions and the anomalies only in crisis situations.

Progresul tehnico-științific, accelerarea ritmurilor de dezvoltare a armamentului, creșterea informatizării, complicarea meseriei armelor au extins orizonturile și amploarea planificării militare, ca și necesitatea prognozelor normative de lungă durată, pe baze științifice. Formele euristice de previziune, bazate pe experiență, intuiție, presupuneri nu mai sunt suficiente.

Pentru a anticipa și, acolo unde este posibil, a modela viitorul, promovarea strategiilor militare solicită științei militare prognoze suficient de exacte și de fundamentate pe 15-20 de ani (sau chiar mai mult) cu privire la:

- dezvoltarea tehnologică;
- modificarea formelor de luptă și a procedeelelor de ducere a acestora;
- evoluția categoriilor de forțe armate și a genurilor de armă;
- sistemul de conducere și de asigurare a forțelor luptătoare etc.

Prognoza poate fi definită ca „evaluarea efectuată pe bază științifică a evoluției viitoare a componentelor cantitative și calitative ..., pentru

o perioadă delimitată de orizontul de timp ales”¹. Rezultă că, în urma unui șir de calcule și evaluări, se poate „elabora un pachet de orientări posibile sau de alternative ale evoluției evenimentelor, care se diferențiază între ele prin valorile variabilelor alese pentru studiu”². Prognoza se bazează pe „un amestec de logică clar gândită și de intuiție puternică”³ și se referă în general la rezultatele unei activități.

Prin prisma strategiilor militare, scopurile prognozelor au în vedere:

- elaborarea unor principii metodologice („care ar transcende schimbările în domeniul armamentului”⁴);
- determinarea măsurii în care „posibilul se convertește în probabil”⁵;
- realizarea unor puncte de sprijin pentru teoria militară, astfel încât să se evite concepțiile injuste (prin modelarea înțelegerii, proiecțiilor și coșmarurilor referitoare la o serie de aprecieri alarmante);
- optimizarea procesului de soluționare a problemelor complexe, în care domină incertitudinea;
- înlăturarea manifestărilor voluntariste și subiectiviste.

Dacă prognozele sunt:

- orientate spre un anumit scop (cunoașterea condițiilor, conținutului și caracterului luptei armate în diferite orizonturi de timp);
- obiective, în ceea ce privește premisele inițiale;
- fundamentate pe baza unor informații suficiente, sigure și oportune, precum și pe multitudinea de interdependențe existente între acestea;
- caracterizate prin continuitate, multilateralitatea domeniilor cuprinse în studiu și prin tendințe de prospecțiune;
- bazate pe metode inductive și deductive;

– rezultate în urma unui proces de analiză și sinteză;

– argumentate științific (chiar dacă apar multe complicații și limite deoarece procesele militare sunt caracterizate de incertitudine, un rol important jucând în acestea factorii subiectivi sau dificil de luat în considerare);

– coerente în articularea argumentelor, atunci ele își dovedesc utilitatea prin:

– anticiparea viitorului și tentativa de a prevedea imprevizibilul;

– satisfacerea unor exigențe de eficacitate operațională;

– oferirea unor „mijloace eficiente de a monitoriza riscurile actuale sau previzibile privind securitatea națională, precum și a unui răspuns anticipat pentru viitoarele amenințări”⁶;

– evidențierea tendințelor și legităților dezvoltării proceselor militare și estimează implicațiile acestora pentru anumite perioade de timp;

– precizarea direcțiilor strategice de perspectivă, împreună cu avantajele și dezavantajele fiecăreia dintre ele, oferind posibilitatea de ierarhizare a acestora și de alegere a variantei optime;

– favorizarea promovării unei politici raționale a statului în domeniul apărării;

– stabilirea categoriilor de armament și tehnică militară utilizabile în diferite spații și orizonturi de timp, precum și a interconexiunilor dintre acestea;

– relevarea transformărilor preconizate în structura și dotarea categoriilor de forțe armate și a genurilor de armă, precum și în sistemul conducerii militare;

– fundamentarea programelor de înzestrare a forțelor armate în baza costurilor și a raportului dintre acțiunile ofensive și defensive;

– crearea bazelor necesare pentru a gândi: structura și organizarea forțelor armate, modalitățile de angajare a acestora, și perfecționarea sistemelor de conducere și de asigurare logistică;

– avertizarea conducătorilor politico-militari asupra posibilităților greșeli în reorganizarea militară și în înfăptuirea reformei forțelor armate;

– conturarea direcțiilor de dezvoltare și perfecționare a economiei militare;

– precizarea elementelor de infrastructură ale teritoriului statului care trebuie dezvoltate.

Desigur, pot fi subliniate și alte avantaje ale prognozelor, adiacente cerințelor exprimate de

strategiile militare. Dacă se acceptă teza conform căreia „sunt necesari 20 de ani pentru constituirea și instruirea unei armate”⁷, prognozele sunt necesare pentru elaborarea doctrinelor militare. De asemenea, ele dau câmp liber pentru inițiative, contacte, cooperare și adoptarea deciziilor în concordanță cu o anumită bază (strategia militară). Pe această cale pot fi cunoscute exigențele strategiei militare, poate avea loc o uniformizare a punctelor de vedere legate de condițiile de securitate, pot fi sugerate îmbunătățiri sau/și noi alternative de realizare a obiectivelor asumate. Dacă se acceptă afirmația lui Heidegger, conform căreia „gândirea este adevărata acțiune”⁸, prognozele încurajează angajații să „gândească permanent la ceea ce fac pentru a evita situația în care sistemul ar putea reacționa surprinzător și posibil periculos”⁹.

Se poate spune că, în lipsa prognozelor, capacitatea de evoluție a armatelor scade, cu consecințe asupra capacității dispozitivului de apărare de a face față tipurilor de operații posibile. De asemenea, forțele armate ar risca să rămână mult în urma dezvoltării politicii generale a statului.

Fără exagerare, se apreciază că prognozele militare pe termen lung reprezintă o necesitate nu numai pentru strategiile militare ci și pentru strategiile naționale de securitate. Amenințarea asupra existenței statului nu mai constituie baza analizelor militare privind factorii de risc, locul acesteia fiind luat, ca urmare a unei multitudini de influențe, de amenințarea asupra securității statului. Ca urmare, de „prognozele politico-militară, militar-strategică, tehnico-militară și militar-economică se ocupă zeci de corporații, universități, precum și sute de specialiști”¹⁰.

După cum arată Auguste Comte în al său „Curs de filozofie pozitivă”, prin observarea empirică a datelor rezultate din experiență, se pot stabili legile care guvernează dezvoltarea umană și socială. Teza sa se bazează pe faptul că „descoperirile progresive din biologie, botanică, chimie, fizică și astronomie au relevat existența în univers a unor tipare și regularități izbitoare”¹¹. Chiar Clausewitz arăta că „militarii își pot îmbunătăți gândirea (asupra a ceea ce urmează să se întâmple – n.a.) prin experiență și prin studiul istoriei”¹². Însuși John Stuart Mill (ilustru reprezentant al liberalismului și campion al libertății de exprimare și de voință) susținea că legile istorice dirijează acțiunea umană și că „influența exercitată asupra fiecărei generații de către generațiile care au

precedat-o devine tot mai preponderentă în cadrul celorlalte influențe¹³. Aceeași logică este urmată și de Johann Fichte după care „prezentul și viitorul sunt guvernate de trecut¹⁴. Ar rezulta că „trecutul constituie cea mai concludentă reprezentare a ceea ce se poate întâmpla și în viitor¹⁵ și că, în mod paradoxal, prognozele asupra războiului viitor reclamă o reflecție atentă asupra trecutului. De altfel, privind la nivel global, este dificil de văzut ceva care nu are precedent. Spre exemplificare, conflictele naționaliste, religioase și etnice nu sunt caracteristice doar sfârșitului secolului al XX-lea. Prin urmare, elaborarea unei prognoze „începe cu o analiză complexă cu caracter retrospectiv¹⁶ a domeniului studiat.

Metodele cantitative de fundamentare a prognozelor folosesc serii de date existente în trecut și se bazează pe:

- modelarea matematică;
- analiza sistemică;
- cercetarea operațională;
- regresia simplă și multiplă;
- modelele input-output (model cauzal);
- extrapolarea;
- analiza economică și factorială.

Metodele calitative (noțiunea de calitate nu se referă la performanțele prognozelor, ci la faptul că, în elaborarea acestor prognoze, nu se operează cu date cantitative – n.a.) se folosesc pentru prognoze atunci când:

- lipsesc datele statistice referitoare la evoluția unor fenomene și procese;
- există dubii asupra exactității informațiilor deținute;
- există îndoieli cu privire la transpunerea în viitor a tendințelor rezultate din datele statistice.

Dintre metodele de prognoză calitative sunt citate: „analiza scenariilor, opinia experților și metoda Delphi¹⁷.

Parafrazându-l pe Bertrand de Jouvenel¹⁸, rezultatul acestor prognoze trebuie să depășească stadiul de evaluare a probabilității (așa cum a fost definită de matematicianul Jacques Bernoulli), și să cuprindă:

- alternativele posibile, derivate din situația actuală;
- enunțarea explicită a ipotezelor de bază de la care pornește prognoza;
- prezentarea rezultatelor drept supoziții verosimile asupra unor alternative selectate dintr-

o mulțime mai cuprinzătoare a alternativelor posibile, ce se pot concepe în mod logic.

Experiența ultimelor conflicte armate demonstrează că înțelegerea corectă a pericolelor, amenințărilor și riscurilor întrebunțării mijloacelor de luptă ale inamicului presupune studiul caracteristicilor grupărilor de trupe:

- nivelul de pregătire;
- organizarea;
- conducerea;
- mascarea;
- posibilitățile de luptă;
- viabilitatea în luptă etc.

Analizând problematica militară de pe pozițiile sistemice, prognozele trebuie să cuprindă referiri la factorii politico-economici, sociali, culturali și chiar intelectuali. De asemenea, este necesară concordanța dintre concepțiile strategice și realitățile tactice. În acest sens, se cere luarea în calcul a unor probleme cum ar fi:

- scopul operațiilor;
- durata de pregătire și de desfășurare a acestora;
- compunerea grupărilor de trupe;
- modalitatea de constituire a grupărilor de forțe;
- procedeele de pregătire a acestora etc.

Cele mai mari succese ale prognozei au fost remarcate în acele domenii care se supun relativ ușor calculelor cantitative (de exemplu, dezvoltarea sistemelor de armament, stabilirea potențialului de luptă al grupărilor de trupe, a posibilităților militare și economice ale părților, a raportului de forțe și mijloace). Acolo însă unde trebuie folosiți indici calitativi, aceasta fiind baza calculelor operativ-strategice, prognoza rămâne în urmă. Metodele cibernetice și modelarea matematică se evidențiază printr-un caracter instrumental și nu constructiv, motiv pentru care folosirea lor în prognoze militare de lungă durată ar putea să nu ofere rezultatele scontate.

Cu toate că „la sfârșitul anilor ‘80 erau elaborate peste 150 de metode de prognoză ..., bariera incertitudinii din domeniul militar nu a putut fi învinsă¹⁹ (chiar dacă există anumite realizări). Astfel, la începutul secolului XX, folosindu-se de informațiile disponibile în vremea sa, Jan S. Bloch susținea că „... războiul, în loc să fie o luptă directă, va deveni un fel de impas în care nici una dintre armate nu este capabilă să ajungă la cealaltă, ambele stând pe poziții, una în fața celeilalte, amenințându-

se dar nefiind capabile să dezlănțuie o ofensivă finală și decisivă. Va fi o evoluție naturală a păcii armate, pe o scală agravată ... Acesta este viitorul război fără luptă, în care lipsurile și nu focul vor decima oamenii, ajungându-se la falimentul țărilor și la destrămarea întregii organizări sociale²⁰. Deși a reușit să prevadă, cu o claritate deosebită, o parte din caracteristicile primului război mondial, Bloch nu a avut dreptate în întregime.

Războiul s-a schimbat rapid în ultimele două secole și multe fenomene moderne s-au născut din această evoluție. Rezultă că este aproape imposibil să se anticipeze orice scenariu sau eveniment cu consecințe în plan militar. În războiul din Coreea (1950-1953), de exemplu, rezultatele primei întrebuițări a aviației cu reacție au produs brusc o schimbare în tactica luptei aeriene. Teoria militară a tras, însă, post-factum, concluziile corespunzătoare pentru arta militară. Nu s-a dat dovadă de clarviziune nici în anii '60 vizavi de operațiile aeromobile, până la întrebuițarea masivă a elicopterelor de luptă și de transport, în Vietnam. De asemenea, efectul obținut prin întrebuițarea, în acțiunile de luptă din Orientul Apropiat (1973, 1983), a rachetelor antitanc dirijate și a primelor sisteme de armament de mare precizie împotriva obiectivelor mobile de dimensiuni mici s-a dovedit a fi neprognosticat. Imprevizibil a fost și eșecul americanilor în războiul din Vietnam, favorizat de transmisiunile televiziunii din prima linie, care au convins contribuabilii că acest conflict „nu mai merita sacrificarea nici unei vieți sau cheltuirea nici unui dolar în plus²¹. Altfel spus, confruntările militare din ultimii 40-50 de ani s-au caracterizat prin discrepanțe între proporțiile, cantitatea și calitatea mijloacelor armate folosite, precum și între formele, procedeele și amploarea acțiunilor militare.

Pe bună dreptate, se naște întrebarea: „de ce teoria militară nu a fost prevestitoare noutăților pe care le-a oferit practica militară?” Este aceasta oare rezultatul hazardului? Poate că nu, dacă se ține seama că „multe enunțuri de posibilitate sunt prezentate sau percepute ca legi, iar multe teorii valide într-un ansamblu de condiții strict specificate sunt concepute ca valide în general²². Or, scrierile gânditorilor din trecut constituie o moștenire de construcții intelectuale care se aplică în studiul schimbărilor și al războiului viitor. Prin urmare, tiparele de gândire pe tema viitorului (existente în trecut) influențează atât de mult modalitățile

de reflecție asupra războiului, încât adesea sunt folosite inconștient, chiar dacă viitorul aduce multe inovații deschizătoare de drum. Dacă se acceptă faptul că „știința normală ... se opune noutăților fundamentale, deoarece acestea îi răstoarnă în mod necesar bazele²³, se poate deduce că lumea este mai receptivă la o nouă situație ce se conformează viziunilor susținute anterior, decât la o nouă situație care le contrazice.

Se adaugă faptul că oamenii care conduc societatea sunt mai degrabă gestionari decât vizionari și că „înțelegerea nu se realizează cu ochi imparțiali, ci este dominată de interese (... doar ... ceea ce ne place este adevărat, corect, util, viabil și rațional)²⁴. De asemenea, din cauza unor dificultăți de comunicare dintre structurile implicate în operaționalizarea strategiilor de securitate, unor componente statale le lipsește conștiința adecvată oricărei situații de criză (ceea ce constituie o barieră în calea elaborării și fundamentării prognozelor amintite).

Alte cauze aflate la baza imperfecțiunilor aparatului științific de fundamentare a prognozelor sunt legate de faptul că mediul militar cuprinde un ansamblu de procese dinamice ce se modifică neîncetat și într-un mod relativ imprevizibil. Astfel:

- părțile combatante urmăresc scopuri complet opuse, tind să-și perturbe planurile una alteia și, în general, se formalizează puțin;
- armamentul înglobează realizările progresului tehnico-științific (ale cărui perspective sunt mai mult sau mai puțin pronosticabile);
- evoluția tehnicii militare este departe de a se face în mod planificat (tot mai des se observă salturi, rămăneri în urmă ale tehnicii și din când în când apar sisteme de armament ultramodern);
- „inamicul” va fi inteligent, tenace, imprevizibil și necooperant și va încerca să se comporte într-un mod neașteptat.

Dacă „viitorul nu va fi precum a mai fost²⁵, încercările mecanice de adaptare la noile condiții a formelor și procedeele de ducere a acțiunilor militare încununată de succes în alte împrejurări sunt (sau pot fi) neadecvate în numeroase situații. În contextul amintit, se poate porni de la evoluția cea mai probabilă și să se prevadă direcția posibilă de evoluție a tendințelor ce se abat de la aceasta.

Aceste fapte dovedesc că metodele de previziune existente nu corespund în totalitate cerințelor timpului și, dacă, ideal, scopul gândirii militare este de a „lumina” drumul spre practică,

În realitate evenimentele se urmăresc doar pas cu pas, fiind fixate cele mai importante dintre acestea. Totodată, inițiativa individuală a unor oameni de știință (sau chiar eforturile colective ale centrelor de cercetare științifică și ale instituțiilor superioare de învățământ militar) sunt în prezent insuficiente pentru a face prognoze realiste asupra unui fenomen social arhicomplex, cum este războiul, nu pe câțiva ani, ci pe decenii întregi înainte.

Deși prognoza constituie o etapă a planurilor pe termen lung, este destul de puțin probabil ca aceasta să ofere programe, planuri pregătite și soluții la problemele aplicative ale practicii militare. Ca viziune asupra viitorului, „prognozele nu pot fi absolut certe, oricât de riguroase ar fi calculele pe care se bazează”²⁶. Din această cauză, ele trebuie urmărite și corectate ori de câte ori apare necesar. Important este că există instrumente care permit cercetarea informațiilor, analiza poziției (situației) prezente (în comparație cu cea a competitorilor) și previziunea traiectoriilor viitoare.

Din punctul de vedere al strategiilor militare poate că interesează mai puțin încercările de „prevedere” a viitorului decât stabilirea rezultatelor posibile ale unor opțiuni (tentative de a descrie „alternative” ale viitorului). Interesează alternativele cel mai puțin acceptabile, cele mai avantajoase și cele mai probabile. Rezultatele acestor alternative oferă guvernanților elemente de referință pentru a putea evalua urmările diferitelor năzuințe. Astfel, pentru strategiile militare, la pace, prognozele pot oferi indicii asupra acțiunilor necesare în prezent, astfel încât realizarea obiectivelor viitoare să fie posibilă. În această situație, prognozarea viitorului se face pe baza plauzibilității și nu a probabilității.

Oricât ar fi de paradoxal, pentru escaladarea acestor obstacole, învățătura trecutului, căutând ceea ce a fost rău și bun, important și fără valoare, simplu și complex, s-ar putea dovedi folositoare. De altfel, este destul de tentant să se gândească noul pornind de la vechi și să se examineze evenimentele viitoare în baza unor reflecții atente asupra trecutului.

Cu toate acestea, dacă progresul științei sugerează că războiul viitor va utiliza multe mijloace noi, istoria demonstrează că există și multe elemente de continuitate în procesul schimbării. Cu siguranță, rezultă că, în demersul de fundamentare a prognozelor militare, „formația științifică trebuie să constituie și premisa pentru acțiune. Excepție de

la regulă nu pot face decât geniile”²⁷.

NOTE

¹ Russu, C., Management, Editura Expert, București, 1996, pag. 63.

² Vorobiev, I., Voennaja futurologija – osobaja forma voenno-nauž-nogo predvidenija (Futurologia militară – o formă specială de previziune științifico-militară), în Voennaja Mysl, Rusia, nr. 2, mar.-apr. 1996, pag. 66.

³ Francart, L., Penser l'action pour mieux agir (A gândi pentru a acționa mai bine), Défense Nationale, Franța, an 53, nr. 4, apr. 1997, pag. 49.

⁴ Baumann, R., Historical Perspectives on Future War (Repere istorice referitoare la războiul viitor), în Military Review, SUA, vol. 77, nr. 2, mar.-apr. 1997.

⁵ Caracotă, D., Previziune economică. Elemente de macroeconomie, Editura didactică și pedagogică, R.A., București, 1996, pag. 13.

⁶ Kovaci, L., Hungary's Contribution to European Security (Contribuția Ungariei la securitatea europeană). În: NATO Review, Webedition, vol. 45, nr. 5, sep.-oct. 1997, pag. 11.

⁷ Grange, D., The Readiness Factor. A Prescription for Preparing the Army for all Contemporary Challenges (Factorul operativitate. Rețetă de instruire a trupelor de Usat ale SUA pentru toate provocările contemporane), în Armed Forces Journal International, SUA, nr. 4, apr. 1997, pag. 22.

⁸ Francart, L., op. cit.

⁹ Pool, R., When Failure Is Not an Option (Când eșecul nu este o opțiune), în Technology Review, SUA, nr. 7, iul. 1977, pag. 21.

¹⁰ Vorobiev, I., op. cit., pag. 67.

¹¹ Baumann, R., op. cit.

¹² Clausewitz, von, K., Despre război, Editura Militară, București, 1982, pag. 110.

¹³ Mill, J.S., Utilitarismul, Editura Alternative, București, 1994, pag. 15.

¹⁴ Fichte, J., Doctrina științei, Editura Humanitas, București, 1995, pag. 142.

¹⁵ Maynard, H.B. (coord.), Manual de inginerie industrială, vol. II, Editura Tehnică, București, 1976, pag. 156.

¹⁶ Caracotă, D., op. cit., pag. 21.

¹⁷ Stăncioiu, I., Militaru, Ghe., Management. Elemente fundamentale, Editura Teora, București, 1998, pag. 289

- ¹⁸ Jouvenel, B., Progresul în om, Editura Politică, București, 1983, pag. 19.
- ¹⁹ Vorobiev, I., op. cit., pag. 60.
- ²⁰ Baumann, R., op.cit.
- ²¹ Garcia-Lorenzana, J., Información pública en UNPROFOR (Informarea publică în cadrul operației UNPROFOR), în Ejército, Spania, an 55, nr. 567, nov. 1994, pag. 58.
- ²² Boudon, R., Texte sociologice alese, Editura Humanitas, București, 1990, pag. 363.
- ²³ Baumann, R., op.cit.
- ²⁴ Lindstedt, F., Ausbruch aus dem kleinen Weltall (Răbufnire într-un microclimat), în Wehrausbildung, RFG, an 37, nr. 4, aug.-sep. 1994, pag. 196.
- ²⁵ Klose, E., The Army Communications – Electronics Command Acquisition Center (Centrul de Achiziționare al Comandamentului pentru Electronică și Comunicații al T.U. ale SUA), în Army RD&A, SUA, iul.-aug. 1999, pag. 40.
- ²⁶ Maynard, H.B. (coord.), op. cit.
- ²⁷ Hartmann, U., Gehorsam als erste Pflicht entbindet nicht von Verantwortung (Disciplina este prima îndatorire, dar ea nu exclude responsabilitatea), în Truppenpraxis, Germania, an 41, nr. 10, oct. 1997, pag. 652.

GLOBALIZARE ȘI SECURITATE NAȚIONALĂ

Dr. Petre Dușu

General de brigadă dr. Dumitru SESERMAN

As a complex, multidimensional, dynamic process, globalization has a significant and consistent impact on the national security. The impact is due to the globalization's effects action on the states' national power, on their tendencies and on their national policies. The main globalization's actors - governments, international and regional economical organizations, multinational companies and social organizations and movements – play a major role in defining and achieving the national security. Moreover, globalization creates new coordinates for the national, regional and worldwide security environment. The interaction between globalization and the national security has to be permanently studied, using the adequate scientific methods, in order to convince the national and international decision makers to adopt the most effective measures. These measures should both maximize the positive effects and diminish the disparities that might appear in this field.

1. Globalizarea – fenomen complex și proces dinamic

În prezent, globalizarea a devenit un concept la modă în științele sociale, dictonul principal al specialiștilor în management, lozinca jurnaliștilor și a politicienilor de orice fel. „Globalizarea desemnează ansamblul fenomenelor ce rezultă din deschiderea crescândă a economiilor spre mărfuri și capitaluri străine. Ea se bazează, în primul rând, pe intensificarea relațiilor economice internaționale, care au crescut în medie cu 7% pe an, față de 2,3% creșterea producției”.¹ Această intensificare a schimburilor se datorează, în mare măsură, companiilor multinaționale din statele cele mai industrializate.

În același timp, globalizarea înseamnă

migrația oamenilor în căutare de salarii mai bune, dar și o formidabilă accelerare a tranzacțiilor pe piețele de schimb – zilnic 1400 miliarde de dolari, se afirmă de către sursa citată – ceea ce poate încă provoca destabilizarea unor economii naționale, în special ale națiunilor în curs de dezvoltare.

Literatura de specialitate oferă o paletă largă de definiții date conceptului globalizare. Iată câteva dintre ele. Una din primele definiții vine dinspre sociologie și a fost oferită de Giddens, care afirma că: „Globalizarea trimite la dezvoltarea relațiilor sociale și economice, care se extind în întreaga lume... Un aspect cheie al studiului globalizării este apariția unui sistem mondial, ceea ce înseamnă că, într-o oarecare măsură, trebuie să privim lumea ca formând o singură ordine socială”.²

Unii autori, pentru a evidenția ceea ce este caracteristic globalizării, fac o paralelă între aceasta și mondializare³. Astfel, aceștia subliniază următoarele caracteristici ale celor două fenomene: **a) mondializarea** trimite la un cadru inspirat de cel care l-a pus în practică imediat după cel de al doilea război mondial, în timp ce **globalizarea**, ca noțiune, se referă la un cadru alternativ, în curs de definire și de elaborare; **b) mondializarea** a fost un proiect purtat în esență de actori publici, adică de guverne și organizații internaționale, însă **globalizarea**, ca punct de plecare are practicile în expansiune și de gestionare a întreprinderilor și a multinaționalelor, înainte de a fi adoptată și adaptată de către guverne, dar și datorită practicilor macro-economice ale marilor organizații economice internaționale și regionale; **c) dacă mondializarea** se baza pe delimitări clare între internațional și național, pe de o parte, și între public și privat, pe de altă parte, totuși, **globalizarea** se întemeiază pe desființarea „granițelor” dintre internațional și național, dintre public și privat, cu scopul declarat de a favoriza și accelera creșterea economică.

Într-o mare măsură, contextul mondializării și al globalizării ce caracterizează totalitatea raporturilor socio-culturale și politico-economice

contemporane este cel care oferă societăților contemporane cadrul pentru recompunere sau mutație. În acest proces de recompunere, globalizarea joacă un rol foarte important. Ea corodează identitățile culturale și religioase, dar, în paralel, stimulează neașteptate recompuneri.

Totodată, globalizarea este definită ca fiind o formă particulară de omogenizare a culturilor sau rezultatul procesului a ceea ce s-ar putea numi o „cultură globală”.⁴

Sub raport strict relațional interuman, globalizarea înseamnă comprimarea distanțelor prin tehnologii noi (comunicațiile mobile de generația a treia, Internetul), interconectarea și creșterea dependențelor reciproce, integrarea piețelor financiare și comerciale, găsirea de soluții la unele probleme globale, dezvoltarea de identități transnaționale etc.⁵ În acest context, globalizarea va cuprinde toate sferele de existență umană și va constitui modelul de societate la care va trebui să participe umanitatea în întregul ei.

Globalizarea, ca fenomen, va fi acompaniată de retragerea statului din domeniile de activitate pe care până acum le controla și administra, de regulă, în beneficiul întregii societăți. În plus, acest fenomen complex va conduce treptat la dispariția frontierelor fizice vizibile, așa cum sunt ele astăzi, și la apariția unor frontiere invizibile, stabilite pe alte criterii, în urma cărora unele zone de integrare se vor consolida, în timp ce vor apărea și așa-numitele zone de dezvoltare gri. Prin urmare, globalizarea nu se mai rezumă astăzi la simpla deschidere a frontierelor, ci sporește continuu importanța piețelor, restrânge competența statelor naționale, instituționalizează forme de putere supranaționale capabile să orienteze întreaga dezvoltare atât a zonelor de integrare, cât și a zonelor gri.⁶

„Ca termen strict, globalizarea semnifică multitudinea de transformări economico-sociale înregistrate de omenire în prezent, extinse la scară integratoare și generate de impactul fluxurilor financiar-monetare transcontinentale asupra caracteristicilor interacțiunilor sociale. Globalizarea se referă la acea transmutație intervenită în structura și modul de organizare a societăților omenești care a dus la ampla disociere și polarizare a statelor-națiune sau, cel puțin, a ceea ce a mai rămas astăzi, la început de mileniu trei, din acestea.”⁷

Într-o lume ce devenea, pe zi ce trecea, din ce în ce mai interdependentă, evenimentele economice, politice și militare de peste mări și țări

aveau un impact imediat „acasă” și, în paralel, orice zguduire a mediului intern al statului-națiune genera valuri de reacție în teritorii situate la mii de kilometri distanță. De aici și teama oamenilor față de efectele globalizării.

În consens cu cele prezentate până acum, globalizarea ar trebui privită sub cel puțin două aspecte: *fenomen* complex și multidimensional și *proces* dinamic și de durată.

Ca *fenomen*, globalizarea se referă la existența sa reală, ca parte a peisajului cotidian, caracterizată de complexitate și de multidimensionalitate. De fapt, mai corect ar fi ca globalizarea să fie considerată rezultanta fenomenelor ce participă la compunerea sa. Complexitatea sa este dată de faptul că se derulează concomitent cu viața reală a societății umane, a statelor, a organizațiilor internaționale și regionale. Pe de o parte, globalizarea se adaptează la mediul social în care acționează, dar, pe de altă parte, determină statele, organizațiile regionale și internaționale să se adapteze, la rândul lor, la schimbările pe care le aduce cu sine.

Globalizarea, ca fenomen, are o multitudine de dimensiuni. Printre acestea se numără și următoarele: economică, socială, culturală, financiară, ideologică și politică. Desigur, în literatura de specialitate accentul este pus cu precădere pe dimensiunile economică și financiară, deoarece acestea sunt cele mai evidente și, bineînțeles, cele mai analizate.

Al doilea aspect sub care se impune a fi analizată globalizarea este ca *proces*. De fapt, în acest mod se evidențiază mecanismul intim al derulării globalizării, al fazelor sale de evoluție, prin care trece de la o etapă la alta fiecare dimensiune a sa, atât separat, cât și simultan. Prin urmare, globalizarea este un proces dinamic și de lungă durată, care interesează întreaga lume. Evoluția viitoare a societății umane este în strânsă legătură cu derularea globalizării.

2. Strategii de globalizare

Dacă globalizarea, așa cum a decurs și cum se desfășoară astăzi, este în mod esențial dictată de exigențele născute din lumea economică, se întâmplă așa pentru că ea este pilotată de actori care își apără propriile strategii de creștere. La rândul lor, aceste strategii sunt reluate de actori statali și nonstatali care sancționează aceste practici în

ariile lor de competență. Or, aceste raporturi între dimensiunile economice, politice și sociale depind de prioritățile pe care și le fixează și de punctul de vedere în care se plasează fiecare dintre actorii amintiți.

Sursa citată afirmă că există patru strategii de globalizare⁸.

Liberalizarea este prima dintre aceste strategii. Ea se referă la prețurile tuturor produselor și serviciilor care, pentru un motiv sau altul, au fost fixate pornind de la criterii politice sau sociale. De asemenea, aceasta poate privi și prețurile serviciilor publice, cum ar fi: educația, transporturile, sănătatea sau produsele scutite de taxe de către autoritățile publice ori subvenționate, ca electricitatea, apa sau laptele.

Decompartimentarea constituie o a doua strategie de globalizare. Ea este acel demers ce conduce la desființarea agențiilor publice și a altor organisme ce au reguli de încadrare a prestației muncii (norme de muncă, salariu minim, durată a muncii), de supraveghere a scutirilor la anumite servicii, ca traficul aerian, de a acorda licențe de exploatare (radio, televiziune) sau de a veghea la protecția anumitor active colective, ca mediul.

Privatizarea este cea de a treia strategie de globalizare. Aceasta constituie activitatea de transfer către sectorul privat a exploatarii și/sau distribuției de produse și servicii care sunt produse și vândute de puterea publică. În unele cazuri, etatizarea este prevăzută în Constituția țării. De aceea, pentru a se putea face privatizarea unor astfel de sectoare de activitate, e nevoie să se modifice Constituția statului respectiv.

Flexibilitatea politicilor sociale și a programelor sociale este cea de a patra strategie folosită în procesul globalizării. Aceasta constă în a limita accesul la anumite programe sociale, la a reduce creșterea prestațiilor sau la a restrânge numărul și calitatea serviciilor furnizate. Tendința generală este de a adapta politicile și programele sociale la exigențele liberalizării pieței. Această adaptare trece prin sancțiunea principiului competitivității și prin flexibilitatea impusă față de principiile de solidaritate și de universalitate ale accesului sau tarifării.

Globalizarea piețelor, se apreciază în studiul citat, pune în discuție misiunea socială a guvernelor, pentru că politicile sociale se dovedesc din ce în ce mai puțin compatibile cu exigențele procesului de integrare economică. Însă nu se

pune problema de a restrânge puterile politice din locurile precise de intervenție, dacă este vorba de finanțarea infrastructurilor rutiere, portuare, de cercetare-dezvoltare, de luptă împotriva sărăciei extreme.⁹

Dacă privim cu atenție aceste strategii de globalizare și facem o comparație cu eforturile României pentru a răspunde afirmativ criteriilor și exigențelor aderării la Uniunea Europeană, nu ne va fi dificil să recunoaștem că cele patru strategii amintite se aplică în mod riguros de către cei abilitați prin lege să facă așa ceva.

3. Actori ai globalizării

Potrivit studiului menționat, ca actori ai globalizării sunt următorii:

A) **Guvernele.** Acestea sunt un prim actor al globalizării. Există două modalități de aplicare a strategiilor de globalizare de către guverne: potrivit voinței lor, dacă statul respectiv este destul de puternic, îndeosebi economic, sau ca „elevi” model, când forța lor nu le permite să-și aleagă politicile economice de urmat, mai ales atunci când depind de organismele financiare internaționale și de organizațiile economice globale ai căror membri sunt. Unele dintre aceste politici economice, ca politicile tarifare, comerciale sau politicile de investiții, fac obiectul înțelegerilor între partenerii privilegiați care negociază și semnează acorduri numite „regionale”, deși în realitate sunt acorduri între câteva țări.

La ora actuală, negocierile asupra liberului schimb conduc la concesiile de o parte și de alta, fără ca cetățenii să fie informați despre jocurile și consecințele acordurilor la care guvernele lor subscriu. De multe ori legislativul este informat după ce s-au încheiat negocierile și se cunosc rezultatele.

B) **Instituțiile economice internaționale și regionale.** Ele reprezintă, în prezent, unul dintre principalii vectori ai globalizării.

Pentru a înțelege locul și rolul lor în calitate de actor într-o strategie a globalizării, este interesant de alcătuit o listă a lor. În fruntea listei, se vor afla desigur marile organizații economice internaționale, printre care se numără: Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD); Banca Mondială (BM); Fondul Monetar Internațional (FMI); Organizația Mondială a Comerțului (OMC- în 1994 a luat locul GAAT).

Apoi, sunt organizațiile economice regionale, cum ar fi: Comisia pentru America Latină și Caraibe a ONU și Banca Interamericană de Dezvoltare.

În fine, există și organizații economice care reunesc țări pe baza afinității obiectivelor, de pildă, Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, care cuprinde 29 de state (27 dintre ele sunt cele mai dezvoltate din punct de vedere economic).

La acestea se poate adăuga G-7, care nu este propriu-zis o organizație economică, dar a jucat un rol determinant în definirea parametrilor importanți ai unei politici economice comune din partea participanților la aceste conferințe pe o bază anuală (G-7, adică grupul celor mai dezvoltate 7 state, la care s-a alăturat un reprezentant al Uniunii Europene și președintele Rusiei, devenind, în realitate G-8).

Alături de aceste organizații cu vocație economică, există o întregă panoplie de organizații de natură politică, pe care le putem clasifica așa cum am făcut-o cu cele economice, distingând: o organizație universală - ONU; organizații regionale - Organizația Statelor Americane, Organizația de Securitate și Cooperare Europeană. Totodată, există instanțe care nu sunt organizații mondiale, dar care joacă un rol semnificativ în determinarea parametrilor de creștere economică la scară planetară, cum ar fi: Forumul economic mondial de la Davos sau Comisia Trilaterală creată de Rockefeller în 1973.

În fine, există organizații sau întâlniri anuale ce vizează favorizarea schimburilor și integrării între unele țări.

Toate aceste organizații și întâlniri sunt finanțate și conduse de către statele membre și, ca regulă generală, contribuția este în funcție de puterea economică, ceea ce nu schimbă cu nimic relațiile dintre respectivele state, atât timp cât toate au dreptul la un singur vot la adoptarea deciziilor. Excepție fac Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional, unde greutatea politică este dată de aportul financiar al membrilor organizației.

C) *Societățile transnaționale* sunt un alt actor deosebit de important al globalizării. Transferul activităților întreprinderilor peste frontierele naționale a fost, fără îndoială, fenomenul major al sfârșitului secolului al XX-lea.

Globalizarea este impulsionată de societățile transnaționale care astfel își globalizează

propriul proces de producție și determină guvernele să adopte legi ce favorizează luarea în sarcină prin piețe a producției și a repartiției bunurilor colective. În prezent, există în jur de 60.000 de societăți transnaționale, dintre care doar 4000 în țările mai puțin dezvoltate.¹⁰

Puterea lor economică - conform sursei citate - o depășește pe cea a unor țări mari. De exemplu, în 1968, în termeni de putere economică, General Motors ajungea pe locul 18, înaintea Germaniei de Est, a Belgiei și a Elveției. În 1982, Canadian Pacific avea o cifră de afaceri de 12,3 miliarde dolari, la egalitate cu Noua Zeelandă, iar în 1993 Exxon, cu 11 miliarde dolari din vânzări anual, deținea o avere de trei ori PNB al Irlandei.

Aceste cifre arată cât de mare este puterea economică a unora dintre societățile transnaționale și ce pot face ele, în plan politic, de pildă, la nivel planetar. Astfel, tot mai mult, grupurile și asociațiile oamenilor de afaceri se implică direct și acționează în calitate de consultanți în negocierile economice în curs atât la nivel internațional, cât și regional. Influențele se manifestă în organizațiile patronale mondiale, cum ar fi Camera de Comerț Internațională (CCI), în organizațiile regionale sau naționale. În plus, începând cu 1995, mediul de afaceri a primit un statut oficial pe lângă G-7.

În același timp, această influență a societăților transnaționale este amplificată grație studiilor difuzate de către grupurile de presiune, de fundații și de către grupuri de experți (think tanks), precum Institutul C.D. Howe, Institutul Fraser etc. Apoi, ea este multiplicată prin mass-media, care răspândesc mesajul neoliberal în rândul marelui public și a electoratului din fiecare țară.

D) *Organizațiile și mișcările sociale* sunt un alt actor al globalizării. Ele sunt ultimul actor al globalizării în termeni de putere economică, dar primul în termeni de putere politică. Toate acestea sunt cunoscute și sub numele de „societate civilă”. De regulă, în rândurile sale se includ organizațiile nonguvernamentale, iar cele mai bogate dintre ele sunt consultate în legătură cu globalizarea.

De altfel, există mai multe inițiative, pornite de la aceste grupuri, ce militează în favoarea întăririi rolului ONU. Ca exemplu, se pot menționa: Millenium Forum 2000 condus de ONU și care este convocat din nou în 2005; World City Society sau WOCOSOC, care s-a întrunit la Montreal în 1999; Global Forum și International Forum de la Montreal (FIM).

Problema de fond care se pune și nu a fost încă rezolvată este cea referitoare la efectul util al acestor procese de consultări. Până acum, acest efect a fost destul de limitat. Consultarea pare uneori să servească la ceea ce unii numesc endogenizarea criticii, adică recuperarea pur și simplu a unor obiective și lozinci care apar frecvent în preambulul textelor oficiale, acolo unde ele au un efect retoric incontestabil și un efect juridic nul. De asemenea, reprezentanții acestor organizații și mișcări sunt primiți de delegațiile oficiale de la întâlnirile lor internaționale.

În ultimii ani, aceste organizații și mișcări și-au creat o rețea internațională și organizează întâlniri cu scopul de a schimba informații și analize, de a-și defini platformele de revendicări și de a elabora strategii comune. Astfel, reuniunile internaționale la care reprezentanții guvernelor și cei ai organizațiilor multinaționale discută viitorul planetei sunt din ce în ce mai mult acompaniate de adunări paralele ale reprezentanților organizațiilor populare, sindicale, de femei, ale populației autohtone, ONG-urilor, grupurilor de apărare a mediului, care discută efectele negative ale globalizării pieței asupra mediului de viață.

SECURITATEA NAȚIONALĂ

1. Conceptul de „securitate națională”

În general, grupul lexical „securitate națională” este definit ca fiind starea în care trebuie să se afle un stat național pentru a putea să se dezvolte liber și să acționeze neîngrădit pentru promovarea intereselor sale fundamentale. De regulă, securitatea națională se întemeiază pe respectarea: prevederilor Constituției și legilor țării; normelor generale admise de dreptul internațional; prevederilor tratatelor internaționale la care statul respectiv este parte. Securitatea națională, ca stare a mediului de securitate național, se realizează prin măsurile și acțiunile întreprinse în domeniile economic, politic, social, diplomatic, cultural, ecologic, umanitar și militar de către autoritățile publice autorizate atât la pace, cât și în timp de război.

În literatura de specialitate, securitatea națională se studiază în termeni de vulnerabilități și de amenințări¹¹. Funcționarea securității unui stat răspunde adesea la o evaluare a acestui cuplu ce condiționează efectivitatea sa. Desigur,

vulnerabilitățile se pot evalua mai ușor decât amenințările. Aceasta ca urmare a modului diferit de percepere a celor două realități distincte. De regulă, amenințările sunt „acoperite” de către actorii politici cu o încărcătură politico-ideologică care fie exagerează, fie minimalizează bătaia lor reală, potrivit jocului politic al momentului. În plus, percepția amenințării, atunci când ea este învăluită în teamă sau angoasă, alterează capacitățile raționale ale diferiților actori socio-economici și paralizează orice tentativă de a formula politici adecvate. Totodată, în evaluarea amenințării există și un alt impediment, și anume acela privind capacitatea de a determina atât gradul ei de pericolozitate, cât și iminența producerii sale. Deocamdată, nu s-au descoperit instrumente de evaluare operativă și riguroasă a provocărilor la adresa securității naționale, astfel încât să se poată disocia între cele apreciate ca „normale” și cele ce vizează într-adevăr substanța statului.

Întinderea securității naționale este imensă. Ea include domenii cum sunt: economic, politic, social, ambiental, cultural, militar etc. Toate aceste sectoare prioritare se pot transforma în vectori ai vulnerabilităților accentuate. Pentru România se apreciază că vulnerabilități în situația internă sunt: persistența problemelor de natură economică, financiară și socială; accentuarea fenomenelor de corupție și de administrare deficitară a resurselor publice; reacțiile ineficiente ale instituțiilor statului în fața acutizării fenomenelor de criminalitate; menținerea unor surse și cauze potențiale ale unor posibile conflicte sociale; nerespectarea normelor ecologice în funcționarea unor obiective industriale; scăderea nivelului de încredere al cetățenilor în instituțiile statului; menținerea unor disparități de dezvoltare între regiunile țării; menținerea la un nivel scăzut a infrastructurii informaționale; emigrarea specialiștilor din diferite domenii de vârf.¹²

2. Factori ai securității naționale

Securitatea națională, în general, depinde de două grupuri de factori interni și externi, al căror echilibru dinamic formează conținutul esențial al oricărei politici de securitate. *Contextul extern* reprezintă o forță ce condiționează politicile de securitate, dar și o sursă de aliați potențiali. Aceste dimensiuni ale factorilor externi sporesc în intensitate în condițiile globalizării tuturor

proceselor și fenomenelor economice, politico-sociale, financiare, militare, culturale etc. Printre sursele externe ce pot influența securitatea națională se numără: vecinătatea cu un stat caracterizat prin instabilitate politică, socială, economică; prezența unui conflict militar, interetnic sau religios în proximitatea sa; probabilitatea ca o amenințare la adresa securității naționale să devină iminentă; apartenența la alianțe politico-militare și la unele organizații internaționale și regionale ce au ca obiectiv apărarea securității globale și, implicit, a celei naționale.

Pe plan intern, securitatea, respectiv politicile de securitate, sunt determinate de factori cum ar fi: puterea națională, predispozițiile naționale, procesele politice.

Puterea națională diferențiază statele în funcție de aptitudinile lor de a promova una sau mai multe politici de securitate. Această putere depinde, în principal, de trei categorii de factori: resursele materiale și nonmateriale disponibile pe teritoriul național; capacitatea statului de a preleva aceste resurse pentru a duce politici adaptate necesităților naționale; capacitatea entității statale de a administra cerințele opuse privind alocarea resurselor naționale disponibile. Se cuvine menționat faptul că puterea națională este semnificativ dependentă și de coeziunea socială a statului respectiv. De exemplu, un stat cu probleme grave ale coeziunii sale sociale constituie o dublă amenințare, internă și externă. Pe plan intern, când un stat se confruntă cu cereri insistente de recunoașteri politice identitare însoțite de revendicări teritoriale, adesea el înclină spre folosirea forței militare în numele salvării naționale. În acest sens, cazul fostei Iugoslavii este cel mai elocvent exemplu. Pe plan extern, se impun făcute două precizări. Mai întâi, dacă un stat folosește forța, fluxul de refugiați ce se produce poate, pe termen scurt sau lung, să pună probleme de securitate la nivel național și regional. Apoi, un stat contestat în interior, pe motive de deficit de legitimitate sau de eșec de politică socială, poate provoca o criză sau un război de diversiune extern cu scopul de a mobiliza resursele materiale și nonmateriale pentru un obiectiv definit ca superior disputelor interne de moment.

Predispozițiile naționale sunt variabile care permit să se stabilească ce politici de securitate va fi dispus un stat să adopte, în ciuda puterii sale și oricare ar fi problema de securitate ce se pune.

Aceste predispoziții pot fi ideale (de exemplu, cultura strategică) și instituționale (sunt, de regulă, consemnate în Constituție sau în alte documente oficiale).

Procesele politice influențează politicile de securitate prin: structura formală (centralizată sau descentralizată) a instituțiilor de decizie; distribuția elitelor pe eșichierul politic; normele și regulile procedurale ce guvernează mecanismele decizionale.

Între factorii externi și cei interni există o strânsă interacțiune și interdependență, puternic accentuate în condițiile globalizării.

IMPACTUL GLOBALIZĂRII ASUPRA SECURITĂȚII NAȚIONALE

Globalizarea, atât ca fenomen complex și multidimensional, cât și ca proces dinamic și de durată, are un impact consistent și semnificativ asupra securității naționale, respectiv asupra politicilor de securitate adoptate, la un moment dat, de un stat sau altul. Aceasta pentru că fenomenul globalizării cuprinde totalitatea domeniilor existenței, de la știință, ideologie și religie, până la cultural, social și politico-economic. Multe dintre acestea, împreună cu infrastructurile create pentru materializarea lor, au implicații profunde asupra vieții sociale, economice, politice, culturale și religioase și, implicit, asupra securității naționale.

Puterea, predispozițiile și politicile naționale sunt afectate de acțiunea globalizării întregii vieți și activități umane de la toate nivelurile de existență - individual, grupal, statal, regional și mondial. De exemplu, globalizarea, prin actorii săi internaționali, influențează economia, orientările politice, tipul de opțiune a dezvoltării sociale a statelor etc., și, în acest fel, politica de securitate adoptată. În acest context, o serie de atribute ale statului național se diminuează sau își modifică conținutul inițial. De pildă, odată cu globalizarea economică, puterea financiară, și nu numai, a unor companii multinaționale o depășește cu mult pe cea a unor state care, astfel, se văd obligate să-și adapteze activitatea economică la exigențele impuse din afara granițelor naționale. La rândul lor, o serie de organizații mondiale financiare (Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare) intervin în politicile economice naționale, prin me-

canisme specifice și, pe această cale, influențează și securitatea națională (alocarea de resurse pentru diferite sectoare de activitate, accesul la unele finanțări externe, condițiile de acordare a unor împrumuturi etc.).

Natura influenței globalizării, ca proces de creștere a activității internaționale pe arii extinse și a interdependențelor dintre statele lumii, depinde și de natura guvernelor aflate la putere într-o țară sau alta. De regulă, în țările cu regimuri democratice, globalizarea aduce stabilitate și prosperitate.¹³

Totodată, impactul globalizării asupra securității naționale se poate constata din tendințele de „dispariție” a granițelor fizice ale statelor și de apariție a altui tip de frontiere, de regulă invizibile și de altă natură. „Modificarea” granițelor tradiționale, ca efect al globalizării, va conduce la schimbări esențiale în percepția și conceperea securității naționale, precum și a rolului statului național în acest context.

De asemenea, globalizarea favorizează apariția și manifestarea unei game sporite de amenințări la adresa securității naționale - crima organizată, rețelele mafiote, specula financiară, marea corupție, extinderea maladiilor noi (SIDA, virusul Ebola, Creutzfeld-Jakob etc.), poluările de mare intensitate, efectul de seră, extinderea deșertului, proliferarea nucleară, terorismul internațional.

NOTE

¹ Bernard, Guillochon, Globalizare, o singură planetă, proiecte divergente, București, Enciclopedia RAO, 2003, p.7.

² Giddens, Anthony, Sociology, Cambridge, Plity Press, 1991, p.727.

³ Dorval, Brunelle, Loraine, Guay, Ana Maria d'Urbano et Tania, Vachon, Guide de formation sur globalization dans les Ameriques, în http://www.cmm-csn.qc.ca/globalization/Dorval_02-12-10.pdf, p.6.

⁴ Cf. Mamulea, Mona, Globalizarea: o ipostază modernă a aculturației, în http://revistaespiro.com/Issue7/eseu_mona.htm, p.4. Ignacio, Ramonet, Geopolitica haosului, București, Editura Doina, 1998, pp. 131-138

⁵ Daniel Dăianu, *Globalizarea între elogi și respingere*, în „Dilema”, nr.462, ianuarie 2002.

⁶ Pierre, Solama, Globalisation, inegalites territoriales et salariales, în <http://redulsofurtado.edu.mx/>, p.17.

⁷ Florin, Erhan, Globalizarea. În căutarea echilibrului, București, Editura Economică, 2003, p.9.

⁸ Dorval, Brunelle, Lorraine, Guay, Ana Maria d'Urbano, Tania, Vachon, Guide de formation sur globalization dans les Ameriques, în <http://www.cmm-csn.qc.ca/>

⁹ Ibidem, p.8.

¹⁰ Ibidem, p.13.

¹¹ Thierry, Balzacq, Qu'est-ce que la securite nationale?, în *La revue internationale et strategique*, nr.52, hiver 2003-2004 (<http://www.iris-france.org/>).

¹² Strategia de Securitate Națională a României, București, 2001, p.10.

¹³ Stephen J., Flanagan, Ellen L., Fost and Richard L., Kugler, Challenges of the Global Century, National Defense University, Washington, D.C., 2001, p.7.

Bibliografie

1. Balzacq, Thierry, Qu'est-ce que la securite nationale?, în <http://www.iris-france.org/>

2. Brunelle, Dorval, Guay, Loraine, d'Urbano, Ana Maria, Vachon, Tania, Guide de formation sur globalisation dans les Ameriques, în <http://www.cmm-csn.qc.ca/>

3. Dăianu, Daniel, Globalizarea între elogi și respingere, în „Dilema”, nr.452, iunie, 2002

4. Erhan, Florin, Globalizarea. În căutarea echilibrului, București, Editura Economică, 2003

5. Flanagan, J. Stephen, Fost, L. Ellen and Kugler, L. Richard, Challenges of the Global Century, National Defense University, Washington, D.C., 2001

6. Giddens, Anthony, Sociology, Cambridge, Plity Press, 1991

7. Guillochon, Bernard, Globalizare, o singură planetă, proiecte divergente, București; Enciclopedia RAO, 2003

8. Mamulea, Mona, Globalizarea: o ipostază modernă a aculturației, în <http://revistaespiro.com/>

9. Pericaud, Matthieu, L'Europe et la globalisation, în <http://www.diploweb.com/>

10. Ramonet, Ignacio, Geopolitica haosului, București, Editura Doina, 1998

11. Strategia de Securitate Națională a României, București, 2001

12. Solama, Pierre, Globalisation, inegalite territoriales et salariales, în <http://redulsofurtado.edu.mx/>

MEDIUL INTERNAȚIONAL DE SECURITATE LA ÎNCEPUT DE SECOL XXI – PRINCIPALE EVOLUȚII PE SCENA ORIENTULUI ÎNDEPĂRTAT

Alexandra SARCINSCHI

The Far East region has been changing since 1949, but in the last 55 years the changes have been radical. The positive changes are focusing now on: sub-regional and pan-regional dialogue; liberal democracy; open markets; individualism and rationalism. Also, there are some negative trends that are appearing at the continental level, affecting the region's stability and security: conventional and unconventional military threats, international terrorism, illicit trade of narcotics; slave trade; sea roving; economic, social, political, and ethno-religious internal threats to the states' internal stability; territorial disputes in the Sea of China. This process of transformation is excellently illustrated by the internal and international evolutions of People's Republic of China and Japan. China is a constant value in the sub-regional strategic equation thanks to its economic and military development, although some countries are anxious about Republic's ambitions in the Sea of China. Japan is one of the most important economies of the world, despite of its economic stagnation, and a potential military power, in spite of its unwillingness to deploy forces in other regions.

ACTORI PE SCENA ORIENTULUI ÎNDEPĂRTAT: REPUBLICA POPULARĂ CHINEZĂ ȘI JAPONIA

Începutul de secol XXI a îndreptat atenția întregii lumi spre sud-vestul continentului asiatic, țări precum Irak, Iran, Siria, Afghanistan, Pakistan devenind țintele luptei împotriva terorismului. Cu toate acestea, specialiștii în

relații internaționale nu ignoră nici schimbările intervenite în Extremul Orient, grupul de țări format din Republica Populară Chineză, Japonia, Republica Democrată Coreeană, Republica Coreea și Taiwanul deținând un rol deosebit de important pe scena internațională. Statele din această zonă sunt deosebit de preocupate de stabilitatea pe termen lung a regiunii, deși evenimentele ce au urmat momentului 11 septembrie 2001 nu le-au alterat relațiile interne și internaționale. Mai mult, ele sunt actorii unui proces de tranziție ce se desfășoară atât la nivel de sistem și de relații de putere, cât și la nivel național, unde sensul este spre democrație și economie de piață în aproape toate societățile. Pentru a ilustra acest proces, ne vom opri asupra Chinei și Japoniei, două dintre marile puteri ale zonei și lumii.

□ Republica Populară Chineză

După dictatura impusă de comuniști, sub conducerea lui Mao Zedong, din 1978, Deng Xiaoping a introdus gradual reformele orientate spre piață și spre descentralizarea procesului decizional. Până în anul 2000, producția s-a dublat, controlul economic s-a relaxat, în timp ce cel politic a rămas intens¹.

Deschiderea economică a Chinei a fost inițiată în anii '80² și a determinat modificarea geopoliticii interne și reînnoirea dimensiunii maritime³. Ieșirea din criza perioadei maoiste a fost posibilă datorită reinstalării sectorului capitalist în cadrul domeniului maritim al țării, de la frontiera cu Rusia la cea cu Vietnamul. Conform lui Aymeric Chauprade, această dezvoltare economică impulsivă de stat și de întreprinderile străine (japoneze, americane, australiene, coreene,

europene și taiwaneze) a contribuit la modificarea echilibrului intern al Chinei, atrăgând spre regiunile litorale zeci de milioane de chinezi. Totuși, există și aspecte negative ale dezvoltării: a fost adâncită prăpastia dintre o Chină a creșterii și una internă subdezvoltată, ridicând totodată și problema controlului exercitat de către un stat rămas comunist și aceea a regiunilor în care renaște un puternic regionalism. Dezvoltarea fără precedent a ținuturilor litorale chineze a readus în atenție problema echilibrului forțelor centrifuge și centripete din istoria Chinei. Până în prezent, statul a reușit să controleze curente regionale prea puternice și tendințele centrifuge ale periferiei sale, prin mai mulți factori, printre care se numără și resuscitarea foarte puternică a naționalismului chinez atât în interiorul țării, cât și în exteriorul ei, ce coincide cu inițierea, în anii '90, a unui nou ciclu geopolitic (destrămarea Uniunii Sovietice; apariția statelor succesoare ca noi vecini ai Chinei – Kazahstan, Kârgâstan și Tadjikistan, care formează o zonă-tampon între Moscova și Beijing; apropierea diplomatică dintre Rusia și China, concomitent cu un nou antagonism între China și SUA și între China și Japonia).

În ciuda problemelor cauzate de SARS (afectarea foarte gravă a tuturor ramurilor industriei), se prevede o creștere anuală a economiei cu peste 7%. Cu toate acestea, creșterea continuă a PIB-ului maschează faptul că, în cursul anului 2004, șomajul este în creștere. Există patru sectoare care absorb forța de muncă – turismul, aviația civilă, divertismentul și comerțul cu amănuntul –, dar, și aici, se estimează o scădere a numărului angajărilor în următorii doi ani. Toate acestea prevestesc o creștere a șomajului în mediul urban, cu importante consecințe negative asupra stabilității sociale. Concluzia este că ratele surprinzătoare de creștere nu se traduc automat în creșterea numărului de locuri de muncă.

În ansamblu, creșterea șomajului, lipsa unei rețele eficiente de securitate socială, dezvoltarea neuniformă, discrepanțele veniturilor, migrația internă și alte probleme se combină, rezultatul fiind o situație defectuoasă pe piața muncii. Mai mult, dezvoltarea neregulată a contribuit la degradarea mediului, lipsa apei potabile, despădurire, practici abuzive în domeniul ocupării forței de muncă și corupție la cele mai înalte niveluri.

Guvernul a recunoscut că aceste probleme constituie provocări grave la adresa stabilității

socio-economice, însă măsurile luate s-au dovedit a fi inconsistente. Tot în plan intern, modernizarea forțelor armate constituie rezultatul creșterii, din ultimii ani, a productivității industriei de apărare. Reforma industriei de apărare începută în anii '90, spre deosebire de cea anterioară, este substanțială și a influențat pozitiv calitatea output-ului acestei ramuri. Îmbunătățirile au fost gradual- pozitive și se așteaptă continuarea, și în viitor, a acestei tendințe, presupunând că va fi menținută creșterea economică.

Firmele de armament chineze produc o largă gamă de armament modern, care, prognozează specialiștii în domeniul securității, în scurt timp, va putea fi folosit într-un posibil conflict cu Taiwanul sau pentru implicarea militară a Chinei în Asia. În prezent, industria de apărare chineză cuprinde 11 întreprinderi de stat, precum: Corporația Grupului Național Nuclear Chinez, Corporația Grupului pentru Știință și Tehnologie Aerospațială, Corporația Grupului Industriei de Construcții Navale, Corporația Grupului pentru Tehnologie Electronică etc.⁴ Aceste firme nu sunt controlate de Armata Chineză, ci sunt entități civile ce activează sub autoritatea Consiliului de Stat și Comisiei de Stat pentru Știință, Tehnologie și Industrie pentru Apărarea Națională.

În martie 2003, bugetul Armatei Populare de Eliberare (APE) a fost mărit cu 9,9%, ajungând la aproape 22,4 miliarde \$. Acesta reprezintă cea mai mică creștere din ultimii zece ani, reflectând decizia guvernului de a redirecționa fondurile bugetare pentru a îmbunătăți nivelul de trai al celor mai săraci cetățeni. Totuși, bugetul de apărare al Chinei include și costurile cercetării în domeniul armamentelor și cheltuielile pentru achiziții. În realitate, bugetul apărării este de aproximativ 60 miliarde \$, iar APE are fondurile necesare continuării programului pe termen lung de modernizare a forțelor. China desfășoară în prezent un program de achiziții de sisteme avansate din Rusia, în timp ce lucrează în sensul îmbunătățirii calității produselor și programelor proprii. În ansamblu, programele de achiziții sunt destinate sporirii performanțelor rachetelor și capacităților aeriene și navale, ce permit Chinei proiecția puterii la distanțe mari. De asemenea, China acordă o mare atenție și războiului informațional și are în vedere o viitoare restructurare a APE, în sensul transformării sale într-o forță mai mică și mai flexibilă. Probabil că aceste transformări

vizează continuarea desfășurării de capacități militare avansate în Taiwan. Pentagonul a estimat recent că APE a desfășurat până acum 450 de rachete balistice cu rază scurtă de acțiune în proximitatea Taiwanului, numărul lor crescând cu 75 pe an. În aceste condiții, SUA se tem că superioritatea calitativă a Taiwanului, în condițiile unei modernizări încete a forțelor, va fi anulată de continua expansiune a capacităților militare ale Chinei. De aceea, unele surse afirmă că SUA intenționează să îmbunătățească atât sistemul taiwanez de comandă, control, supraveghere și recunoaștere, cât și apărarea antiaeriană. Dacă balanța calității se va înclina spre China, în următorii ani, va crește și presiunea cercurilor politice și militare chineze asupra Taiwanului.

În ceea ce privește relațiile internaționale, China face parte dintr-o multitudine de organizații internaționale⁵, însă este și actor principal într-o serie de dispute teritoriale⁶.

Relația cu Taiwanul, prezentată succint în paragraful anterior, constituie un element important al politicii externe a RPC. În ultimul deceniu, Taiwanul, prin reafirmarea unității sale teritoriale, a creat noi tensiuni în relațiile cu RPC. Schimbarea a intervenit după 1990 și a avut primele rădăcini în politicile interne taiwaneze. Performanța economică impresionantă a Taiwanului și integrarea sa în sistemul de comerț internațional au devenit sursa mândriei naționale și au influențat pozitiv perceperea statutului în lume al acestei țări. Schimbarea a fost văzută ca fiind împotriva constrângerilor impuse de China și de comunitatea internațională, ca răspuns la poziția acesteia în lume. Drept consecință, mulți taiwanezi au acuzat China că a impus această „cămașă de forță” internațională. De asemenea, amenințările militare ale Chinei (1995) au întărit identitatea taiwaneză și au slăbit sprijinul pentru revenirea teritoriilor la RPC. În prezent, ideea că Taiwanul este deja o țară independentă și suverană nu mai constituie un curent radical, ci viziunea majorității populației. Din aceste motive, liderii chinezi sunt profund preocupați de tendințele din evoluția politicilor interne taiwaneze și de relațiile militare dintre Taiwan și SUA. Specialiștii consideră că RPC trebuie să fie pregătită pentru confruntarea cu o situație în care Taiwanul își va declara independența de facto, pe baza recunoașterii internaționale a faptului că această independență nu constituie o amenințare la adresa

securității regiunii. Deși competiția înarmării este încă în curs de desfășurare, China și-a modificat, în sensul moderării, tonul în debaterile cu Taiwanul. Analizii sunt de părere că RPC continuă să spere că integrarea economică a Taiwanului cu continentul va conduce spre o opțiune unică a insulei – realizarea unei uniuni politice. Din acest motiv, Taiwanul a propus un acord de liber schimb, similar celui semnat în iunie 2003 cu Hong Kongul, prin care cheamă ambele părți la cooperare în probleme economice.

De asemenea, deosebit de importante sunt relațiile RPC cu India⁷. Creșterea economică și liberalizarea din China au influențat semnificativ India, lecțiile rezultate din modernizarea celei dintâi fiind aplicate și în țara vecină. China și India au, în prezent, strategii similare de contracarare a provocărilor specifice. Ambele țări se confruntă cu uriașe diferențe în nivelurile venitului, probleme etnice și separatism, în timp ce statul este concentrat pe modernizarea și dezvoltarea economiei. De exemplu, volumul schimburilor chinezo-indiene a crescut de la 300 milioane \$/an la 5 miliarde \$/an, iar volumul estimat pentru 2004-2005 este de aproximativ 7 miliarde \$, cu o creștere de 3 miliarde \$ pentru perioada 2005-2006. Aceste schimbări indică creșterea economică din India, dar și sporirea interdependențelor dintre cele două economii.

În dialogul cu SUA, China intră într-o nouă perioadă a relațiilor nucleare strategice, complet diferite de cele din trecut. Pe măsură ce RPC își modernizează arsenalul nuclear, ea va realiza o capacitate de descurajare mult mai solidă și mai credibilă, însă SUA își vor accentua apărarea strategică, descurajarea convențională strategică și preempția, monitorizând în permanență evoluția Chinei. Această perioadă nesigură de tranziție este deja marcată de suspiciuni cauzate de lipsa de transparentă, ceea ce ar putea duce la răcirea relațiilor sino-americane. Pentru a evita consecințele negative și a introduce o mai mare stabilitate în dinamica relațiilor nucleare dintre aceste două puteri mondiale, este nevoie de eliminarea tensiunilor, stabilirea clară a scopurilor și aplicarea unor măsuri ferme de siguranță⁸.

În ultimii ani, China a promovat un *nou concept de securitate* (NCS) ce afirmă angajamentul RPC de a promova mai eficient pacea și prosperitatea în noua ordine mondială. NCS constituie un instrument pentru contracararea, de

către China, a așa-perceputului control american și pentru afirmarea rolului de conducător regional responsabil și pacifist al RPC. NCS are în vedere: securitatea prin cooperare; o înțelegere mai largă a conceptului de securitate, ce include și amenințările din afara conflictului militar tradițional stat vs. stat; cooperarea pentru securitate, al cărei scop constă în promovarea încrederii între state, nu categorisirea acestora în potențiali adversari sau prieteni; dialogul multilateral; măsurile de construire a încrederii; controlul armamentului și neproliferarea; interacțiunea economică extinsă, ca politică ce reduce tensiunile sociale interne; denunțarea folosirii și a amenințării cu folosirea forței pentru a stopa disputele politice; relațiile, bazate pe egalitate și respect, dintre țările puternice și cele slabe⁹. NCS reafirmă neinterferarea în problemele altor țări, ceea ce sugerează o continuare a vechiului conflict între SUA și China asupra unor aspecte, precum: asistența acordată de către SUA Taiwanului sau plângerile depuse de Departamentul american de Stat și alte organizații și indivizi din SUA asupra nerespectării drepturilor omului în China. RPC ar putea folosi principiul „beneficiului mutual” în relațiile economice, ca bază pentru contracararea reclamațiilor referitoare la violarea obligațiilor chineze ce reies din rolul de membru al Organizației Mondiale a Comerțului (admitere în 2001). NCS furnizează, pe de o parte, un cadru pentru sprijinirea activităților americane cu care China este de acord (schimburile bilaterale și lupta împotriva terorismului), iar pe de altă parte, denunță acțiunile SUA ce sunt contrare politicilor chineze (așa-numitul „hegemonism american” și alianțele din regiunea Asia-Pacific). Conceptul este destul de flexibil pentru a rezista fluctuațiilor din relațiile americano-chineze. Cele două țări fiind în relații relativ bune, Beijingul poate găsi modalități pașnice de aplicare a noului concept de securitate. Dacă NCS poate fi considerat un semn al intențiilor Chinei, statul pare a crede că, în prezent, poate atinge un grad ridicat de securitate și prosperitate fără a afecta interesele naționale ale vecinilor săi. Specialiștii estimează că RPC își va folosi, totuși, influența pentru a submina poziția de lider pe care o dețin SUA. În timp ce NCS reflectă încrederea Chinei în sine și înțelegerea normelor internaționale, el este mai bine perceput drept o ajustare tactică, decât o schimbare majoră în gândirea strategică chineză.

Obiectiile Chinei vis-à-vis de extinderea spre

est a NATO și prezența americană în Asia de Est (inclusiv parteneriatele de securitate cu Japonia, Australia și Coreea) reprezintă o problemă căreia oficialii chinezi îi acordă din ce în ce mai multă importanță. Australia, de exemplu, consideră China ca fiind un foarte important partener de comerț, în timp ce nemulțumirile acesteia din urmă, legate de parteneriatul americano-australian, ar putea determina Beijingul să se folosească de evoluția sa economică pentru a cere diminuarea cooperării cu Washingtonul. În mod asemănător, Japonia și Coreea de Sud se pot confrunta, în viitor, cu presiuni din partea RPC pentru evacuarea bazelor militare americane.

În concluzie, Republica Populară Chineză se confruntă cu dificultăți majore asociate cu procesul de restructurare economică. Statul, la rândul său, este amenințat de tensiunile socio-economice ce pot pune sub semnul întrebării capacitatea de conducere a partidului unic. Este evident că modalitatea de gestionare a dinamicii interne va afecta și comportamentul internațional al Chinei. Premisele transformării socio-economice au un impact major asupra relațiilor de putere și asupra securității și stabilității Asiei.

□ Japonia

Considerată a fi una dintre marile puteri ale lumii, Japonia și-a început refacerea economică după înfrângerea în cel de-al doilea război mondial, devenind un actor important pe scena internațională. Începuturile Războiului Rece cu Uniunea Sovietică (1947), victoria comunistă în China (1949) și, mai ales, războiul din Coreea (1950-1953) au transformat statutul geopolitic al Japoniei de la țară învinsă, la țară asociată efortului american de luptă împotriva comunismului¹⁰. Istoricii afirmă că Războiul Rece a grăbit reabilitarea internațională a Japoniei, care a semnat, în 1952, un tratat cu Washingtonul (Tratatul de la San Francisco), în sensul unui pact militar complementar. Sfârșitul Războiului Rece nu a alterat problema geopolitică fundamentală a arhipelagului japonez (disputa asupra Insulelor Kurile cu Rusia), aceasta rămânând concentrată în triumphiul Rusia-SUA-China. Confruntată cu noul mediu de securitate, Japonia și-a întărit potențialul militar pe toate planurile (conform unor experți, și pe plan nuclear) și și-a consolidat alianța cu SUA, reînnoindu-și tratatele și garanțiile de securitate.

Japonia a revenit la poziția geopolitică a anilor '50: axa Tokyo-Washington, ce se opune axei Moscova-Beijing, însă noul statut este acela de superputere aliată, nu de perdant.

Economia japoneză suferă încă consecințele unui „boom economic artificial” din anii '80. După zece ani, aceasta a intrat într-o lungă perioadă de stagnare, ce a fost întreruptă doar de măsurile luate de guvernul japonez pentru stimularea economiei în anii 1995-1996. La început, guvernul a ezitat și a luat măsuri modeste pentru rezolvarea crizei financiare și economice, pentru ca, apoi, să lanseze reformele ce încă mai reprezintă baza politicii economice a premierului Koizumi. Cursul reformei este direcționat spre atacarea cauzelor problemelor prin liberalizare, descentralizare și privatizare. În timp ce mulți observatori consideră că reformele din sectorul guvernamental se derulează prea greu, procesul de restructurare este pe drumul cel bun în sectorul de afaceri. Problemele persistă în domeniile protejate de către stat (agricultură, construcții, industria electrică și comerțul cu amănuntul), ceea ce înseamnă că există o discrepanță semnificativă între sectoarele supuse competiției și cele protejate. Cu toate acestea, reforma structurală este ireversibilă, iar deschiderea și liberalizarea au îmbunătățit în mod evident mediul de afaceri, ceea ce se reflectă nu numai în nivelul investițiilor străine, ci și în câștigarea anumitor sectoare de piață de către exportatorii europeni, inclusiv companiile australiene.

În prezent, implicarea constructivă a guvernului în sectorul industrial, etica strictă a muncii, înalta tehnologie și procentul mic alocat apărării (1% din PIB) au determinat poziția Japoniei în lume, aceea de a doua economie puternică din punct de vedere tehnologic, după SUA și a treia mare economie mondială, după SUA și China. Conform studiilor realizate de CIA, una dintre cele mai importante caracteristici ale economiei japoneze este reprezentată de activitatea comună a manufacturierilor, furnizorilor și distribuitorilor în grupări numite *keiretsu*. O a doua caracteristică constă în garantarea angajării pe viață pentru o parte substanțială a forței de muncă din mediul urban. Ambele aspecte se erodează, în prezent. Industria, cel mai important sector al economiei, este puternic dependentă de materiile prime și de combustibili, chiar dacă sectorul roboticii sporește puterea economică pe termen lung.

Creșterea economică a stagnat în anii '90,

media ajungând la doar 1,7%, în principal din cauza efectelor politicii de supra-investiții de la sfârșitul anilor '80. Eforturile guvernamentale de a revigora creșterea economică nu au avut succesul scontat, fiind împiedicate și de scăderea ritmului economiilor americană, europeană și asiatică, din perioada 2000-2003. Uriașa datorie a guvernului japonez (circa 150% din PIB) și îmbătrânirea populației sunt două dintre cele mai importante probleme. În aceste condiții, produsul intern brut, în anul 2002, a fost de 3,651 miliarde \$, rata de creștere a PIB-ului de 0,2%, iar venitul intern brut pe cap de locuitor de 28.700 \$. În decembrie 2001, forța de muncă număra 67,7 milioane de angajați (populația totală a fost estimată în anul 2003 la 127.214.499 de locuitori, iar rata de creștere anuală este de 0,11%), dintre care în servicii – 70%, în industrie – 25%, iar în agricultură – 5%. Rata șomajului, în statisticile din anul 2002, era de 5,4%.

În concluzie, problemele economice ale Japoniei sunt structurale. Aceasta înseamnă că schimbarea va continua să fie dificilă și înceată, economia fiind caracterizată de câteva aspecte ce trebuie revizuite¹¹: un sistem industrial bazat, în principal, pe cedarea piețelor și exporturi (profitabilitatea este văzută ca fiind mai puțin importantă în alocarea resurselor și în dezvoltarea industriilor și a firmelor); un sistem bancar, încă, perceput ca neperformant; un sistem regulator marcat de influența puternică a guvernului, ce limitează intrările libere și accesul pe piață, atât pentru firmele japoneze, cât și pentru potențialii competitori din afara granițelor; tendințe demografice negative (ce au drept rezultate: îmbătrânirea rapidă a populației; un raport între forța de muncă ocupată și pensionari favorabil acestora din urmă; o politică de imigrație restrictivă, ce reduce șansele de modificare a acestor tendințe demografice negative; constrângeri sociale asupra alegerii locului de muncă de către femei).

Pentru a contracara aceste dificultăți structurale, Japonia a inițiat trei principale politici de reformă: relaxarea politicilor monetare, ceea ce include asistența financiară din partea guvernului pentru marile bănci; creșterea nivelului cheltuielilor publice; stabilirea unui nivel modest de descentralizare (de exemplu, în serviciile financiare) și acordarea permisiunii investitorilor străini de a achiziționa bunuri japoneze din anumite domenii. Majoritatea specialiștilor consideră că

aceste eforturi sunt insuficiente pentru rezolvarea problemelor de fond ale economiei japoneze, iar fără o descentralizare strictă, stagnarea economică va continua.

În ceea ce privește cheltuielile pentru apărare, în anul 2002, acestea erau de 39,52 miliarde \$ și se prevede creșterea lor până la 40 de miliarde \$, în 2015. Majoritatea sistemelor militare japoneze sunt achiziționate la prețuri ce reflectă prețurile în dolari americani de pe piața mondială sau prețurile în yeni pentru bunurile de investiții, nu pentru cele de consum.

Forțele armate japoneze trebuie să se confrunte cu un mediu de securitate mult mai complex, date fiind preocupările vis-à-vis de percepția amenințării reprezentate de Coreea de Nord și îngrijorările legate de intențiile strategice ale Chinei. Prim-ministrul Koizumi a adoptat o politică de securitate puternic pro-americană, iar abordarea sa dură a problemelor legate de Coreea de Nord i-a adus un semnificativ suport public. Dorința de a fi mult mai activi în plan internațional s-a născut din sporirea tensiunilor cu Coreea, dar și din noile realități ale lumii post 11 septembrie 2001. Guvernul japonez a declarat public sprijinul pentru intervenția americană în Irak și a luat în considerare contribuția cu logistică la operațiile de reconstrucție. Mai mult, după momentul 9/11, Japonia a adoptat o serie de legi ce relaxează restricțiile constituționale asupra activităților militare și extind participarea japoneză la problemele de securitate internațională. Chiar dacă vecinii săi sunt încă suspicioși, Japonia pare a fi mult mai doritoare să iasă de sub protecția americană și să se implice activ în mediul internațional de securitate. Există pericolul ca această evoluție incrementală să submineze sau să pună în pericol securitatea internă. Japonia va rămâne una dintre marile puteri economice ale lumii, chiar dacă, în alte domenii, este într-un declin relativ. Acest declin, alături de emergența Chinei ca putere economică, politică și militară majoră, nu se constituie într-un factor ce favorizează stabilitatea regională.

O altă problemă deosebit de importantă pentru agenda de securitate japoneză este opțiunea nucleară a țării. Planificatorii din domeniul apărării și al securității au considerat mult timp că armamentul nuclear ar îndepărta Japonia de interesele sale naționale și nu i-ar îmbunătăți securitatea, ci ar amenința-o. Logica revoluției nucleare nu a fost niciodată parte a discursului

public referitor la opțiunile de securitate japoneze. Spre deosebire de țările europene și de SUA, în care avantajele și dezavantajele teoriei apărării nucleare au fost prezentate pe larg în mass-media, cetățenii japonezi au avut un minim de informații despre consecințele erei nucleare. Astăzi, ideea că Japonia este amenințată de Coreea de Nord și că aceasta din urmă își dezvoltă propriul arsenal nuclear a resuscitat interesul publicului pentru revizuirea unora dintre premisele politicii de securitate japoneze. Există și voci care susțin opțiunea nucleară¹². Din aceste motive, varianta alianțelor post-război este puternic sprijinită în Japonia (în special a celei cu SUA). Liderii politici ai Japoniei nu au exclus niciodată posibilitatea ca, în viitor, opțiunea nucleară să devină necesară din cauza circumstanțelor internaționale, deși Constituția postbelică nu permite o asemenea dezvoltare. Totuși, cea mai consistentă declarație de politică antinucleară rămân cele Trei Principii Non-nucleare (rezultat al evaluării politicii de securitate din perioada 1968-1970). De atunci, politica de securitate japoneză a fost revizuită de câteva ori, introducând și reevaluarea opțiunii nucleare a țării. Pe măsură ce Japonia se pregătea pentru a deveni un membru al Tratatului de Neproliferare Nucleară, impactul abandonării publice a politicii nucleare a dat naștere la noi dezbateri internaționale pe această temă.

Menținerea Japoniei sub protecția umbrelei nucleare a SUA a eliminat, în ultima jumătate a secolului trecut, nevoia de a dezvolta armament nuclear, însă faptul că aceasta reprezintă o virtuală putere nucleară (dacă există voința politică de a construi armament nuclear, potențialul tehnologic japonez permite acest lucru) menține crescut interesul comunității internaționale vis-à-vis de acest aspect. Unii analiști consideră că îmbunătățirea activității militare a Japoniei reprezintă un semn al ambițiilor sale militariste și nucleare, în timp ce alții sunt preocupați de implicațiile regionale ale participării mai active și aproape nerestricționate la securitatea internațională.

Premierul Koizumi a decis să accelereze negocierile privind participarea țării sale la programul american de apărare împotriva rachetelor balistice (BMD), determinat fiind de vulnerabilitatea resimțită de publicul japonez odată cu criza nucleară din Coreea de Nord. Această criză nu numai că a ridicat problema cooperării vis-à-vis de BMD, ci, mai mult, a mărit importanța

alianței americano-japoneze. Îmbunătățirea performanțelor sistemelor de interceptie americane Patriot 3 în cursul operației “Iraqi Freedom” a sporit încrederea japonezilor în BMD, ceea ce a dus la stoparea disensiunilor interne referitoare la rachetele balistice. Deși Japonia pare a fi pregătită pentru a implementa sistemul de apărare anti-rachetă, SUA se confruntă cu riscul de a pierde suportul grupurilor-cheie japoneze dacă nu vor acorda atenția cuvenită proiectului comun de cercetare și dezvoltare¹³.

În ceea ce privește participarea în organizațiile internaționale, principala problemă de pe agenda externă și de securitate a Japoniei se referă la ocuparea unui loc permanent în Consiliul de Securitate al ONU. Încă din 1991, aceasta depune eforturi consistente de angajare politică la nivel global, reflectate în participarea activă la conferințele internaționale de pace din Orientul Mijlociu (declarația prim-ministrului Koizumi referitoare la desfășurarea Forței Japoneze de Auto-apărare în Irak a provocat numeroase dezbateri pe plan internațional, fiind auzite și voci care susțineau că aceasta este o modalitate pentru Japonia de a deveni o putere militară și de a-și securiza interesele petroliere în zonă), Cambogia, CSI, Africa, fosta Iugoslavie, Timorul de Est și Afghanistan, dar și la operațiile ONU de menținere a păcii (Înălțimile Golan, Timorul de Est etc.). Reforma ONU este cu atât mai importantă pentru Japonia, cu cât țara este considerată a fi al doilea mare contributor la Organizație. Mai mult, după Uniunea Europeană, Japonia este încă al doilea mare donor de asistență în dezvoltare și joacă un rol din ce în ce mai activ în domeniul securității umane, de mediu și sanitare¹⁴.

Participarea în mecanismele de cooperare regională din Asia constituie un aspect la fel de important al politicii externe, ce este dovedit de legăturile strânse cu ASEAN (Summit-ul ASEAN+1, procesul ASEAN+3) și de rolul de partener de dialog în Forumul Regional ASEAN și de gazdă a Summit-ului APEC din 1995, Osaka. Recent, în calitate de partener de cooperare al OSCE, Japonia a lansat și o serie de inițiative individuale referitoare la Asia Centrală.

În concluzie, trebuie subliniat rolul pe care îl poate juca Japonia în mediul internațional de securitate. Nimeni nu va contrazice afirmația conform căreia securitatea acestei țări este inseparabilă de securitatea Asiei de Est. Date

fiind natura instabilă a mediului de securitate și moștenirea de după cel de-al doilea război mondial, rolul constructiv, pe care l-ar putea juca Japonia în îndeplinirea obligațiilor de securitate, ar putea consta în cooperarea cu scopul întăririi factorilor non-militari de securitate a regiunii. Asia de Est, ca și Europa și SUA, se află într-un amplu proces de evaluare a noilor riscuri și amenințări la adresa securității internaționale. În acest rol, de promotor al securității în dimensiunea sa non-militară, Japonia ar putea acționa mult mai eficient. În Asia de Est și Pacific, cu determinarea sa politică și un efort conștient, această țară este capabilă să devină o forță majoră constructivă care să mențină stabilitatea regiunii, aducându-și o contribuție necesară și semnificativă la securitatea globală.

CÂTEVA CONCLUZII - TENDINȚE GENERALE DE EVOLUȚIE ÎN ORIENTUL ÎNDEPĂRTAT

Este interesant de analizat ideea conform căreia Orientul Îndepărtat este o regiune atât „în tranziție”, cât și „de tranziție”¹⁵. Primul concept se referă, în principal, la tranziția sistemică și poate fi aplicat unei regiuni în dezvoltare. Tranziția sistemică cuprinde suma proceselor de tranziție existente la nivel național. Tranziția, odată ce este finalizată, va avea drept rezultat o regiune ale cărei caracteristici sunt complet diferite de cele de acum 50 de ani. Desigur că, după ce această stare este atinsă, va putea fi declanșat un nou proces de tranziție către un alt model de organizare regională sau statală. Acesta este și cazul Asiei de Est, regiune ce, în ansamblu, a îmbrățișat democrația, dar numai în dimensiunea sa economică, tranziția către o societate deschisă, pluralistă, modernă întârziind. Nu este surprinzător, întrucât piața este mult mai sensibilă la influențele externe decât dimensiunea culturală a unei societăți. Dacă stabilitatea este scopul principal, regiunea l-a atins în mare parte, deși nu există indicatori ai finalizării transformării. Pentru regiune, provocarea constă în asigurarea constanței schimbării. O modalitate de rezolvare a acestei provocări este gestionarea schimbării pe două niveluri: internațional și național. Un exemplu pentru primul nivel este procesul de transformare inițiat de SUA către China, deși nu este încă evident cum și de când a început și nici dacă va fi finalizat. Al doilea nivel vizează schimbările intervenite în

interiorul unui stat, iar situația este mult mai clară aici: schimbarea se petrece rapid în unele țări sau mai încet în altele, dar nu constituie un pericol semnificativ pentru regiune și, în plus, gestionarea proceselor reprezintă o responsabilitate a statelor individuale, nu a întregii regiuni.

În ansamblu, Asia de Est este profund afectată de globalizare (revoluția IT) și liberalizare (modelul „socialismului chinez” introdus progresiv de China), dar și de criza asiatică din anii 1997-1998 (cu importante consecințe politice, economice, financiare și sociale asupra țărilor ASEAN și Coreei de Sud, dar și, indirect, asupra Chinei, Japoniei și Taiwanului). Această criză pare să fi schimbat societățile din regiune la fel de mult ca și celelalte două procese, fiind o criză totală: a început ca una financiară, a devenit economică, apoi socială și politică. Din aceste motive, tranziția est-asiatică a fost profundă și dramatică, deși multe dintre schimbări au fost încununuate cu succes.

Se poate vorbi doar despre patru state care au posibilitatea de a juca un rol strategic în Asia de Est: SUA, Federația Rusă, China și Japonia. Pentru SUA și Federația Rusă, regiunea este considerată a fi mai mult o oportunitate decât o amenințare. Oportunitățile implică modalitățile în care regiunea se poate dezvolta și maturiza ca un grup de state democratice și piețe deschise, în timp ce amenințarea se referă la faptul că instabilitatea națională și regională va furniza anumitor indivizi și grupuri baza pentru a distruge propriile societăți în numele unor ideologii extremiste.

În acest cadru, China este o constantă în ecuația strategică sub-regională. Dezvoltarea sa economică și militară este acceptată ca fiind inevitabilă și este văzută ca o oportunitate, deși țări precum Vietnam și Filipine și-au manifestat îngrijorarea vis-à-vis de ambițiile chineze în sudul Mării Chinei. Aceste îngrijorări pot fi ameliorate datorită existenței unor factori inhibitori ai comportamentului agresiv al Chinei, cum ar fi relațiile bune cu vecinii din regiunea Asia-Pacific și cu SUA. Statele din Orientul Îndepărtat sunt, însă, conștiente de faptul că atractivitatea Chinei ca potențial investițional o transformă atât într-o sursă de profit, cât și într-o „conductă” de investiții pentru continent.

Japonia este, în general, ignorată ca forță în Asia, cel mult pe termen scurt. Stagnarea sa economică și reluctanța în ceea ce privește desfășurarea de forțe militare în sprijinul operațiilor

internaționale sunt văzute ca indicatori ai lipsei de oportunități, dar și de amenințări pentru regiune. În ciuda acestei imagini, Japonia reprezintă încă una dintre cele mai mari economii și va continua să joace un rol important în Asia de Sud. Tot în viitor, este posibil ca această țară să își extindă rolul militar astfel încât să sprijine stabilitatea și securitatea regiunii, de exemplu prin exerciții navale cu statele vecine și participarea la patrulile anti-piratare.

Regiunea Asiei de Est s-a schimbat considerabil începând cu 1949, însă transformările din ultimii 55 de ani sunt radical diferite de cele precedente. Schimbările pozitive includ: centrarea pe dialogul la nivel sub-regional și pan-regional; orientarea sistemelor politice către democrația liberală; transformarea sistemelor economice în unele orientate spre piețe și eliminarea barierelor comerciale; căderea în desuetudine a credințelor naționale tradiționale și orientarea către individualism și raționalism. În același timp, se poate vorbi și despre manifestarea unor tendințe negative, la nivelul întregului continent, nu numai în țările analizate aici, ce afectează securitatea și stabilitatea regiunii: amenințările militare convenționale și neconvenționale; amenințările terorismului internațional și ale rețelelor radicale; traficul de stupefiante și de ființe umane; pirateria maritimă în apele Asiei de Sud-Est; amenințările interne de natură economică, socială, politică și etnico-religioasă, la adresa stabilității interne a statelor; disputele teritoriale din sudul Mării Chinei.

NOTE

¹ Viața politică chineză aduce în prim-plan Partidul Comunist Chinez, celelalte mici grupări politice fiind sub controlul strict al acestuia, și Partidul Democrat Chinez, ce pare a fi potențialul rival al partidului de guvernământ. Cu toate acestea, Partidul Comunist Chinez trece printr-o criză de identitate, cauzată de abandonarea tradițiilor ideologice și de încercarea de a-și legitima statutul prin creșterea economică înregistrată în orașe, concomitent cu asumarea rolului de reprezentant al intereselor maselor și al identității naționale chineze. Hu Jintao și noua sa echipă au o abordare mult mai populistă a guvernării, chiar dacă este evident că partidul nu va renunța la monopolul puterii. Din aceste motive, ruptura dintre economia pluralistă în plină dezvoltare și guvernarea unui singur partid va crește în viitor, rezultatul fiind contestarea puterii de

către cei care au legitimat-o (țărani și muncitorii).

² Din punct de vedere economic, în ultimii ani, China a înregistrat o creștere spectaculoasă (în anul 2002, creșterea reală a produsului intern brut a fost de 8%, iar rata inflației a fost de -0,8%). Cifrele arată că populația care trăiește sub limita de subzistență reprezintă 10% din populația totală (aprox. 1.286.975.468 locuitori, estimare 2003), forța de muncă numără 744 milioane de oameni, iar șomajul are o rată de 10% în zonele urbane (mult mai crescut în mediul rural). Toate acestea au la bază un buget de 224,8 miliarde \$ și cheltuieli de 267,1 miliarde \$ (2000) – date preluate din CIA, The World Factbook 2003, <http://www.cia.gov>.

³ CHAUPRADE, Aymeric și Francois THUAL, Dictionar de geopolitică, Ed. Corint, București, 2003.

⁴ MEDEIROS, Evan, Analyzing China's Defense Industries and the Implications for Chinese Military Modernization, RAND Corporation, 2004.

⁵ ASEAN (partener de dialog), G-77, ONU (este membru permanent al Consiliului de Securitate), Organizația Mondială a Comerțului etc.

⁶ China este implicată în dispute complexe asupra Insulelor Spratly cu Malaiezia, Filipine, Vietnam și, posibil, Brunei, pentru rezolvarea cărora, în noiembrie 2002, a semnat „Declarația referitoare la comportamentul părților în sudul Mării Chinei”, un mecanism pentru eliminarea tensiunilor lipsit de un cadru legal în ceea ce privește „codul de comportament”. Alte dispute și tensiuni se înregistrează în următoarele zone: granița militarizată cu India (au fost organizate peste 13 runde de mese de lucru pentru rezolvarea acestei dispute); dispute asupra graniței cu Tadjikistanul; dispute aflate în curs de rezolvare asupra graniței cu Kazahstanul; imigrația ilegală din Coreea de Nord; demarcarea granițelor maritime și a zonelor comune de pescuit cu Vietnamul; ocuparea, de către China, a Insulelor Paracel, ce sunt revendicate de Vietnam și Taiwan etc. (conform CIA, The World Factbook 2003).

⁷ Din punct de vedere al domeniului securității, cele două țări s-au confruntat, în 1962, cu un război de graniță, ce a deteriorat relațiile chinezo-indiene din următorii ani. Mai mult, testele nucleare indiene din 1998 au fost interpretate de către China drept o manevră ostilă, situația luând amploare când ministrul indian al Apărării a declarat că RPC este principala amenințare la adresa securității Indiei (LAL, Rollie, China's

Economic and Political Impact on South Asia, RAND Corporation, 2003). Relațiile s-au îmbunătățit odată cu decizia Indiei de a accepta formal că Tibetul este o parte a Chinei. Această nouă abordare pozitivă a relațiilor s-a manifestat mai ales în domeniul exercițiilor militare bilaterale (noiembrie 2003). Ambele țări s-au implicat într-un exercițiu naval de căutare și salvare de-a lungul coastei Shanghaiului, ce a avut ca principal rezultat creșterea nivelului de încredere între cele două armate.

⁸ În absența unor astfel de discuții oficiale între cele două părți, Centrul pentru Studii Strategice și Internaționale, Washington, pe de o parte și Fundația pentru Studii Internaționale Strategice de la Beijing și Departamentul pentru Controlul Armamentelor al Ministerului Chinez de Externe, pe de altă parte, au inițiat un proiect ce urmărește îmbunătățirea relațiilor din domeniul nuclear dintre SUA și China. Proiectul include: vizite reciproce la nivel înalt, briefing-uri și consultații cu specialiști din ambele țări, activități comune de cercetare și publicații. Principalul scop este ca, în viitor, SUA și RPC să reia discuțiile strategice și să înceapă un dialog mult mai serios și realist, pentru a putea menține o relație stabilă în eventualitatea construirii sistemelor de apărare anti-rachetă (vezi The Center for Strategic and International Studies, The Evolving US-China Strategic Nuclear Dynamic, Washington, 2004).

⁹ ROY, Denny, China's Pitch for a Multipolar World. The New Security Concept, în „Asia-Pacific Security Studies”, Asia-Pacific Center for Security Studies, vol. 2, nr. 1/2003.

¹⁰ CHAUPRADE, Aymeric și Francois THUAL, op. cit., 2003.

¹¹ WOLF, Charles, Asian Economic Trends and Their Security Implication, RAND Corporation, 2000.

¹² SMITH, Sheila, Japan's Future Strategic Options and US-Japan Alliance, în „Japan's Nuclear Option: Security, Politics, and Policy in the 21st Century”, Stimson Center, 2003.

¹³ FOUSE, David, Japan Gets Serious about Missile Defense, în Asia-Pacific Center for Security Studies, vol. 2, nr. 4/2003.

¹⁴ SIPRI Database, 2004.

¹⁵ ROLFE, Jim, The Asia-Pacific: A Region in Transition, Asia-Pacific Center for Security Studies, 2004.

RELAȚIA CU MASS-MEDIA ÎN OPERAȚIA INFORMAȚIONALĂ ANTITERORISTĂ

Colonel Marius CRĂCIUN

As a social phenomena and a “champion” in the asymmetrical conflicts hierarchy, terrorism has a huge mediated impact. Too often we watch Breaking News on TV channels regarding a new terrorist act. And the treacherous “tool” is mass-media.

Due to the actual situation the increased international co-operation is required on combating terrorism.

Fenomen social de factură aparte și “champion” în ierarhia conflictelor asimetrice, terorismul a dobândit în acest început de secol și mileniu, prin amploarea și diversitatea formelor de manifestare, impactul mediatic și viteza de circulație a informației, un caracter global, o extindere la scară planetară. Din ce în ce mai des, pe ecranele mijloacelor media apar cuvintele “Breaking News”, semnalând o nouă acțiune teroristă, de o violență în permanentă ascensiune, un nou vector de răspândire a groazei, care tulbură profund viața normală a societății, punând în pericol chiar existența și funcționarea unei democrații cu tradiții. Iar unealta “perfidă” de transmisie este mass-media!

Analizând capacitatea de persuasiune, experții au concluzionat că mondializarea transmisiilor de televiziune face ca imaginile să fie mult mai eficiente informațional decât informațiile scrise, iar “atentatele teroriste de la 11 septembrie au dovedit încă o dată irezistibilul potențial emoțional al informației evenimentiale”¹.

De fapt, apariția unor canale de știri arabe, precum Al-Jazeera sau Al-Arabiya, a schimbat pentru totdeauna peisajul mediatic al știrilor. În opinia unor reputați specialiști, “televiziunea Al-Jazeera a devenit sursa primordială de informații și mai ales de imagini terifiante necenzurate – unele la limita suportabilității, referitoare la victimele civile”². Aplicarea unor principii de management moderne și exclusivitatea unor asemenea imagini

au făcut ca acest post de televiziune “să fie solicitat pentru contracte de preluare a imaginilor sale de aproape toate televiziunile occidentale”³, generând, astfel, prin autoritatea sa și accesul pe piața occidentală, un canal ideal pentru propagarea ideilor organizațiilor teroriste fundamentaliste și câștigarea suportului popular în lumea arabă.

Numărul mare de victime, distrugerile materiale importante⁴, impactul mediatic din ce în ce mai mare⁵, care duc la menținerea și dezvoltarea, la noi dimensiuni, a climatului de insecuritate dus până la groază, timpii de reacție ai organismelor statale cu responsabilități, poate cu excepția recentului atac de la Madrid, unde principalii vinovați au fost arestați rapid, toate au scos în evidență eficiența actului terorist.

Pentru că o componentă de bază a operației informaționale antiteroriste este relația cu mass-media, vom încerca să abordăm și să aprofundăm acest subiect, folosind și câteva studii de caz.

Procedurile de lucru specifice războiului mediatic sau informațional încep să-și facă apariția pe mesele comandanților și statelor majore de la toate nivelurile, antrenamentul pentru susținerea unui interviu începe să devină o activitate obișnuită, iar factorii de conducere încep să se obișnuiască cu ideea că viteza de reacție a mass-media este superioară vitezei de circulație a informației din sistemul militar. Capacitățile logistice deosebite ale unui concern media ca CNN pot crea disfuncții în ciclul decizional politico-militar.

Structurile specializate elaborează strategii mediatice la nivelul MApN, modele de campanii mediatice, proceduri de operare în vigoare (Standing Operating Procedures – SOP) și alte asemenea instrumente de planificare a acțiunilor militare în relația cu mass-media.

Rezultatele operațiilor informaționale desfășurate scot în evidență potențialul promițător, “acestea dovedindu-se uneori comparabile cu cele obținute de pe urma clasicelor confruntări armate”, faptul că “supremația în viitor nu aparține neapărat

celui mai puternic, ci aceuia care va reuși să obțină și mențină (...) controlul informațional asupra minții și sufletelor celorlalți”⁶, iar pătrunderea mijloacelor mass-media în cele mai sărace zone de pe glob oferă eventualilor “jucători” o nouă unealtă extrem de atractivă.

Din punctul de vedere al relațiilor publice, obținerea și menținerea încrederii și sprijinului cetățenilor, a opiniei publice pentru acțiunile armatei reprezintă un obiectiv strategic. Imaginea publică a armatei este o componentă a capacității sale de luptă, ținând cont de faptul că sprijinul populației se materializează în susținerea, la nivel public și politic, a alocării resurselor necesare⁷.

Relații cu mass-media în operația informațională antiteroristă

Considerăm necesară o analiză a câtorva crize teroriste, iar pe baza acesteia, desprinderea unor concluzii și direcții de acțiune.

Un prim exemplu care merită analizat este cel referitor la ocuparea teatrului Dubrovka din Moscova, în seara zilei de 23 octombrie 2002, de către un comando terorist format din 50 de cecenii. Aceștia, înarmați cu arme automate, grenade și încărcături explozive de diferite dimensiuni, au luat ostatici peste 700 de persoane (din care circa 70 de cetățeni străini).

Gestionarea crizei teroriste, din punct de vedere informațional, a avut de suferit, generând greșeli de procedură cu repercusiuni directe asupra succesului intervenției contrateroriste.

O primă greșală a forțelor de intervenție a fost aceea că nu au stabilit o structură de relații publice încă din primele momente ale crizei. Astfel, neavând o structură specializată de gestionare, care să stabilească “regulile de bază” în abordarea mediatică a crizei teroriste, s-au creat porțițe prin care teroriștii au putut afla informații extrem de utile despre ceea ce se întâmpla în afara teatrului.

Spre exemplificare, un reporter i-a cerut producătorului spectacolului să descrie amănunțit harta clădirii și intrările pe unde ar putea pătrunde forțele speciale în cazul unei eventuale riposte contrateroriste. Producătorul l-a întrebat dacă nu este riscant să vorbească despre aceste amănunte, însă, la insistența reporterului, a furnizat astfel teroriștilor prima informație prețioasă.

Alți prezentatori de știri au furnizat informații de valoare pentru teroriști în legătură cu intențiile

forțelor de ordine, intervievându-i pe reporterii din presa scrisă, aflați la fața locului, despre pregătirile de intervenție și când se va produce luarea cu asalt a clădirii. Pentru a contracara aceste fenomene, oamenii politici de notorietate au cerut public ziaristilor, prin intervenții televizate în direct, să fie mai circumspecți și să nu divulge detalii referitoare la posibile acțiuni desfășurate de forțele speciale și de celelalte structuri responsabile cu gestionarea crizei teroriste.

Un alt procedeu de contracarare, neproductiv într-o societate democratică, dar folosit cu succes de Ministerul Mass-Media din Rusia, a fost acela de a închide postul de televiziune Moskovia, care a prezentat pe larg informații despre posibilitățile de acțiune ale trupelor speciale în situații de criză, sub acuzația de încălcare a legislației în vigoare referitoare la mediatizarea unor astfel de situații.

Postul de radio Vocea Moscovei s-a aflat într-o situație similară și era pe punctul de a fi suspendat, pentru publicarea unui interviu cu unul dintre teroriști pe pagina sa web. Responsabilii acestui post de radio au reacționat rapid, reușind să scoată la timp interviul de pe respectivul site.

Trebuie menționat că și teroriștii au planificat și desfășurat o operație informațională, luând în calcul și contând pe reacțiile mass-media. S-a folosit în mod intens Internetul, atacul fiind, de altfel, revendicat pe un site cecen. În încercarea de a crește impactul psihologic al acțiunilor sale, liderul teroriștilor, Movsar Baraev, a afirmat în mod repetat că, dacă va fi dat pe post interviul care i s-a luat, va elibera câțiva ostatici. Ministerul Mass-Media a amenințat cu suprimarea licenței de emisie și majoritatea posturilor de televiziune nu au dorit să-și asume un asemenea risc.

Cu toate acestea, din dorința de exploatare la maxim a elementelor senzaționale ale evenimentului, pentru a atrage o audiență cât mai mare, postul de televiziune RenTV s-a arătat a fi foarte mândru de faptul că este singurul post cu care teroriștii au luat legătura.

S-a încercat punerea greșelilor comise de jurnaliști pe seama lipsei de experiență, mulți dintre ei fiind pentru prima oară într-o astfel de situație. De altfel, considerăm că, și la noi, reporterii, majoritatea fără experiență militară, ar face față cu greu situațiilor de criză. În sprijinul celor afirmate, putem aduce argumentul cu tragica pierdere a vieții reporterilor unui post național de televiziune la catastrofa de la Mihăilești, din acest

an. Ca mod de preîntâmpinare a producerii unor astfel de situații, opinăm că, în cadrul cursurilor de pregătire cu reporterii civili, curs organizat de structura de relații publice a MApN, ar trebui să fie incluse în program și problemele de abordare a unei crize teroriste de către mass-media.

Criza generată de atacul terorist din gările Atocha, Santa Eugenia și El Pozo din Madrid oferă un alt exemplu de gestionare defectuoasă a unei crize teroriste, cel puțin la nivel guvernamental. Deși vectorii media și analiștii politici de renume internațional, cum ar fi cei de la publicația *The Times*, au lansat ipoteza că „brutalitatea atacurilor pare să semene bine cu caracteristicile atacurilor lansate de Al-Qaeda și simpatizanții săi”, guvernul spaniol a insistat în a acuza, fără dubiu, organizația separatistă ETA. Primele declarații oficiale împotriva ETA, formulate imediat după producerea atacurilor și mult prea repede în raport cu demersul firesc de strângere a dovezilor, au favorizat partidul aflat la conducere, a cărui poziție, de respingere a oricărui compromis cu radicalii basci, era bine cunoscută.

Reacția populară nu a întârziat să apară. Treptat însă, sloganul de condamnare „Basta ya! ETA no!” („Ajunge! Fără ETA!”), scandat în unanimitate de spanioli în ziua și noaptea imediat următoare atacului, a devenit „Aznar, por tu culpa pagamos todos!” – („Aznar, din vina ta plătim toți!”) și „Aznar, tu apoyo a Bush te ha salido caro: 200 muertes!” – („Aznar, ajutorul dat lui Bush te-a costat scump: 200 de morți!”⁸). Reprezentanții partidului de guvernare au continuat să acuze ETA, chiar și după ce ETA a negat orice implicare în atentat, iar unele indicii incriminau Al-Qaeda.

Abia după descoperirea unei camionete cu o încărcătură explozibilă și versete coranice, guvernul spaniol a schimbat brusc datele situației, indicând terorismul islamic, a inclus ca ipoteză Al-Qaeda și a încercat să evidențieze promptitudinea cu care au fost arestați ca suspecți trei marocani și doi spanioli de origine hindusă.

Din analiza cazului spaniol, putem trage concluzia că, cel puțin din punct de vedere mediatic, gestionarea crizei trebuie făcută de specialiști neînregimentați politic, care să scoată în evidență interesul național și mai puțin interesul de partid.

Un al treilea exemplu este cel al gestionării mediatice după atacul asupra contingentului bulgar dispus în perimetrul Universității din Karbala, Irak, din 27.12 2003, soldat cu 6 morți. Atacul a

fost minuțios planificat și coordonat, astfel încât să producă pierderi cât mai multe. Trei persoane, între care un trăgător cu armă automată, aflate în cabina unei autocisterne ZIL, încărcată cu exploziv și proiectile, cu motorul protejat împotriva gloanțelor prin adăugarea unor plăci de metal, au forțat intrarea în bază. Militarii bulgari care au observat pericolul atacului au dat alarma și, împreună cu ceilalți militari din pază, au executat foc asupra camionului-capcană, timp de aproximativ 3-4 minute, încercând oprirea autocisternei înainte de intrarea acesteia în zona punctului de control. Autovehiculul nu a putut fi oprit și a înaintat cu viteză mică până în apropiere de intrarea în baza militară, unde a explodat. Persoanele din cabina vehiculului au fost ucise de focul executat asupra lor, dar mașina a continuat deplasarea, păstrându-și direcția, deoarece șoferul avea ambele mâini prinse de volan cu cătușe, astfel că, după decesul acestuia, volanul nu s-a mișcat suficient pentru schimbarea direcției.

Când militarii bulgari au realizat că nu pot opri vehiculul, s-au retras de pe pozițiile de tragere, însă o parte din ei au fost surprinși de deflagrația puternică și au decedat.

Autoritățile naționale bulgare cu responsabilități în domeniul mediatic au reușit, în linii mari, să țină fenomenul sub control, respectând principiile și procedurile standard pentru astfel de situații: numele victimelor nu au fost făcute publice până nu s-au anunțat familiile, conducerea politico-militară și-a exprimat public, folosind toți vectorii mass-media, voința politică de a continua misiunea în cadrul coaliției.

Mai puțin pregătiți au fost însă pentru a contracara efectele produse la nivelul forțelor din teatru, pentru a preîntâmpina și contracara reacțiile unor militari demoralizați din cadrul contingentului bulgar, astfel că peste 30 de militari au cerut repatrierea. Lipsa unor vizite la nivel înalt, un număr insuficient de declarații publice de sprijin al militarilor, salariile insuficient de „motivante”, ca și compensațiile guvernamentale acordate victimelor, au generat reacțiile acestor militari.

Ulterior, o parte din problemele amintite aici au fost rezolvate, însă experiența dobândită a costat șase vieți omenești.

Un ultim exemplu preluat spre analiză este un tip de acțiune teroristă din ce în ce mai prezent, și anume răpirea străinilor aflați pe teritoriul Irakului, folosită ca instrument psihologic de presiune

asupra guvernelor care au trupe sau afaceri în Irak. Expertul britanic în terorism Paul Wilkinson arăta că luarea de ostatici este o armă din ce în ce mai importantă pentru grupările militante din Irak. "Irakul e doldora de ținte ale coaliției, ceea ce le oferă oportunitatea de a folosi răpirea ca pe o tactică și le stimulează apetitul pentru metode care depășesc guvernele, atingând opinia publică"⁹.

În teritoriul irakian acționează mai multe grupări militante separate. Armata Islamului, grupare bănuită de răpirea filipinezului Angelor de la Cruz, a obținut un succes răsunător prin retragerea contingentului filipinez. Gruparea al-Tawhid wal Jihad pretinde că se află în spatele decapitării americanului Nicholas Berg și a sud-coreeanului Kim Sun-il, a răpirii și decapitării celor doi șoferi bulgari. Gruparea Al-Tawhid wal Jihad este condusă de militantul iordanian Abu Musab al-Zarkawi, acuzat de SUA că ar avea legături cu al-Queda. Apariția grupării Brigăzile Verzi, care a luat ostatici patru italieni, dintre care unul a fost ucis, a grupărilor Replica Islamică și Ansar al-Sunna, indică o adevărată inflație de grupări militante care se opun forțelor coaliției.

Decapitățile făcute public, pe site-uri Internet, cunoscute pentru preluarea mesajelor militanților islamiști, constituie noua armă psihologică a teroriștilor.

Decapitarea lui Nicholas Berg demonstrează că aceste grupuri teroriste au devenit proactive. Unul din cei patru teroriști prezenți în imaginile publicate pe site-ul islamist, înarmați și mascați, probabil membri ai grupării lui Abu Musab al-Zarkawi, a citit o declarație în care musulmanii erau chemați să răzbune abuzurile din închisoarea Abu Ghraib. Aceasta arată că teroriștii urmăresc ce se întâmplă în arena mondială și încearcă să obțină, prin actele lor, rezultate cu caracter politic.

Persistența imaginii "standard", cu drapele, lozinci, teroriști înarmați și ostatici îngenunchiați, denotă dorința respectivelor grupuri de a-și crea o imagine de martiri, de luptători pentru libertate și dreptate, „de eroi” în ochii populației care îi sprijină. Poate că tocmai această dorință de legitimitate ar trebui să fie centrul de greutate, punctul vulnerabil care trebuie exploatat informațional.

Cazul lui Paul M. Johnson Jr., inginerul american în vârstă de 49 de ani, care lucra în Arabia Saudită pentru compania Lockheed Martin, răpit în a doua decadă a lunii iunie, trebuie menționat, întrucât arată capacitatea

„profesionistă” a organizațiilor teroriste de a-și desfășura propria campanie informațională. Ulterior răpirii, fotografii ce prezentau decapitarea sa au fost postate pe diverse site-uri islamiste, apoi a fost difuzată o înregistrare video, ce prezenta decapitarea acestuia, pentru ca, o săptămână mai târziu, numărul acestora să crească.

Înregistrarea video, care durează aproximativ două minute și cuprinde imagini ale unor tancuri și elicoptere ale coaliției și mai multe case distruse, se intitulează "Vocea Jihadului: Scoateți necredincioșii afară din Peninsula Arabică". În înregistrare, un bărbat cu fața acoperită este arătat în timp ce-l decapitează pe Johnson cu un cuțit, victima fiind așezată pe abdomen, pe o saltea. Bărbatul arată spre cameră capul victimei, iar apoi îl așază pe spatele acesteia. Unul dintre criminali șterge apoi cuțitul de sânge pe salopeta portocalie a lui Johnson¹⁰.

Folosirea Internetului ca "agent de legătură" și a diferitelor site-uri islamiste pe post de căsuțe poștale, pentru răspândirea mesajelor de diferite tipuri, de la cel de revendicare a atacurilor la cele de amenințare sau ultimatumuri, urmărește creșterea psihozei unui atac terorist în rândul populației, în scopul slăbirii sprijinului politic la adresa guvernelor.

Cazul americanului Benjamin Vanderford care a "simulat" o execuție în propriul garaj, folosind toate elementele de recuzită enumerate mai sus, execuție preluată și difuzată ulterior de un site islamist, arată, pe de o parte, că tehnologia de azi permite pregătirea unor "suporteri" de război psihologic cu mijloace neprofesionale, "de garaj", achiziționate de pe piață, iar pe de altă parte, că veridicitatea unor asemenea mesaje trebuie verificată și analizată cu minuțiozitate¹¹.

Ca măsuri de contracarare a influenței informaționale a organizațiilor teroriste ar putea fi următoarele¹²: consolidarea încrederii cetățenilor în conducerea politico-militară și în profesionalismul structurilor cu atribuțiuni anti sau contrateroriste; diminuarea sau chiar lichidarea, prin măsuri active și pasive, a campaniei informaționale a organizației teroriste respective; consolidarea moralului forțelor de intervenție din cadrul structurilor cu atribuțiuni pentru prevenirea descurajării și demobilizării acestora; consolidarea moralului populației și continua educație antiteroristă; prevenirea, contracararea sau atenuarea stărilor de nesiguranță, frică și panică

generate de teroriști. Într-o criză teroristă, mass-media pot prezenta situația de pe patru paliere, cu diferite “raze de acțiune”.

Un prim palier ar fi locul atacului, prin corespondenții radio-tv și din presă scrisă, unii putând fi chiar atașați unităților care execută misiuni antiteroriste sau intervenția antiteroristă și prezentând știri spectaculoase, dar puternic segmentate de raza vizuală redusă. Trebuie avut însă în vedere că media din zona operațională, cu posibilități de transmitere în timp real la nivel mondial, poate fi o sursă prețioasă de informații pentru adversar. De aceea, responsabilii cu protecția informațiilor și cu relațiile publice trebuie să ia în calcul aceste considerații, atunci când stabilesc ce aspecte ale informațiilor necesită protecție. Aceștia trebuie să concluzioneze cu reprezentanții media, pentru a evita divulgarea unor informații ce ar putea mări riscul pentru forțele proprii.

În acest sens, se cuvine subliniată acțiunea organelor specializate ale US Army care au adoptat sistemul reporterilor „încorporați” în diferite unități, după ce, în prealabil, au „negociat” cu reprezentanții mass-media niște reguli de ”bună purtare” ce s-au constituit într-un document oficial.

Un al doilea palier îl constituie declarațiile și briefing-urile de presă, desfășurate de conducerea politico-militară și structurile implicate în acțiune. Activitatea de relații publice pe acest palier trebuie gestionată cu multă atenție și profesionalism, de la înființarea imediată a unui centru de presă până la asigurarea multilaterală din punct de vedere logistic.

Un al treilea palier îl constituie analiștii politico-militari, experții în materie de securitate, de regulă foști membri ai structurilor militare de intervenție, care sunt invitați pentru a comenta, interpreta știrile și explica cetățenilor diferitele acțiuni care se desfășoară. Sunt de notorietate comentariile din după-amiaza zilei de 11 septembrie 2002 ale invitaților postului de televiziune CNN, care, în marea lor majoritate, au reușit să explice ce se afla în spatele a ceea ce se vedea pe ecran. În acea perioadă, în SUA, s-au desfășurat și acțiuni de contracarare a unor efecte indirecte ale atacurilor, cum ar fi fluctuațiile de pe piețele de capital¹³.

Nu în ultimul rând, un alt palier îl constituie declarațiile interne și externe, de condamnare a acțiunilor teroriste și de sprijin pentru acțiunile

conducerii politico-militare.

Gestionarea corespunzătoare a acestor acțiuni, îndeosebi a primelor trei paliere, poate conduce la obținerea de rezultate pozitive imagologice, cu impact asupra opiniei publice și moralului populației.

Pentru planificatorul militar, componenta acțională în aceste situații, pentru relația cu mass-media și publicul larg, se poate concentra în rigorile și cadrul unei operații informaționale. De aceea, identificarea unor direcții, teme, procedee, chiar și ținte, se poate face în prealabil, toate aceste date concretizându-se într-o anexă a Planului de operații, intitulată Operația Informațională Antiteroristă.

Totuși, în eventualele demersuri de gestionare a fenomenului mediatic, trebuie să fim conștienți de o anumită limitare dată de aversiunea vectorilor mass-media autohtoni față de orice formă de centralizare, planificare și coordonare, limitare care a ieșit în evidență în mod deosebit în cadrul dezbaterii pe marginea Strategiei de contracarare a acțiunii de deformare a imaginii României, făcută publică în primăvara anului 2002.

În cadrul aceluiași demersuri, considerăm că nu trebuie exagerat sau căzut în desuetudine cu măsurile politico-administrative și propagandistice, pentru a nu crea efectul invers de respingere sau denigrare. Unele state cu experiență în întocmirea planurilor cincinale, așa cum este Rusia, ce a lansat un program similar pentru educația patriotică a cetățenilor, pentru revigorarea măreției “mamei Rusia”, prin folosirea unor simboluri cu specific național, cu persoane istorice glorioase¹⁴, însă, deși au o strategie la nivel național, nu s-au dovedit în măsură să gestioneze cu același succes crize teroriste sau elemente de management al consecințelor unui atac terorist.

La nivelul armatei, pentru desfășurarea operației informaționale antiteroriste, sunt câteva direcții extrem de importante ce trebuie urmate, astfel: alinierea la procedurile NATO și UE; planificarea din timp și exersarea reacției INFO OPS în situația unei crize teroriste, continuarea pregătirii reprezentanților mass-media în diferite tabere de instruire, unde însă să se abordeze și problemele antiteroriste și de management al crizelor teroriste.

La nivel național trebuie continuată aplicarea principiului informării continue și a creșterii ponderii acțiunilor ofensive de educație a

populației și cu efect descurajator pentru potențialii teroriști. Publicarea în mass-media și pe Internet a nivelurilor de alertă teroristă la nivel național constituie un alt exemplu de educare a populației. Realizarea unor emisiuni unde să se prezinte activitatea desfășurată de structurile cu atribuțiuni, atât cât pot fi făcute public, contribuie la această pregătire.

Proceduri de acțiune în relația cu mass-media

Într-un mediu suprainformatizat, operațiile media, ca parte integrantă a operațiilor informaționale antiteroriste, au un rol esențial în succesul general al combaterii terorismului. Ca parte indispensabilă a unei campanii informaționale, acestea au un rol foarte important în planificarea și conducerea operațiilor informaționale (INFO OPS).

Operațiile media sunt planificate și conduse ca parte integrantă a INFO OPS, cu scopul de a aduce clarificări specifice atât militarilor, cât și mediului civil național și internațional, care vor contribui la luarea deciziilor și la succesul operațiilor militare, menținând, în același timp, scopurile și obiectivele stabilite pentru campania informațională. Operațiile media ajută comandantul în comunicarea informațiilor și a mesajelor către publicul intern și extern, referitoare la acțiunile antiteroriste.

Activitatea de relații publice, în situații de criză teroristă, este considerată o misiune de luptă și trebuie să i se acorde importanța cuvenită, inclusiv în procesul planificării, repartizării resurselor și integrării în cadrul de ansamblu al operației informaționale.

Structurile de gestionare a crizei teroriste și de comandă, de la toate nivelurile, vor trebui să urmărească coordonarea, integrarea și sincronizarea operațiilor media. Informațiile transmise și impactul lor sunt un element esențial în operațiile media. Orice nesincronizare va duce la pierderea credibilității.

Relatările presei militare și civile, reportajele media influențează percepția militarilor, familiilor acestora, liderilor publici și politici și afectează intensitatea și durata operațiilor antiteroriste.

Compartimentul de relații publice al structurii care gestionează criza teroristă conduce toate activitățile de relații publice din zona de acțiune, întocmește documentele de planificare a

comunicării și se asigură că activitatea de relații publice este în concordanță cu planul INFO OPS. Împreună cu structura CIMIC și de secretariat, menține legătura, pe plan local, cu reprezentanții administrației publice și, uneori, cu alte structuri și agenții din cadrul sistemului național de apărare, gestionează relațiile cu presa locală.

Specialiștii în relații publice participă la planificarea și conducerea INFO OPS, asigură consilierea comandantului, fac evaluări din punct de vedere al impactului media, furnizează informații și analizează mediul informațional unde va avea loc operația, realizează planuri de contingență pe specific, dezvoltă strategii și contribuie la implementarea prevederilor INFO OPS în operațiile media.

Principalele elemente ale unei operații media cu caracter antiterorist sunt: colectarea, analiza și interpretarea informațiilor; identificarea și analizarea audienței; contribuția la identificarea potențialelor ținte și a temelor campaniei informaționale, formularea și transmiterea mesajelor.

Pentru gestionarea cât mai bună a crizei, din punct de vedere al relației cu mass-media, enumerăm câteva elemente strict necesare succesului: se vor realiza campanii de informare proprii și se vor furniza informații, mesaje către structurile subordonate, pentru a le ajuta la realizarea produselor informaționale; compartimentul de relații publice sau structura special creată pentru gestionarea crizei teroriste va furniza informații presei locale și ziariștilor acreditați și va realiza produse media pentru nivelul strategic, care vor fi difuzate presei naționale și internaționale; se vor identifica și întocmi liste cu specialiști, cu pregătire și în domeniul protecției informațiilor, în măsură să poată fi invitați la diferite posturi în rol de comentator-expert.

Se mai poate contacta Consiliul Național al Audiovizualului pentru a pune la dispoziția membrilor săi un set de reguli de bază, a-i consilia în problemele specifice. Se pot pregăti lideri de opinie recunoscuți pentru a face diferite declarații de condamnare a actelor teroriste.

*

În condițiile actuale – după atentatele din Statele Unite ale Americii, Spania, Irak și Afghanistan –, se impune intensificarea și

perfecționarea cooperării internaționale în combaterea terorismului. Acțiunile politice care exprimă unitatea democrațiilor în fața încercărilor de dezbinare, cum a fost recentul refuz de “armistițiu” oferit de bin Laden statelor europene, restrâng libertatea de manevră a organizațiilor teroriste. În aceeași idee, ca rezultat al acțiunilor antiteroriste concertate, statele care finanțează organizațiile teroriste sunt în declin, izolarea internațională a grupărilor teroriste este în creștere, iar teroriștii au început să fie aduși în fața justiției, transmițând astfel un alt mesaj important – de determinare, hotărâre și unitate.

Pe baza recenteii experiențe spaniole, a reacției statelor UE la mesajul de “armistițiu” atribuit lui bin Laden și a analizei trendurilor acționale ale principalelor organizații teroriste, concluzionăm că acestea urmăresc slăbirea coaliției implicate în lupta împotriva terorismului, inclusiv prin atacuri de răsunet și impact asupra populației civile, ce pot genera schimbări politice cu impact militar în diferite teatre.

Analizând calendarul internațional și cel intern din acest an, ne exprimăm opinia că, pe timpul evenimentelor cu mare impact mediatic, Olimpiada, alegerile electorale din mai multe state, inclusiv România, s-a evidențiat și se evidențiază un risc crescut al unui atac terorist de răsunet împotriva unei ținte militare sau civile. În consecință, gestionarea din punct de vedere al imaginii va fi de importanță vitală în rândul măsurilor de contracarare, descurajare și limitare a efectelor unei crize teroriste.

NOTE

¹ Călin HENTEА, Arme care nuucid, Editura NEMIRA, 2004, p. 18.

² Ibidem, p. 176.

³ Ibidem.

⁴ Efectele acțiunilor teroriste din 11 septembrie 2001, de la New York și Washington - S.U.A., sunt mai mult decât edificatoare – în jur de 3500 de victime și pagube materiale încă neevaluate în totalitate. Numai înlocuirea infrastructurilor informatice și telefonice, ca urmare a prăbușirii bursei situate în World Trade Center, au depășit 15.8 miliarde dolari.

⁵ În acest sens, expertul britanic Brian Jenkins a declarat în anul 1974 că există păreri care susțin că “terorismul este teatru”.

⁶ Călin HENTEА, op.cit., p. 21.

⁷ Carta albă a securității și apărării naționale, Guvernul României, 2004, p. 53.

⁸ Irena MARICA, Madrid - eșec politic sau al strategiilor de comunicare?- www.sri.ro.

⁹ Evenimentul Zilei, 19 Iulie 2004.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Libertatea, 13 august 2004, p. 16.

¹² Constantin HARIUC, Identificarea și contracararea agresiunilor informaționale – Aspecte metodologice, Editura LICORNA, 2000, p 150.

¹³ După atacurile teroriste asupra celor două state puternic dezvoltate, cu o piață de capital sensibilă la orice factor, s-au făcut speculații cu privire la posibilitatea efectuării unor tranzacționări de acțiuni (n.a.).

¹⁴ Călin HENTEА, op.cit., p. 230.

RĂZBOIUL INTERLINGVISTIC : VARIETATE A RĂZBOIULUI CULTURAL RAPORT DE PE „FRONTUL ANGLOFONIEI”

Profesor Elena-Rodica BĂRBUC

O țară, o grupare etnică, oricât de mică și neînsemnată ar părea, se identifică și se legitimează, în primul rând, prin limba sa, prin mijlocul principal de comunicare al culturii proprii.

Fără a lăsa în urmă morți și răniți, fără pagube materiale, confruntarea limbilor vorbite, pe un front invizibil, dar sonor, este veche de când lumea. Lingviștii au descoperit că, în mod paradoxal, *limbile moarte*, chiar dacă au “capitulat” în diferite perioade ale istoriei, și-au asigurat nemurirea, prelungindu-se pe orizontală (prin arii geografice de răspândire) și pe verticală, din generație în generație, prin structuri gramaticale fundamentale, prin rădăcini lexicale și “regulamente” fonetice care se regăsesc în *limbile moderne*.

Odată cu “fărâmițarea” indoeuropenei, în urma biblicului “incident Babel”, se poate spune că în lume s-a declanșat “războiul interlingvistic”. Atât la nivel inter-rasial (limbi iafetice, semite, hamitice), cât și la nivel intra-rasial (limbi romanice, slave, anglo-saxone), s-au deschis “fronturi de atac” pe teritoriile cucerite de popoarele lor vorbitoare. Strategia de bază în războiul interlingvistic este asimilarea limbilor autohtone, iar acolo unde rezistența este puternică, diseminarea unor structuri în fondul lexical autohton este suficientă pentru a asigura supraviețuirea. Deoarece asimilarea, și nu anihilarea, este misiunea de bază a unui front lingvistic, putem afirma că rațiunea acestui război pornește din nevoia fundamentală a speciei umane de a comunica global, de a-și înțelege particularitățile mentale și culturale.

Ajunși în timpurile moderne fără a soluționa

nevoia comunicării globale, fără a fi capabili să reîntregim “limba adamică”, s-a recurs chiar la inventarea unor limbi artificiale, care să fie folosite prin consens de toate popoarele. Astfel, în 1887, medicul polonez Zamenhof publica primul manual de Esperanto. Au urmat Ido (1927), Occidental (1933), Interlingua (1951) și Delmondo (1960). Nici una din aceste creații artificiale nu a reușit să se impună ca “limba oficială a pământurilor”. Eșecul acestor încercări de *globalizare lingvistică* l-au cunoscut și limbile naturale moderne care au avut, succesiv, perioadele lor de glorie: turca, franceza, germana, rusa.

A s t ă z i ,
engleza face
epocă. Printre
numeroasele limbi
vorbite pe glob
– după diferiți
autori între 2000

Limbile ne separă și incomunică nu atât pentru că sunt diferite, cât pentru că porcesc din cadre mentale diferite, din sisteme intelectuale diferite, în ultimă instanță din filosofii diferite.”

Ortega y Gasset

și 8000 – ea ocupă o poziție de avangardă, nu numai prin numărul de vorbitori, ci și, mai ales, prin aria de răspândire și impactul psihologic.

Primul eșalon al anglofoniei îl formează cele șase țări independente, cu componentă predominant anglo-saxonă: Marea Britanie, Irlanda, SUA, Canada, Australia, Noua Zeelandă.

Eșalonul doi are în componentă 26 țări independente cu dominanță etnică alta decât anglo-saxonă și pentru care limba engleză este unica limbă oficială: Antigua, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Gambia, Ghana, Grenada, Guyana, Jamaica, Kiribati, Liberia, Malawi, Mauritius, Micronezia, Namibia, Saint Kitts, Saint Lucia, Saint Vicentiu, Sierra Leone, Solomon, Trinidad, Uganda, Zambia, Zimbabwe.

Eșalonul trei al anglofoniei este format din 23 state independente cu componentă etnică alta decât anglo-saxonă și pentru care engleza este limbă oficială secundară, alături de una sau mai

multe limbi naționale: Africa de Sud (singura țară din lume cu 11 limbi oficiale), Botswana, Brunei, Camerun, Fiji, Filipine, India, Kenya, Lesotho, Marshall, Nauru, Palau, Papua Noua Guinee, Rwanda, Samoa, Seychelles, Singapore, Swaziland, Tanzania, Tonga, Tuvalu, Vanuatu.

Aceste trei eșaloane ale anglofoniei, însumând 55 de țări, reprezintă 29% din totalul de 191 state independente ale lumii, procent la care se adaugă și cele 43 teritorii dependente care constituie ultimul eșalon al anglofoniei. Forța acestuia nu constă în numărul de vorbitori - care variază de la 52 (Pitcairn) până la 3.915.000 (Puerto Rico) -, ci în aria de răspândire în sine. Unele dintre aceste teritorii nici măcar nu sunt locuite (Jarvis, Palmyra, Ross) sau, cei câțiva rezidenți de pe altele, constau doar în personal militar și civil anglo-saxon (Johnston, Wake). Este însă impresionant când, de exemplu, teritorii de câteva milioane de kilometri pătrați poartă marcă lingvistică distinctă în nomenclatorul organizării administrative a Terrei: Teritoriul Arctic Britanic (1.395.000 km²) sau Teritoriul Arctic Australian 6.112.400 km²). În cazurile acestea, “efortul principal” constă în puterea sugestivă a unui singur cuvânt. *Semnificat* și *semnificat*, în același timp, cuvântul pătrunde în conștiința colectivă, declanșând procesul de modelare mentală. Chiar dacă teritoriile arctice nu sunt prielnice vieții, identitatea lor este asociată cu țara posesoare, a cărei hartă se hiperbolizează în subconștientul colectiv, ajungând, prin dimensiuni, până la capătul pământului. Această sabie cu două tăișuri – *cuvântul* – este arma de temut în războiul psiho-lingvistic. De altminteri, urmărind pe hartă configurația anglofoniei, aria sa de răspândire și varietatea dimensiunilor teritoriale, obții impresia unei limbi planetare, a unei culturi planetare, ceea ce de fapt se și voiește a fi mesajul subliminal.

Până la a ajunge la acest statut universalist și poziție hegemonică, engleza – ca și limba română – a înfruntat 15 secole de luptă pentru supraviețuire și nici acum nu-i este prea ușor.

După cucerirea normandă din 1066 d.H., francofonia a devenit rivalul de temut al anglofoniei. Chiar dacă franceza se vorbește în mod oficial doar în 24 din țările independente ale lumii și este reprezentată doar în 11 teritorii dependente, efortul ei principal a fost transferat pe frontul de rang superior al latinității. Compacte și puternice din punct de vedere lingvistic, atât prin dimensiuni, cât și ca număr de vorbitori, țările din

America de Sud și Central Istmică împing “frontul latino” spre nordul anglo-saxon. Spaniola, lidera frontului, înaintează în forță, atingând deja linia inferioară a zonei centrale a Statelor Unite. O mare victorie este obținerea statutului de limbă oficială, alături de engleză, în statul american New Mexico, iar zone întinse din Texas, Arizona, California sunt considerate bilingve.

O altă situație dificilă pentru anglofonie este atunci când engleza împarte statutul de limbă oficială împreună cu franceza, așa cum se întâmplă în Camerun, Rwanda, Seychelles și, nu în ultimul rând, Canada. Unica strategie care poate asigura victoria finală este cea a convertirii unui număr cât mai mare de vorbitori.

În alte cazuri, frontul anglofoniei are ca unică misiune apărarea bastionului. Astfel se întâmplă cu engleza din India, care supraviețuiește ca limbă oficială secundară alături de hindi. Acest lucru n-ar fi nimic, dacă alte 16 limbi indigene, care au drepturi egale în cele 25 state federale ale Indiei, n-ar fi copleșitoare prin numărul de vorbitori. Astfel, bengali este limba a 63 milioane vorbitori, cât populația Marii Britanii și Noii Zeelande la un loc, iar limba telugu este limba a 72 milioane de oameni, depășind populația reunită a Canadei și Australiei.

În războiul lingvistic, anglofonia trebuie să facă față tacticii toponimice, care asigură supraviețuirea rivalei sale milenare, francofonia. În acest sens, un exemplu semnificativ îl constituie Insulele Normande, din vestul Europei, teritoriu dependent de Marea Britanie, dar care, prin însuși numele său, amintește în mod dureros, britanicilor, de bătălia de la Hastings. Centrul administrativ al insulei, Saint Helier, împreună cu alte denumiri de origine franceză, constituie cuiul lui Pepelea pentru registrul fonetic al limbii engleze.

O varietate de luptă “corp la corp” este fascinanta situație lingvistică din Vanuatu, sud-vestul Oceanului Pacific. Aici, anglofonia supraviețuiește printr-un pidjin English-Bislamar – devenită limbă oficială, caz unic în lume. Fără a ceda un pas, limba franceză și-a păstrat și ea statutul de limbă oficială.

Bislamar este un cuvânt ce desemnează un animal marin comestibil ce face deliciul indigenilor, motiv pentru care a fost ridicat la rang de limbă națională, acesta fiind un exemplu sugestiv al modului în care obiceiurile culturale se comunică în primul rând. Chiar dacă Bislamar

este un pidjin construit pe fond lexical englez, franceza “erodează” la temelia lui, după cum reiese chiar din etimologia cuvântului: Bis <engl. beach (plajă); lamar < fr. la mer (mare). Ținând cu “dinții” de teritoriul Vanuatu, se pare că anglofonia și francofonia aplică aici tactica “violării încărcării de paritate”, legea prin care materia excede antimateria, făcând imposibilă anihilarea reciprocă. Nu este exclus ca, peste câteva generații, în Vanuatu să existe o singură limbă oficială, o creolă franco-engleză, de generația a treia, ca rezultat al tacticii de “violare reciproc avantajoasă”.

În acest război lingvistic global, limba română a avut de înfruntat toate módele ce s-au abătut asupra Europei.

Ca un militar abil, limba noastră s-a mișcat cu eleganță printre “turcismele”, “franțuzismele”, “germanismele” și “rusismele” implantate, precum minele, în câmpul nostru lexical, reușind să-și mențină “verticalitatea națională”.

Strategia milenară a limbii române se bazează pe „suplețea comunicațională” a vorbitorilor ei. A cunoaște limba vecinului cel mai puternic, limbile cu statut de lider pe fronturile lingvistice, dar mai ales a cunoaște limba unui potențial dușman, asigură supraviețuirea propriei culturi în vremuri de restriște.

REUNIUNEA INFORMALĂ A MINIȘTRILOR APĂRĂRII NATO

Mihai DINU

România a fost în perioada 13/14 octombrie 2004, pentru prima oară, gazda unei reuniuni NATO, Reuniunea Informală a Miniștrilor Apărării NATO, desfășurată la Poiana Brașov.

Reuniunea informală s-a desfășurat sub conducerea secretarului general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, fiind găzduită de ministrul român al apărării naționale, domnul Ioan Mircea Pașcu. Printre invitații prezenți la reunire s-a aflat și Donald Rumsfeld, secretarul american de stat pe probleme de apărare. Dezbaterile au vizat teme precum: întărirea legăturii dintre decizia politică privind operațiile Alianței, capacitatea de finanțare și desfășurare a acestora, precum și dezvoltarea colaborării dintre NATO și Federația Rusă.

Discuțiile s-au purtat, în principal, în jurul câtorva subiecte de maximă importanță pentru prezentul și viitorul Alianței:

- Îndeplinirea obiectivelor conform cărora națiunile membre trebuie să atingă un nivel de 40% pentru desfășurare și 8% pentru susținere în teatru.

- Identificarea unor metode eficiente de finanțare a operațiilor aflate deja în desfășurare, dar și a celor viitoare, astfel încât să nu se ajungă la situația de a nu putea desfășura operațiile de susținere și menținere a păcii doar pentru că modalitățile actuale de finanțare sunt depășite.

- Îmbunătățirea pregătirii operațiilor pe viitor prin luarea în considerare a unui orizont de planificare pe termen lung. De altfel secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, și-a exprimat opinia conform căreia procesul de planificare a forței trebuie să aibă un orizont mai vast, care să crească gradul de predictabilitate, exemplificând prin procesul de rotire a forțelor națiunilor membre în teatru, și sprijinind astfel punerea la punct a unei prognoze a planificării.

- Accentuarea întrebuirii NATO drept forum politic de discuție, astfel încât fiecare să poată înțelege dimensiunea reală a implicațiilor participării la operațiile NATO, pe întreaga perioadă a angajării în teatru.

- Evoluția prezentă, dar și viitoare a actualelor angajamente NATO din Afghanistan, Kosovo și Irak, regiuni unde se dorește o extindere a operațiilor, deoarece acestea traversează perioade dificile, atitudinea adoptată de Alianță fiind crucială.

În ceea ce privește cooperarea Alianței cu Federația Rusă s-a realizat aprobarea unui program în domeniul reformei apărării pentru anul 2005, discuțiile purtate în cea de a doua zi a reuniunii, în cadrul consiliului NATO-Rusia putând fi caracterizate drept constructive și concrete. Nici nu putea fi altfel, din moment ce acestea au fost axate pe tema provocărilor

---

EVENTIMENT STRATEGIC

și amenințărilor la adresa securității NATO și Federației Ruse, subliniindu-se faptul că terorismul și lupta împotriva terorismului constituie preocupările principale ale tuturor pentru următoarele acțiuni. S-a exprimat dorința de a dispune de forțe ce pot acționa împreună atunci când va fi necesar, miniștrii discutând și hotărând accelerarea și îmbunătățirea interoperabilității forțelor, aceasta fiind un element important în ecuația operațiilor de menținere a păcii.

În privința reformei apărării, accentul va fi pus, în 2005, pe structura forței, capabilități, logistică, managementul resurselor umane și financiare, reforma industriei de apărare ca și pe procesul de reinstruire a personalului militar în rezervă.

„PROIECTUL“ CHILIA - BÂSTROE, ÎNTRE STRATEGIE ȘI IMPACT

Colonel (r) Vasile POPA

Implicațiile negative ale amenajării pentru navigație a Brațului Chilia și canalului Bâstroe de către partea ucraineană au ocupat luni în șir spații largi în mass-media interne și internaționale. Locația acestui „proiect“ se află în Delta Dunării. Prin realizarea, de către partea ucraineană, a navigabilității pe brațele Bâstroe și, ulterior, Chilia, aflată în binecunoscuta „împărție“ sadoveniană, de o frumusețe și un exotism tulburător, incluzând peste 1200 de specii de copaci și plante, o vastă faună ornitologică și ihtiologică riscă să suporte distrugerii iremediabile.

Evaluările preliminare ale impactului realizării acestui „proiect“ asupra mediului înconjurător făcute de Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare Delta Dunării întrevăd o adevărată catastrofă ecologică în acest Paradis al peștilor și păsărilor de apă, al vegetației luxuriante a stufărișurilor (cea mai întinsă zonă compactă de stufăriș de pe planetă - peste 1.500 de kmp), teritoriu de aproape 6000 kmp, inclus, încă din anii '90, de către UNESCO, în rândul rezervațiilor biosferei, întrunind 30 de tipuri de ecosisteme, în 16 rezervații naturale faunistice, forestiere etc. strict protejate.

Specialiștii și cercetătorii români apreciază că efectele amenajării pentru navigație a celor două brațe asupra ecosistemelor naturale din Delta Dunării sunt de mare amploare și cu întindere îndepărtată în timp. Construcția acestui canal Dunăre-Marea Neagră prin brațul Bâstroe afectează debitul celorlalte brațe ale Dunării, generând efecte ecologice și economice în lanț asupra teritoriului României, dar și al Ucrainei.

Transformarea Brațului Chilia, în arteră fluvială pentru nave mari, accentuează cercetătorii, va spori poluarea fonică, prin circulația navelor, astfel că, pe o distanță de 10 km în jurul canalului, nu se va mai instala nici o colonie de păsări. Activarea circulației pe canalul Bâstroe va face să dispară, în unele zone din Deltă, micile canale de legătură, să scadă nivelul lacurilor, unele zone

umede să devină pajiști, influențând negativ biofiltrarea. Vor fi afectate habitatul și baza trofică a majorității speciilor de pești, periclitând existența a 7 specii menționate în Lista Roșie Europeană și 16 specii din Lista Roșie Ucraineană, speciile de pe aceste liste, apreciate ca amenințate, fiind protejate. Va fi afectată dezvoltarea naturală a populației de scrumbie de Dunăre, pentru că îndiguirile vor distruge zonele sale de reproducere și dezvoltarea puietului de pește.

Deplasarea navelor va afecta habitatul pe bancurile de nisip al celor 223 specii de păsări, dintre care protejate sunt 36 de specii, va distruge zonele de cuibărit, locurile de hrănire și iernare. Se vor petrece schimbări morfologice cu efecte ireversibile la zona de contact deltă - mare (modificarea litoralului, depunerea de sedimente, antrenate din canalul Bâstroe, în gura canalului Sulina). Va fi afectat sistemul freatic din Pădurea Letea, care va duce la dispariția copacilor.

Specialiștii consideră că amenajarea canalului Bâstroe pentru navigație și navigația pe acesta vor distruge 21 de specii rare de plante, vor afecta major pescuitul și produce pierderi irecuperabile ihtiofaunei marine.

Transformarea brațului Bâstroe în canal navigabil le-ar aduce ucrainenilor, după calculele lor, un venit anual de circa 50 milioane dolari, avantaje economice, dar și sociale, un acces mai facil al navelor lor comerciale spre porturile dunărene. Tot ei cred că navigabilitatea canalului Bâstroe ar produce mutații importante în condițiile de trafic pe segmentul românesc, și anume: un trafic de nave comerciale maritime diminuat pe ruta Sulina-Tulcea (deși ruta ocolitoare pe Brațul Chilia este de două ori mai lungă în raport cu traseul Sulina-Ceatal Izmail), și o diminuare corespunzătoare a operațiunilor portuare la Sulina, Tulcea, Galați și Brăila.

Specialiștii români apreciază că, dimpotrivă, interesul unor transportatori maritimi pentru utilizarea Brațului și Gurii Sulina se

va menține în continuare, în special pentru navele care fac ruta spre și dinspre Bosfor, evitându-se marșul suplimentar până la Bâstroe. Reducerea debitelor pe Brațul Sulina, în favoarea Chilieii, este sigur că va determina o sporire a efortului dragajelor la bară și pe canal, pentru menținerea condițiilor de navigație maritimă, cu creșterea costurilor de execuție a acestor lucrări.

Pe ansamblu, lucrările de amenajare hidrotehnică de la Gura Bâstroe și de pe Brațul Chilia, planificate să fie încheiate la finele anului 2005, vor avea un impact major asupra ambientului Deltei Dunării, în principal în spațiul Rezervației Biosferei Delta Dunării, și vor antrena efecte negative în economia și viața socială a acestei zone, aducând, în plus, prejudicii intereselor românești în activitățile de transport naval pe Dunărea maritimă.

Pe de altă parte, evaluarea impactului asupra mediului produs de construcția canalului Bâstroe în Rezervația Biosferei Dunărea din Ucraina indică faptul că și consecințele ce se vor extinde asupra acesteia vor fi foarte grave. Vor fi influențate negativ: regimul hidrologic din rezervație, comunitățile de plante și animale, căile de navigație existente, va crește riscul poluării cu produse petroliere.

Lucrările în curs din Deltă au însă și alte conotații. Una dintre acestea ar fi cea geopolitică. Ucraina exprimă, mai mult sau mai puțin voalat, poziția puterii de la Kiev față de ajungerea NATO (și în perspectivă a UE) la granița sa de vest. Vecinul de la răsărit al României vrea să arate că este o prezență regională de luat în seamă, care deține inițiativa în spațiul limitrof al NATO și UE, chiar și cu riscul de a produce distrugerii importante ale securității mediului și de a afecta stabilitatea și securitatea zonei Mării Negre. Se constată că puterea de la Kiev vădește o situație pe aceeași lungime de undă geopolitică cu Federația Rusă, care este interesată să mențină o atmosferă de criză și neîncredere în relațiile dintre statele CSI și cele din vecinătatea vestică.

În al doilea rând, partea ucraineană, asemenea Federației Ruse, știe bine că Delta Dunării este un teritoriu cu ample semnificații geostrategice. Situat la Gurile Dunării și Marea Neagră, acesta reprezintă, prin canalele sale, punctul terminus pe axa fluvială transcontinentală a Dunării, ce leagă spațiul euro-atlantic și spațiul Schengen cu Asia, Orientul Mijlociu și Africa.

O oportunitate de control al sistemului căilor de comunicații europene atrage o Ucraină dornică de afirmare regională în zona spațiului pontic. În această idee, partea ucraineană nu se oprește de a provoca chiar încălcări ale regimului de frontieră.

Pe lângă aspirația supradimensionată de a reuși să monopolizeze în viitor transporturile de mărfuri de pe cei 155.6 km ai Brațului Chilia până la canalul Bâstroe, Ucraina adoptă o poziție inamicală, după aprecierile diplomației noastre, și obstructivă față de eforturile conducerii României de a realiza o relație de parteneriat și bună vecinătate cu aceasta, de a valorifica în interesul ambelor țări cadrul de încredere, colaborare și cooperare promovat prin diferite aranjamente regionale.

În problema Bâstroe, Guvernul român și-a exprimat "dezaprobarea fermă față de acțiunile" unilaterale ale Ucrainei, manifestându-și hotărârea "de a continua să folosească absolut toate instrumentele oferite de dreptul internațional pentru a stopa acest proiect" care încalcă pe rând toate angajamentele internaționale asumate de statul vecin: Convenția asupra zonelor umede - Ramsar, 1971; Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural - Paris, 1975; Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa - Berna, 1979; Convenția privind diversitatea biologică - Rio de Janeiro, 1992; Convenția privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontaliere și a lacurilor internaționale - Helsinki, 1992; Convenția privind cooperarea pentru protecția și utilizarea durabilă a fluviului Dunărea - Sofia, 1994; Acordul între Guvernul României și Guvernul Ucrainei privind cooperarea în domeniul gospodăririi apelor de frontieră - Galați, 1997, Tratatul dintre România și Ucraina privind regimul frontierei de stat (2003).

Pe lângă participarea cu experți și sprijin logistic la lucrările Comisiei de Anchetă Internațională, constituite de Secretariatul Convenției de la Espoo la solicitarea României, autoritățile de la București au constituit și o comisie proprie care să realizeze un studiu complet de evaluare a impactului ecologic și economico-social al canalului Bâstroe și posibilităților de reducere la minimum a acestui impact. Chiar dacă țara noastră a decis să nu inițieze demersuri de aducere a Ucrainei în fața Curții Internaționale de Justiție pentru această problemă, ci doar în aceea a delimitării platoului continental și a zonelor economice exclusive din Marea Neagră, Guvernul

român a dispus contactarea unei firme germane de avocatură pentru a analiza posibilitățile de fundamentare juridică a unei posibile acțiuni în justiție, în Germania, împotriva companiei Josef Moebius AG, antreprenorul care execută lucrările la canalul Bâstroe.

Sintetizând o serie de implicații sesizate de specialiști în procesul de operaționalizare a „proiectului”, constatăm că acestea sunt extrem de numeroase și includ: întinderea mare a lucrărilor, ce va afecta pe larg fondul ornitologic și ihtiologic al rezervației; calitatea slabă a lucrărilor, care va determina menținerea dificilă, cu mari cheltuieli a navigabilității pe cei 164 km ai traseului Chilia-Bâstroe; degradarea rapidă a malurilor, datorită circulației cu viteză sporită pe canal a unor nave maritime de 25.000 tdw; costurile sporite ale transportului pe noul traseu, în comparație cu cele de pe Brațul Sulina; depășirea cu mult a valorii actuale a taxelor plătite de transportatori autorizați români, datorită costurilor mari de întreținere a căii de navigație; colmatarea golfului Musura; pătrunderea, în situațiile de secetă prelungită, pe Brațul Chilia, a apei marine sărate; perturbarea regimului de oxigenare a apei; îndepărtarea, datorită zgomotului puternic produs de traficul naval într-un spațiu atât de restrâns, a peștilor; afectarea echilibrului hidrologic și faunistic de pe celelalte canale, din cauza măririi debitului canalului Bâstroe; micșorarea pe termen lung a cantității de apă; afectarea pescuitului de pe Brațul Chilia; periclitarea coloniei de pelicani de la Roșca Buhaiova (cea mai importantă din Europa) și a pădurii Letea etc.

Speranța tuturor este de a asista la o re poziționare corectă în chestiunea „proiectului” Chilia-Bâstroe a autorităților rezultate după alegerile din Ucraina, care să pună capăt distrugerilor habitatului din Deltă, aflate în plină desfășurare. Acceptând o abordare corectă a problemei, acestea vor contribui, drept consecință, la stoparea amenințărilor ce se întrevăd la orizont: permeabilizarea viitoarei granițe de sud-est a UE, dezvoltarea în Delta ucraineană a unui traseu necontrolat și al unui fief al contrabandei cu droguri, materiale radioactive, stimularea criminalității transfrontaliere și a terorismului internațional, degradarea multilaterală și accelerată a mediului ambiant etc.

De menționat că detaliile cele mai importante ale „proiectului” Bâstroe sunt incluse în

informarea făcută de MAE român Secretariatului General al NATO. În aceasta se subliniază că zona unde se construiește canalul este una de frontieră între România și Ucraina, iar „proiectul” poate avea un impact transfrontalier semnificativ. Insistența ucrainenilor de a nu oferi răspunsuri satisfăcătoare la demersurile întreprinse de partea română și de organizațiile internaționale, finalizată, la sfârșitul lunii august, cu inaugurarea oficială a primului segment al canalului Bâstroe, vădește dorința acestora de a pune România în fața unui „fait accompli”, în disprețul absolut al tuturor reglementărilor internaționale asupra regimului frontierei de stat.

Cum se știe, îngrijorarea Comisiei Internaționale pentru Protecția Dunării referitoare la posibilul impact negativ asupra mediului al construcției canalului respectiv s-a materializat într-un apel al președintelui acesteia către guvernul de la Kiev, prin care se solicita „amânarea etapelor următoare ale lucrărilor de construcție, până în momentul obținerii rezultatelor unei evaluări internaționale a consecințelor pe care aceste lucrări le vor avea asupra mediului”.

O atitudine tranșantă a luat și UNESCO, ai cărei oficiali au reiterat, la începutul acestei toamne, acordul organizației cu concluziile misiunii comune UNESCO (Programul „Omul și biosfera”) – RAMSAR din octombrie 2003, arătând că alegerea brațului Bâstroe pentru construirea canalului navigabil Dunăre-Marea Neagră este cea mai nepotrivită soluție din trei alternative analizate. Din perspectiva Programului „Omul și biosfera”, soluția optimă nu poate fi atinsă decât printr-un dialog constructiv între toate părțile interesate.

Comisia Europeană (CoE) a cerut ucrainenilor, în cadrul ultimului summit UE-Ucraina, din această vară, să oprească lucrările canalului până la realizarea studiului de impact. Expertul internațional în mediu Herve Lethier, raportor al CoE, arată, într-un studiu realizat în Delta Dunării, că amenajarea pentru navigație a brațului Bâstroe trebuie stopată urgent, cerând Ucrainei să organizeze o conferință internațională la care să fie invitate principalele organizații internaționale de mediu, dar și România și Republica Moldova, țări riverane cu care aceasta a semnat un parteneriat de cooperare în domeniul rezervațiilor naturale.

Studiul de impact stabilește că ducerea la bun sfârșit a lucrărilor ar avea atât efecte directe,

cât și efecte secundare legate de construirea și folosirea canalului. Raportorul consideră că „impactul va fi cu atât mai mare cu cât canalul este localizat chiar în centrul rezervației Deltei, în sectorul ucrainean, care este cel mai dinamic în termeni hidraulici, cel mai sensibil din punctul de vedere al diversității biologice“. Trecerea navelor, se menționează în raport, va perturba „fauna zonei, în special păsările“, „habitatele marin și costier“, „populația piscicolă, dar și habitatul în ansamblu, datorită transformării malurilor prin săparea canalului, ceea ce va provoca modificarea sistemului de curenți și un nou mod de sedimentare în zona estuarului Bâstroe, unde se găsesc importante colonii de păsări“. Este reținută, totodată, „perturbarea proceselor naturale, mai precis a dinamicii fluviului“. Se subliniază probabilitatea unei modificări a curentului apei, ce va modifica hidrodinamica pe canalul Bâstroe și

sistemul hidraulic al brațului Chilia, cu consecințe previzibile pentru echilibrele naturale ale sectorului vestic al Deltei, inclusiv cel localizat pe teritoriul României.

Poziția României, în cadrul eforturilor de gestionare a crizelor și amenințărilor la adresa securității, în general, și a securității mediului, în special, în zona Mării Negre, de consolidare a unității, dezvoltării și stabilității regiunii, rămâne una fermă, dar constructivă, de întărire a relațiilor bilaterale politice, economice, culturale, științifice, de mediu cu vecinii, de respectare a tuturor reglementărilor internaționale în materie de protecția mediului, de focalizare a preocupărilor asupra securității zonelor limitrofe ale Mării Negre, Caucazului și Asiei Centrale, a provocărilor legate de securitatea internă și externă, pentru sporirea încrederii, colaborării și cooperării internaționale.

TERORISM - ANTITERORISM

Dr. Nicolae DOLGHIN

Under the shock of the Twin Towers falling down, the events went on so fast that there were few asking themselves if such a large coalition, build-up by states with different interests, different political structures and traditions, with specific motivations and resources, is capable of a unique strategy. The events proved that such a strategy never existed either in the beginning or now. Each member of the coalition has its own strategy with its own finalities. Probably the terrorist networks actions took advantage of this absence. Now matter how we perceive the events, what happens nowadays around the world are the terrorism successes and its planners are convinced they are on their good way.

11 septembrie 2001

Atentatele de la 11 septembrie 2001 de pe teritoriul SUA au declanșat o reacție globală împotriva terorismului iar semnalul a fost dat de riposta militară. Aproape simultan, discursul politic mondial și politologia s-au îmbogățit cu concepte precum „războiul împotriva terorismului” sau „coalitia antiteroristă”. Chiar dacă au fost insuficient elaborate și structurate, noile sintagme au exprimat voința de a lupta împotriva unei amenințări care nu se mai manifestase cu atâta violență. De asemenea, au transmis omenirii că se află în fața unui pericol încă neîntâlnit de lumea civilizată și la care se poate răspunde numai prin eforturi comune. *Cultul morții, prezent în cele mai violente atentate, dar respins de toate valorile umanității, inclusiv de marile religii ale lumii, ar putea sugera că lumea civilizată se află într-o criză profundă.* Dar ceea ce este mai grav, nu s-au descoperit încă mijloacele de contracarare a acestui cult care sfidează sensul vieții, iar într-o lume a decalajelor de natură militară tot mai mari, terorismul ar putea fi receptat ca o alternativă în contracararea lor.

Cum era de așteptat, opinia publică mondială a considerat firesc ca SUA să fie liderul acestei coaliții. Le recunoșteau, astfel, statutul de victimă

a unui atac armat, având deci dreptul legal și moral la autoapărare, dar și de posibil unic actor al lumii, capabil să realizeze proiecția puterii pe glob. *Cu un lider puternic se asigura și o condiție esențială a unei coaliții – conducerea unică.* Coaliția a ajuns curând să includă 80 de state care continuă și acum să afirme că luptă împotriva terorismului.

Sub șocul emoțional al imaginii turnurilor gemene prăbușindu-se, evenimentele s-au derulat atât de repede încât puțini și-au pus întrebarea dacă o coaliție atât de largă, cuprinzând state cu interese deosebite, cu structuri și tradiții politice diferite, cu motivații și resurse atât de specifice dispune de o strategie unică. *Evenimentele au demonstrat că o asemenea strategie nu a existat nici la început, nu există nici acum.* Fiecare membru al coaliției dispune de o strategie proprie, cu finalități proprii. Probabil că și în această absență își află sorgintea succesele din ultimii ani ale acțiunilor rețelelor teroriste. Căci oricum am privi lucrurile, ceea ce s-a întâmplat în lume constituie succese ale terorismului, iar planificatorii acțiunilor teroriste sunt convinși că merg pe drumul cel bun. Totodată, singura strategie publică, coerentă și amănunțit elaborată, adoptată în februarie 2003, adică la un an și jumătate după atentate, este cea a SUA, intitulată „Strategia Națională pentru Combaterea Terorismului”, unde se afirmă fără echivoc: „Strategia noastră este cea a acțiunii directe și continue împotriva grupurilor teroriste, acțiune al cărei efect cumulativ, mai întâi va disturba, în timp va degrada, iar în final va distruge organizațiile teroriste”¹. Faptul că strategiile celorlalți actori ai coaliției sunt mai puțin publice și complete lasă uneori senzația că intră în concurență între ele.

Evenimentele au demonstrat că, pentru SUA, o asemenea strategie s-a dovedit a fi una de succes, deoarece a permis împiedicarea altor acțiuni teroriste pe teritoriul statului, deși amenințări și alarmări au existat. Nu s-a întâmplat la fel în alte părți ale lumii.

Cu toată desfășurarea de forțe în cadrul coaliției, amplexarea și efectele acțiunilor teroriste au crescut. Ceea ce s-a întâmplat la Djakarta, Moscova, Madrid, Istanbul l-au determinat,

probabil, pe Donald Rumsfeld, secretarul de stat al apărării al SUA, să afirme în luna mai, la festivitatea de absolvire a Academiei West Point că, în ciuda succeselor coaliției, „... adevărul este că suntem mai aproape de începutul acestei lupte – cu această urgență globală – decât de sfârșitul ei”²². Afirmatia a fost făcută înaintea actului terorist din 1 septembrie 2004 la o școală din Beslan, în sudul Rusiei, unde victime majoritare au fost copii.

În lipsa unei strategii unice, sau cel puțin convenite a coaliției, se formează treptat opinia că terorismul dispune de un asemenea ghid comun. Greu de crezut că, în condițiile actuale, create de fermitatea reacției globale, rețelele teroriste ar putea urma un plan strategic, dar se comportă ca și cum l-ar avea. Aceste rețele cuprind aproximativ 100.000 membri grupați în circa 14 grupări islamiste având legături vagi cu Al Qaeda, după cum afirmă un fost oficial al Casei Albe în problemele antiterorismului⁴³.

Acțiunile teroriste din anul 2004, de exemplu, au demonstrat din plin ceea ce susțin câțiva experți britanici și anume că teroriștii se alimentează din *exagerările reacțiilor*. Orice societate democratică adoptă măsuri de securitate restrictive care, până la urmă, afectează moralul propriei populații⁴. În zilele noastre, acest atu al terorismului a început să afecteze direct sau indirect nu numai opinia publică, ci și deciziile politice internaționale, relațiile interstatale chiar și între aliați, relațiile sociale etc. Și, în tot acest timp, guvernele continuă să susțină că nu cedează la șantajele teroriste. În anii ‘60-‘70 ai secolului trecut, activitatea celor câtorva grupuri teroriste care au speriat Europa a fost ușor de înscris în logica războiului rece și în confruntarea multidimensională, dar predictibilă și controlată, din cadrul acestuia. Astăzi, acel mozaic al războiului rece, în care fiecare piesă își găsea până la urmă locul, nu mai există, iar multe din amenințări sunt dominate de imprevizibilitate.

Se observă și o anumită *complementaritate* în organizarea acțiunilor teroriste care se manifestă evident în alegerea țării țintă, grupurilor sociale care urmează a fi lovite, genului de probleme viitoare generate de succesul unor acțiuni teroriste etc. Indirect, această complementaritate influențează și duritatea reacției.

Astfel, asupra guvernelor se exercită presiuni puternice care le pun în situații delicate. *Se provoacă probleme noi pentru situații vechi*. În

aceste condiții, de cele mai multe ori, prevenirea unor acțiuni teroriste sau alte succese ale instituțiilor statului trec aproape neobservate. Am putea spune că teroriștii exploatează la maximum ceea ce cândva Liddell Hart a denumit *efecte ale strategiei indirecte*, deși nimeni n-ar putea afirma că teoreticianul englez s-a gândit vreodată că ideile sale ar putea fi folosite de teroriști.

Oricum, se creează opinia că o strategie a teroriștilor există, iar raportată la coaliție este chiar victorioasă.

11 martie 2003

Această dată ar putea fi un moment de referință. Exploziile din trenurile spre Madrid au avut loc în ajunul alegerilor din Spania. Victime au fost oameni obișnuiți care mergeau la muncă, nici demnitari, nici structuri ale puterii, nici obiective militare. Creștini, dar și musulmani. Exemplu perfect de acțiune teroristă fără logică directă, întreprinsă doar pentru a teroriza populația nevinovată, așa cum sunt definite asemenea acte în toate dicționarele explicative. Dar tocmai aceste caracteristici au creat acel șoc emoțional urmat de câștigarea alegerilor de către un partid, care nu era nici pe departe sigur de victorie. Imediat după alegeri a început retragerea contingentului militar spaniol din Irak. Putem spune că a fost prima mare victorie a teroriștilor care, prin acțiunea lor, au influențat *direct opțiuni și decizii politice* într-o țară importantă pentru operația din Irak, pentru evoluția Uniunii Europene dar și pentru viitorul coaliției antiteroriste. *S-a creat un precedent care cu dificultate va putea fi ignorat în viitor*. Nu întâmplător, în cazul recentelor eliberări de ostăteci din Irak, se vorbește și de anumite negocieri cu teroriștii, de sume de bani oferite de guverne etc. Adevărate sau nu, zvonurile alimentează convingerea că prin terorism se pot obține multe, de la bani la revendicări politice.

Într-o lume globalizantă, terorismul a devenit instrument politic în cadrul unui sistem de conducere globalizator. A demonstrat, ca și la 11 septembrie, că sistemele de asigurare a securității societăților civilizate, naționale și multinaționale, nu sunt pregătite pentru a neutraliza acest nou tip de amenințare și de a combate un inamic care: „... nu dorește armistițiul, nu are un teritoriu de apărare, nu dispune de un public în fața căruia să răspundă”²⁵. Deși decizia guvernului spaniol format

după alegerile din martie a fost comentată diferit, până la urmă a fost acceptată, deoarece exercițiul democratic într-o lume democratică nu oferea alte alternative solide noului guvern.

Beslan, 1 septembrie 2004

Ceea ce s-a întâmplat în sudul Rusiei, în Osetia de Nord, este un alt exemplu de complementaritate. De data aceasta țințele au fost copiii într-una din cele mai festive zile ale lor – începerea noului an școlar. Șocul emoțional a fost la fel de puternic, dar de această dată avem motive să credem că efectele nu s-au terminat nici pe departe. De această dată, scopurile pe care și le-au propus, probabil, teroriștii ceceni *au vizat subtilitățile geopoliticului și geostrategiei*.

În planul lor au avut în vedere, cu siguranță, două considerente ale politicii concrete:

□ intransigența Kremlinului față de problema cecenă;

□ atitudinea critică a occidentului față de modul în care autoritățile ruse o gestionează.

Prin specificul actului terorist, efectele sale ar fi trebuit să creeze consecințe grave pentru stabilitatea sudului caucazian al Rusiei și ar fi readus în discursul public mondial criticile la adresa Moscovei.

Acțiunea în sine a fost concepută astfel încât să se termine cu un masacru lesne de provocat de orice element imprevizibil. Este greu de crezut că planificatorii au fost convinși că circa 30 de teroriști ar fi putut “disciplina” mult timp peste 1000 de ostateci, din care mai mult de jumătate copii speriați, capabili să provoace inconștient momente care să justifice deschiderea focului de către oricare din părți, ceea ce s-a și întâmplat.

De asemenea, au ales o școală din Osetia de Nord, zonă cu populație creștin ortodoxă cu care, prin tradiție, cecenii musulmani s-au înțeles bine.

Dincolo de cauza cecenă, care, de altfel, are tot mai puțină relevanță pentru teroriști și intransigența Kremlinului, se viza coaliția antiteroristă prin punerea într-o situație delicată a unui membru important al ei.

În primele zile care au urmat atentatului părea că planul are succes. Simultan cu compasiunea față de victime și familiile lor, exprimată practic în întreaga lume, și cu condamnarea terorismului, s-au auzit critici, mai întâi la adresa modului în care s-a gestionat situația, apoi a politicii administrației

ruse față de Cecenia, a președintelui Putin, a modului în care se respectă drepturile omului în Rusia etc. Pe fondul emoțional al opiniei publice din Rusia, aceste note critice au avut efecte exagerate, recepționate dureros. S-a observat în reacțiile oficialilor ruși: refuzul, timp de câteva zile, al ministrului de externe rus de a vorbi la telefon cu omologul său din partea UE, afirmația că nici în democrațiile consacrate lucrurile nu stau chiar așa cum se spune, și ultima, care amintește de perioada războiului rece, cum că, la urma urmei, este o problemă internă a statului rus aflat în pericol. Chiar și Mihail Gorbaciov, un prooccidental apreciat în societățile democratice, a afirmat, într-un interviu acordat televiziunii BBC, că, așa cum oficialii ruși nu critică evoluțiile interne din Marea Britanie sau Germania, nici reprezentanții acestora nu ar trebui să se lege de problemele interne, provocate de terorism, ale statului rus. Pentru o societate rusă, în care disputele dintre pro – și antioccidentali se poartă de veacuri, asemenea afirmații, de o parte și de alta, provocau falii adânci. Este semnificativă afirmația unui istoric cunoscut în Rusia care, după ce elogiaza atitudinea sutelor de mii de italieni cu lumânări în mână prin Roma, a englezilor și evreilor (deși manifestările de solidaritate au fost mult mai numeroase, el s-a oprit doar la acestea) care și-au oferit ajutorul celor loviți, scrie: „Occidentul n-ar fi fost Occident dacă autoritățile lui nu ar fi folosit teribilele evenimente din Rusia în jocurile politice”.⁶ Constatarea sa a fost făcută într-un cotidian răspândit, “Nezavisimaia Gazeta”, care nu poate fi bănuț de atitudini antioccidentale și amintește de un motiv destul de întâlnit în subconștientul sovietic și împărtășit de extremismele din toată lumea, „ceea ce-i rău pentru noi, e bine pentru ei” care alimenta agresivitatea împotriva lumii occidentale.

Oricum, astăzi lucrurile s-au mai liniștit iar episoadele “sonore” au fost imediat folosite de Administrația de la Kremlin care a anunțat unele măsuri socotite antidemocratice în Occident și chiar posibilitatea executării loviturilor preventive antiteroriste pe teritoriul altor state. Criticile occidentale au fost mult mai estompate, probabil, pentru a nu inflama din nou spiritele.

Președintele V. Putin a declarat, de asemenea, că Rusia va întreprinde măsuri preventive împotriva terorismului, în conformitate cu legile și Constituția. “...Rusiei i s-a declarat război și ea trebuie să dispună de toate posibilitățile de a

respinge atacul, inclusiv prin executarea loviturilor preventive prin surprindere asupra bazelor și locațiilor teroriștilor de peste graniță⁷. Astfel a dezvoltat, în esență, ministrul rus al apărării declarația președintelui. Desigur, cunosătorii zonei au înțeles imediat că este vorba de valea Pankissi. Numai că aceasta se află în Georgia cu care Rusia are relații tensionate încă din timpul fostului președinte Șevarnadze, bănuind că i-a ajutat pe teroriști. „... Când face ordine, Rusia trebuie să știe unde se termină teritoriul ei și unde începe teritoriul unui stat vecin”⁸ a venit urmarea din partea șefului statului georgian. Putem să ne imaginăm ce complicații vor urma dacă forțele ruse vor executa lovituri preventive dincolo de granițele sale.

Nu poate fi ignorată nici posibilitatea destabilizării întregii zone a Caucazului, nu doar a relațiilor ruso-georgiene. Recent, R. Aușev, o personalitate a Ingușetiei, cel care avut primele contacte cu teroriștii la Beslan, avertiza că osetinii se pregătesc de răzbunare după scurgerea celor 40 de zile de doliu, după înmormântarea copiilor. Într-o zonă în care asemenea lucruri fac parte din civilizația locuitorilor ei și sunt considerate chiar obligație a celor rămași în viață, asemenea declarații ar trebui să dea serios de gândit. Pentru că în comandoul terorist s-a pretins că au existat și inguși cu care osetinii nu s-au înțeles prea bine în timp, pentru că osetinii de nord aparținând Rusiei, sunt același popor cu osetinii de sud aparținând Georgiei, pentru că abhazii musulmani doresc separarea de Georgia creștină, pentru că Nagorno-Karabakh nu este prea departe, pentru că ... etc.etc. O fotografie detaliată a zonei este greu de făcut, dar imaginea acelor civili de la Beslan, înarmați și acceptați de forțele speciale aparținând structurilor statului, nu poate fi ștearsă curând din memorie.

O strategie a coaliției antiteroriste

Pentru a ieși cu adevărat victorioasă în războiul global împotriva terorismului și a nu crea doar bariere între zone mai supuse la această amenințare și altele mai protejate, coaliției antiteroriste îi este absolut necesară o strategie unică, cu finalități și căi de acțiune clare. Efectul sinergic al unei singure strategii ar depăși cu mult rezultatele strategiilor individuale folosite de fiecare membru al coaliției și ar permite contracararea rădăcinilor amenințării, nu doar a efectelor imediate ale fiecărei acțiuni teroriste.

O strategie a coaliției antiteroriste ar trebui convenită și mediatizată din mai multe motive:

1. Ar presupune, în primul rând, un consens politic asupra unui război global. În acest fel, ar fi eliminate și suspiciunile Rusiei cu privire la “standardele duble” când este vorba de terorism și aluziile chineze la faptul că războiul împotriva terorismului este folosit pentru lărgirea sferelor de influență⁹, ar fi un argument puternic în convingerea lumii musulmane că nu este un război împotriva civilizației islamice. De asemenea, ar putea fi un pas hotărâtor spre coagularea unei definiții acceptate a terorismului de către instituțiile internaționale.

2. Ar permite identificarea mijloacelor cu adevărat eficiente de luptă împotriva terorismului. Acțiunea militară împotriva regimului taliban din Afghanistan, sprijinitorul organizației Al Qaeda, a fost o superbă demonstrație de forță, dar n-a făcut decât să disperseze organizația într-o rețea de organizații mai mici, cu un ridicat grad de independență și adaptabile, ceea ce le face greu de combătut, deci mult mai periculoase. Probabil că serviciile speciale, autoritățile financiare și bancare, tehnologiile moderne de supraveghere a unei singure organizații, forțele speciale multinaționale ar fi obținut rezultate mult mai convingătoare decât aviația strategică, chiar dacă “loviturile” nu ar fi fost atât de spectaculoase.

3. Ar crea condiții favorabile adaptării rapide, transparente și motivante a organizațiilor de securitate existente la exigențele combaterii și gestionării convingătoare a noilor categorii de riscuri și amenințări la adresa civilizației moderne și care, cu greu, ar putea fi incluse în categoria “agresiuni” ori “atacuri armate” pentru gestionarea cărora s-au constituit cândva.

NOTE

¹ National Strategy for Combating Terrorism, february, 2003, p.2.

² <http://www.iwar.org.uk/news-archive/2004/05-30.htm>

³ <http://sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?file=/c/a/2004/09/08/MNG378LCOR.1.DTL>

⁴ <http://www.insightmag.com.../Strategy.Against.Terrorism.Not.Yet.Defined-161375.shtm> 16.09.2004

⁵ <http://www.iwar.org.uk/news/archive/2004/05/30.htm>

⁶ <http://www.ng.ru/politics/2004/09/17/2-west.html>

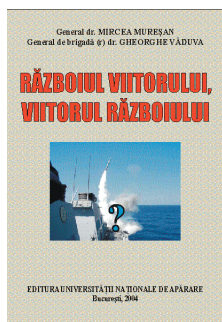
⁷ www.izvestia.ru/politic/article/365272

⁸ idem.

RĂZBOIUL VIITORULUI, VIITORUL RĂZBOIULUI

A apărut, recent, lucrarea „**Războiul viitorului, viitorul războiului**“, semnată de general dr. Mircea Mureșan, comandantul (rectorul) Universității Naționale de Apărare, și general de brigadă (r) dr. Gheorghe Văduva, cercetător științific la Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate din cadrul Universității Naționale de Apărare. Este o lucrare amplă, bine documentată, rod al unei cercetări perseverente și îndelungate, care se înscrie în preocupările deosebite din Universitatea Națională de Apărare și din cadrul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate pentru investigarea și analiza complexă a fenomenului militar, în actualele și viitoarele reconfigurări strategice date de evoluția raporturilor internaționale, de proliferarea unor noi vulnerabilități ale societății de tip informațional și unor noi amenințări care se conturează la orizontul începutului de secol.

Războiul, în esența lui, nu s-a schimbat. El rămâne ceea ce a fost mereu: o continuare, mai exact, o exprimare și o materializare, prin mijloace violente, a politicii, o cale directă de deblocare a unei situații internaționale complexe, o modalitate categorică, imediată, violentă și intempestivă de impunere a voinței în dialectica de confruntare dintre entități. S-au dat multe definiții războiului. Toate au fost confirmate, întrucât exprimă ceea ce este sau poate fi, de fapt, războiul, privit dintr-o mulțime de unghiuri și de perspective. Important este să ne aplecăm nu numai asupra definițiilor și abordărilor teoretice sau pragmatice ale acestui fenomen, ci să-i înțelegem, mai exact, să-i reînțelegem mecanismele, complicata arhitectură, cauzele, implicațiile, efectele și urmările.

Războiul – spun autorii – este „un fenomen social complex, un fenomen-limită. El ține de o esență socială care conține confruntarea. Desigur, nu orice confruntare este război, dar orice război este o confruntare, și anume, o confruntare armată violentă. Războiul nu este un blestem, nu este o catastrofă, chiar dacă, uneori, duce la catastrofe umane, materiale, ecologice și culturale inimaginabile. Războiul este o realitate a tuturor timpurilor. Dar el nu poate fi luat doar ca un dat, chiar dacă, adesea, oamenii sunt neputincioși în fața lui, nici ca o pedeapsă, ca o fatalitate, ci ca o rezultată a cumulării unor tensiuni pe o serie de vectori politici, economici, sociali, ideologici, psihologici și chiar culturali. În ultimă instanță, războiul este un act de voință politică, adică un instrument violent al politicii.“

Pentru că este un act cu totul deosebit, el a fost investigat și studiat, în toate timpurile, de către toți marii gânditori ai omenirii și dinspre toate orizonturile: unii au studiat războiul pentru a-i descoperi cauzele și a le eradica, prevenind astfel acest cataclism, acest seism al societății umane, alții au dorit doar să-i înțeleagă filozofia, fizionomia și mecanismele. În 1945, sociologul francez Gaston Bouthoul (1896-1980), fondatorul polemologiei – știința sociologiei războiului –, scrie, împreună cu René Carrere, lucrarea *Le défi de la guerre* (1740-1974), prin care face o analiză pertinentă a războiului, a rațiunilor care-i dau naștere, precum și a consecințelor și implicațiilor acestuia în plan social, economic, demografic și ideologic.

Aceste implicații sunt doar sesizate, ceea ce este, desigur, foarte important. Mult mai importantă este însă studierea aprofundată a originii războaielor, a cauzelor care le produc, a rațiunilor care le perpetuează, a formelor de manifestare și de reproducere, a sistemelor generative și, bineînțeles, a consecințelor. Aici

nu există explicații categorice, universal valabile. Societățile sunt prea mult diferențiate – ceea ce le separă este, adesea, mult mai presant și, evident, mai puternic, mai grav și mai important decât ceea ce le unește, întrucât din diferențe apare conflictul –, de unde și unghiurile foarte felurite din care este privit și analizat războiul.

Lucrarea la care ne referim, pe parcursul a 516 pagini, se ocupă de aceste aspecte complexe și complicate ale fenomenului război, proiectând câteva din principalele lui coordonate în viitor. Volumul este structurat pe 8 capitole și tratează principalele aspecte de actualitate privind cauzalitatea, determinările, filosofia, fizionomia și perspectivele războiului modern, ca fenomen politic, social, economic, informațional, cultural și militar complex, cu numeroase funcții și implicații în configurarea și evoluția stărilor prezente și viitoare ale societății omenești.

Cele 8 capitole sunt: 1. Fenomenologia războiului. Evoluție și involuție; 2. Războiul civilizației, civilizația războiului; 3. Geopolitica și geostrategia războiului; 4. Războiul în epoca high tech; 5. Războiul în epoca informațională; 6. Războiul post-război; 7. Continuitatea și permanența războiului; 8. Pentru ce fel de război

ne pregătim?

Un loc deosebit în abordarea fenomenului război îl ocupă problematica Războiului bazat de Rețea, în general a războiului înalt tehnologizat, a războaielor disimetrice și asimetrice, a războiului terorist și a războiului împotriva terorismului. Autorii aduc, drept argumente, date și informații de ultimă oră, pe baza cărora operează interogații și analize pertinente, formulând numeroase ipoteze și concluzii cu privire la acest fenomen și la arta militară a prezentului și viitorului, din perspectiva unității europene și euroatlantice, precum și din cea a marilor provocări ale prezentului și viitorului.

Este o lucrare de cultură militară strategică universală, utilă în procesul pregătirii personalului Armatei României, în noile condiții ale mediului internațional de securitate.

Tirajul este în curs de realizare, iar lucrarea poate fi comandată și procurată contra-cost (prețul unui exemplar este de 180.000 lei) de la Universitatea Națională de Apărare telefon 410.08.01 interior 286, 426, 429; telefon 410.52.20; fax: 410.36.04; STAR: 1008426 și e-mail: cssas@unap.ro.

ACTIVITĂȚI ALE CENTRULUI DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

AUGUST - OCTOMBRIE 2004

Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate și Agenția de Cercetare pentru Tehnică și Tehnologii Militare au avut în derulare un program comun de cercetare la finalul căruia s-a organizat, la 25 august 2004, masa rotundă cu tema: „Fizionomia acțiunilor militare“ ce s-a desfășurat la CSSAS. La activitate au participat reprezentanți ai celor două instituții, alături de reprezentanți ai Statului Major General, statelor majore ale categoriilor de forțe ale armatei, ai Departamentului pentru Armamente. Acest program s-a finalizat prin realizarea în comun a unui studiu.

În perioada 26-29 septembrie o delegație de la Institutul de Studii Strategice de la Universitatea de Apărare din Brno, Republica Cehă, a făcut o vizită la CSSAS. S-a purtat un dialog despre preocupările actuale și de viitor ale celor două structuri de cercetare științifică din cadrul universităților de apărare din Armatele României și Republicii Cehe. Au fost stabilite direcții ale colaborării între cele două instituții pentru anul viitor, primordială fiind realizarea unui studiu comun privind perspectivele strategiei românești și cehe în contextul securității regionale în următoarele decenii. A fost organizat atelierul de lucru cu tema: „Rolul și locul statelor mici și mijlocii în realizarea securității regionale“, un subiect care rămâne de actualitate, cu alte premise de abordare, determinate de statutul de membru NATO/UE ori de candidat la UE, în cazul României. Dezbaterile participanților români și cehi vor fi publicate într-un volum comun, editat în limba engleză de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate/Universitatea Națională de Apărare.

Au fost elaborate și publicate o serie de lucrări de referință ale domeniului, în cadrul Secției de studii și cercetare: „Geopolitica. Dependențele de resursele energetice“, „NATO și UE. Determinări și finalități“.

În acest an, la 25 noiembrie, urmează să se desfășoare sesiunea anuală de comunicări științifice cu tema: „Surse de instabilitate la nivel global și regional. Implicații pentru România“. Activitatea va avea loc la Universitatea Națională de Apărare. Comunicările vor fi publicate în volum.

Irina CUCU

Revista „Impact Strategic“ a ajuns la cel de al 12-lea număr. Fiecare apariție a sa este rezultatul unei colaborări foarte bune între personalul Centrului de Studii Strategice de Apărare și Securitate și numeroși autori din cadrul structurilor Ministerului Apărării Naționale, din Statul Major General, Universitatea Națională de Apărare, statele majore ale categoriilor de forțe ale armatei, academiile categoriilor de forțe, din sistemul de învățământ superior românesc, din structuri ale Ministerului Administrației și Internelor, din cercetarea științifică, unități militare și alte instituții ale statului, din organizații neguvernamentale, de la diferite firme și din presă. Este o onoare pentru publicația noastră să găzduiască o atât de largă și competentă dezbatere de idei pe teme stringente ale strategiei militare și securității naționale, care s-a dovedit necesară și utilă în procesul revigorării gândirii militare românești, pe noile coordonate ale integrării în NATO și în Uniunea Europeană. Remarcăm cu plăcere contribuția valoroasă a autorilor noștri la reușita acestei debateri și le mulțumim cu multă căldură.

Redactori: Vasile Popa, Corina Vladu
Responsabili de număr: Gheorghe Văduva, Corina Vladu
Tehnoredactare: Gheorghe Văduva
Tipografia Universității Naționale de Apărare
